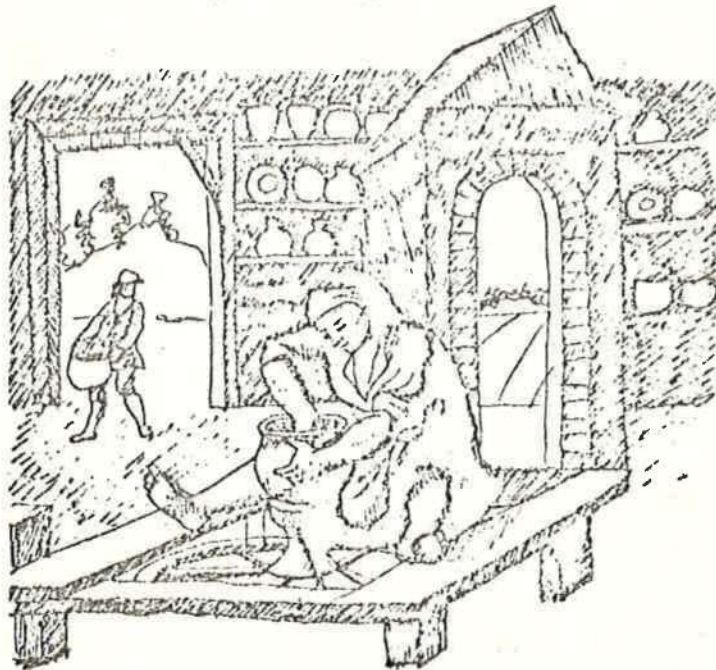

HISTORIA

5. luokka

Ihmiskunnan kehityksen
yleispiirteet
vanhimista ajoista
nykypäiviin saakka

OPPILAALLE

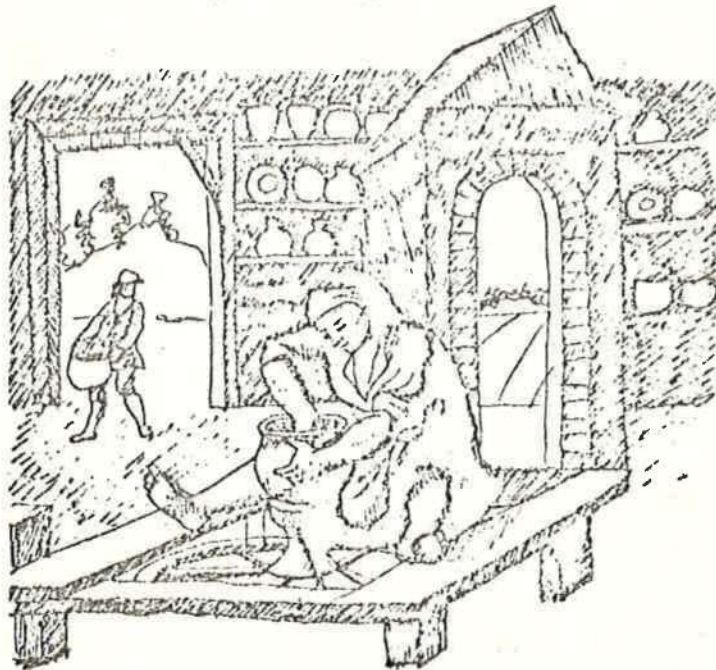
Jo edellisten luokkien aikana on sinulle muodostunut tietty käsitys esimerkiksi koulusta, omasta kotikunnastasi, Suomesta ja koko maapallostakin. Kuitenkaan eivät koulu eikä Pirkkalan kuntakaan ole aina olleet tänään näkyvän kaltaisia. Ne ovat monien vuosikymmenien ja vuosisatojen aikana tapahtuneen kehityksen tuloksia. Tämän menneisyydessä tapahtuneen kehityksen selvittely on nyt alkavan historian-opetuksen tehtävä.

Tulevilla historiantunneilla käsitellään ennen kaikkea ihmisen historiaa. Tunneilla kerrotaan, miten muinaisajan ihmiset saivat jokapäiväisen ravintonsa vain valtavan kovalla työllä, miten ihmiset ennen pitkää oppivat käyttämään tulta ja tekemään esim. pyörän kaltaisia arvokkaita keksintöjä. Näiden lisäksi täytyy historiantunnilla pohtia, miten toiset tulivat rikkaiksi ja toiset köyhiksi, miten osa väestöstä teki raskaat työt toisten huvitellessa.

Näiden lisäksi moniin muihin mielenkiintoisiin kysymyksiin pyrimme historiantunnilla löytämään vastauksen. Koska olemme mukana Kouluhallituksen johtamassa kokeilussa, käymme jo 5. luokan aikana yleispiirteittäin läpi ihmiskunnan kehityksen alusta näihin päiviin saakka. Koska läpikäytävä alue on valtavan laaja, jää ehkä moniakkin kohtia epäselväksi. Tällöin on kuitenkin parasta rohkeasti kysyä opettajalta, joka varmasti mielellään neuvo.

HISTORIA

5. luokka

Ihmiskunnan kehityksen
yleispiirteet
vanhimista ajoista
nykypäiviin saakka

OPPILAALLE

Jo edellisten luokkien aikana on sinulle muodostunut tietty käsitys esimerkiksi koulusta, omasta kotikunnastasi, Suomesta ja koko maapallostakin. Kuitenkaan eivät koulu eikä Pirkkalan kuntakaan ole aina olleet tänään näkyvän kaltaisia. Ne ovat monien vuosikymmenien ja vuosisatojen aikana tapahtuneen kehityksen tuloksia. Tämän menneisyydessä tapahtuneen kehityksen selvittely on nyt alkavan historian-opetuksen tehtävä.

Tulevilla historiantunneilla käsitellään ennen kaikkea ihmisen historiaa. Tunneilla kerrotaan, miten muinaisajan ihmiset saivat jokapäiväisen ravintonsa vain valtavan kovalla työllä, miten ihmiset ennen pitkää oppivat käyttämään tulta ja tekemään esim. pyörän kaltaisia arvokkaita keksintöjä. Näiden lisäksi täytyy historiantunnilla pohtia, miten toiset tulivat rikkaiksi ja toiset köyhiksi, miten osa väestöstä teki raskaat työt toisten huvitellessa.

Näiden lisäksi moniin muihin mielenkiintoisiin kysymyksiin pyrimme historiantunnilla löytämään vastauksen. Koska olemme mukana Kouluhallituksen johtamassa kokeilussa, käymme jo 5. luokan aikana yleispiirteittäin läpi ihmiskunnan kehityksen alusta näihin päiviin saakka. Koska läpikäytävä alue on valtavan laaja, jää ehkä moniakkin kohtia epäselväksi. Tällöin on kuitenkin parasta rohkeasti kysyä opettajalta, joka varmasti mielellään neuvo.

MITEN MENNEISYYDESTÄ ON SAATU Tietoja ?

Ihmiskunnan historia alkoi hyvin kauan sitten. Koska muinaisajan ihmiset eivät osanneet kirjoittaa, he eivät ole jättäneet meille mitään kirjallista selvitystä elintavoistaan. Kuitenkin me tiedämme heidän elämisestään aika paljon. Mistä me olemme saaneet tietomme ?

Muinaisajan ihmiset rakensivat asuntoja ja valmistivat erilaisia työkaluja ja aseita metsästäystä, kalastusta ja maanviljelyä varten. Joutuessaan muuttamaan paikalta toiselle ihmiset jättivät asuntonsa, jotka hiljalleen peittyivät pölyn ja hiekan alle. Nykyään muinaiset asuinpaikat löytyvät jopa monen metrin maakerroksen alta.

Myös muinaishaudoissa on paljon esineitä. Muinoin ihmiset panivat usein hautaan vainajan mukana niitä esineitä, joita vainaja oli käyttänyt eläessään, koska he arvelivat hänen tarvitsovan niitä kuolutuaankin.

Nykyajan tiedemiehet suorittavat muinaisilla asuinpaikoilla ja haudoilla kaivauksia. Näitä kaivauksia on tehtävä erittäin suurella varovaisuudella, jotteivät haurastuneet esineet rikkoutuisi. Löydetyt esineitä tutkimalla ja vertaamalla niitä myöhemmän ajan esineisiin, tiedemiehet saavat selville, millaisia olivat ihmisten elinkeinot, asunnot ja tavat ja miten ihmisen elämä muuttui vähitellen. Löydettyjen ihmisten luut ovat auttaneet saamaan selville, millaisia olivat itse muinaiset ihmiset.

Kirjoitetut tiedot

Viisi-kausi tuhatta vuotta sitten ihmiset laativat merkkejä kirjoitusta varten. Silloin syntyi kirjoitustaito. Ihmiset merkitsivät muistiin hallitsijan käskyt, sadon suuruuden ja jotkut merkittävät tapahtumat.

Tällaisia kirjoituksia on säilynyt meidän päiviiimme saakka. Niiden lukeminen on ollut hyvin hankalaa, koska muinaisten ihmisten kielet, samoin kirjoitusmerkkien selitykset ovat joutuneet unohduksiin. Tiedemiehet ovat tehneet valtavan työn näiden kirjoitusmerkkien selvittämiseksi.

Tietomme menneisyydestä perustuvat esinelöytöihin ja kirjoitettuihin lähteisiin.

Esine-
löydöt
laudat

Kaiva-
ukset

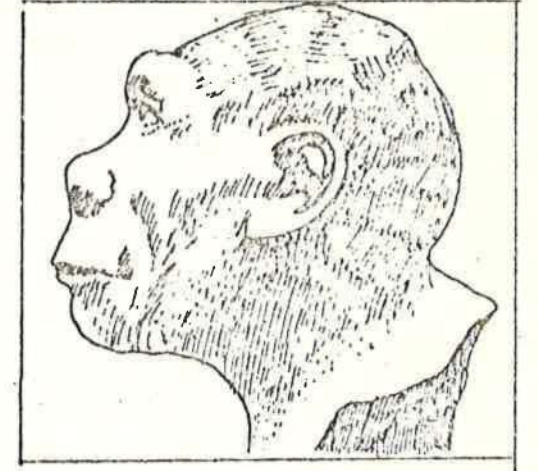
Kirjoi-
tetut
lähteet

ALKUKANTAINEN IHMINEN

Useita miljoonia vuosia sitten eli maapalolla erityisen korkealle kehittynyt apainalaji. Laji ei elänyt puussa, kuten nykyiset apinat, vaan liikkui maassa kahden jalan varassa.

Ensimmäiset ihmiset Kehityksen tuloksena ilmaantuivat ensimmäiset ihmiset maan päälle noin miljoona vuotta sitten. Ne erosivat hyvin paljon nykyisestä ihmisestä.

Brilainen ulkonäkö Niillä oli matala otsa, korkeat poskipäät, kuonomainen suu ja pienet aivot. Ensimmäiset ihmiset eivät osanneet puhua, vaan muutamilla katkonaisilla äännähdyksillä ne ilmaisivat suuttumuksen ja kauhun tai kutsuivat toisiaan avuksi. Sormet olivat köpelöt, ja ne pystyivät käsillään suorittamaan vain kaikkien yksinkertaisimpia töitä kuten esim. maan kaivamista.

Ensimmäisiä ihmisiä nimitetään alkukantaisiksi ihmisiksi. Sen jäännöksiä on löydetty Euroopasta, Aasiasta ja Afrikasta.

Taivasalla tai luolissa Alkukantaisella ihmisellä ei ollut asuntoa, vaan se liikkui luonnossa sateen, tuulen ja kylmyyden armoilla. Alkukantainen ihminen ei käyttänyt myöskään vaatteita.

Jatkuva rakennonhaku Miehet, naiset ja lapset etsivät alinomaan ravintoa. He kaivoivat maasta ruuaksi kelpavia juuria ja hyönteisten toukkia, keräsivät hedelmiä, marjoja ja lintujen munia sekä metsästivät pientä riistaa.

Ensimmäiset työkalut

Iskukivi ja nuija Hakkaamalla irti kivistä pieniä palasia ihminen sai terotetuksi kiven reunan. Terotetuilla kivillä ihminen kaivoi maata, halkaisi luita, paloitteli lihaa. Tällaisia kiviä sanotaan iskukiviksi. Iskukiven avulla ihminen valmisti itselleen nuijan. Iskukivi ja nuija olivat ihmisen ensimmäisiä työkaluja.

Lauma

Alkukantaiset ihmiset elivät eläinten tapaan pienissä ryhmissä eli laumoissa. Lauman suuruus oli 20 - 25 henkilöä. Vain lauman avulla ihmiset kykenivät selviytymään taistelussa suuria petoeläimiä vastaan.

MITEN MENNEISYYDESTÄ ON SAATU Tietoja ?

Ihmiskunnan historia alkoi hyvin kauan sitten. Koska muinaisajan ihmiset eivät osanneet kirjoittaa, he eivät ole jättäneet meille mitään kirjallista selvitystä elintavoistaan. Kuitenkin me tiedämme heidän elämästään aika paljon. Mistä me olemme saaneet tietomme ?

Muinaisajan ihmiset rakensivat asuntoja ja valmistivat erilaisia työkaluja ja aseita metsästäystä, kalastusta ja maanviljelyä varten. Joutuessaan muuttamaan paikalta toiselle ihmiset jättivät asuntonsa, jotka hiljalleen peittyivät pölyn ja hiekan alle. Nykyään muinaiset asuinpaikat löytyvät jopa monen metrin maakerroksen alta.

Myös muinaishaudoissa on paljon esineitä. Muinoin ihmiset panivat usein hautaan vainajan mukana niitä esineitä, joita vainaja oli käyttänyt eläessään, koska he arvelivat hänen tarvitsovan niitä kuolutuaankin.

Nykyajan tiedemiehet suorittavat muinaisilla asuinpaikoilla ja haudoilla kaivauksia. Näitä kaivauksia on tehtävä erittäin suurella varovaisuudella, jotteivät haurastuneet esineet rikkoutuisi. Löydettyjä esineitä tutkimalla ja vertaamalla niitä myöhemmän ajan esineisiin, tiedemiehet saavat selville, millaisia olivat ihmisten elinkeinot, asunnot ja tavat ja miten ihmisen elämä muuttui vähitellen. Löydettyjen ihmisten luut ovat auttaneet saamaan selville, millaisia olivat itse muinaiset ihmiset.

Kirjoitetut tiedot

Viisi-kausi tuhatta vuotta sitten ihmiset laativat merkkejä kirjoitusta varten. Silloin syntyi kirjoitustaito. Ihmiset merkitsivät muistiin hallitsijan käskyt, sadon suuruuden ja jotkut merkittävät tapahtumat.

Tällaisia kirjoituksia on säilynyt meidän päiviiimme saakka. Niiden lukeminen on ollut hyvin hankalaa, koska muinaisten ihmisten kielet, samoin kirjoitusmerkkien selitykset ovat joutuneet unohduksiin. Tiedemiehet ovat tehneet valtavan työn näiden kirjoitusmerkkien selvittämiseksi.

Tietomme menneisyydestä perustuvat esinelöytöihin ja kirjoitettuihin lähteisiin.

Esine-
löydöt
laudat

Kaiva-
ukset

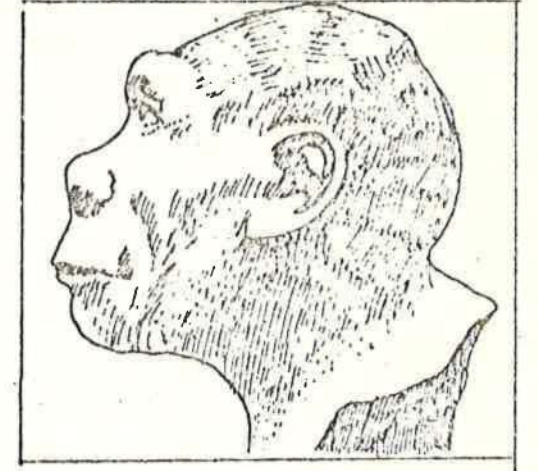
Kirjoi-
tetut
lähteet

ALKUKANTAINEN IHMINEN

Useita miljoonia vuosia sitten eli maapalolla erityisen korkealle kehittynyt apainalaji. Laji ei elänyt puussa, kuten nykyiset apinat, vaan liikkui maassa kahden jalan varassa.

Ensimmäiset ihmiset Kehityksen tuloksena ilmaantuivat ensimmäiset ihmiset maan päälle noin miljoona vuotta sitten. Ne erosivat hyvin paljon nykyisestä ihmisestä.

Erilainen ulkonäkö Niillä oli matala otsa, korkeat poskipäät, kuonomainen suu ja pienet aivot. Ensimmäiset ihmiset eivät osanneet puhua, vaan muutamilla katkonaisilla äännähdyksillä ne ilmaisivat suuttumuksen ja kauhun tai kutsuivat toisiaan avuksi. Sormet olivat köpelöt, ja ne pystyivät käsillään suorittamaan vain kaikkien yksinkertaisimpia töitä kuten esim. maan kaivamista.

Ensimmäisiä ihmisiä nimitetään alkukantaisiksi ihmisiksi. Sen jäännöksiä on löydetty Euroopasta, Aasiasta ja Afrikasta.

Taivasalla tai luolissa Alkukantaisella ihmisellä ei ollut asuntoa, vaan se liikkui luonnossa sateen, tuulen ja kylmyyden armoilla. Alkukantainen ihminen ei käyttänyt myöskään vaatteita.

Jatkuva rakennonhaku Miehet, naiset ja lapset etsivät alinomaan ravintoa. He kaivoivat maasta ruuaksi kelpavia juuria ja hyönteisten toukkia, keräsivät hedelmiä, marjoja ja lintujen munia sekä metsästäivät pientä riistaa.

Ensimmäiset työkalut

Iskukivi ja nuija Hakkaamalla irti kivistä pieniä palasia ihminen sai terotetuksi kiven reunan. Terotetuilla kivillä ihminen kaivoi maata, halkaisi luita, paloitteli lihaa. Tällaisia kiviä sanotaan iskukiviksi. Iskukiven avulla ihminen valmisti itselleen nuijan. Iskukivi ja nuija olivat ihmisen ensimmäisiä työkaluja.

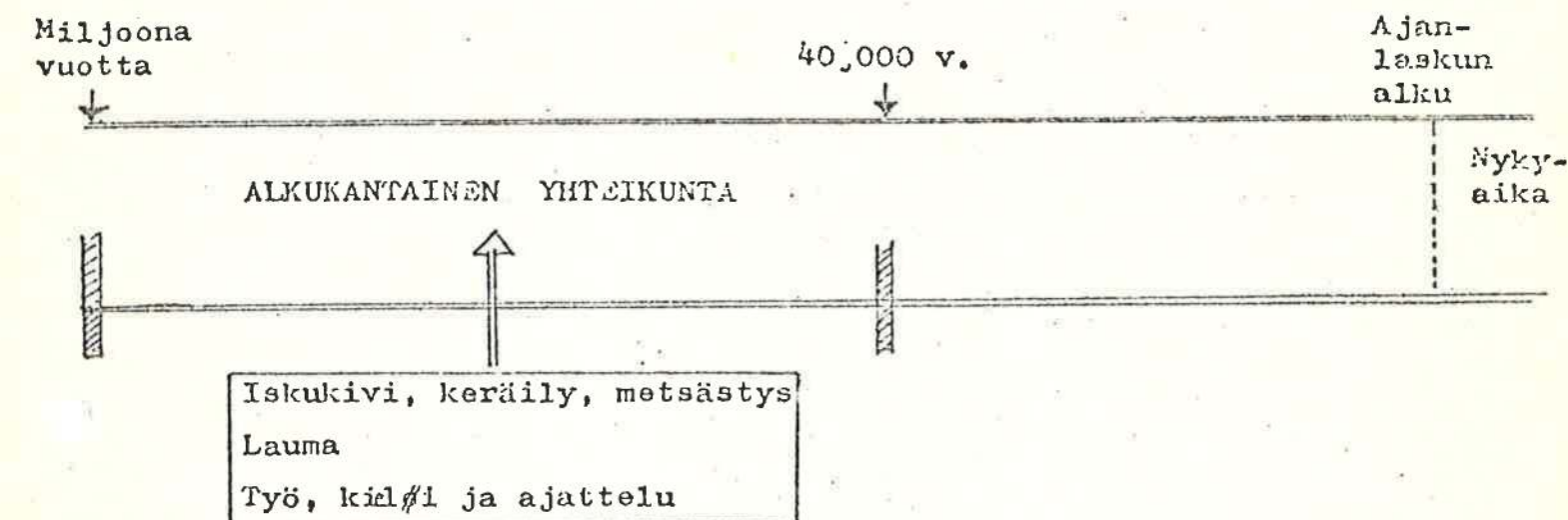
Lauma

Alkukantaiset ihmiset elivät eläinten tapaan pienissä ryhmissä eli laumoissa. Lauman suuruus oli 20 - 25 henkilöä. Vain lauman avulla ihmiset kykenivät selviytymään taistelussa suuria petoeläimiä vastaan.

Kieli ja ajattelu

Ihmisen
tunto-
merkit

Eläessään laumassa ihmiset joutuivat työskentelemään yhdessä. Tässä työssä ihmiselle kehittyi tarve aikaisempaa täsmällisemmin ilmaista itseään. Näin työ pakotti kielen ja ajattelun kehittymään. Voikaankin sanoa, että työ, kieli ja ajattelu erotti alkukantaisen ihmisen eläimestä.

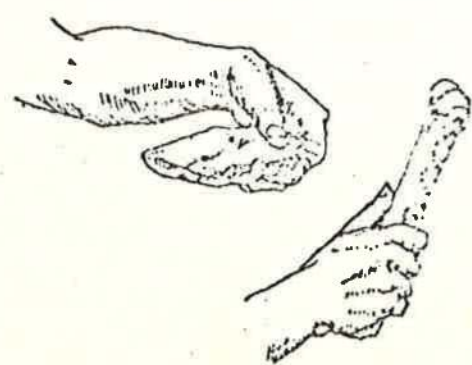
Tehtävä: Katsele tarkoin opettajan esittämää diakuvaa ja vastaa seuraaviin kysymyksiin

1. Ketä kuva esittää _____
2. Mitä työtä kuvan henkilöt tekevät _____
3. Millaista ravintoa henkilöt keräävät _____
4. Mitä työkaluja henkilöt käyttävät _____
5. Mitä eroja kuvan henkilöillä on nykyihmisiin verrattuna
=== _____

Tehtävä:

Mitkä ovat tärkeimmät ihmisen tunnusmerkit

== _____

ISKUKIVI

Tehtävä: Mihin töihin ihminen käytti iskukiveä?

Mikä ihmisellä on aseena keskimmissä kuvassa?

METSÄSTÄJÄ, KALASTAJA ja KERÄILIJÄ

Ihmisten keksinnöt. Työn ansiosta ihminen kehittyi. Iskukiven ja muiden kivisten työkalujen lisäksi ihminen alkoi valmistaa työkaluja luusta ja sarvesta. Tällaisia työkaluja olivat erilaiset neulat ja naskalit.

Uudet
työkalut

Metsästys-
välineiden
paraneminen

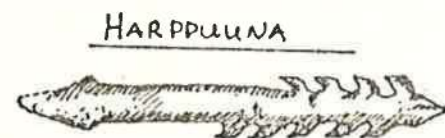
Saadakseen paremmin metsänriistaa ihminen keksi harppuunan ja heittokeihään. Mutta nekään eivät riittäneet nopeiden eläinten pyydystämiseen. Kun ihminen huomasi, että taivutettu puu kimmahdaa suoraksi suurella voimalla, hän kehitti jousen ja siihen sopivan nuolen.

Kivikirves

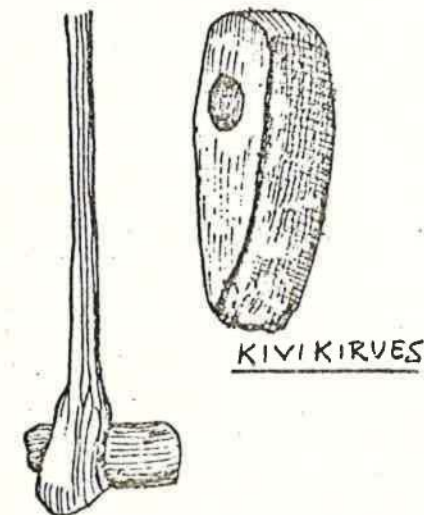
Tehtävä: Mitä hyötyä oli harppuunan väkäsistä

Miten kiveen saatiin reikä?

Kiinnittämällä kepin päähän teroitettun kiven ihmiset saivat kirveen. Tietojen ja kokemuksen kartuttua ihminen oppi

HARPPUUNA

KIVIKIRVES

luun avulla poraamaan kiveen reijän, johon sitten vasi kiinnitettiin. Kivikirveellä kyettiin kaatamaan puita, rakentamaan asumuksia, ja ennen pitkää myös veistämään vene.

Kauan ihmiset pelkäsivät tulta, kunnes huomasivat, että tuli antoi lämpöä ja suojeli petoeläimiltä. Tulipaloista ihmiset hankkivat tulta ja pitivät sitä vireillä. Sen jälkeen ihmiset oppivat hankkimaan tulta hankaamalla kahta kuivaa puunpalaa vastakkain.

Nykyaikainen ihminen. Satojen tuhansien vuosien kuluessa alkuihmisestä kehittyi nykyaikainen ihminen. noin 40 000 vuotta sitten. Nykyihminen sai toimeentulonsa lähinnä metsästyksestä, kalastuksesta ja keräilystä.

Asuinpaikka
muutamaksi
viikoksi

Suku

Työnjako

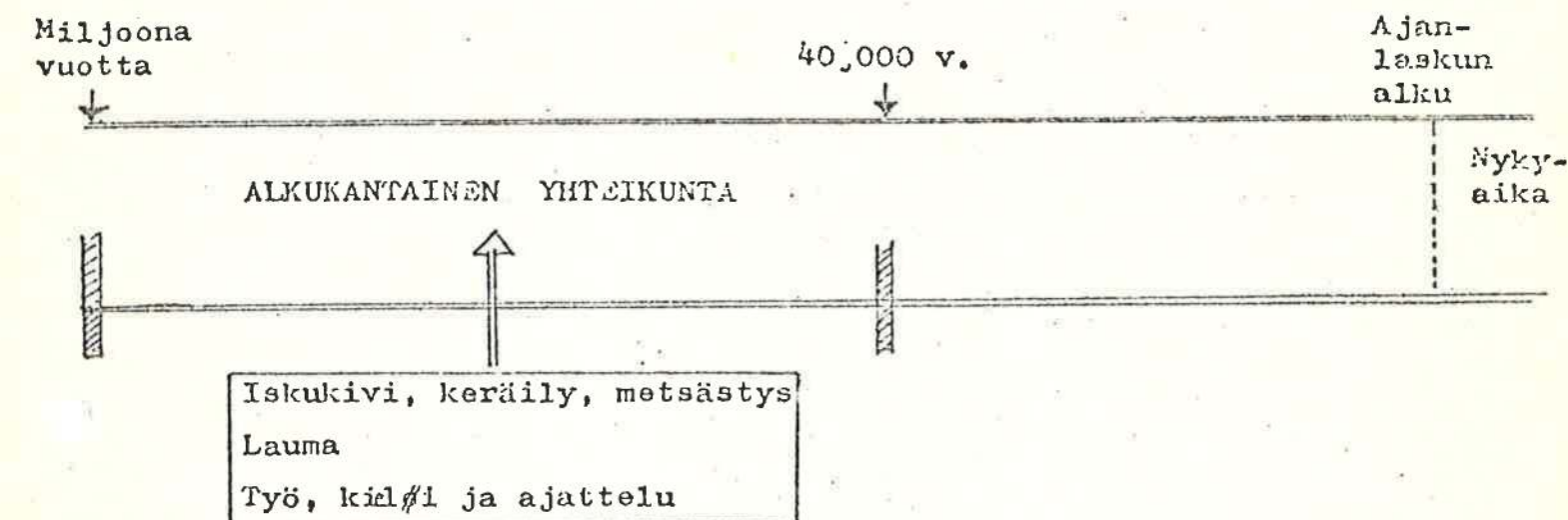
Nykyihminen pystytti soveliaalle paikalle järven tai virran läheisyyteen lepopaikan. Siinä eli 50-60 henkilön ryhmä joka koostui sukulaisista. Koko suku teki yhteisesti työtä ja jakoi keskenään kaiken saaliin. Suvun omaisuus oli yhteistä: asunto, veneet, eläinten nahat, ruoka ja työkalut.

Aseiden paranemisen jälkeen metsästys jäi miesten tehtäväksi naisten jäädessä lepopaikalle valmistamaan ruokaa ja vaatteita ja hoitamaan lapsia. Näin miesten janaisten välille kehittyi työnjako.

Kieli ja ajattelu

Ihmisen
tunto-
merkit

Eläessään laumassa ihmiset joutuivat työskentelemään yhdessä. Tässä työssä ihmiselle kehittyi tarve aikaisempaa täsmällisemmin ilmaista itseään. Näin työ pakotti kielen ja ajattelun kehittymään. Voikaankin sanoa, että työ, kieli ja ajattelu erotti alkukantaisen ihmisen eläimestä.

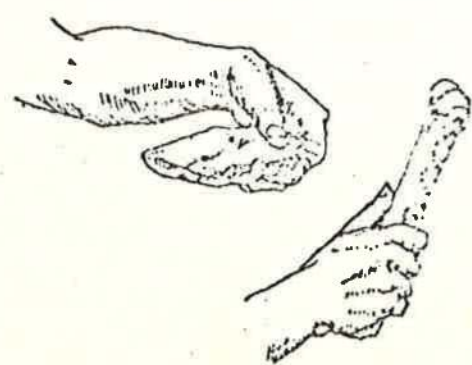
Tehtävä: Katsele tarkoin opettajan esittämää diakuvaa ja vastaa seuraaviin kysymyksiin

1. Ketä kuva esittää _____
2. Mitä työtä kuvan henkilöt tekevät _____
3. Millaista ravintoa henkilöt keräävät _____
4. Mitä työkaluja henkilöt käyttävät _____
5. Mitä eroja kuvan henkilöillä on nykyihmisiin verrattuna
=== _____

Tehtävä:

Mitkä ovat tärkeimmät ihmisen tunnusmerkit

== _____

ISKUKIVI

Tehtävä: Mihin töihin ihminen käytti iskukiveä?

Mikä ihmisellä on aseena keskimmissä kuvassa?

TAMPEREEN YLIOPISTON
PSYKOLOGIAN LAITOS

KALEVANTIE 4, - 33100 TAMPERE 10

Historia 5. luokka

METSÄSTÄJÄ, KALASTAJA ja KERÄILIJÄ

Ihmisten keksinnöt. Työn ansiosta ihminen kehittyi. Iskukiven ja muiden kivisten työkalujen lisäksi ihminen alkoi valmistaa työkaluja luusta ja sarvesta. Tällaisia työkaluja olivat erilaiset neulat ja naskalit.

Uudet työkalut

Metsästysvälineiden paraneminen

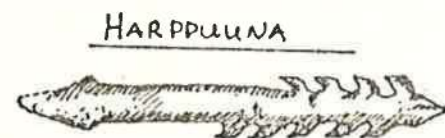
Saadakseen paremmin metsänriistaa ihminen keksi harppuunan ja heittokeihään. Mutta nekään eivät riittäneet nopeiden eläinten pyydystämiseen. Kun ihminen huomasi, että taivutettu puu kikkahtaa suoraksi suurella voimalla, hän kehitti jousen ja siihen sopivan nuolen.

Kivikirves

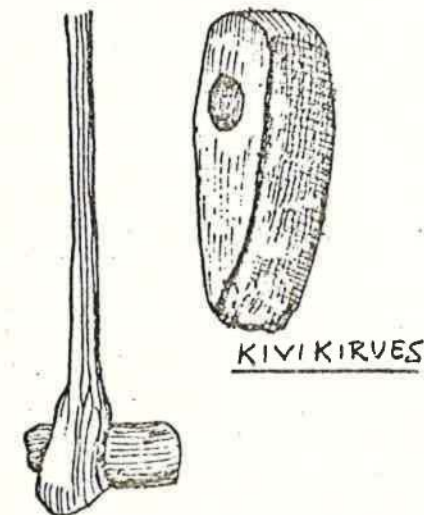
Tehtävä: Mitä hyötyä oli harppuunan väkäsistä

Miten kiveen saatiin reikä?

Kiinnittämällä kepin päähän teroitettun kiven ihmiset saivat kirveen. Tietojen ja kokemuksen kartuttua ihminen oppi

HARPPUUNA

KIVIKIRVES

luun avulla poraamaan kiveen reijän, johon sitten vasi kiinnitettiin. Kivikirveellä kyettiin kaatamaan puita, rakentamaan asumuksia, ja ennen pitkää myös veistämään vene.

Kauan ihmiset pelkäsivät tulta, kunnes huomasivat, että tuli antoi lämpöä ja suojeli petoeläimiltä. Tulipaloista ihmiset hankkivat tulta ja pitivät sitä vireillä. Sen jälkeen ihmiset oppivat hankkimaan tulta hankaamalla kahta kuivaa puunpalaa vastakkain.

Nykyaikainen ihminen. Satojen tuhansien vuosien kuluessa alkuihmisestä kehittyi nykyaikainen ihminen. noin 40,000 vuotta sitten. Nykyihminen sai toimeentulonsa lähinnä metsästyksestä, kalastuksesta ja keräilystä.

Asuinpaikka muutamaksi viikoksi

Suku

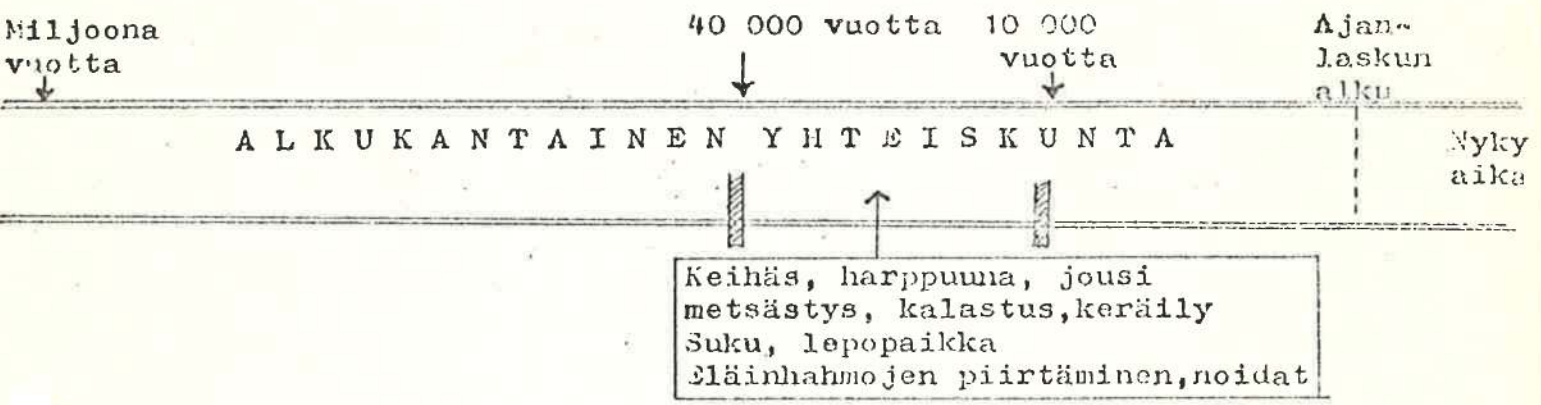
Työnjako

Nykyihminen pystytti soveliaalle paikalle järven tai virran läheisyyteen lepopaikan. Siinä eli 50-60 henkilön ryhmä joka koostui sukulaisista. Koko suku teki yhteisesti työtä ja jakoi keskenään kaiken saaliin. Suvun omaisuus oli yhteistä: asunto, veneet, eläinten nahat, ruoka ja työkalut.

Aseiden paranemisen jälkeen metsästys jäi miesten tehtäväksi naisten jäädessä lepopaikalle valmistamaan ruokaa ja vaatteita ja hoitamaan lapsia. Näin miesten janaisten välille kehittyi työnjako.

Saavuttaaks en paremman metsästysosonnen ihmiset piirsivät asumiensa luolien seiniin eläinhahmoja, kuten hevoseja, poroja, bisoneita, karhuja ja mammutteja. Näin syntyivät ihmiskunnan ensimmäiset taideteokset. Toiset ryhmän jäsenet luulivat, että piirtämään kykenevillä oli erityinen valta eläimiin ja pitivät heitä siksi noitina.

Viljan itäminen?

Tehtävä: "atsele tarkoin opettajan esittämää diakuva. Kirjoita vastaukset kysymyksiin.

1. Käyttikö nykyaikainen ihminen iskukiveä? _____
2. Mitä metsästyssaaliita on kuvassa näkyvissä _____
3. Mistä voidaan haväätä, että kovan ihmiset viipyvät samalla paikalla pitemmän aikaa _____
4. Miten kuvan ihmiset suojautuvat sadetta ja kylmyyttä vastaan _____

KASVIEN KASVATTAJA JA ELÄINTEN KESYTTÄJÄ

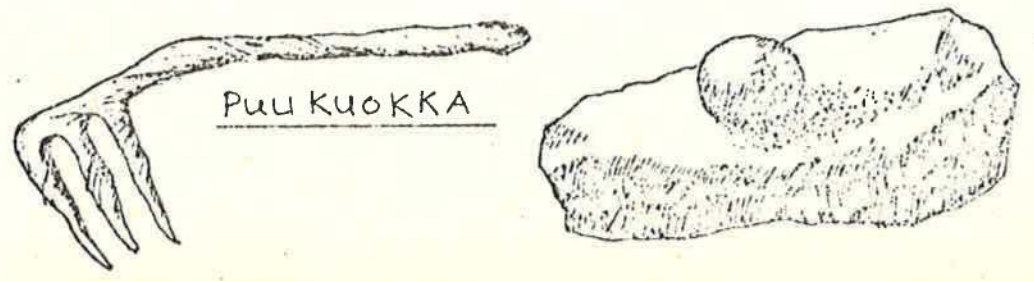
Vuosituhamkien ajan ihmiset olivat nähneet villiviljan kasvavan luonnossa. He tekivät havainnon, että pehmeään maahan pudonnut siemen ei tuhoutunut vaan alkoi itää ja kasvatti uusia jyviä. Ihmiset havaitsivat, että viljasta sai lisäravintoa ja sen tuotto oli varmompaa kuin metsästyksen. Nuokatakseen maata ihminen teki kuokan ja hangon.

Viljan itäminen

Työkalut

Saamansa viljan ihminen jauhoi jauhinkivillä, sekoitti saatuihin jauhoihin vettä muodostaen taikinan, jonka hän paitoi kuumilla kivillä leiväksi.

Uusi ravinto

Eläinten kesytys

Kun metsästysosoni oli hyvä ei ihminen tappanut kaikkia kiinnisaamiaan eläimiä, vaan piti niitä vangittuna leirinsä läheisyydessä. Tällöin hän huomasi, että eläimet lisääntyivät myös vankeudessa. Ihminen alkoi järjestelmällisesti kesyttämään eläimiä ja sai ennen pitkää koiran, sian, vasikan, kanan koti-eläimekseen. Tämä tapahtui noin 10 000 vuotta ennen ajanlaskun alkua (eaa.).

Vakituinen asuinpaikka

Kun vilja ja karja takasivat ihmiselle vakaan toimeentulon hänen ei enää tarvinnut siirtyä paikasta toiseen. Ihminen rakensi lujan mökin tai talon. Näin syntyivät vakituiset asutukset.

Käsityö

Saven valaminen

Ihminen käytti kotitaloudessaan erilaisia astioita ja koreja. Hän voiteli savella punotut ja puiset astiat tarkoituksena tehdä ne tulenkestäviksi. Kun huomattiin, että muovattua savea sopi käyttää ilman sisäkehystäkin, sai alkunsa saviastioiden, kuten vatein ja ruukujen valmistus.

Kasviskuiduista kutominen

Ihminen huomasi, kuinka kasviskuidusta, erityisesti pellavasta, pystyi saamaan paremmin lankaa kuin siihen saakka käytetyistä eläinten harjoista. Langoista kehrättiin ja kudottiin pellavakangasta.

Tehtävä: Täytä seuraava taulukko.

	ravinto	vaatetus	asunto
alku ihminen			
metsästäjä ja kalastaja			
kasvien kasvat. ja eläinten kesyttäjä			

Hoimot

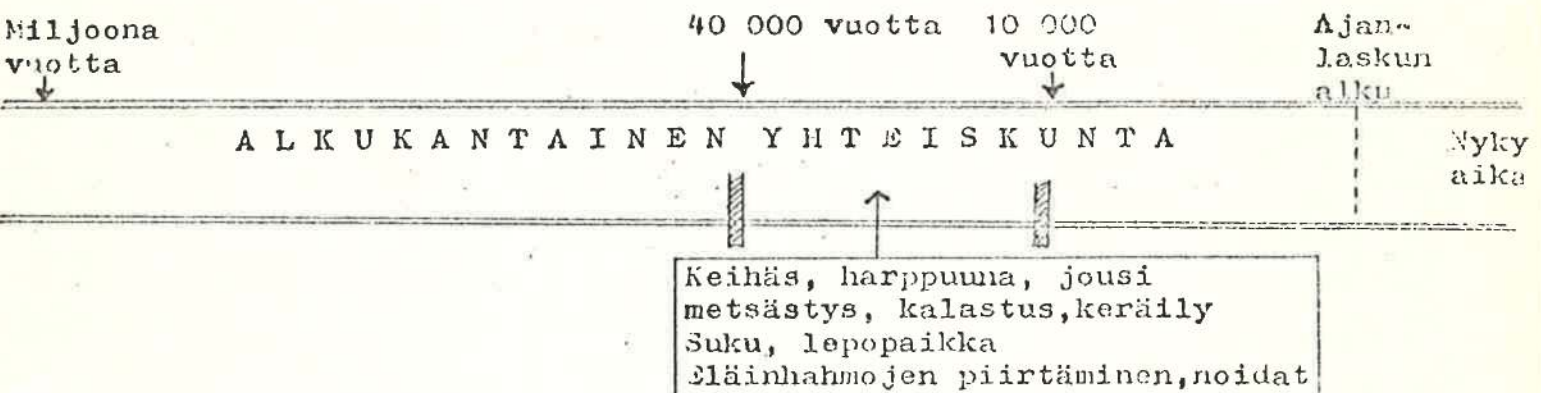
Kasvien kasvattajan ja eläinten pitäjän suvuissa oli 200-300 jäsentä. Samoilla seuduilla asuvat useat suvut muodostivat heimon. Suvun jäsenet osallistuivat kykyjään vastaavalla tavalla työhön ja käyttivät yhteisesti viljan ja karjan tuoton, myös omaisuus oli yhteistä.

Tehtävä: "atsele tarkoin opettajan diakuva ja vastaa kysymyksiin

1. Mistä näet, että ihmisen ei onää muuttanut asuinpaikkaa yhtä usein kuin alkaisemmin _____
2. Miten vakituinen asutus oli tullut mahdolliseksi _____

Saavuttaaks en paremman metsästysosonnen ihmiset piirsivät asumiensa luolien seiniin eläinhahmoja, kuten hivosia, poroja, biisoneita, karhuja ja mammutteja. Näin syntyivät ihmiskunnan ensimmäiset taideteokset. Toiset ryhmän jäsenet luulivat, että piirtämään kykenevillä oli erityinen valta eläimiin ja pitivät heitä siksi noitina.

Viljan itäminen?

Tehtävä: "atsele tarkoin opettajan esittämää diakuvaa. Kirjoita vastaukset kysymyksiin.

1. Käyttikö nykyaikainen ihminen iskukiveä? _____
2. Mitä metsästyssaaliita on kuvassa näkyvissä _____
3. Mistä voidaan haváata, että kovan ihmiset viipyvät samalla paikalla pitemmän aikaa _____
4. Miten kuvan ihmiset suojautuvat sadetta ja kylmyyttä vastaan _____

KASVIEN KASVATTAJA JA ELÄINTEN KESYTTÄJÄ

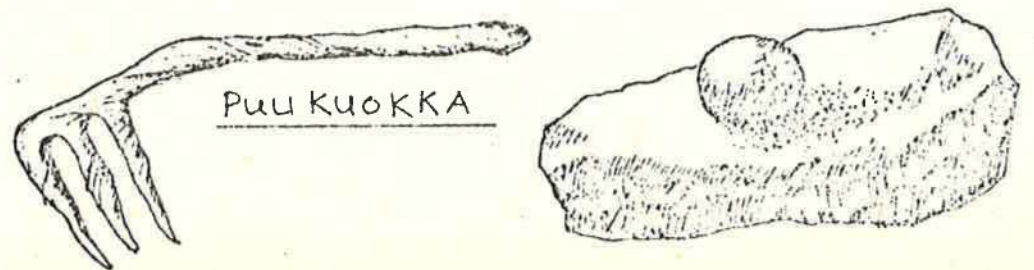
Vuosituhamisien ajan ihmiset olivat nähneet villiviljan kasvavan luonnossa. He tekivät havainnon, että pehmeään maahan pudonnut siemen ei tuhoutunut vaan alkoi itää ja kasvatti uusia jyviä. Ihmiset havaitsivat, että viljasta sai lisäravintoa ja sen tuotto oli varmompaa kuin metsästyksen. Nuokatakseen maata ihminen teki kuokan ja hangon.

Viljan itäminen

Työkalut

Saamansa viljan ihminen jauhoi jauhinkivillä, sekoitti saatuhiin jauhoihin vettä muodostaen taikinan, jonka hän paitoi kuumilla kivillä leiväksi.

Uusi ravinto

Eläinten kesytys

Kun metsästysosoni oli hyvä ei ihminen tappanut kaikkia kiinnisaamiaan eläimiä, vaan piti niitä vangittuna leirinsä läheisyydessä. Tällöin hän huomasi, että eläimet lisääntyivät myös vankeudessa. Ihminen alkoi järjestelmällisesti kesyttämään eläimiä ja sai ennen pitkää koiran, sian, vasikan, kanan koti-eläimekseen. Tämä tapahtui noin 10 000 vuotta ennen ajanlaskun alkua (eaa.).

Vakituinen asuinpaikka

Kun vilja ja karja takasivat ihmiselle vakaan toimeentulon hänen ei enää tarvinnut siirtyä paikasta toiseen. Ihminen rakensi lujan mökin tai talon. Näin syntyivät vakituiset asutukset.

Käsityö

Saven valaminen

Ihminen käytti kotitaloudessaan erilaisia astioita ja koreja. Hän voiteli savella punotut ja puiset astiat tarkoituksena tehdä ne tulenkestäviksi. Kun huomattiin, että muovattua savea sopi käyttää ilman sisäkehystäkin, sai alkunsa saviastioiden, kuten vatein ja ruukkujen valmistus.

Kasviskuiduista kutominen

Ihminen huomasi, kuinka kasviskuidusta, erityisesti pellavasta, pystyi saamaan paremmin lankaa kuin siihen saakka käytetyistä eläinten harjoista. Langoista kehrättiin ja kudottiin pellavakangasta.

Tehtävä: Täytä seuraava taulukko.

	ravinto	vaatetus	asunto
alku ihminen			
metsästäjä ja kalastaja			
kasvien kasvat. ja eläinten kesyttäjä			

Hoimot

Kasvien kasvattajan ja eläinten pitäjän suvuissa oli 200-300 jäsentä. Samoilla seuduilla asuvat useat suvut muodostivat heimon. Suvun jäsenet osallistuivat kykyjään vastaavalla tavalla työhön ja käyttivät yhteisesti viljan ja karjan tuoton, myös omaisuus oli yhteistä.

Tehtävä: "atsele tarkoin opettajan diakuvaa ja vastaa kysymyksiin

1. Mistä näet, että ihmisen ei onää muuttanut asuinpaikkaa yhtä usein kuin alkaisemmin _____
2. Miten vakituinen asutus oli tullut mahdolliseksi _____

Miljoona vuotta

40 000 vuotta

10 000 vuotta

5000 vuotta

9. Ajanlaskun alku

ALKUKANTAINEN YHTEISKUNTA

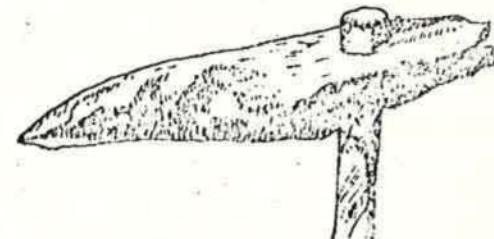
Nyky aika

Kuokka, hanko, kasvien kasvatusta ja kotieläimet
Suvut (200-300 henkeä) heimo
Vakituiset asutukset

Hedelmällisyys-kultti
Ihmiset näkivät viljan kasvavan ja karjan lisääntyvän - joskus taas he joutuivat huomaamaan viljan pilaantumisen ja karjan tuhoutumisen. Näitä luonnonilmiöitä he eivät kyenneet millään selittämään. Siksi he uskoivatkin rukousten ja uhrien avulla voivansa vaikuttaa esim. peltojen tuottoon. Tätä tarkoitusta varten he pystyttivät erityisiä taloja eli temppeleitä, jotka he koristelivat erityisen kauniisti.

ALKUKANTAINEN YHTEISKUNNAN TUNNUSMERKIT

- Ihmiset saivat työllään aikaan vain välttämättömimmät elämisen tarvikkeet, kuten ruuan, asunon ja vaatteet
- Kaikki osallistui työntekoon kykyjensä mukaan
- Kaikki omaisuus oli yhteistä, työn tuotosta jokainen sai sen mukaan kuin hän tarvitsi elämiseensä
- Kaikilla oli oikeuksia ja velvollisuuksia

KIVI KIRVES

Tehtävä: Miten kuvan kivi on saatu teräväksi.
Mieti, mitä hyötyä on varresta?

MUINAISET SUOMALAISET

Löydöt tietojen lähteinä

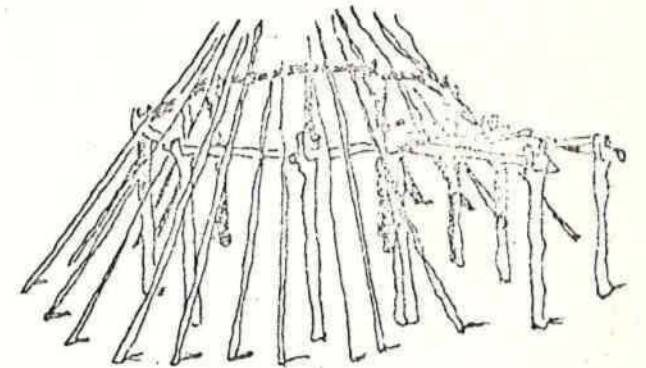
Tämän vuossadan alussa tehtiin Suomessa erikoinen löytö. Suota kaivettaessa tuli päivänvaloon ikivanhoja verkon jäännöksiä. Verkko oli tehty pajunkuoresta ja siinä oli kaarnakohot sekä painokivet. Löytö sisälsi myös joukon luu-, sarvi- ja kiviesineitä. Tutkijat havaitsivat verkon olevan yli 8000 vuotta vanha. Se on vanhin ihmisen toiminnasta kertova löytö Suomen alueelta.

Elinkeinot

Ensimmäisen suomalaisen elinkeinona ovat olleet metsästäys ja kalastus. Asuinpaikat ovat sijainneet veden äärellä.

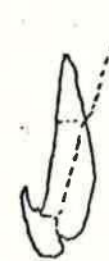
Asumukset

Ensimmäiset asunukset ovat olleet luolia, sitten laavu, josta on kehitetty vieressä näkyvä kota. Sen läpimittana on ollut 2-3 metriä ja keskellä on sijainnut tulisija.

Raaka-aineet

Varhaisimmista ajoista kertovat esinelöydöt ovat kivestä valmistettuja. Muina raaka-aineina on käytetty luuta ja puuta.

Vieressä on luinen ongenkoukku. Kivestä valmistetut esineet ovat olleet etupäässä kirveitä, talttoja ja nuolenkärkiä. Yhteisellä nimellä tuota aikaa kutsutaan kivikaudeksi.

Pronssi- ja rautakausi

Ensimmäinen maassamme käytetty metalli oli pronssi. Sen valmistamiseksi sekoitettiin kuparia ja tinaa. Koska näitä metalleja ei maassamme ollut, ovat löydöt olleet varsin vähäisiä. Kaikki esineet on nimittäin pitänyt tuoda muista maista.

Haudat

Sen sijaan pronssikauden ajoista on maassamme säilynyt mäkien ja kallioiden päällä suuria kiviä, joita sanotaan hiidenkiukiksi. Joidenkin tällaisten kivojen sisältä on löydetty suurista kivenlohkareista tehty arkku. Hiidenkiukat ovat siis muinaissuomalaisten hautoja.

Rauta opittiin Suomessa tuntemaan vasta ajanlaskun alun tienoilla.

Miljoona vuotta

40 000 vuotta

10 000 vuotta

5000 vuotta

9. Ajanlaskun alku

ALKUKANTAINEN YHTEISKUNTA

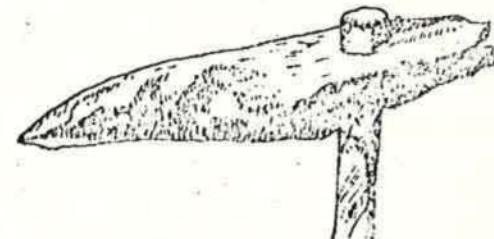
Nyky aika

Kuokka, hanko, kasvien kasvatusta ja kotieläimet
Suvut (200-300 henkeä) heimo
Vakituiset asutukset

Hedelmällisyys-kultti
Ihmiset näkivät viljan kasvavan ja karjan lisääntyvän - joskus taas he joutuivat huomaamaan viljan pilaantumisen ja karjan tuhoutumisen. Näitä luonnonilmiöitä he eivät kyenneet millään selittämään. Siksi he uskoivatkin rukousten ja uhrien avulla voivansa vaikuttaa esim. peltojen tuottoon. Tätä tarkoitusta varten he pystyttivät erityisiä taloja eli temppeleitä, jotka he koristelivat erityisen kauniisti.

ALKUKANTAINEN YHTEISKUNNAN TUNNUSMERKIT

- Ihmiset saivat työllään aikaan vain välttämättömimmät elämisen tarvikkeet, kuten ruuan, asunon ja vaatteet
- Kaikki osallistui työntekoon kykyjensä mukaan
- Kaikki omaisuus oli yhteistä, työn tuotosta jokainen sai sen mukaan kuin hän tarvitsi elämiseensä
- Kaikilla oli oikeuksia ja velvollisuuksia

KIVI KIRVES

Tehtävä: Miten kuvan kivi on saatu teräväksi.
Mieti, mitä hyötyä on varresta?

MUINAISET SUOMALAISET

Löydöt tietojen lähteinä

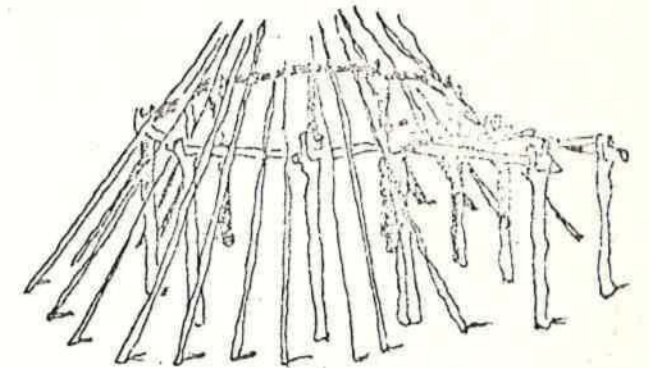
Tämän vuossadan alussa tehtiin Suomessa erikoinen löytö. Suota kaivettaessa tuli päivänvaloon ikivanhoja verkon jäännöksiä. Verkko oli tehty pajunkuoresta ja siinä oli kaarnakohot sekä painokivet. Löytö sisälsi myös joukon luu-, sarvi- ja kiviesineitä. Tutkijat havaitsivat verkon olevan yli 8000 vuotta vanha. Se on vanhin ihmisen toiminnasta kertova löytö Suomen alueelta.

Elinkeinot

Ensimmäisen suomalaisen elinkeinona ovat olleet metsästäys ja kalastus. Asuinpaikat ovat sijainneet veden äärellä.

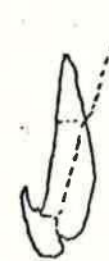
Asumukset

Ensimmäiset asunukset ovat olleet luolia, sitten laavu, josta on kehitetty vieressä näkyvä kota. Sen läpimittana on ollut 2-3 metriä ja keskellä on sijainnut tulisija.

Raaka-aineet

Varhaisimmista ajoista kertovat esinelöydöt ovat kivestä valmistettuja. Muina raaka-aineina on käytetty luuta ja puita.

Vieressä on luinen ongenkoukku. Kivestä valmistetut esineet ovat olleet etupäässä kirveitä, talttoja ja nuolenkärkiä. Yhteisellä nimellä tuota aikaa kutsutaan kivikaudeksi.

Pronssi- ja rautakausi

Ensimmäinen maassamme käytetty metalli oli pronssi. Sen valmistamiseksi sekoitettiin kuparia ja tinaa. Koska näitä metalleja ei maassamme ollut, ovat löydöt olleet varsin vähäisiä. Kaikki esineet on nimittäin pitänyt tuoda muista maista.

Haudat

Sen sijaan pronssikauden ajoista on maassamme säilynyt mäkien ja kallioiden päällä suuria kiviä, joita sanotaan hiidenkiukiksi. Joidenkin tällaisten kivojen sisältä on löydetty suurista kivenlohkareista tehty arkku. Hiidenkiukat ovat siis muinaissuomalaisten hautoja.

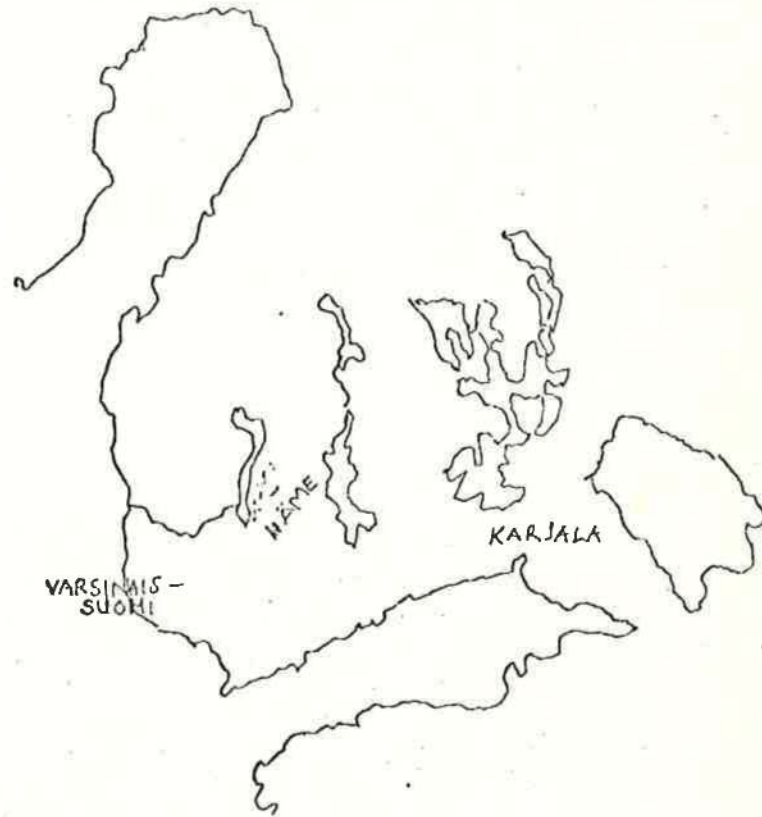
Rauta opittiin Suomessa tuntemaan vasta ajanlaskun alun tienoilla.

Suomen asuttaminen

Nykyisten suomalaisten esi-isien maahanmuutto alkoi myös ajanlaskun alun teinoilla. Suomensukuisten kansojen alkukoti on sijainnut sisä-Venäjän metsäalueella keskisen Volgan tienoilla.

Maikissaan Suomen asuttaminen kesti 700-800 vuotta. Sen tuloksena syntyi kapea, pysyvästi asuttu alue, jonka pohjoisraja kulki Kokemäenjoelta Tampereelle, sieltä Päijänteen puoliväliin ja Pikkelin kautta Laatokan pohjoispuolelle. Asutus oli yhtenäinen, vaan laajat oheet erottivat vesistöjen varrelle syntyneet asutusaarekset toisistaan.

Tehtävä: Piirritse karttaan suomalaisten asutusalueen pohjoisraja.

Kaskeviljely ja turkiskauppa

Metsästyskeen ja kalastuksen lisäksi aloittivat suomalaiset vähitellen myös kaskeviljelyn ja karjanhoidon. Ajanlaskun alun tienoilla myös turkkiset alkavat saada yhä lisääntyvää menekkiä. Turkiskaupasta tuleekin pääasiallinen vaurauden lähde moniksi vuosisadoiksi.

MAANVILJELY, KARJANHOITO JA YHTEISKUNNAN JAKAUTUMINEN LUOKKIIN

Maanviljelyn ja karjanhoidon synty

Noin 5000 v. eaa oli ihmisten elämä Etu-Aasiassa jo täysin erilaista kuin alkukantaisessa yhteiskunnassa. Hedelmällisissä jokilaaksoissa asuvat suvut ja heimot harjoittivat maanviljelyä. Ylängöillä ja aroilla asuvat heimot keskittyivät karjanhoitoon. Maanviljelijöiden ja karjanhoitajien välillä vallitsi työnjako.

Varsinkin auran käyttöönotto maata muokatessa lisäsi maan tuottavuutta. Aluksi naiset vetivät auroja, mutta sitten auran eteen valjastettiin härkä.

Maan tuoton lisääntyminen mahdollisti sen, että jotkut suvun jäsenet ryhtyivät valmistamaan yksinomaan auroja, ruukkuja, kattiloita ja muita

Käsityön erkaneminen Metallin jalostus

tarvikkeita. Heistä tuli käsityöläisiä. He oppivat kovassa tulessa sulattamaan kuparia, josta he sitten valmistivat kirveitä, puukkoja kuokkia ja muita esineitä.

Hallitsevan luokan

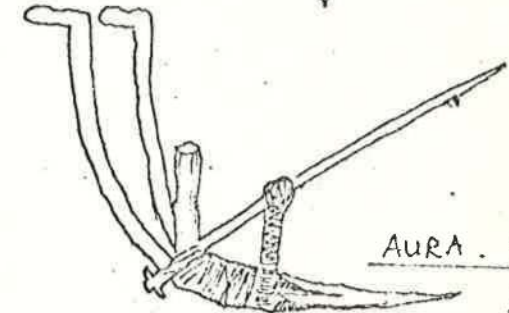
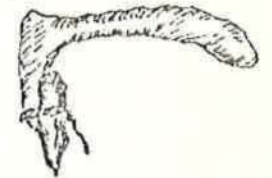
Sukuja johtivat sukujen vanhimmat ja heimoja heimojen vanhimmat. Aluksi vanhimmat toimivat uhrimonon aikana myös pappina, myöhemmin siihen erikoistuneet papit. Ennen pitkää vanhimmat ryhtyivät huolehtimaan yksinomaan heimon johtamisesta, eivätkä itse enää osallistuneet työntekoon.

Yhteiskunnan jakautuminen

Jatkuvan lisätuotteen ilmaantuminen ?

Etä-Aasian suuret joet tulvivat vuosittain. Koska tulvan jättämä liete on erityisen hedelmällistä, on maanviljely näillä seuduilla hyvin tuottoisaa. Maanviljelijät saivat enemmän viljaa kuin he omaan elämiseensä tarvitsivat. Ylijäänyt vilja eli lisätuote säilytettiin tempeelin varastossa, jota papit hoitivat. Sukujen ja heimojen vanhimmat johtivat yhteisiä töitä, kuten osim. kanaalien ja kastelukanavien rakentamista. Heidän asemansa vahvistui myös siten, että heidän johdollaan tehtiin ryöstöretkiä toisten heimojen alueelle. Saaliista vanhimmat ottivat osan

Puukuokka
JONON ON
TERÄSI KUUN
MITETTY KIVI

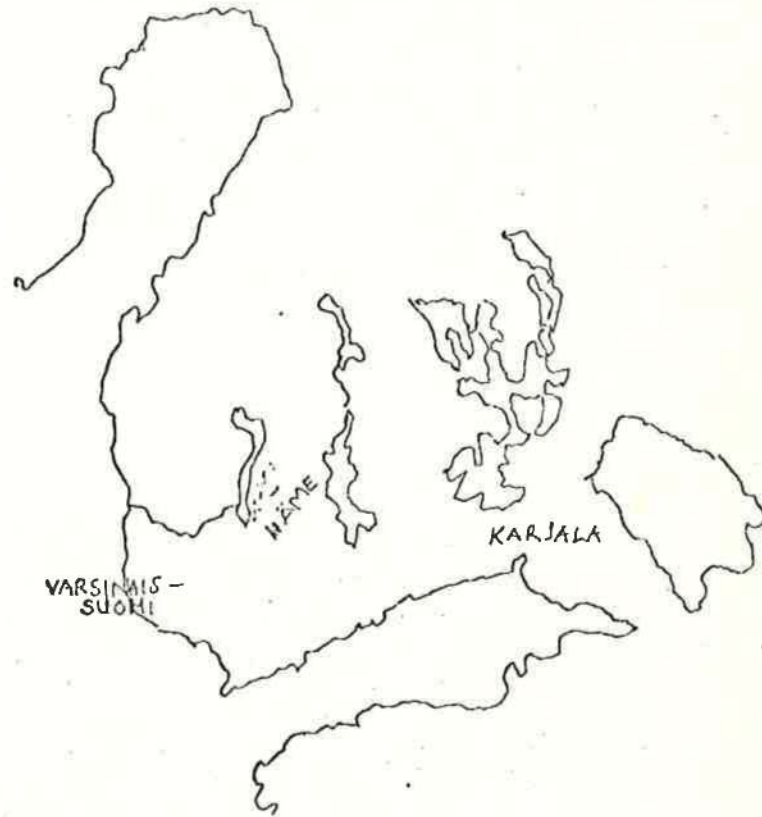
AURA. EGYPTI
LÄINEN

Suomen asuttaminen

Nykyisten suomalaisten esi-isien maahanmuutto alkoi myös ajanlaskun alun teinoilla. Suomensukuisten kansojen alkukoti on sijainnut sisä-Venäjän metsäalueella keskisen Volgan tienoilla.

Maikissaan Suomen asuttaminen kesti 700-800 vuotta. Sen tuloksena syntyi kapea, pysyvästi asuttu alue, jonka pohjoisraja kulki Kokemäenjoelta Tampereelle, sieltä Päijänteen puoliväliin ja Helsingin kautta Laatokan pohjoispuolelle. Asutus oli yhtenäinen, vaan laajat erkaant erottivat vesistöjen varrelle syntyneet asutusaarekkeet toisistaan.

Tehtävä: Piirritse karttaan suomalaisten asutusalueen pohjoisraja.

Kasiviljely ja turkiskauppa

Metsästyskeen ja kalastuksen lisäksi aloittivat suomalaiset vähitellen myös kasiviljelyn ja karjanhoidon. Ajanlaskun alun tienoilla myös turkkiset alkavat saada yhä lisääntyvää menekkiä. Turkiskaupasta tulokkin pääasiallinen vaurauden lähde moniksi vuosisadoiksi.

MAANVILJELY, KARJANHOITO JA YHTEISKUNNAN JAKAUTUMINEN LUOKKIIN

Maanviljelyn ja karjanhoidon synty

Noin 5000 v. eaa oli ihmisten elämä Etu-Aasiassa jo täysin erilaista kuin alkukantaisessa yhteiskunnassa. Hedelmällisissä jokilaaksoissa asuvat suvut ja heimot harjoittivat maanviljelyä. Ylängöillä ja aroilla asuvat heimot keskittyivät karjanhoitoon. Maanviljelijöiden ja karjanhoitajien välillä vallitsi työnjako.

Varsinkin auran käyttöönotto maata muokatessa lisäsi maan tuottavuutta. Aluksi naiset vetivät auroja, mutta sitten auran eteen valjastettiin härkä.

Maan tuoton lisääntyminen mahdollisti sen, että jotkut suvun jäsenet ryhtyivät valmistamaan yksinomaan auroja, ruukkuja, kattiloita ja muita

Käsityön erkaneminen Metallin jalostus

tarvikkeita. Heistä tuli käsityöläisiä. He oppivat kovassa tulessa sulattamaan kuparia, josta he sitten valmistivat kirveitä, puukkoja kuokkia ja muita esineitä.

Hallitsevan luokan

Sukuja johtivat sukujen vanhimmat ja heimoja heimojen vanhimmat. Aluksi vanhimmat toimivat uhrimonon aikana myös pappina, myöhemmin siihen erikoistuneet papit. Ennen pitkää vanhimmat ryhtyivät huolehtimaan yksinomaan heimon johtamisesta, eivätkä itse enää osallistuneet työntekoon.

Yhteiskunnan jakautuminen

Jatkuvan lisätuotteen ilmaantuminen ?

Etä-Aasian suuret joet tulvivat vuosittain. Koska tulvan jättämä liete on erityisen hedelmällistä, on maanviljely näillä seuduilla hyvin tuottoisaa. Maanviljelijät saivat enemmän viljaa kuin he omaan elämiseensä tarvitsivat. Ylijäänyt vilja eli lisätuote säilytettiin tempeelin varastossa, jota papit hoitivat. Sukujen ja heimojen vanhimmat johtivat yhteisiä töitä, kuten osim. kanaalien ja kastelukanavien rakentamista. Heidän asemansa vahvistui myös siten, että heidän johdollaan tehtiin ryöstöretkiä toisten heimojen alueelle. Saaliista vanhimmat ottivat osan

Puukuokka
JONON ON
TERÄSI KUUN
MITETTY KIVI

AURA. EGYPTI
LÄINEN

Yksityis-
omistuksen
synty

itselleen. Samoin he ottivat omaan käyttöönsä parhaat pellot. Jopa viljavarastoja he alkoivat käyttää kuin omaa omaisuuttaan. Näin pellot, vilja ja karja tulivat heidän yksityisomistukseensa.

Papit alkoivat vaatia talonpoikia tuomaan temppeleihin yhä suurempia osia sadosta. Sekä vanhimpien että pappien käyttöön alkoi kertyä suuria rikkauksia.

Vaihto-
kaupan
synty

Temppeleistä tuli koko lähiympäristön elämän keskuksia. Suuri joukko käsityöläisiä valmisti siellä ruukkuja ja muita astioita, siellä kehrättiin, kudottiin ja taottiin aseita ja työkaluja. Pian temppelein käsityöläiset tuottivat niin paljon tavaroita, että niitä riitti yli temppelein oman käytön. Tilimääräiset vaihdettiin muiden temppeleiden tuotteisiin tai vuorikylien asukkaiden valamaan metalliin. Ihmisillä, jotka lähetettiin esim. vuorikyliin, ei ollut enää aikaa osallistua muuhun työhön. Heistä tuli kauppiaita.

Orjuuden synty

Maanviljelyksen ja karjanhoilon kehittyminen ja metallien jalostuksen oppiminen johti suuriin muutoksiin kaikkien Etu-Aasian kansojen elämässä.

Märkein vetämällä auroilla ja kuparista valmistetuilla työkaluilla ihmiset kykenivät muokkaamaan huomattavasti suuremman alan kuin puukuokilla. Egyptin hedelmällinen maa antoi runsaita satoja. Ne olivat kyllin suuria elättämään niin maan muokkaajat kuin käsityöläiset ja kauppiatkin. Nyt tuli kannattavaksi nanna ryöstöretkillä saadut vangit työhön. Työllään vangit kykenivät tuottamaan paljon enemmän kuin tarvittiin heidän yläluokseen. Siitä syystä egyptiläiset laskasivatkin surmaamasta vankeja. Siihen saakka vankeja oli sanottu "tapetuiksi", mutta sitten kun vangit jätettiin henkiin, heitä sanottiin "eloonjääneiksi tapetuiksi".

"Elonjääneet tapetut" tehtiin vangiksi ottaneen suvun orjiksi so. samanlaisiksi omisuuksi kuin suvun kotieläimetkin. Vangilla teetettiin kaikkein raskaimmat työt. He kaivoivat kanavia soilla, jotka huo-uivat myrkyllisiä höyryjä, kuumassa aurinkonpaisteessa he louhivat kiviä ja vetivät niitä hietikkoo pitkin louhokselta rakennuspaikalle.

Luokka-
yhteis-
kunta

Eniten peltoa ja karjaa omistaneet vanhimmat alkoivat hallita muita ihmisiä. He muodostivat hallitsevan luokan. Talonpojat, käsityöläiset ja muut muodostivat alistetun luokan. Kaikkien huonommassa asemassa olivat orjat, joilla ei ollut mitään oikeuksia. Yhteiskunnasta oli tullut luokkayhteiskunta.

Koska orjien ja talonpoikien täytyi antaa hallitsijoille hiellä ja vaivalla aikaansaamia tuotteita, he vihasivat näitä. He yrittivät taistella herrojaan vastaan nousemalla kapinaan ja tekemällä huonosti työtä. Hallitsijat pystyivät kuitenkin kukistamaan kapinat, koska heillä oli käytössään aseistettuja sotilaita, jotka voittivat kapinalliset.

Tehtävä: Tarkastele opettajan esittämää kuvaa, jossa on temppeleihin keskittynyttä elämää. Kerro sitten suullisesti kuvan tapahtumat.

1. Mitä töitä kuvassa tehdään
2. Mitä tuotteita kuvassa näkyy
3. Mistä on saatu yhteensidotut miehet, mihin töihin he joutuvat ja millainen asema heillä on
4. Mikähän mahtaa olla portailta seisova mies ja mikä on hänen tehtävänsä.

ENSIMMÄISIT KAUPUNKIVALTIOT

Jo yli 5000 vuotta sitten joidenkin mahtavien hallitsijoiden onnistui yhdistää useiden temppeleiden alueet. Näin muodostui kaupunkeja, joissa oli yli 10 000 asukasta. Useat kaupungit muodostivat kaupunkivaltioita. Tällaisia kaupunkivaltioita muodostettiin esim. Mesopotamian laaksoissa. Myös Mesopotamian laaksoissa hallitseva luokka alisti maan väestön.

Uskonnon kehitys

Orjat, talonpojat ja käsityöläiset eivät millään pystyneet selittämään pappien ja hallitsijoiden mahtavuutta. He kuvittelivat, että jossakin meressä tai vuorilla asusti salainen voima, joka oli yhteydessä pappeihin. Tällaisia mielikuvitusolentoja ihmiset pitivät jumalina.

Papit edistivät ihmisten uskoa jumaliin eli uskontoa. He kykenivät paremmin hallitsemaan kansaa, kun he selittivät olevansa yhteydessä mahtaviin jumaliin ja täyttävänsä niiden antamia tehtäviä, kuten viljan keräämistä.

Katso
kuvaa

Yksityis-
omistuksen
synty

itselleen. Samoin he ottivat omaan käyttöönsä parhaat pellot. Jopa viljavarastoja he alkoivat käyttää kuin omaa omaisuuttaan. Näin pellot, vilja ja karja tulivat heidän yksityisomistukseensa.

Papit alkoivat vaatia talonpoikia tuomaan temppeleihin yhä suurempia osia sadosta. Sekä vanhimpien että pappien käyttöön alkoi kertyä suuria rikkauksia.

Vaihto-
kaupan
synty

Temppeleistä tuli koko lähiympäristön elämän keskuksia. Suuri joukko käsityöläisiä valmisti siellä ruukkuja ja muita astioita, siellä kehrättiin, kudottiin ja taottiin aseita ja työkaluja. Pian temppelein käsityöläiset tuottivat niin paljon tavaroita, että niitä riitti yli temppelein oman käytön. Tilimääräiset vaihdettiin muiden temppeleiden tuotteisiin tai vuorikylien asukkaiden valamaan metalliin. Ihmisillä, jotka lähetettiin esim. vuorikyliin, ei ollut enää aikaa osallistua muuhun työhön. Heistä tuli kauppiaita.

Orjuuden synty

Maanviljelyksen ja karjanhoilon kehittyminen ja metallien jalostuksen oppiminen johti suuriin muutoksiin kaikkien Etu-Aasian kansojen elämässä.

Märkein vetämällä auroilla ja kuparista valmistetuilla työkaluilla ihmiset kykenivät muokkaamaan huomattavasti suuremman alan kuin puukuokilla. Egyptin hedelmällinen maa antoi runsaita satoja. Ne olivat kyllin suuria elättämään niin maan muokkaajat kuin käsityöläiset ja kauppiatkin. Nyt tuli kannattavaksi nanna ryöstöretkillä saadut vangit työhön. Työllään vangit kykenivät tuottamaan paljon enemmän kuin tarvittiin heidän ylläpidokseen. Siitä syystä egyptiläiset laskasivatkin surmaamasta vankeja. Siihen saakka vankeja oli sanottu "tapetuiksi", mutta sitten kun vangit jätettiin henkiin, heitä sanottiin "eloonjääneiksi tapetuiksi".

"Elonjääneet tapetut" tehtiin vangiksi ottaneen suvun orjiksi so. samanlaisiksi omissuiksi kuin suvun kotieläimetkin. Vangeilla teetettiin kaikkein raskaimmat työt. He kaivoivat kanavia soilla, jotka huo-uivat myrkyllisiä höyryjä, kuumassa aurinkonpaisteessa he louhivat kiviä ja vetivät niitä hietikkoo pitkin louhokselta rakennuspaikalle.

Luokka-
yhteis-
kunta

Eniten peltoa ja karjaa omistaneet vanhimmat alkoivat hallita muita ihmisiä. He muodostivat hallitsevan luokan. Talonpojat, käsityöläiset ja muut muodostivat alistetun luokan. Kaikkien huonommassa asemassa olivat orjat, joilla ei ollut mitään oikeuksia. Yhteiskunnasta oli tullut luokkayhteiskunta.

Koska orjien ja talonpoikien täytyi antaa hallitsijoille hiellä ja vaivalla aikaansaamia tuotteita, he vihasivat näitä. He yrittivät taistella herrojaan vastaan nousemalla kapinaan ja tekemällä huonosti työtä. Hallitsijat pystyivät kuitenkin kukistamaan kapinat, koska heillä oli käytössään aseistettuja sotilaita, jotka voittivat kapinalliset.

Tehtävä: Tarkastele opettajan esittämää kuvaa, jossa on temppeleihin keskittynyttä elämää. Kerro sitten suullisesti kuvan tapahtumat.

1. Mitä töitä kuvassa tehdään
2. Mitä tuotteita kuvassa näkyy
3. Mistä on saatu yhteensidotut miehet, mihin töihin he joutuvat ja millainen asema heillä on
4. Mikähän mahtaa olla portailta seisova mies ja mikä on hänen tehtävänsä.

ENSIMMÄISIT KAUPUNKIVALTIOT

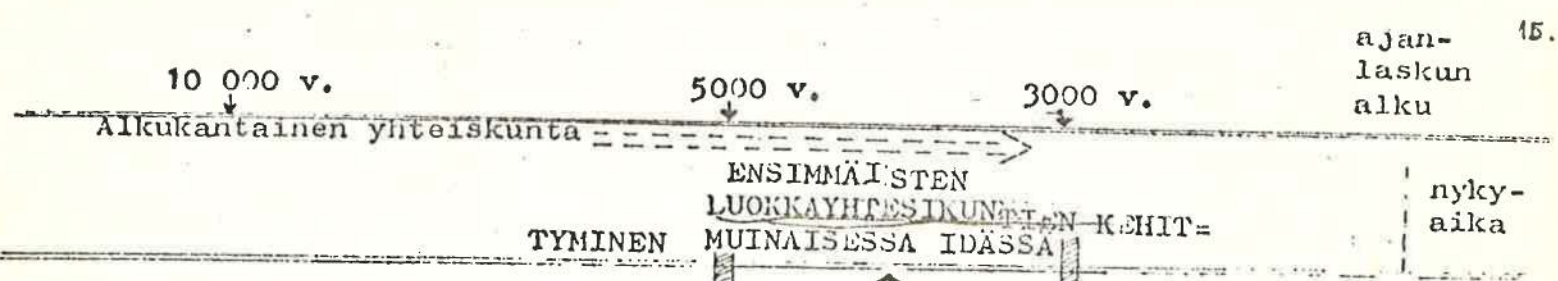
Jo yli 5000 vuotta sitten joidenkin mahtavien hallitsijoiden onnistui yhdistää useiden temppeleiden alueet. Näin muodostui kaupunkoja, joissa oli yli 10 000 asukasta. Useat kaupungit muodostivat kaupunkivaltioita. Tällaisia kaupunkivaltioita muodostettiin esim. Mesopotamian alueella. Myös Mesopotamian alueella hallitseva luokka alisti maan väestön.

Uskonnon kehitys

Orjat, talonpojat ja käsityöläiset eivät millään pystyneet selittämään pappien ja hallitsijoiden mahtavuutta. He kuvittelivat, että jossakin meressä tai vuorilla asusti salainen voima, joka oli yhteydessä pappeihin. Tällaisia mielikuvitusolentoja ihmiset pitivät jumalina.

Papit edistivät ihmisten uskoa jumaliin eli uskontoa. He kykenivät paremmin hallitsemaan kansaa, kun he selittivät olevansa yhteydessä mahtaviin jumaliin ja täyttävänsä niiden antamia tehtäviä, kuten viljan keräämistä.

Katso
kuvaa

Aura, metallityökalut, maanviljelys ja karjanhoito, työjako, lisätuote
 Temppeleihin keskittynyt talous
 Yksityisomistus
 Suuret tempelirakennukset, kaupungit uskonto

MUINAISEN IDÄN SUURET VALTAKUNNAT

Yhtenäinen valtakunta
 Rajaton hallitsijanvalta

Babylon. Sufrat- ja Tigris- jokien laaksoa sanottiin "aksois-virtainmaaksi. Pienten kaupunkivaltioiden jälkeen siellä kehittyi suuri valtakunta, Babylon., jossa oli satoja tuhansia asukkaita. Valtakuntaa johti mahtava kuningas, jolla oli rajaton valta; kaikkien alamaisten oli toteltava häntä. Kuningaan apuna olivat suurmaanomistajat ja suurkauppiaat, jotka häikäilemättä sortivat talonpoikia ja muuta kansaa.

Intia. Indus-joen varrella kehittyi varhain valtakunta, jota sanottiin Intiaksi. Myös Intiassa hallitseva luokka piti tiukasti vallan käsissään.

Arabialaiset "numerot

Intiassa kehittyi korkea kulttuuri. Intialaiset kehittivät kirjoitusmerkit, mutta suurempaa merkitystä oli heidän kehittämillään numeroilla, joita vieläkin käytetään miltei kaikkialla maailmassa. Talonpojat oppivat viljelemään puuvillaa ja sokeriruokoa. Myös niillä on tänäkin merkittävä asema kankaan ja sokerin tuotannossa.

Merkittävät keksinnöt

Kiina. Myös Kiinassa kehittyi varhain suuri valtakunta, jossa oli korkealle kehittynyt kulttuuri. Varsinkin kiinalaiset keksinnöt ovat olleet monessa suhteessa urauurtavia; erityisesti kompassi ja paperi ovat olleet tärkeitä. Kiinalaiset keksivät myös silkkin viljelyn ja posliiniastiat.

Niinkuin muuallakin maailman korkealle kehittyneissä maissa, oli Kiinassakin silloin luokkayhteiskunta, jossa ylimmät luokat olivat talonpoikien ja käytyöläisten tekemällä työllä.

Vnt. 131
 sim

Egyptti

Niilin laaksossa kehittyi Egyptin valtakunta. Egyptiä hallitsivat mahtavat kuninkaat, joita sanottiin faaraoiksi. Faaraoilla oli rajaton valta, alamaisten henki oli hänen käsissään.

Mikä on valtio?

Kansalaisen velvollisuus

Laajan valtakuntansa hallitsemiseksi faarao sääti lakeja. Samoin faaraolla oli käytössään virkamiehiä, kuten veronkantajia ja tuomareita. Lisäksi faarao oli palkannut turvakseen kymmeniä tuhansia sotilaita. Sotilaat, virkamiehet ja lait, tuomioistuimet ja vankilat muodostivat valtion. Valtion avulla faarao ja hallitseva luokka turvasivat oman valtansa; harvoin rikas joutui tuomioistuimen eteen ja jos joutuikin, hän kykeni lahjomaan tuomarin. Mutta huonosti kävi sille talonpojalle, joka ei kyennyt maksamaan verojaan. Faaraon sotilaat tulivat ja pieksivät talonpojan raipoilla ja veivät hänen viimeisenkin omaisuutensa. Tästä on näytteenä muinaisegypttiläinen piirros, jossa vartija sotilaat piekseivät raipoilla talonpoikaa:

Yhteiset

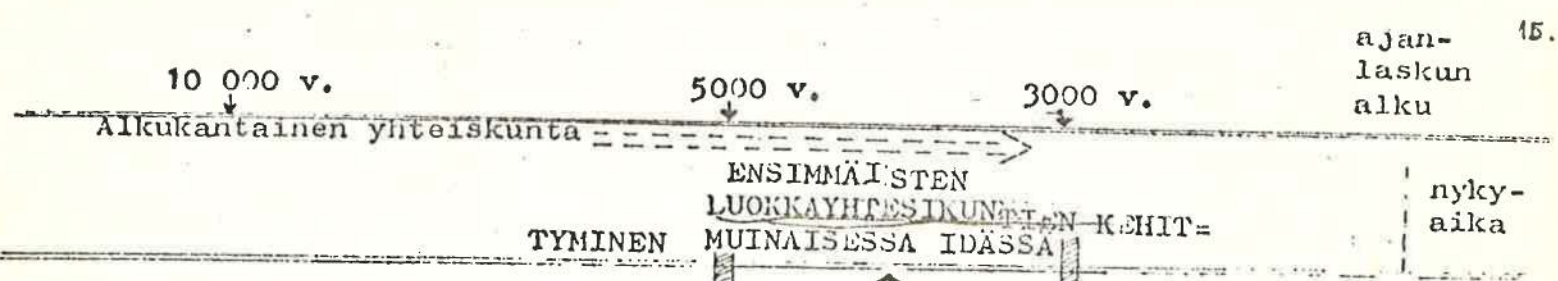
Valtavat rakennustyöt

Faaraon käskystä virkamiehet kokosivat vuosittain satoja tuhansia talonpoikia patojen ja kanavien rakennustöihin. Kaikkien suurimmaksi rakennettiin faaraoiden hautakammiot eli pyramidit. Kivestä rakennettuina ne ovat säilyneet nykyaikaan saakka. Niiden valtava koko on nyt miljoonien turistien ihmettelyn kohteena ja kertoo vuosituhanasia sitten eläneiden faaraoiden mahdista.

Sinkeinot kehittivät tieteitä

Tieteiden kehittyminen

Rakentaessaan pyramideja, peltöjen kastelukanavia ja taloja tarvitsivat egypttiläiset tarkkoja tietoja mittaista, painoista, työvoimasta ja muusta. Samoin jotta he pystyivät mittaamaan ja jakamaan maan talonpoikien kesken, he tarvitsivat tarkkoja laskelmia. Näin kehittyi matematiikka. Seurattuaan vuosikausia

Aura, metallityökalut, maanviljelys ja karjanhoito, työjako, lisätuote
 Temppeleihin keskittynyt talous
 Yksityisomistus
 Suuret temppeilirakennukset, kaupungit uskonto

MUINAISEN IDÄN SUURET VALTAKUNNAT

Yhtenäinen valtakunta
 Rajaton hallitsijanvalta

Babylon. Sufrat- ja Tigris- jokien laaksoa sanottiin "aksois-virtainmaaksi. Pienten kaupunkivaltioiden jälkeen siellä kehittyi suuri valtakunta, Babylon., jossa oli satoja tuhansia asukkaita. Valtakuntaa johti mahtava kuningas, jolla oli rajaton valta; kaikkien alamaisten oli toteltava häntä. Kuningaan apuna olivat suurmaanomistajat ja suurkauppiaat, jotka häikäilemättä sortivat talonpoikia ja muuta kansaa.

Intia. Indus-joen varrella kehittyi varhain valtakunta, jota sanottiin Intiaksi. Myös Intiassa hallitseva luokka piti tiukasti vallan käsissään.

Arabialaiset "numerot

Intiassa kehittyi korkea kulttuuri. Intialaiset kehittivät kirjoitusmerkit, mutta suurempaa merkitystä oli heidän kehittämillään numeroilla, joita vieläkin käytetään miltei kaikkialla maailmassa. Talonpojat oppivat viljelemään puuvillaa ja sokeriruokoa. Myös niillä on tänäkin merkittävä asema kankaan ja sokerin tuotannossa.

Merkittävät keksinnöt

Kiina. Myös Kiinassa kehittyi varhain suuri valtakunta, jossa oli korkealle kehittynyt kulttuuri. Varsinkin kiinalaiset keksinnöt ovat olleet monessa suhteessa urauurtavia; erityisesti kompassi ja paperi ovat olleet tärkeitä. Kiinalaiset keksivät myös silkkin viljelyn ja posliiniastiat.

Niinkuin muuallakin maailman korkealle kehittyneissä maissa, oli Kiinassakin silloin luokkayhteiskunta, jossa ylimmät luokat olivat talonpoikien ja käytyöläisten tekemällä työllä.

Vnt. sim 131

Egyptti

Niilin laaksossa kehittyi Egyptin valtakunta. Egyptiä hallitsivat mahtavat kuninkaat, joita sanottiin faaraoiksi. Faaraoilla oli rajaton valta, alamaisten henki oli hänen käsissään.

Mikä on valtio?

Kansalaisen velvollisuus

Laajan valtakuntansa hallitsemiseksi faarao sääti lakeja. Samoin faaraolla oli käytössään virkamiehiä, kuten veronkantajia ja tuomareita. Lisäksi faarao oli palkannut turvakseen kymmeniä tuhansia sotilaita. Sotilaat, virkamiehet ja lait, tuomioistuimet ja vankilat muodostivat valtion. Valtion avulla faarao ja hallitseva luokka turvasivat oman valtansa; harvoin rikas joutui tuomioistuimen eteen ja jos joutuikin, hän kykeni lahjomaan tuomarin. Mutta huonosti kävi sille talonpojalle, joka ei kyennyt maksamaan verojaan. Faaraon sotilaat tulivat ja pieksivät talonpojan raipoilla ja veivät hänen viimeisenkin omaisuutensa. Tästä on näytteenä muinaisegypttiläinen piirros, jossa vartija sotilaat piekseivät raipoilla talonpoikaa:

Yhteiset

Valtavat rakennustyöt

Faaraon käskystä virkamiehet kokosivat vuosittain satoja tuhansia talonpoikia patojen ja kanavien rakennustöihin. Kaikkien suurimmaksi rakennettiin faaraoiden hautakammiot eli pyramidit. Kivestä rakennettuina ne ovat säilyneet nykyaikaan saakka. Niiden valtava koko on nyt miljoonien turistien ihmettelyn kohteena ja kertoo vuosituhansia sitten eläneiden faaraoiden mahdista.

Sinkeinot kehittivät tieteitä

Tieteiden kehittyminen

Rakentaessaan pyramideja, peltöjen kastelukanavia ja taloja tarvitsivat egypttiläiset tarkkoja tietoja mittausta, painoista, työvoimasta ja muusta. Samoin jotta he pystyivät mittamaan ja jakamaan maan talonpoikien kesken, he tarvitsivat tarkkoja laskelmia. Näin kehittyi matematiikka. Seurattuaan vuosikausia

tulvia egyptiläiset panivat merkille, että tulva alkoi keskimäärin 365 vuorokautta edellisestä. Samalla he huomasivat, että tähdet palasivat samoille paikoille taivaalla. Egyptiläiset määrittivät vuoden pituuden ja jakoivat sen 12 kuukauteen. Egyptiläiset laativat kalenterin ja kehittivät tähtitiedettä.

Kirjoitustaito

Kirjoitus-
taidon
valtava
merkitys

Työkokemusten ja luonnosta tehtyjen havaintojen kartuessa egyptiläisille syntyi tarve kirjoittaa saamansa tiedot, koska ei enää ollut mahdollista pitää kaikkoo muistissa. Aluksi tehtiin kuvapiirroksia, jossa kukin piirros merkitsi kokonaista sanaa. Sitten piirrokset alkoivat merkitä tavuja ja erillisiä kirjaimiakin. Väin kehittyi kirjoitustaito.

Köyhien asema

On säilynyt muinaisen egyptiläisen kuvaus talonpoikien ja käsityöläisten raskaasta elämästä:

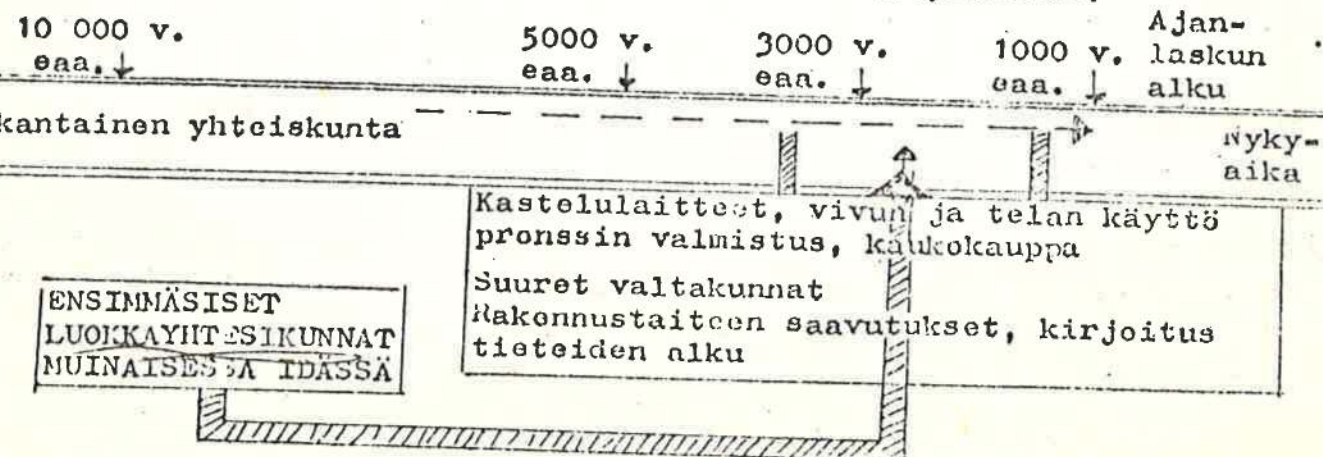
"Talonpojat tekevät niin kovast työtä, että hädin tuskin ehtivät palata yöksi mokskeihinsä, kun heidän on taas lähdettävä työhönsä. He tunsivat olonsa samanlaiseksi kuin ihminen, joka on joutunut leijonen kypälän alle. Autoja, joka kutoo kankaita rikkaille, istuu kaiket päivät kyyristyneenä kangaspuittensa ääressä ja hengittää pellavanpölyä. Rakentaja, joka rakentaa suurenmoisia palatseja, tekee työtä korkealla seinämuurin päällä ja hänen kimppuunsa käy sekä kuumat että kylmät tuulet. Hänen vaatteinaan on vain repaleisia ryysyjä, eikä hän saa edes leipää kyllikseen."

Jatkuva
taistelu

Orjat ja köyhät vihaivat sortajiaan. Monasti puhkesi kapinoita jotka oli kohdistettu faaraota ja orjanomistajia vastaan. Sotaväellä pystyi faaraa kukistamaan kapinat.

MUINAISEN IDÄN MERKITYS

Muinaisen idän ihmiset kesyttivät monia hyödyllisiä eläimiä ja kasvattivat uusia hyötykasveja. Hyvin pitkälle kehittyivät käsityöammatit, metallien jalostus ja kankaiden kudonta, samoin rakennustaiden, kuvanveisto ja taidemaalaus. Muinaisen idän kansat keksivät taidon kirjottaa, panivat alulle tähtitieteen, lääketieteen ja matematiikka. Muinaisessa idässä laskettiin perusta koko maailman kulttuurin jatkuvalle kehitymiselle.

ANTIIKIN

ORJANOMISTUSJÄRJESTELMÄT : KREIKKA

Rauta

Kuparin ja pronssin jälkeen ihmisen oppi muokkaamaan vielä kovempaa metallia, rauta. Rautaisin työkaluin maan muokkaus ja raivaus kävi entistä entistä helpommin ja sadot suurenevät.

Maanviljelystä tuli Balkanin niemimaalla asuvien kreikkalaisten pääelinkeino. He viljelivät viiniköynnöstä, hoitivat hedelmä- ja oliivipuutarhoja, kasvattivat kurkkuja, kaaleja ja muita vihanneksia.

Käsityön kehittyminen

Saviastioita Maanviljelyn ja karjanhoidon edistymisen kasvatti saviastian myyntiin kysyntää. Saviastioita tarvittiin viinin, öljyn, jyvien, maidon ja monen muun tarvikkeen kuljetukseen ja säilyttämiseen. Savanvalajat alkoivat valmistaa astioita myytäväksi, ei enää pelkästään omaan käyttöön.

Erikoistuminen

Työvälineiden ja aseiden valmistamiseen erikoistuiivat seipät. Kun jotkut erikoistuiivat vain tietyn aseiden tai työkalun tekemiseen, työ nopeutui ja tuotteesta tuli aikaisempaa parempi.

Savenvalannan ja taannon lisäksi Kreikassa kehittyi kenkien ja vaatteiden valmistus, rakennustaito ja monet muut alat. Käsityö syrjäytti maanviljelyn kreikkalaisten pääelinkeino.

Kauppa

Kaukokaupan tärkeys

Käsityöläiset eivät itse myyneet tavaroitaan. Siihen heillä ei olisi ollut aikaakaan. Kauppiat suorittivat kaupankäynnin. Kreikan suurimmassa kaupungissa Ateenassa oli markkinat joka kuukausi. Markkinoilla kaupattiin Pohjois-Afrikasta tuotuja eläinten nahkoja, norsunluuta ja mattoja, suolattua ja savustettua Mustan Meren tonnikalaa ja makrillia, Egyptin papyrusta ja purjekangasta, Vähä-Aasian kastanjoita ja manteleita, Ageian meren saarten viiniä ja Intian pippuria. Joitakin tavaroita oli Sisiliasta ja Pohjois-Euroopasta saakka. Kreikan kauppa oli kaukokauppa.
Tehtävä: Yritä löytää kartalta juuri mainitut paikat.

Tehtävä: Vastaa opettajan näyttämästä diasta kysymyksiin

1. Mitä kauppatarvikkeita kuvasta löydät _____

tulvia egyptiläiset panivat merkille, että tulva alkoi keskimäärin 365 vuorokautta edellisestä. Samalla he huomasivat, että tähdet palasivat samoille paikoille taivaalla. Egyptiläiset määrittivät vuoden pituuden ja jakoivat sen 12 kuukauteen. Egyptiläiset laativat kalenterin ja kehittivät tähtitiedettä.

Kirjoitustaito

Kirjoitus-
taidon
valtava
merkitys

Työkokemusten ja luonnosta tehtyjen havaintojen kartuessa egyptiläisille syntyi tarve kirjoittaa saamansa tiedot, koska ei enää ollut mahdollista pitää kaikkoo muistissa. Aluksi tehtiin kuvapiirroksia, jossa kukin piirros merkitsi kokonaista sanaa. Sitten piirrokset alkoivat merkitä tavuja ja erillisiä kirjaimiakin. Näin kehittyi kirjoitustaito.

Köyhien asema

On säilynyt muinaisen egyptiläisen kuvaus talonpoikien ja käsityöläisten raskaasta elämästä:

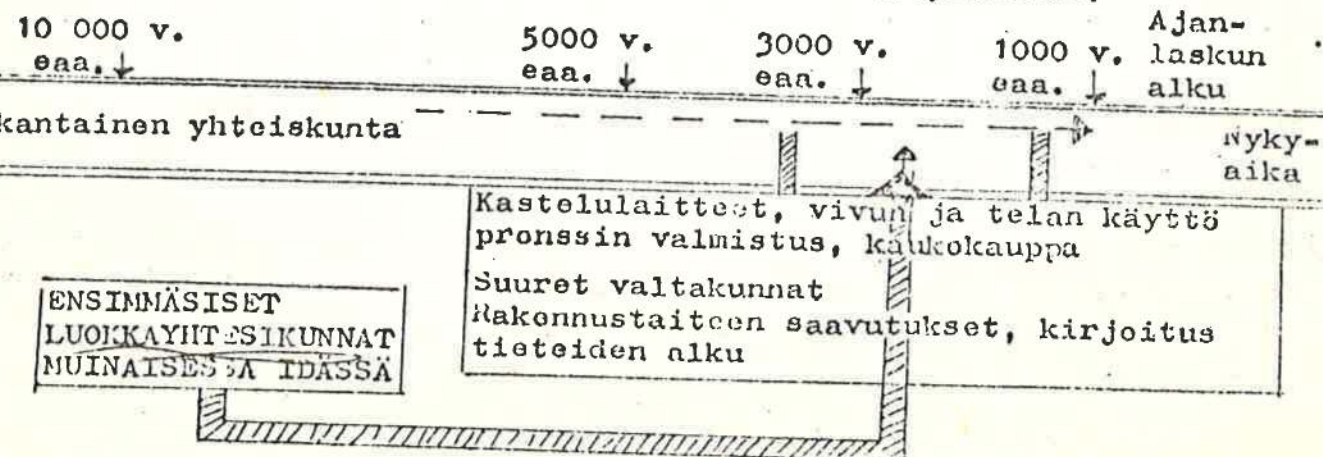
"Talonpojat tekevät niin kovast työtä, että hädin tuskin ehtivät palata yöksi mokskeihinsä, kun heidän on taas lähdettävä työhönsä. He tunsivat olonsa samanlaiseksi kuin ihminen, joka on joutunut leijonen kypälän alle. Autoja, joka kutoo kankaita rikkaille, istuu kaiket päivät kyyristyneenä kangaspuittensa ääressä ja hengittää pellavanpölyä. Rakentaja, joka rakentaa suurenmoisia palatseja, tekee työtä korkealla seinämuurin päällä ja hänen kimppuunsa käy sekä kuumat että kylmät tuulet. Hänen vaatteinaan on vain repaleisia ryysyjä, eikä hän saa edes leipää kyllikseen."

Jatkuva
taistelu

Orjat ja köyhät vihaivat sortajiaan. Monasti puhkesi kapinoita jotka oli kohdistettu faaraota ja orjanomistajia vastaan. Sotaväellä pystyi faaraota kukistamaan kapinat.

MUINAISEN IDÄN MERKITYS

Muinaisen idän ihmiset kesyttivät monia hyödyllisiä eläimiä ja kasvattivat uusia hyötykasveja. Hyvin pitkälle kehittyivät käsityöammatit, metallien jalostus ja kankaiden kudonta, samoin rakennustaiden, kuvanveisto ja taidemaalaus. Muinaisen idän kansat keksivät taidon kirjottaa, panivat alulle tähtitieteen, lääketieteen ja matematiikka. Muinaisessa idässä laskettiin perusta koko maailman kulttuurin jatkuvalle kehitymiselle.

ANTIIKIN

ORJANOMISTUSJÄRJESTELMÄT : KREIKKA

Rauta

Kuparin ja pronssin jälkeen ihmisen oppi muokkaamaan vielä kovempaa metallia, rauta. Rautaisin työkaluin maan muokkaus ja raivaus kävi entistä entistä helpommin ja sadot suurenevät.

Maanviljelystä tuli Balkanin niemimaalla asuvien kreikkalaisten pääelinkeino. He viljelivät viiniköynnöstä, hoitivat hedelmä- ja oliivipuutarhoja, kasvattivat kurkkuja, kaaleja ja muita vihanneksia.

Käsityön kehittyminen

Saviastioita Maanviljelyn ja karjanhoidon edistymisen kasvatti saviastian myyntiin kysyntää. Saviastioita tarvittiin viinin, öljyn, jyvien, maidon ja monen muun tarvikkeen kuljetukseen ja säilyttämiseen. Savanvalajat alkoivat valmistaa astioita myytäväksi, ei enää pelkästään omaan käyttöön.

Erikoistuminen

Työvälineiden ja aseiden valmistamiseen erikoistuiivat sepät. Kun jotkut erikoistuiivat vain tietyn aseiden tai työkalun tekemiseen, työ nopeutui ja tuotteesta tuli aikaisempaa parempi.

Savenvalannan ja taannon lisäksi Kreikassa kehittyi kenkien ja vaatteiden valmistus, rakennustaito ja monet muut alat. Käsityö syrjäytti maanviljelyn kreikkalaisten pääelinkeino.

Kauppa

Kaukokaupan tärkeys

Käsityöläiset eivät itse myyneet tavaroitaan. Siihen heillä ei olisi ollut aikaakaan. Kauppiat suorittivat kaupankäynnin. Kreikan suurimmassa kaupungissa Ateenassa oli markkinat joka kuukausi. Markkinoilla kaupattiin Pohjois-Afrikasta tuotuja eläinten nahkoja, norsunluuta ja mattoja, suolattua ja savustettua Mustan Meren tonnikalaa ja makrillia, Egyptin papyrusta ja purjekangasta, Vähä-Aasian kastanjoita ja manteleita, Ageian meren saarten viiniä ja Intian pippuria. Joitakin tavaroita oli Sisiliasta ja Pohjois-Euroopasta saakka. Kreikan kauppa oli kaukokauppa.
Tehtävä: Yritä löytää kartalta juuri mainitut paikat.

Tehtävä: Vastaa opettajan näyttämästä diasta kysymyksiin

1. Mitä kauppatarvikkeita kuvasta löydät _____

2. Mitä voimanlähteitä kreekalaiset laivoissaan käyttivät

3. Miksiköön taustalla näkyvät miehet on sidottu köydellä toisiinsa

Orjien asema Kreikalle

Ateenan mahtavuus

Kreikan kaupungit kehosi mahtavimmaksi. Sen laivat hallitsivat itäistä Välimeren ja Mustaa Merta. Kauniit rakennukset ja kuvapatsaat koristivat sen katukuvaa.

Orjien työ perustana

Mikä oli aikaansaanut Ateenan ja koko Kreikan rikkauden? Rikkaus muodostui talonpoikien, käsityöläisten, mutta ennen kaikkea orjien työstä. Orjat työskentelivät kaivoksissa, kuljettivat malmin Ateenaan ja suorittivat työpajoissa raskaimmat työt. Orjat olivat soutajina laivoissa ja lastaajina satamissa, he korjasivat pelloilta viini- ja oliivisadon sekä rakensivat tempeleitä ja rikkaiden kansalaisten taloja. Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että orjat aikaansivat pääosan tuotannosta

Orjien työhön perustuvaa yhteiskuntaa nimitetään orjanomistusyhteiskunnaksi.

Orjien hankkiminen

Vuonna 450 eaa. oli Ateenassa noin 100 000 vapaata kansalaista, mutta saman verran orjia. Myöhemmin orjia oli huomattavasti enemmän kuin vapaita.

Ateenalaiset hankkivat orjia ennen kaikkea ostamalla, mutta myös ryöstö- ja sotarikillä. Eräänkin Vähä-Aasiaan tehdyn ryöstöretken jälkeen ateenalaiset möivät 20 000 ihmistä orjuuteen.

Orjien asema

Orjanomistajaluokka

Orjalla ei ollut mitään oikeuksia, vaan hän kuului kokonaan orjanomistajalle, joka saattoi käsitellä häntä kuin jotakin työkalua. Orjat eivät taisteluilla alistuneet kohtaloonsa. Joskus he saattoivat tappaa julman isäntänsä. Monasti he yrittivät pakeon. Kun esim Ateena kävi sotaa kilpailijakaupunkiaan Spartaan vastaa, pakeni Ateenasta 20 000 orjaa, jotka olivat työskennelleet käsityöpajoissa. Valtaosa niistä täytyi nyt sulkea ja Ateenan talous kärsi suurista menetyksistä.

Tehtävä: Orjatyö kaivoksessa. Mitä työvälineitä orjat käyttivät. Millä kaivoksessa valaistiin. Miten malmi nostiin maan pinnalle.

Ents vapautetut orjat, Ents kiinnostus ihmisiin

ATEENAN HALLINTO JA KULTTUURI

Väestöryh-
mät

Ateenan väestön muodosti kolme pääryhmää: vapaat kansalaiset, muukalaiset ja orjat. Vapaita olivat kaikki syntyperäiset ateenalaiset: suurmaanomistajat, työpajojen ja laivojen omistajat, jotka omistivat runsaasti orjia. Lisäksi vapaisiin kuuluivat käsityöläiset ja maanviljelijät, joilla oli normaalisti 2-3 orjaa palveluksessaan. Alimpana vapaiden ryhmänä olivat pöytätyöläiset, jotka työskentelivät rikkaiden ateenalaisten palveluksessa.

'Muukalaisiksi' ateenalaiset kutsuivat Ateenan ulkopuolelta tulleita kreekalaisia. He toimivat yleisimmän kauppiaina ja käsityöläisinä, mutta heillä ei ollut mitään kansalaisoikeuksia

Orjat muodostivat suurimman, mutta myös oikeudettomimman ryhmän.

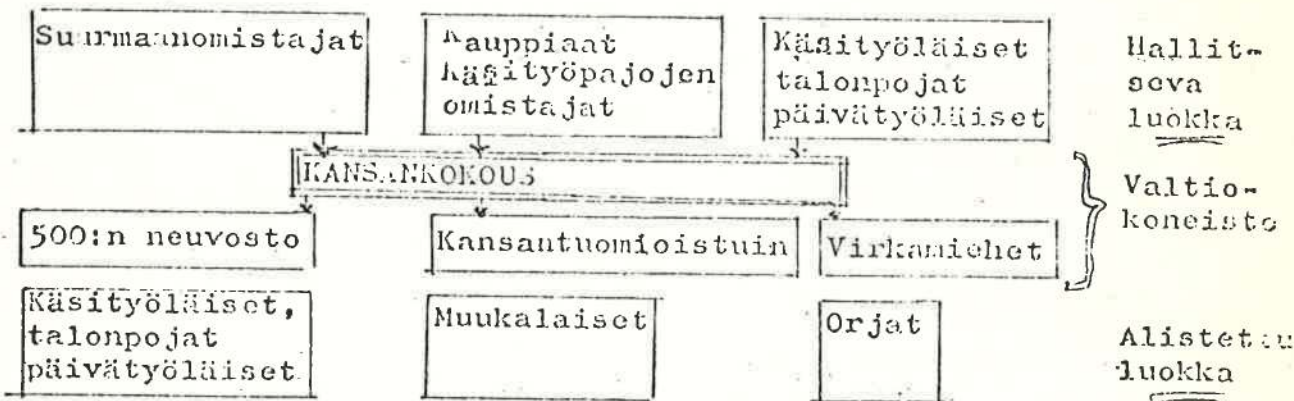
Valtio

Ateenassa hallitsi vapaiden orjanomistajien ryhmä. Miten se kykeni jatkuvasti säilyttämään valtansa?

Tärkeimmän vallan säilyttämisen välineen muodosti valtiokoneisto. Sen muodosti ns. 500:n neuvosto, kansantuoimioistuin ja virkamiehet, jotka olivat kansankokouksen valitsemia.

Kansanvalta eli demokra-
tia

Koska kansa sai valita omat hallitsijansa, on Ateenan hallitsemistapaa sanottu kansanvallaksi eli demokratiaksi. On kuitenkin syytä muistaa, ettei Ateenan demokratia ollut koko kansan valtaa. Kansankokouksiin eivät saaneet osallistua orjat, muukalaiset eivätkä naiset. Ateenan demokratia olikin väestön pienen osan, lähinnä orjanomistajien valtaa. Tätä selvittää seuraava kaavakuva Ateenan hallinnosta:

2. Mitä voimanlähteitä kreekalaiset laivoissaan käyttivät

3. Miksiköön taustalla näkyvät miehet on sidottu köydellä toisiinsa

Orjien asema Kreikalle

Ateenan mahtavuus

Kreikan kaupungit kehosi mahtavimmaksi. Sen laivat hallitsivat itäistä Välimeren ja Mustaa Merta. Kauniit rakennukset ja kuvapatsaat koristivat sen katukuvaa.

Orjien työ perustana

Mikä oli aikaansaanut Ateenan ja koko Kreikan rikkauden? Rikkaus muodostui talonpoikien, käsityöläisten, mutta ennen kaikkea orjien työstä. Orjat työskentelivät kaivoksissa, kuljettivat malmin Ateenaan ja suorittivat työpajoissa raskaimmat työt. Orjat olivat soutajina laivoissa ja lastaajina satamissa, he korjasivat pelloilta viini- ja oliivisadon sekä rakensivat tempeleitä ja rikkaiden kansalaisten taloja. Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että orjat aikaansivat pääosan tuotannosta

Orjien työhön perustuvaa yhteiskuntaa nimitetään orjanomistusyhteiskunnaksi.

Orjien hankkiminen

Vuonna 450 eaa. oli Ateenassa noin 100 000 vapaata kansalaista, mutta saman verran orjia. Myöhemmin orjia oli huomattavasti enemmän kuin vapaita.

Ateenalaiset hankkivat orjia ennen kaikkea ostamalla, mutta myös ryöstö- ja sotarikillä. Eräänkin Vähä-Aasiaan tehdyn ryöstöretken jälkeen ateenalaiset möivät 20 000 ihmistä orjuuteen.

Orjien asema

Orjanomistajaluokka

Orjalla ei ollut mitään oikeuksia, vaan hän kuului kokonaan orjanomistajalle, joka saattoi käsitellä häntä kuin jotakin työkalua. Orjat eivät taisteluilla alistuneet kohtaloonsa. Joskus he saattoivat tappaa julman isäntänsä. Monasti he yrittivät pakeon. Kun esim Ateena kävi sotaa kilpailijakaupunkiaan Spartaan vastaa, pakeni Ateenasta 20 000 orjaa, jotka olivat työskennelleet käsityöpajoissa. Valtaosa niistä täytyi nyt sulkea ja Ateenan talous kärsi suurista menetyksistä.

Tehtävä: Orjatyö kaivoksessa. Mitä työvälineitä orjat käyttivät. Millä kaivoksessa valaistiin. Miten malmi nostiin maan pinnalle.

ATEENAN HALLINTO JA KULTTUURI

Väestöryhmitt

Ateenan väestön muodosti kolme pääryhmää: vapaat kansalaiset, muukalaiset ja orjat. Vapaita olivat kaikki syntyperäiset ateenalaiset: suurmaanomistajat, työpajojen ja laivojen omistajat, jotka omistivat runsaasti orjia. Lisäksi vapaisiin kuuluivat käsityöläiset ja maanviljelijät, joilla oli normaalisti 2-3 orjaa palveluksessaan. Alimpana vapaiden ryhmänä olivat pöytätyöläiset, jotka työskentelivät rikkaiden ateenalaisten palveluksessa.

'Muukalaisiksi' ateenalaiset kutsuivat Ateenan ulkopuolelta tulleita kreekalaisia. He toimivat yleisimmän kauppiaina ja käsityöläisinä, mutta heillä ei ollut mitään kansalaisoikeuksia

Orjat muodostivat suurimman, mutta myös oikeudettomimman ryhmän.

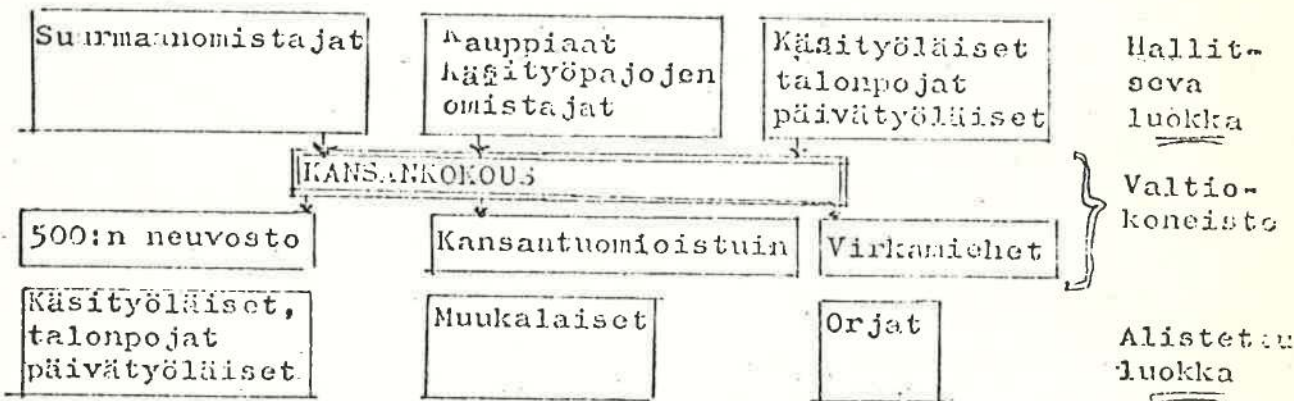
Valtio

Ateenassa hallitsi vapaiden orjanomistajien ryhmä. Miten se kykeni jatkuvasti säilyttämään valtansa?

Tärkeimmän vallan säilyttämisen välineen muodosti valtiokoneisto. Sen muodosti ns. 500:n neuvosto, kansantuoimioistuin ja virkamiehet, jotka olivat kansankokouksen valitsemia.

Kansanvalta eli demokratia

Koska kansa sai valita omat hallitsijansa, on Ateenan hallitsemistapaa sanottu kansanvallaksi eli demokratiaksi. On kuitenkin syytä muistaa, ettei Ateenan demokratia ollut koko kansan valtaa. Kansankokouksiin eivät saaneet osallistua orjat, muukalaiset eivätkä naiset. Ateenan demokratia olikin väestön pienen osan, lähinnä orjanomistajien valtaa. Tätä selvittää seuraava kaavakuva Ateenan hallinnosta:

Ents-
vapauttanut
orjat
Ents-
käsityöläiset
vapaiksi

Urheilu jumalten kunniaksi

Yleisimmän tunnettuja kulttuurimaitoja olivat olympiakisoja, joita järjestettiin joka neljäs vuosi Ateenan juurella. Kisoissa kilpailtiin juoksussa, painissa ja kiekonheitossa ja pituushypyssä. Nämä lajit kuuluivat viisiottelun. Sen lisäksi ohjelmassa oli kestävyysjuoksu, nyrkkeily ja neli-valjakolla ajo.

Olympiakisojen merkittävydestä kertoo se, että niiden ajaksi säädettiin yleinen rauha. Voittajia juhlittiin yhtä paljon kuin nykyisiäkin olympiavoittajia; usein voittajalle pystytettiin hänen kotikaupungissaan jopa patsas.

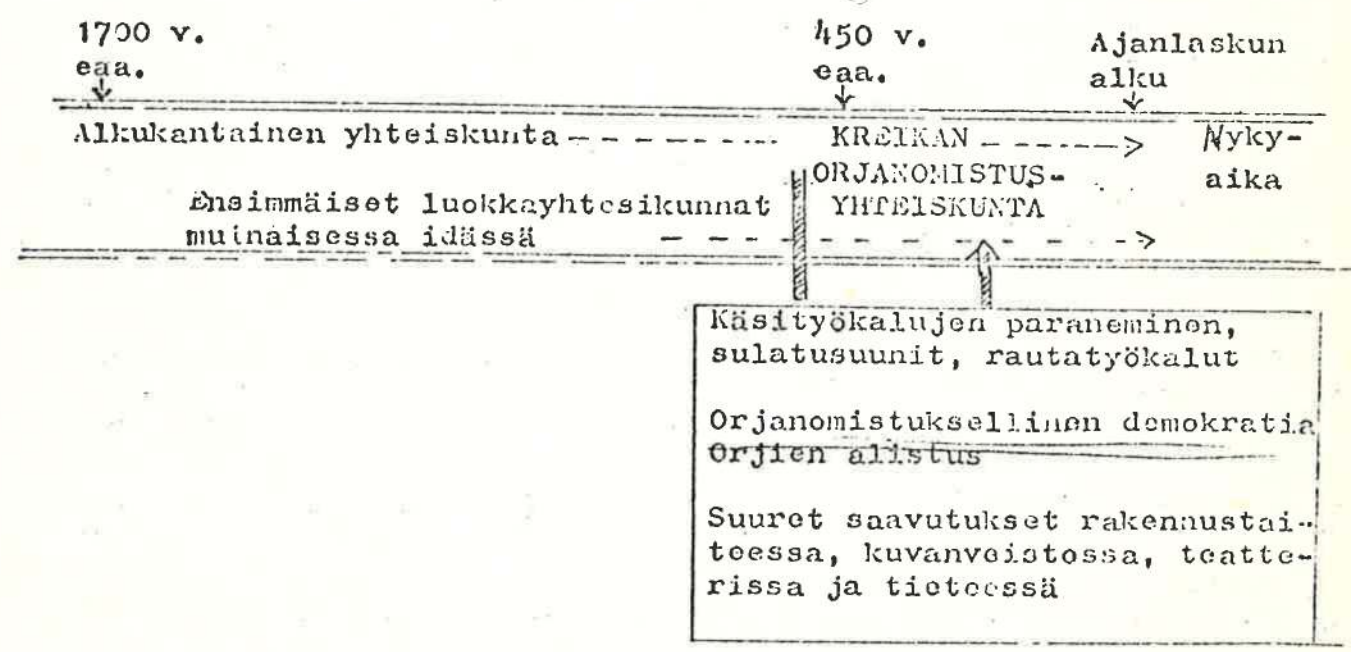
Tiede.

Tieteen edistyminen

Kreikkalaiset edistivät huomattavasti tiedettä, ja se kohosi huomattavasti korkeammalle tasolle kuin muinaisessa idässä. 400-luvulla ennen ajanlaskumme alkua Kreikassa suoritettiin taiteellisia töitä lääketieteeseen, eläintieteeseen, kasvitieteeseen, tähtitieteeseen ja matematiikan alalla. Kreikkalaiset osasivat laatia karttoja ja päättelivät maan olevan pallon muotoinen.

Kreikan häviö

Kreikkalaiset kävivät keskenään tuhoisan sodan, joka merkittävästi heikensi heidän voimiaan. 390-luvulla pohjoisesta tulleet makedonialaiset valloittivat Kreikan. Mutta Kreikan sivistys ei tuhoutunut, vaan levisi laajalti Välimeren ympäristöön ja on vaikuttanut paljon koko länsimaiseen myöhempään kulttuuriin.

Orjien työ kulttuurin perustana

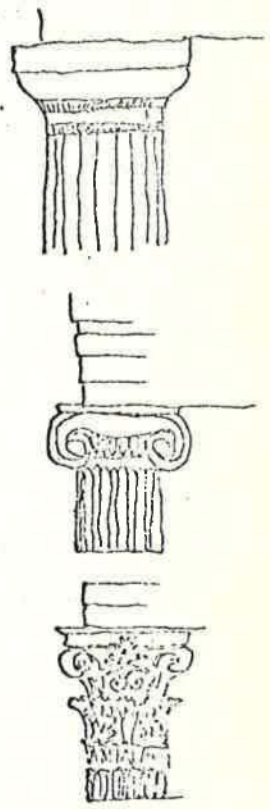
Ateenassa ja koko Kreikassa kulttuuri kehittyi klassikoiden ajan aikana. Ateenan demokratian ja kulttuurin korkeimmalle tasolle nousi mahdollisesti se, että orjien työ antoi Kreikan laajalle väestölle mahdollisuuden harrastaa tieteitä, taiteita ja urheilua vapaa-aikanaan.

Muinaisen Kreikan vapaat miehet viettivät suuren osan ajastaan puistoissa, urheilukentillä, teattereissa, tempeleissä ja muissa julkisissa paikoissa. He keskustelivat uutisista, lukivat tai kuuntelivat uusia kirjallisia teoksia, katselivat veistoksia ja tauluja, joita taiteilijat ja kuvanveistäjät olivat asettaneet näytteille, harrastivat musiikkia ja voimistelua. Kun kreikkalaiset viettivät melkoisen osan ajastaan julkisissa paikoissa, he olivat kiinnostuneita niiden somistamisesta kauniilla rakennuksilla, veistoksilla ja tauluilla.

Rakennustaide.

Tempelit

Kreikkalaiset kiinnittivät erikoista huomiota tempeleiden rakentamiseen ja kaunistamiseen, koska temppeleitä oli kaupungin julkisen elämän keskus. Tyypillisen piirteet temppeleille antoivat pylväät, joiden päät olivat esimerkiksi kuvattuna kaltaisina.

Kuvanveistotaide.

Kreikkalaiset saavuttivat hämmästyttävän taituruuden kuvanveistossa. He pitivät suurella arvolla ihmisruumiin kauneutta ja esittivät siksi useimmiten ihmisiä alastomina tai kevyesti puettuina.

Maalaustaide keskittyi lähinnä maljakoiden ja ruukkujen maalaamiseen. Varsinaisia tauluja kreikkalaiset eivät maalanneet.

Ensimmäinen teatteri

Kreikkalaiset alkoivat ensimmäisinä esittää teatteria. Teatteriin kuului näyttelijöitä ja kuoro. Ensimmäiset näytelmät esitettiin suoraan kaduilla katselijoiden edessä, sittemmin rakennettiin erikoisia teatterirakennuksia, joiden katsomot louhittiin suoraan kallioon. Ensimmäisen Ateenassa olevan teatterin mahtui 17 000 katsojaa.

Urheilu jumalten kunniaksi

Yleisimmän tunnettuja kulttuurimaitoja olivat olympiakisoja, joita järjestettiin joka neljäs vuosi...

Olympiakisojen merkittävydestä kertoo se, että niiden ajaksi säädettiin yleinen rauha. Voittajia juhlittiin yhtä paljon kuin nykyisiäkin olympiavoittajia...

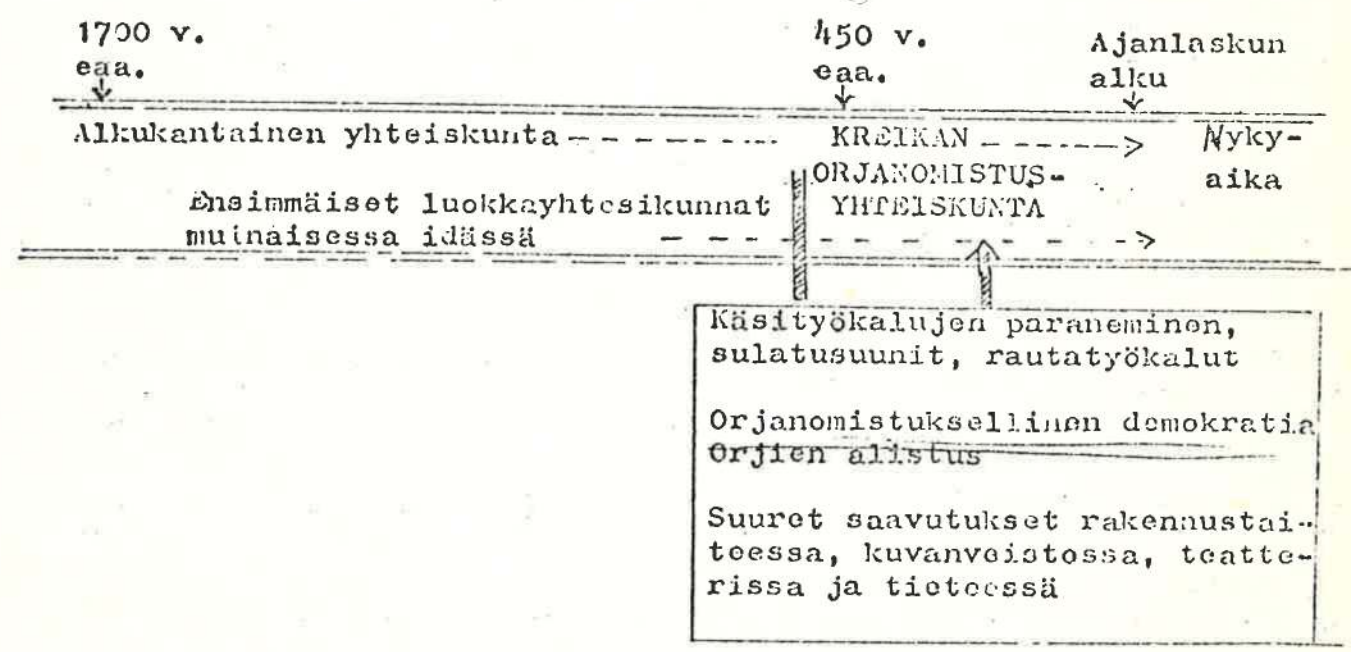
Tiede.

Tieteen edistymisen

Kreikkalaiset edistivät huomattavasti tiedettä, ja se kohosi huomattavasti korkeammalle tasolle kuin muinaisessa idässä. 400-luvulla ennen ajanlaskumme alkua Kreikassa suoritettiin taiteellisia töitä...

Kreikan häviö

Kreikkalaiset kävivät keskenään tuhoisan sodan, joka merkittävästi heikensi heidän voimiaan. 390-luvulla pohjoisesta tulleet makedonialaiset valloittivat Kreikan.

Orjien työ kulttuurin perustana

Ateenassa ja koko Kreikassa kulttuuri kehittyi... mahdollisesti se, että orjien työ antoi Kreikan laajalle väestö-kerroksille paljon vapaata aikaa...

Muinaisen Kreikan vapaat miehet viettivät suuren osan ajastaan puistoissa, urheilukentillä, teattereissa, tempeleissä ja muissa julkisissa paikoissa.

Rakennustaide.

Tempelit

Kreikkalaiset kiinniittivät erikoista huomiota tempeleiden rakentamiseen ja kaunistamiseen, koska temppeleitä oli kaupungin julkisen elämän keskus.

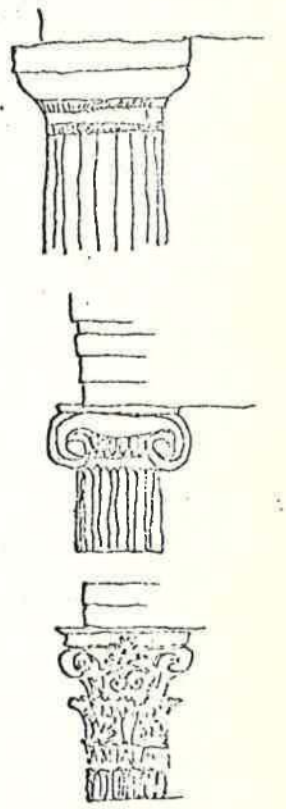
Kuvanveistotaide.

Kreikkalaiset saavuttivat hämmästyttävän taituruuden kuvanveistossa. He pitivät suurella arvolla ihmisruumiin kauneutta ja esittivät siksi useimmiten ihmisiä alastomina tai kevyesti puettuina.

Maalaustaide keskittyi lähinnä maljakoiden ja ruukkujen maalaamiseen. Varsinaisia tauluja kreikkalaiset eivät meilanneet.

Ensimmäinen teatteri

Kreikkalaiset alkoivat ensimmäisinä esittää teatteria. Teatteriinkin kuului näyttelijöitä ja kuoro. Ensimmäiset näytelmät esitettiin suoraan kaduilla...

ORJANOMISTUSJÄRJESTELMÄT: ROOMA

Samaan aikaan kun Ateena oli parhaimmessa kukoistuksessaan, oli Apenniinien niemimaalla sijaitseva Rooma pieni ja merkityksetön kaupunkivaltio. Kuitenkin roomalaiset kykenivät jatkuvilla valloituksilla alistamaan valtaansa koko nykyisen Italian alueen. Pyrkinessään laajentamaan valloituksiaan roomalaiset joutuivat sotaan Pohjois-Afrikassa sijaitsevan rikkaan kauppakaupungin Karthagen kanssa. Kolmen sodan jälkeen roomalaiset kykenivät lyömään Karthagon ja vähitellen ottamaan haltuunsa koko Välimeren ympäristön ja suuren osan nykyistä Länsi-Eurooppaa.

Elinkeinot

Roomalaiset olivat monen vuosisadan ajan käyneet jatkuvia valloitusotia. Tämä oli mahdollista vain siten, että talonpojat taistelivat sotilaina vierailta alueilla. Talonpojan maanviljelys rappoutui ja hänen perheensä velkaantui suurmaanomistajille. Velan takaisinmaksuksi talonpojat joutuivat luovuttamaan tilansa. Suuret joukot maattomia talonpoikia ja heidän perheitään vaelsi Rooman kaupunkiin, jossa he joutuivat elämään rikkaiden roomalaisten jakamalla leipäannoksilla ja rahalla.

Toisin kuin Kreikassa oli maatalous kuitenkin roomalaisten pääelinkeino. Suurilla tiloilla käytettiin lähes yksinomaan orjatyövoimaa. Rooman valloitukset tuottivat Roomalle suuret määrät orjia. Suurimmalta osin orjat tekivät työn maanviljelyksen lisäksi myös käsityönteon ja rakennustyön alalla.

Roomalaiset paransivat työkaluja, kuten auras, leikkasivat alkeellisella leikkuukoneella viljan ja ottivat käyttöön jonkinlaisen vesimyllyn viljan jauhamiseen. Käsityötuotteina roomalaiset valmistivat kauniita kupari, pronssi ja hopea-astioita. Vaihdon välineenä raha oli yleisesti käytössä.

Roomalaisten kauppa ulottui Välimeren alueen lisäksi Intiaan Britanniaan ja Itämerelle saakka. Jopa suomalaisten hankkimat turkikset löysivät tiensä rikkaiden orjanomistajien koteihin.

Valtakunnan hallinto

Valloittamiensa alueita roomalaiset pitivät maakuntina eli provinseina. Provinseista vietiin Roomaan orjia, viljaa,

Valloitus-sodat

Talonpojat maattomiksi

Orja-työvoima

Työkalujen kehitys aluksi

Kaupun laajuus

Provinssien asema

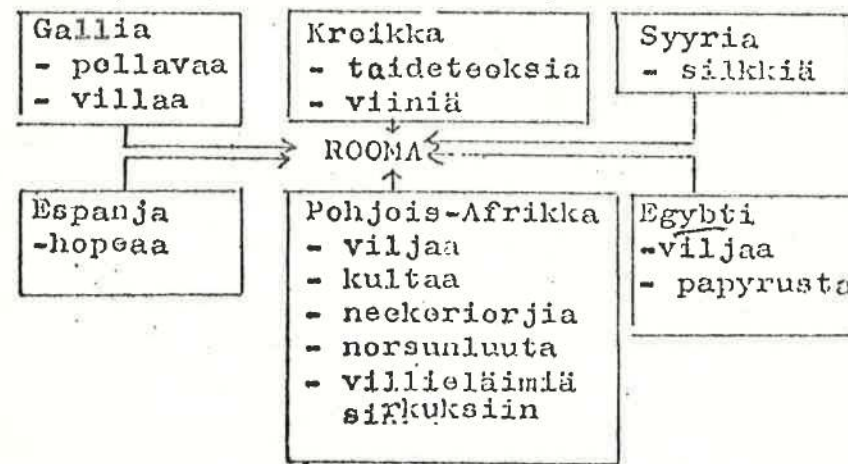
Verojen-maksu

metalleja ja ylöllisyystarvikkeita. Lisäksi...
vollinen maksamaan veroja.

Tehtävä: Ajanlaskun alun molemmiin puolia...
keisari Augustus. Meillä hyvin tunnettu kertomus alkaa sanoilla " ja tapahtui niinä päivinä että keisari Augustukselta kävi käsky, että koko maailma oli verolle pantava..."

- Mitä aluetta kirjoittaja on tarkoittanut "koko maailmalla" ?
- Mistähän kirjoittajan erehdys mahtaa johtua ?

Rooman kaupungin rikkaus perustui suurimmat osalta häikäilemättömään provinssien hyväksikäyttöön. Tätä selventää myös seuraava kaavakuva:

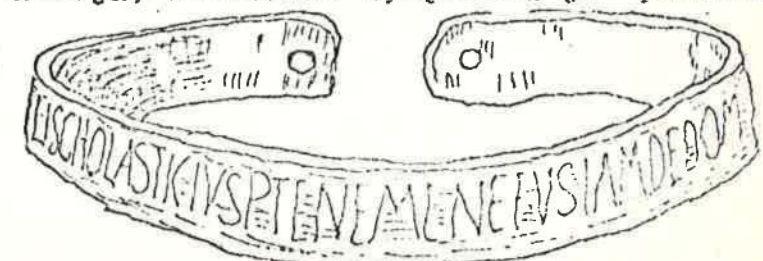

Orjien asema Roomassa

Laajoilla maatiloilla, vuorikaivoksissa, laivoissa ja rakennustoissa tarvittiin suuret määrät työntekijöitä. Maanomistajat, laivojen, kaivosten ja tuotantolaitosten omistajat ostivat orjamarkkinoilla sotaretkillä vangittuja ihmisiä.

Rooman orjanomistajilla oli tapana sanoa, että työkaluja oli olemassa "mykkiä, ammuvia ja puhuvia". Mykiksi työkaluiksi he sanoivat kärryjä ja auroja, ammuviksi työjuhtia ja puhuviksi työkaluiksi orjia.

Orjan kaulaan pantiin rengas, jossa oli kirjoitus "Pidä-tä minua, etten pa-keno".

Orjan kaularengas kirjoituksineen

Rikkaiden roomalaisten taloissa orjat toimivat keittäjinä ja muina palvelijoina. Paljon raskaampi oli kuitenkin niiden

Orja-markkinat

Kotiorjat

ORJANOMISTUSJÄRJESTELMÄT: ROOMA

Samaan aikaan kun Ateena oli parhaimmillaan kukoistuksessaan, oli Apenniinien niemimaalla sijaitseva Rooma pieni ja merkityksetön kaupunkivaltio. Kuitenkin roomalaiset kykenivät jatkuvilla valloituksilla alistamaan valtaansa koko nykyisen Italian alueen. Pyrkinessään laajentamaan valloituksiaan roomalaiset joutuivat sotaan Pohjois-Afrikassa sijaitsevan rikkaan kauppakaupungin Karthagen kanssa. Kolmen sodan jälkeen roomalaiset kykenivät lyömään Karthagon ja vähitellen ottamaan haltuunsa koko Välimeren ympäristön ja suuren osan nykyistä Länsi-Eurooppaa.

Elinkeinot

Roomalaiset olivat monen vuosisadan ajan käyneet jatkuvia valloitusotia. Tämä oli mahdollista vain siten, että talonpojat taistelivat sotilaina vierailta alueilla. Talonpojan maanviljelys rappoutui ja hänen perheensä velkaantui suurmaanomistajille. Velan takaisinmaksuksi talonpojat joutuivat luovuttamaan tilansa. Suuret joukot maattomia talonpoikia ja heidän perheitään vaelsi Rooman kaupunkiin, jossa he joutuivat elämään rikkaiden roomalaisten jakamalla leipäannoksilla ja rahalla.

Toisin kuin Kreikassa oli maatalous kuitenkin roomalaisten pääelinkeino. Suurilla tiloilla käytettiin lähes yksinomaan orjatyövoimaa. Rooman valloitukset tuottivat Roomalle suuret määrät orjia. Suurimmalta osin orjat tekivät työn maanviljelyksen lisäksi myös käsitteollisuuden ja rakennustyön alalla.

Roomalaiset paransivat työkaluja, kuten auraa, leikkasivat alkeellisella leikkuukoneella viljan ja ottivat käyttöön jonkinlaisen vesimyllyn viljan jauhamiseen. Käsitteyttyinä roomalaiset valmistivat kauniita kupari, pronssi ja hopea-astioita. Vaihdon välineenä raha oli yleisesti käytössä.

Roomalaisten kauppa ulottui Välimeren alueen lisäksi Intiaan Britanniaan ja Itämerelle saakka. Jopa suomalaisten hankkimat turkikset löysivät tiensä rikkaiden orjanomistajien koteihin.

Valtakunnan hallinto

Valloittamiensa alueita roomalaiset pitivät maakuntina eli provinsseina. Provinseista vietiin Roomaan orjia, viljaa,

Valloitus-sodat

Talonpojat maattomiksi

Orja-työvoima

Työkalujen kehitys aluksi

Kaupun laajuus

Provinssien asema

Verojen-maksu

Orja-markkinat

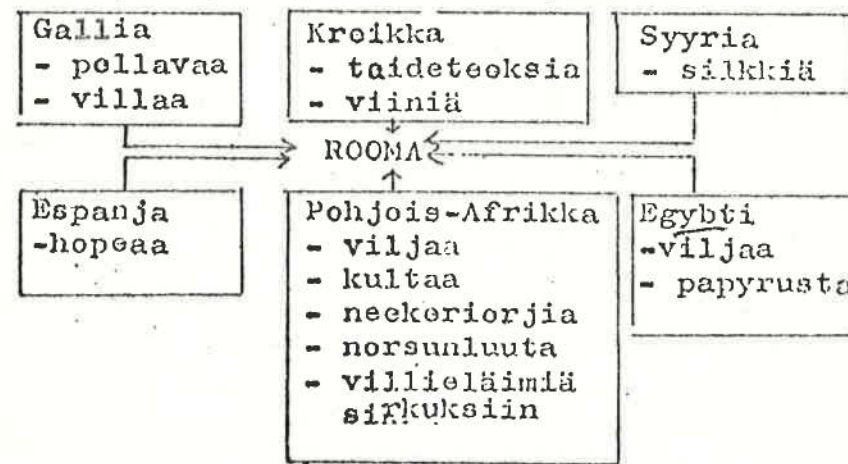
Kotiorjat

metalleja ja ylöllisyystarvikkeita. Lisäksi...
vollinen maksamaan veroja.

Tehtävä: Ajanlaskun alun molemmiin puolia...
keisari Augustus. Meillä hyvin tunnettu kertomus alkaa sanoilla " ja tapahtui niinä päivinä että keisari Augustukselta kävi käsky, että koko maailma oli verolle pantava..."

- Mitä aluetta kirjoittaja on tarkoittanut "koko maailmalla" ?
- Mistähän kirjoittajan erehdys mahtaa johtua ?

Rooman kaupungin rikkaus perustui suurimmat osalta häikäilemättömään provinssien hyväksikäyttöön. Tätä selventää myös seuraava kaavakuva:

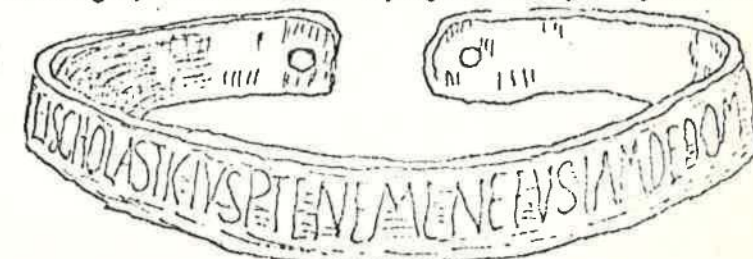

Orjien asema Roomassa

Laajoilla maatiloilla, vuorikaivoksissa, laivoissa ja rakennustoissa tarvittiin suuret määrät työntekijöitä. Maanomistajat, laivojen, kaivosten ja tuotantolaitosten omistajat ostivat orjamarkkinoilla sotaretkillä vangittuja ihmisiä.

Rooman orjanomistajilla oli tapana sanoa, että työkaluja oli olemassa "mykkiä, ammuvia ja puhuvia". Mykiksi työkaluiksi he sanoivat kärryjä ja auroja, ammuviksi työjuhtia ja puhuviksi työkaluiksi orjia.

Orjan kaulaan pantiin rengas, jossa oli kirjoitus "Pidä-tä minua, etten pa-keno".

Orjan kaularengas kirjoituksineen

Rikkaiden roomalaisten taloissa orjat toimivat keittäjinä ja muina palvelijoina. Paljon raskaampi oli kuitenkin niiden

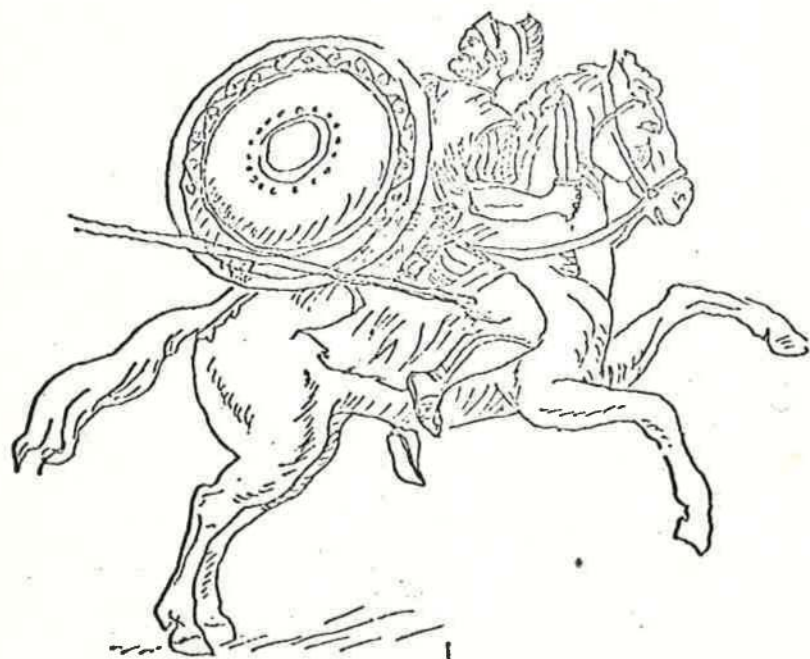
asema, jotka olivat töissä mautiloilla, metallikaivoksissa, kivilouhimoilla ja laivoissa. Useimmissa tapauksissa he joutuivat työskentelemään huonolla ruualla päivänkoitosta iltapimeään asti.

Orjat taistelivat orjanomistajia vastaan. He rikkoivat työvälineitään, runtelivat karjaa ja koettivat tehdä työtä mahdollisimman huonosti.

Tehtävä: Olisiko orjien asema parantunut, vaikka he olisivat yrittäneet tehdä työnsä hyvin?

Mieti, millaisia vaikutuksia on ollut orjien huonosta työstä työn tuottavuuteen?

Orjien määrän lisääntyessä, he aloittivat taistelun isäntiään vastaan. Suuri orjakapina oli Sisiliassa 138-132 eaa. Toinen merkittävä Spartacuksen johtama orjakapina 74-71 eaa. Vahvoilla sotajoukoilla roomalaiset pystyivät kuitenkin kukistamaan kapinat.

Haavoittunut Spartacus. Roomalaisen Pompeijin kaupungin seinässä ollut piirros.

*Vapahtuneet orjat!
Suuret nimet!
esim. Epikletos
(kun vapautettiin "Olympos")
oli vapauttujen orjien
nimimäisiä, johtamien huonasti
työskentelevien orjien johtajaksi.*

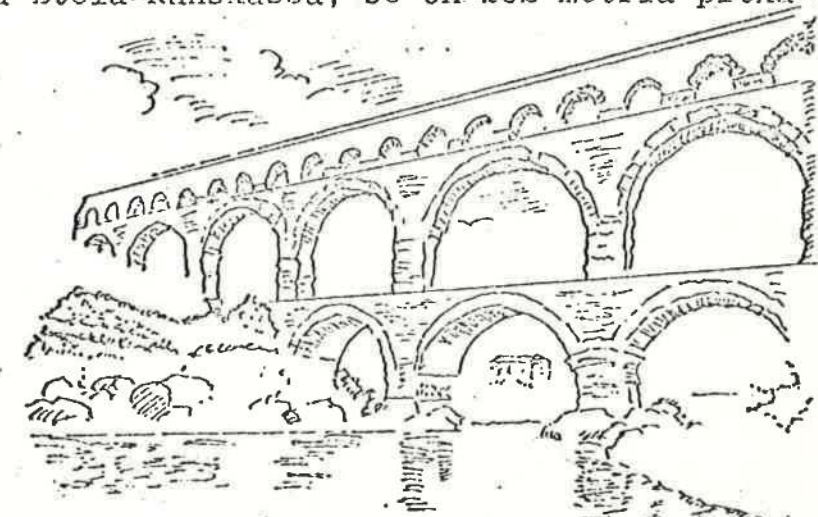
ROOMAN SAAVUTUKSET

Kreikan vaikutukset

Valloitetuinaan Kreikan roomalaiset saivat paljon vaikutteita kreikkalaisilta, mutta kykenivät myös itse kehittämään korkean kulttuurin.

Rakennustaide

Maakunnista virtaavilla rikkauksilla ja orjatyöllä roomalaiset pystyttivät valtavia rakennuksia: palatseja, temppelit, amfiteattereita, sirkuksia, kylpylaitoksia ja juhlaportteja. Suurimpaan amfiteatteriin mahtui 50 000 katsojaa seuraamaan gladiaattoriorjien taistelua toisiaan ja villipetoja vastaan. Eräs keisari rakennutti sodassa saamansa voiton kunniaksi seitsenkerroksisen talon korkuisen pylvään. Kuuluisia ovat roomalaisten vesijohtot: kaarisiltaja pitkin vesi johdettiin yli jokien ja rotkojen. Eräs tällainen vesijohto on vielä pystyssä Etelä-Ranskassa, se on 262 metriä pitkä ja 50 metriä korkea.

Kuuluisia olivat myös roomalaisten rakentamat tiät, jotka olivat niin vahvoja, että ne ovat vieläkin paikoitellen käytössä. Roomalaiset rakensivat teitä kaikkiaan 80 000 kilometrin pituudelta.

Kuvanveistotaide

Roomalaiset rakennukset olivat runsaasti koristeltuja kuvapatsailla ja kohokuvilla. Myös roomalaisten ylimysten taloissa oli kokonaisia saleja koristeltu esi-isien kuvapatsailla. Kuvanveistäjät esittivät tarkoin kasvojen piirteet ja saivat ilmaistuksi myös kuvattaviensa luonteen.

Puhetaito ja kirjallisuus

Roomalaiset kehittivät siihenastisista historian kansoista korkeimmalle puhetaidon. Kirjallisuus ja runous edistyivät samoin kuin historian ja luonnon tutkiminenkin. Roomalaisten kieltä latinaa luotaan vieläkin esim. Suomen oppikouluissa.

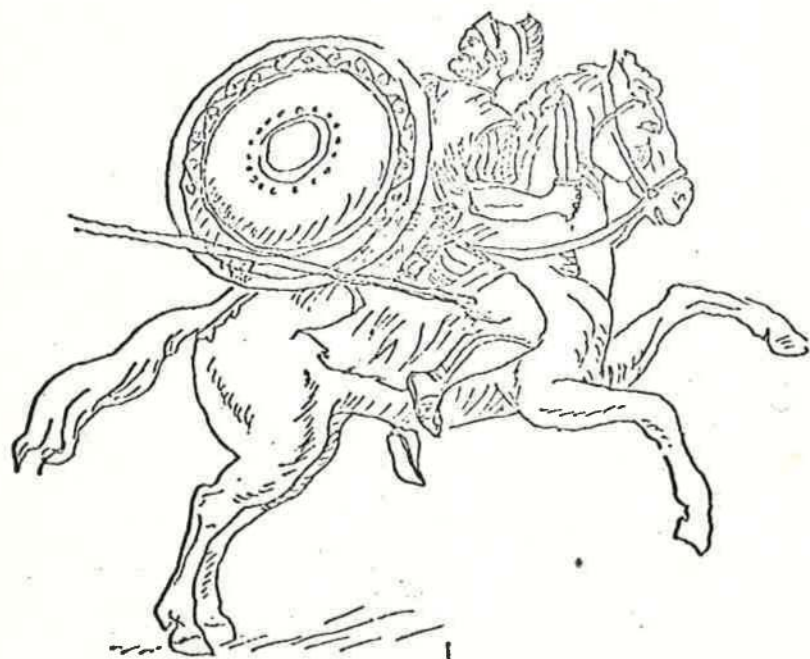
asema, jotka olivat töissä mautiloilla, metallikaivoksissa, kivilouhimoilla ja laivoissa. Useimmissa tapauksissa he joutuivat työskentelemään huonolla ruualla päivänkoitosta iltapimeään asti.

Orjat taistelivat orjanomistajia vastaan. He rikkoivat työvälineitään, runtelivat karjaa ja koettivat tehdä työtä mahdollisimman huonosti.

Tehtävä: Olisiko orjien asema parantunut, vaikka he olisivat yrittäneet tehdä työnsä hyvin?

Mieti, millaisia vaikutuksia on ollut orjien huonosta työstä työn tuottavuuteen?

Orjien määrän lisääntyessä, he aloittivat taistelun isäntiään vastaan. Suuri orjakapina oli Sisiliassa 138-132 eaa. Toinen merkittävä Spartacuksen johtama orjakapina 74-71 eaa. Vahvoilla sotajoukoilla roomalaiset pystyivät kuitenkin kukistamaan kapinat.

Haavoittunut Spartacus. Roomalaisen Pompeijin kaupungin seinässä ollut piirros.

*Vapahtuneet orjat!
Suuret nimet!
esim. Epikletos (kun vapautettiin "Olympos")
oli vapautettujen orjien nimimalli, johtamien "vapahtuneiden" johtajaksi.*

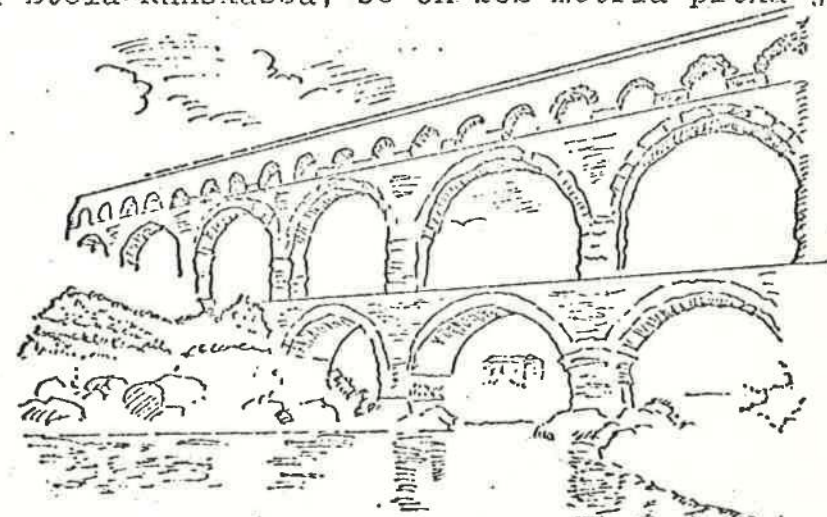
ROOMAN SAAVUTUKSET

Kreikan vaikutukset

Valloitetuinaan Kreikan roomalaiset saivat paljon vaikutteita kreikkalaisilta, mutta kykenivät myös itse kehittämään korkean kulttuurin.

Rakennustaide

Maakunnista virtaavilla rikkauksilla ja orjatyöllä roomalaiset pystyttivät valtavia rakennuksia: palatseja, temppelit, amfiteattereita, sirkuksia, kylpylaitoksia ja juhlaportteja. Suurimpaan amfiteatteriin mahtui 50 000 katsojaa seuraamaan gladiaattoriorjien taistelua toisiaan ja villipetoja vastaan. Eräs keisari rakennutti sodassa saamansa voiton kunniaksi seitsenkerroksisen talon korkuisen pylvään. Kuuluisia ovat roomalaisten vesijohtot: kaarisilloja pitkin vesi johdettiin yli jokien ja rotkojen. Eräs tällainen vesijohto on vielä pystyssä Etelä-Ranskassa, se on 262 metriä pitkä ja 50 metriä korkea.

Kuuluisia olivat myös roomalaisten rakentamat tiät, jotka olivat niin vahvoja, että ne ovat vieläkin paikoitellen käytössä. Roomalaiset rakensivat teitä kaikkiaan 80 000 kilometrin pituudelta.

Kuvanveistotaide

Roomalaiset rakennukset olivat runsaasti koristeltuja kuvapatsailla ja kohokuvilla. Myös roomalaisten ylimysten taloissa oli kokonaisia saleja koristeltu esi-isien kuvapatsailla. Kuvanveistäjät esittivät tarkoin kasvojen piirteet ja saivat ilmaistuksi myös kuvattaviensa luonteen.

Puhetaito ja kirjallisuus

Roomalaiset kehittivät siihenastisista historian kansoista korkeimmalle puhetaidon. Kirjallisuus ja runous edistyivät samoin kuin historian ja luonnon tutkiminenkin. Roomalaisten kieltä latinaa luotaan vieläkin esim. Suomen oppikouluissa.

Kristinusko

Rooman koisarikunnassa oli monia uskontoja. Ensimmäisen vuosisadan lopulla alkoi Etu-Aasiasta levitä uusi uskonto jota sanottiin kristinuskoksi. Tuhannet uskovat järjestäytyivät piispojen ja ppppien johdolla kristilliseksi kirkoksi, 300-luvulla jaa. kristinusko julistettiin ainoaksi sallituksi uskonnoksi koko Rooman valtakunnassa. Siitä lähtien kirkko vaikutti merkittävästi koko yhteiskunnan elämään alkaen mm. vainota muita uskontoja ja tiedettä.

Rooman orjanomistusjärjestelmän tuhoutuminen

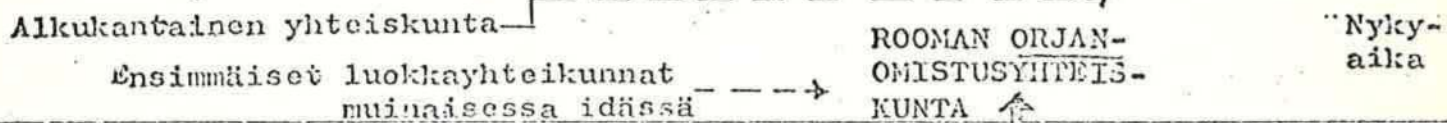
Rooman valtakunnassa orjanomistus kehittyi kaikkein pisimmälle. Koska orjat eivät olleet kiinnostuneita työstä, talous alkoi rappeutua. Orjien huonosti muokkaama maa kävi tuottamattomaksi. Maan muokkaustapoja ei parannettu eikä uusia keksintöjä otettu käyttöön, koska orjatyö oli halvempaa. Orjien tekemä käsityökin rappeutui ja näin myös kaupankäynti väheni.

Yhä useammin palkkasoturit kapinoivat armeijassa ja hallitsijat kävivät keskenään taisteluita. Vuonna 395 valtakunta jakautuu Itä-Roomaan ja Länsi-Roomaan.

Kun viholliset hyökkäsivät Rooman alueelle, orjat siirtyivät monasti vihollisten puolelle taistelemaan isäntiään vastaan. 410 goottien heimo valtasi Rooman ja ryösti kaupunkia kolme päivää. Vuonna 476 kukistui Rooman viimeinen keisari ja Länsi-Rooman lähes tuhatvuotinen historia päättyi.

ItäRooman keisarikunta pystyi torjumaan ulkopuoliset hyökkäykset, kukisti sisäiset orjien kapinat ja kesti vielä miltei tuhat vuotta.

1700 v. eaa. 450 v. eaa. 50 v. ajanlaskun alku

Maataloustyökalujen paraneminen
Orjanomistajien herruus koko valtakunnassa, orjien kapinat
Suurten rakennusten, teiden, siltojen ja vesijohtojen rakentaminen

VUOKRAVILJELIJÖIDEN SYNTY JA GERMAANISEIMOT

Orjat ja orjanomistajat olivat orjayhteiskunnan perusluokat. Orjanomistajat olivat orjiensa täydellisiä isäntiä, he saattoivat lyödä orjiaan ja myydä heitä. Orjanomistajien lisäksi yhteiskunnassa oli muitakin vapaita ihmisiä, kuten talonpoikia ja käsityöläisiä. Vapaat ihmiset eivät olleet keskenään tasa-arvoisia, toiset heistä olivat köyhiä, toiset rikkaita.

Vapaat ryhmät

Orjien työn keino tuotto

Kun orjien työ kävi orjanomistajille yhä tuottamattomammaksi, alkoivat monet orjanomistajat jakaa maatilojaan pieniksi palktoiksi ja antaa niitä vuokralle vapaiden köyhien viljeltäväksi. Maanvuokraajan piti antaa maanomistajalle osa sadosta sekä maksaa verot valtiolle. Jäljelle jääneen osan hän sai ottaa itselleen. Tämän takia vuokraaja oli kiinnostunut siitä, että hän saisi mahdollisimman suuren sadon ja yritti muokata maan mahdollisimman hyvin.

GERMAANIT

Elinkeinot

Rooman valtakunta tuhoutui orjien kapinointiin ja germaanisten heimojen hyökkäyksiin. Millaisia germaanien heimot olivat?

Germaanit eivät osanneet muokata maata tehokkaasti. He polttivat kaskea tai kyntivät aroilla uutismaata, kylvivät ja korjasivat sadon. Sitten he hylkäsivät maan moneksi vuodeksi tai siirtyivät uuteen paikkaan. He tarvitsivat suuria laidunmaita karjanhoitoa varten ja laajoja metsiä metsästyksensä. Kun laidunmaat ehtyivät ja riista loppui metsistä, niin kokonaiset heimot lähtivät etsimään uusia asuinpaikkoja. Erikoisesti heitä houkuttelivat Rooman valtakunnan hedelmälliset maat.

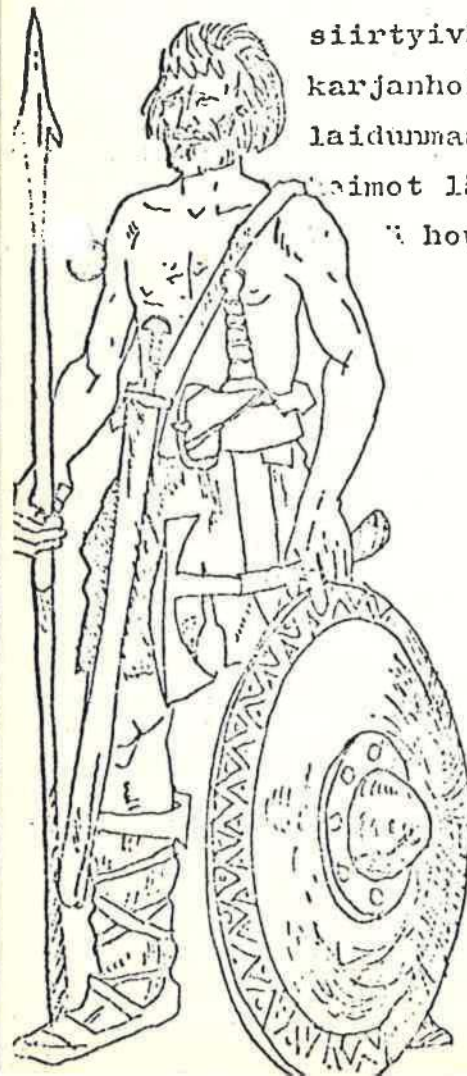
Germaanit olivat hyviä sotilaita ja heidän keskuudessaan arvostettiin korkealle sotataito.

Germaanien heimot eivät vielä olleet jakautuneet luokkiin. Orjia oli vähän. Suurin osa oli vapaita talonpoikia, mutta rikkaat suvun vanhimmat muodostivat sukuyliyhtiön.

Tohtävä: Vieressä on germaaninen sotilas. Kuvaile hänen aseistustaan.

Kuvaile hänen vaateustaan.

Tohtävä: Germaanien kylä-dia. Mitä elinkeinoja kuvasta näet? Mitä kotieläimiä?

Kristinusko

Kristinusko
hallitse-
vaksi

Rooman koisarikunnassa oli monia uskontoja. Ensimmäisen vuosisadan lopulla alkoi Etu-Aasiasta levitä uusi uskonto jota sanottiin kristinuskoksi. Tuhannet uskovat järjestäytyivät piispojen ja ppppien johdolla kristilliseksi kirkoksi, 300-luvulla jaa. kristinusko julistettiin ainoaksi sallituksi uskonnoksi koko Rooman valtakunnassa. Siitä lähtien kirkko vaikutti merkittävästi koko yhteiskunnan elämään alkaen mm. vainota muita uskontoja ja tiedettä.

Rooman orjanomistusjärjestelmän
tuhoutuminen

Rooman valtakunnassa orjanomistus kehittyi kaikkein pisimmälle. Koska orjat eivät olleet kiinnostuneita työstä, talous alkoi rappeutua. Orjien huonosti muokkaama maa kävi tuottamattomaksi. Maan muokkaustapoja ei parannettu eikä uusia keksintöjä otettu käyttöön, koska orjatyö oli halvempaa. Orjien tekemä käsityökin rappeutui ja näin myös kaupankäynti väheni.

Maanviljelyn rappeutuminen

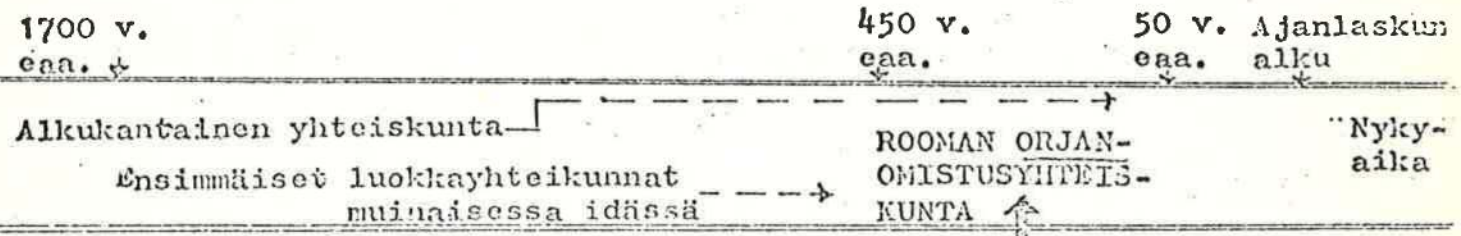
*Valkoisesta...
kivi...
käsityö...
kaupankäynti...*

Kapinat Yhä useammin palkkasoturit kapinoivat armeijassa ja hallitsijat

Länsi-Itä-Rooma kävivät keskenään taisteluita. Vuonna 395 valtakunta jakautuu Itä-Roomaan ja Länsi-Roomaan.

Vihollisten hyökkäykset Kun viholliset hyökkäsivät Rooman alueelle, orjat siirtyivät monasti vihollisten puolelle taistelemaan isäntiään vastaan. 410 goottien heimo valtasi Rooman ja ryösti kaupunkia kolme päivää. Vuonna 476 kukistui Rooman viimeinen keisari ja Länsi-Rooman lähes tuhatvuotinen historia päättyi.

Rooman hämähäinen tuhat vuotta ItäRooman keisarikunta pystyi torjumaan ulkopuoliset hyökkäykset, kukisti sisäiset orjien kapinat ja kesti vielä miltei tuhat vuotta.

Maataloustyökalujen paraneminen
Orjanomistajien herruus koko valtakunnassa, orjien kapinat
Suurten rakennusten, teiden, siltojen ja vesijohtojen rakentaminen

VUOKRAVILJELIJÖIDEN SYNTY JA GERMAANISEIMOT

Orjat ja orjanomistajat olivat orjayhteiskunnan perusluokat. Orjanomistajat olivat orjiensa täydellisiä isäntiä, he saattoivat lyödä orjiaan ja myydä heitä. Orjanomistajien lisäksi yhteiskunnassa oli muitakin vapaita ihmisiä, kuten talonpoikia ja käsityöläisiä. Vapaat ihmiset eivät olleet keskenään tasa-arvoisia, toiset heistä olivat köyhiä, toiset rikkaita.

Vapaat ryhmät

Orjien työn keino tuotto

Kun orjien työ kävi orjanomistajille yhä tuottamattomammaksi, alkoivat monet orjanomistajat jakaa maatilojaan pieniksi palktoiksi ja antaa niitä vuokralle vapaiden köyhien viljeltäväksi. Maanvuokraajan piti antaa maanomistajalle osa sadosta sekä maksaa verot valtiolle. Jäljelle jääneen osan hän sai ottaa itselleen. Tämän takia vuokraaja oli kiinnostunut siitä, että hän saisi mahdollisimman suuren sadon ja yritti muokata maan mahdollisimman hyvin.

GERMAANIT

Elinkeinot

Rooman valtakunta tuhoutui orjien kapinointiin ja germaanisten heimojen hyökkäyksiin. Millaisia germaanien heimot olivat?

Germaanit eivät osanneet muokata maata tehokkaasti. He polttivat kaskea tai kyntivät aroilla uutismaata, kylvivät ja korjasivat sadon. Sitten he hylkäsivät maan moneksi vuodeksi tai siirtyivät uuteen paikkaan. He tarvitsivat suuria laidunmaita karjanhoitoa varten ja laajoja metsiä metsästyksensä. Kun laidunmaat ehtyivät ja riista loppui metsistä, niin kokonaiset heimot lähtivät etsimään uusia asuinpaikkoja. Erikoisesti heitä houkuttelivat Rooman valtakunnan hedelmälliset maat.

Germaanit olivat hyviä sotilaita ja heidän keskuudessaan arvostettiin korkealle sotataito.

Germaanien heimot eivät vielä olleet jakautuneet luokkiin. Orjia oli vähän. Suurin osa oli vapaita talonpoikia, mutta rikkaat suvun vanhimmat muodostivat sukuyhteisön.

Tohtävä: Vieressä on germaaninen sotilas. Kuvaile hänen aseistustaan.

Kuvaile hänen vaateustaan.

Tohtävä: Germaanien kylä-dia. Mitä elinkeinoja kuvasta näet? Mitä kotieläimiä?

YLEISKATSAUS KOKO MAAPALLOON N. VUODEN 200 PAIKKEILLA

Tähän saakka olemme tarkastelleet ihmiskunnan kehitystä etupäässä Välimeren ympäristön alueella. Kuitenkin se muodostaa vain pienen osan koko maapallosta. Millaisessa kehitysvaiheessa olivat muiden maanosien kansat silloin, kun Rooman orjanomistusjärjestelmä alkoi rappoutua?

Rooman valtakunnasta itään olevat valtiot olivat kehittyneet ensimmäisten luokkayhteiskuntien tasolle. Vaikka näissä valtioissa esiintyi orjia, ei orjanomistus muodostanut yhteiskunnan perustaa. Kyläyhteisön työ pysyi maatalouden perustana. Kyläyhteisön hajotessa kehittyi feodaalinen suurmaanomistus: vapaat talonpojat joutuivat suurmaanomistajasta riippuviksi sekä maksamaan korkeita veroja. KIINASSA oli jo siirrytty feoda-

Kiinassa oli 200-luvulla pitkiä sisäisiä taisteluita. Liittymään voimallisia olivat talonpoikien kapinat sortajiaan vastaan.

Japanissa, Koreassa ja Taka-Intiassa alkoi ensimmäisten valtioiden muodostuminen.

Afrikan ensimmäiset valtiot alkoivat muodostua mantereeseen pohjoisosiin.

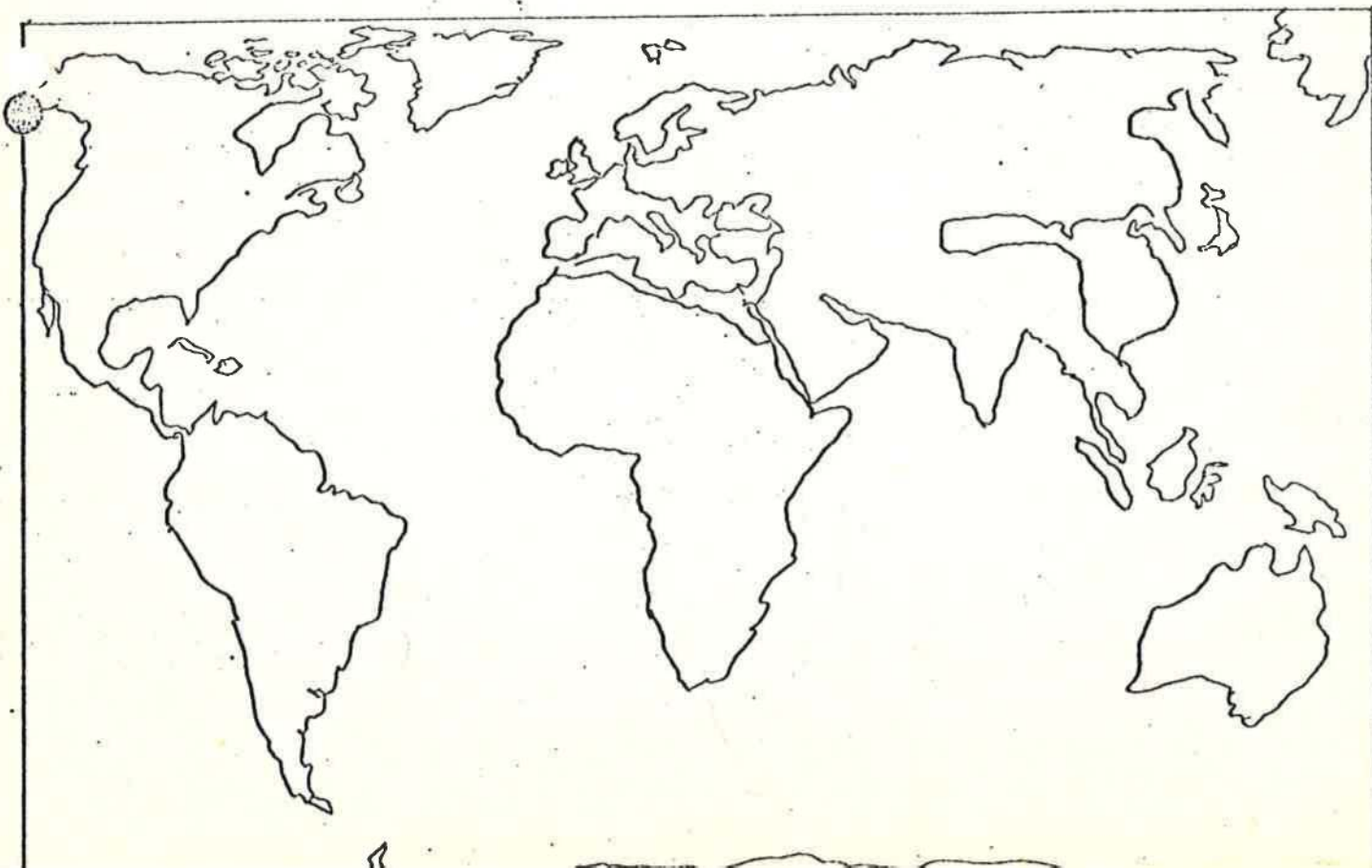
Muilla Afrikan alueilla ja koko Amerikan mantereella oli alkukantainen yhteiskunta vallitseva.

Suomessa harjoitettiin etupäässä metsästystä ja kalastusta, suurimman tulolähteen muodosti turkiskauppa.

Orjanomistusjärjestelmä

Ensimmäiset luokkayhteiskunnat

Alkukantainen yhteiskunta

KAUPUNKIEN JA KULTTUURIN LAMAANNUS

Mitä tapahtui, kun alemmalla kehitystasolla olevat germaanien heimot vyöryivät satojen tuhansien laumana Länsi-Rooman alueille?

Monet keisarikunnan kaupungeista tuhottiin täydellisesti, toisissa säilyi vain pioni osa väestöä. Valloittajat särkivät tempeleitä ja palatseja hankkiakseen kiviä omiin linnoituksiinsa. Valloittusten jälkeen vain entsiten loistavien rakennusten rauniot ja roomalaisten kaupunkien vesijohtojen osaksi hajoitetut holvikaaret muistuttivat muinaisesta kulttuurista.

Vähitellen tulivat käyttökelttomaksi roomalaiset tiet, jotka aiemmin olivat yhdistäneet keisarikunnan kaikki osat toisiinsa. Niitä pitkin ei enää kulkenut kaupplaskaravaaneja, eivätkä enää kiinäneet ratsain keisarin postilähetit. Kaupankäynti tyrehtyi lähes tyystin. Vilkkaat kauppasatamat autioituivat köyhiksi kalastaja-asutuksiksi.

Kaupunkien rappautumista seurasi sivistyksen lamaantuminen. Lukutaito kävi yhä harvinaisemmaksi, eivätkä kuninkaatkaan osanneet lukea eikä kirjoittaa.

UUDEN YHTEISKUNTAJÄRJESTELMÄN, FEODALISMIN, SYNTYMINEN

Germaaniheimojen sotapäälliköistä, jotka vahtasivat Länsi-Rooman keisarikunnan, tuli kuninkaita. Germaanit jakoivat keskenään keisarille ja rikkaille orjanomistajille kuuluneet maatilat. Mutta kaikkie eivät suinkaan saaneet yhtä paljon, vaan tavallisille germaaneille annettiin vain niin paljon kun hän tarvitsi elääkseen. Sen sijaan kuninkaat ja sukuyliymykse ottivat itselleen suuret tilat, joiden palveluksessa oli orjia ja vuokratalonpoikia. Yliymyksistä tuli suurmaanomistajia.

Mutta nyt orjien asema muuttui, kun germaanit antoivat heidän viljeltäväkseen maapalstat. Vaikka uusille herroilla täytyi antaa osa sadosta, he tekivät omalla tilallaan työtä myös itsensä hyväksi. Siksi he työskentelivät halukkaammin.

Maapalstan saaneet germaanit muodostivat vapaan talonpoikaist. He tekivät työtä itselleen eivätkä herroille.

YLEISKATSAUS KOKO MAAPALLOON N. VUODEN 200 PAIKKEILLA

Tähän saakka olemme tarkastelleet ihmiskunnan kehitystä etupäässä Välimeren ympäristön alueella. Kuitenkin se muodostaa vain pienen osan koko maapallosta. Millaisessa kehitysvaiheessa olivat muiden maanosien kansat silloin, kun Rooman orjanomistusjärjestelmä alkoi rappoutua?

Rooman valtakunnasta itään olevat valtiot olivat kehittyneet ensimmäisten luokkayhteiskuntien tasolle. Vaikka näissä valtioissa esiintyi orjia, ei orjanomistus muodostanut yhteiskunnan perustaa. Kyläyhteisön työ pysyi maatalouden perustana. Kyläyhteisön hajotessa kehittyi feodaalinen suurmaanomistus: vapaat talonpojat joutuivat suurmaanomistajasta riippuviksi sekä maksamaan korkeita veroja. KIINASSA oli jo siirrytty feoda-

Kiinassa oli 200-luvulla pitkiä sisäisiä taisteluita. Liittymään voimallisia olivat talonpoikien kapinat sortajiaan vastaan.

Japanissa, Koreassa ja Taka-Intiassa alkoi ensimmäisten valtioiden muodostuminen.

Afrikan ensimmäiset valtiot alkoivat muodostua mantereeseen pohjoisosiin.

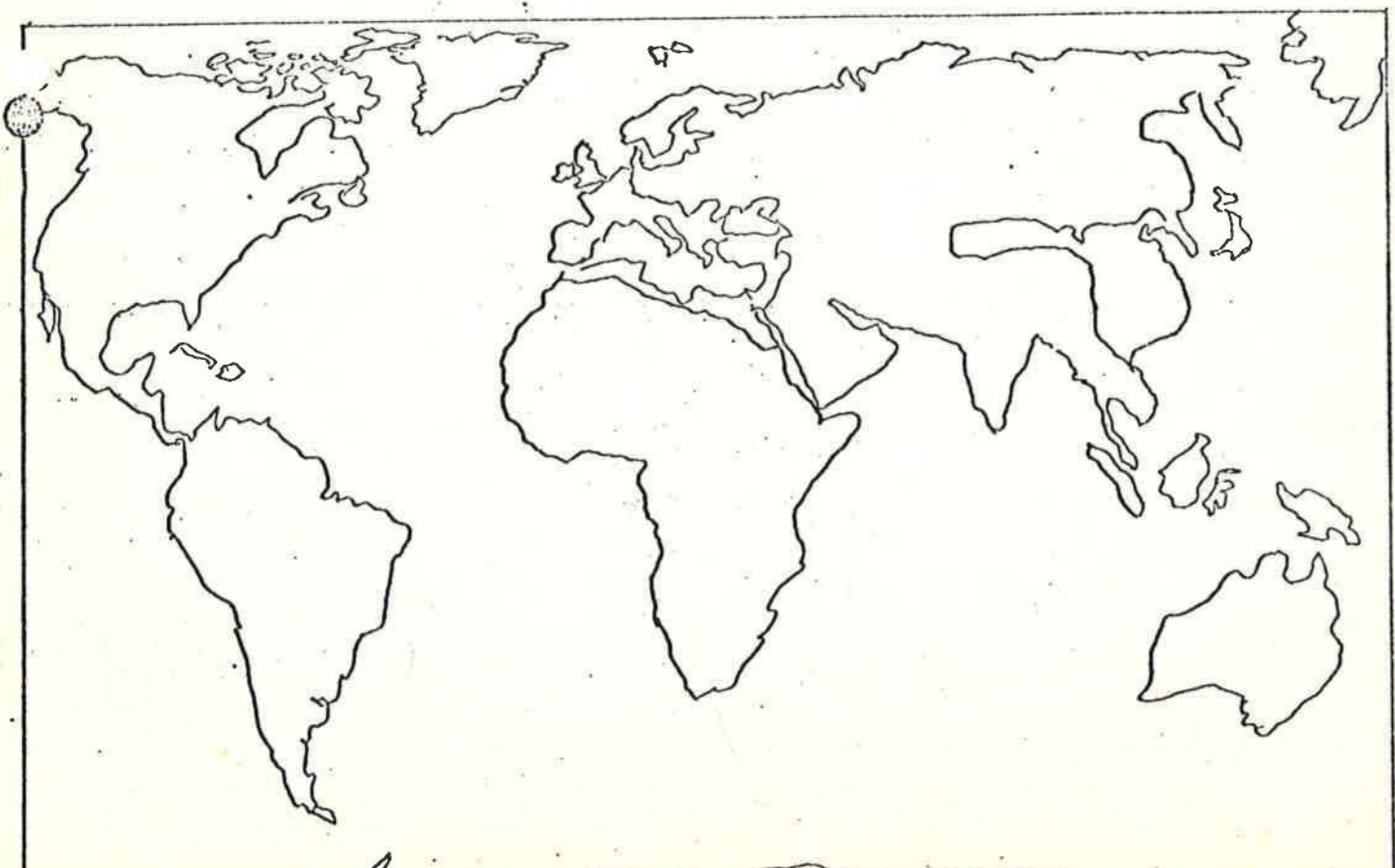
Muilla Afrikan alueilla ja koko Amerikan mantereella oli alkukantainen yhteiskunta vallitseva.

Suomessa harjoitettiin etupäässä metsästystä ja kalastusta, suurimman tulolähteen muodosti turkiskauppa.

Orjanomistusjärjestelmä

Ensimmäiset luokkayhteiskunnat

Alkukantainen yhteiskunta

KAUPUNKIEN JA KULTTUURIN LAMAANNUS

Mitä tapahtui, kun alemmalla kehitystasolla olevat germaanien heimot vyöryivät satojen tuhansien laumana Länsi-Rooman alueille?

Monet keisarikunnan kaupungeista tuhottiin täydellisesti, toisissa säilyi vain pieni osa väestöä. Valloittajat särkivät tempeleitä ja palatseja hankkiakseen kiviä omiin linnoituksiinsa. Valloitusten jälkeen vain entsiten loistavien rakennusten rauniot ja roomalaisten kaupunkien vesijohtojen osaksi hajoitetut holvikaaret muistuttivat muinaisesta kulttuurista.

Vähitellen tulivat käyttökelttomaksi roomalaiset tiet, jotka aiemmin olivat yhdistäneet keisarikunnan kaikki osat toisiinsa. Niitä pitkin ei enää kulkenut kaupplaskaravaaneja, eivätkä enää kiinäneet ratsain keisarin postilähetit. Kaupankäynti tyrehtyi lähes tyystin. Vilkkaat kauppasatamat autioituivat köyhiksi kalastaja-asutuksiksi.

Kaupunkien rappautumista seurasi sivistyksen lamaantuminen. Lukutaito kävi yhä harvinaisemmaksi, eivätkä kuninkaatkaan osanneet lukea eikä kirjoittaa.

UUDEN YHTEISKUNTAJÄRJESTELMÄN, FEODALISMIN, SYNTYMINEN

Germaaniheimojen sotapäälliköistä, jotka vahtasivat Länsi-Rooman keisarikunnan, tuli kuninkaita. Germaanit jakoivat keskenään keisarille ja rikkaille orjanomistajille kuuluneet maatilat. Mutta kaikkie eivät suinkaan saaneet yhtä paljon, vaan tavallisille germaaneille annettiin vain niin paljon kun hän tarvitsi elääkseen. Sen sijaan kuninkaat ja sukuylimykse ottivat itselleen suuret tilat, joiden palveluksessa oli orjia ja vuokratalonpoikia. Ylimyksistä tuli suurmaanomistajia.

Mutta nyt orjien asema muuttui, kun germaanit antoivat heidän viljeltäväkseen maapalstat. Vaikka uusille herroilla täytyi antaa osa sadosta, he tekivät omalla tilallaan työtä myös itsensä hyväksi. Siksi he työskentelivät halukkaammin.

Maapalstan saaneet germaanit muodostivat vapaan talonpoikaista. He tekivät työtä itselleen eivätkä herroille.

Vapaiden talonpoikien muuttuminen maorjiksi

Germaanien keskuudessa maaomaisuus oli lähes ainoa rikkauden lähde. Siksi suurmaanomistajat yrittivät saada sitä mahdollisimman paljon. Tämän takia ylimykset vähän väliä sotivat keskenään. Sodat käyhdyttivät vapaita talonpoikia, monien pellot ja omaisuus ryöstettiin. Ainoastaan suurmaanomistajalta talonpojat saattoivat saada maata, karjaa tai siemenviljaa lainaksi voidakseen hoitaa talouttaan. Mutta suurmaanomistaja ei suinkaan antanut ilmaiseksi apuaan: hän pisti talonpojan tekemään työtä hyväkseen. Munia ei sekään riittänyt, vaan talonpojan oli luovutettava vielä osa omasta sadostaankin herralleen.

Näin talonpojat menettivät vapautensa. He eivät saaneet muuttaa pois herransa maalta, he olivat "turpeeseen sidottuja". Vapautensa menettäneitä talonpoikia sanotaan maorjiksi.

Vapaat talonpojat tekivät kyllä vastarintaa herroilleen. Mutta herroilla oli turvanaan vahva sotajoukko ja talonpoikien kapinoille kävi yhtä huonosti kuin orjien kapinoille antiikissa. Suurmaanomistajta kykenivät sotavoimallaan aina tukahduttamaan kapinat.

Suurmaanomistajia ja tilanherroja sanotaan feodaaleiksi. Koko järjestelmä, jonka vallitessa maa ja valta kuuluu feodaalille ja talonpoikien on tehtävä työtä tilanherrojensa hyväksi, nimitetään feodaaliseksi järjestelmäksi eli feodalismiksi.

Talonpoikien köyhtyminen

Työtä

Osa sadosta

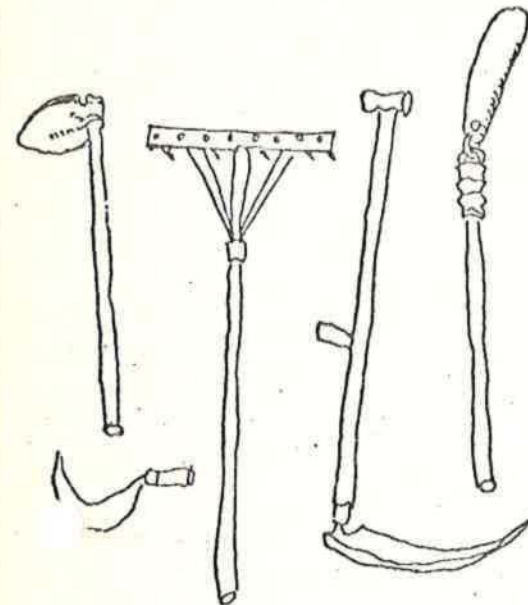
Vapauden menetys

Maorjat

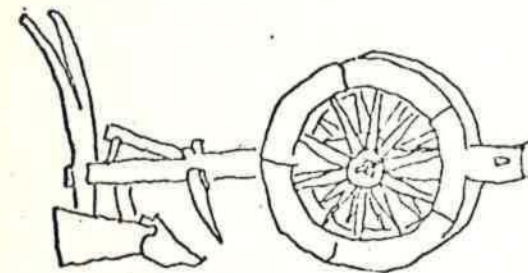
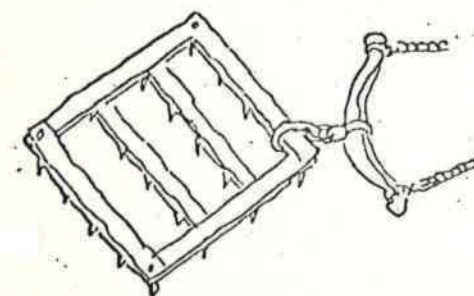
Talonpoikien taistelu

Feodalsämin tunnusmerkit

Feodaalitalonpojan velvollisuudet

Tehtävä. Kuvassa on talonpoikien käyttämiä työkaluja. Mitä maataloustyötä kullakin niistä on tehty? Mikä työkaluista on varhaisin keksintö?

Tehtävä. Miten näitä työkaluja on käytetty? Miten niiden käyttö on vaikuttanut työn tuottavuuteen? Millaisia ovat vastavassa työssä käytetyt nykyiset työkalut?

Kun talonpojat menettivät vapautensa tuli myös entisistä vapaista kylistä vähitellen tilanherrojen eli feodaalisherrojen maatiloja. Tavallisesti feodaaliherra otti osan kylän maista omaksi kartanotaloudeksi. Lopun maan hän antoi maorjatalonpoikien viljeltäväksi. Tilanherra sai ottaa maorjansa maan pois ja häätää hänet kerjuulle.

Vaikka jokaisella talonpojalla oli oma talonsa ja peltotilkku, oli talonpojan työskenneltävä muutama päivä viikossa herran maatilalla - kynnettävä, kylvettävä, leikattava ja puitava vilja. Lisäksi hänen täytyi rakentaa ja korjata rakennuksia. Tätä sanottiin verotyöksi.

Mutta pelkkä työ ei riittänyt. Oli luovutettava myös osa oman peltotilkun tuotteista, kuten viljaa kanoja ja hanhia, munia, kalaa, myös lankaa ja kankaita. Tätä sanottiin tuoteveroksi.

Ajan mittaan feodaaliherrat ottivat yksinoikeuden myllyjen, viini- ja öljypuristamojen jopa leivinuunien omistamisen. Näiden käyttämisestä herra peri erikoismaksun.

Paitsi herralle oli talonpojan annettava vielä kirkollekin kymmenesosa sadosta ja nuoresta karjasta. Tätä sanottiin kirkon kymmenyksiksi.

Luontoistalous

Maatilalla tuotettiin kaikki, mitä tarvittiin toimeentuloa varten. Talonpoika muokkasi pellot, hoiti karjaa, kutoi kangasta, valmisti vaatteet ja jalkineet sekä rakensi talonsa. Feodaaliherran kartanossa olevissa pajoissa valmistettiin aseita, satuloita, valjaita ja kankaita. Vain suolaa ja rautaa ostettiin.

Sellaista taloutta, joka tuottaa melkein kaiken tarvitsemansa, ei osta eikä myy juuri mitään, nimitetään luontoistaloudeksi.

Vapaiden talonpoikien muuttuminen maorjiksi

Germaanien keskuudessa maaomaisuus oli lähes ainoa rikkauden lähde. Siksi suurmaanomistajat yrittivät saada sitä mahdollisimman paljon. Tämän takia ylimykset vähän väliä sotivat keskenään. Sodat käyhdyttivät vapaita talonpoikia, monien pellot ja omaisuus ryöstettiin. Ainoastaan suurmaanomistajalta talonpojat saattoivat saada maata, karjaa tai siemenviljaa lainaksi voidakseen hoitaa talouttaan. Mutta suurmaanomistaja ei suinkaan antanut ilmaiseksi apuaan: hän pisti talonpojan tekemään työtä hyväkseen. Munia ei sekään riittänyt, vaan talonpojan oli luovutettava vielä osa omasta sadostaankin herralleen.

Näin talonpojat menettivät vapautensa. He eivät saaneet muuttaa pois herransa maalta, he olivat "turpeeseen sidottuja". Vapautensa menettäneitä talonpoikia sanotaan maorjiksi.

Vapaat talonpojat tekivät kyllä vastarintaa herroilleen. Mutta herroilla oli turvanaan vahva sotajoukko ja talonpoikien kapinoille kävi yhtä huonosti kuin orjien kapinoille antiikissa. Suurmaanomistajta kykenivät sotavoimallaan aina tukahduttamaan kapinat.

Suurmaanomistajia ja tilanherroja sanotaan feodaaleiksi. Koko järjestelmä, jonka vallitessa maa ja valta kuuluu feodaalille ja talonpoikien on tehtävä työtä tilanherrojensa hyväksi, nimitetään feodaaliseksi järjestelmäksi eli feodalismiksi.

Talonpoikien köyhtyminen

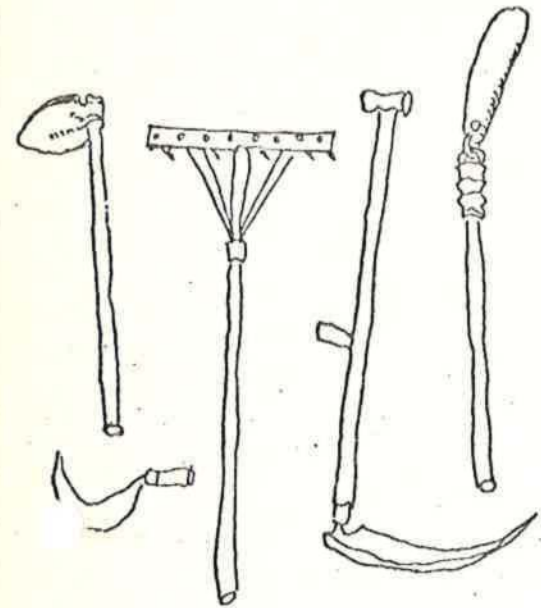
Työtä Osa sadosta

Vapauden menetys Maorjat

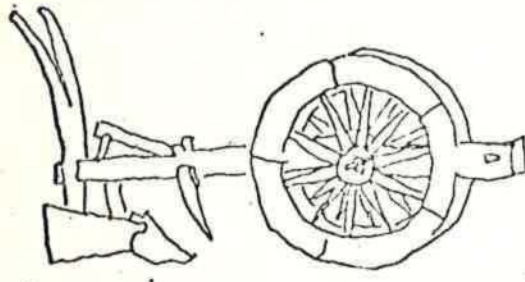
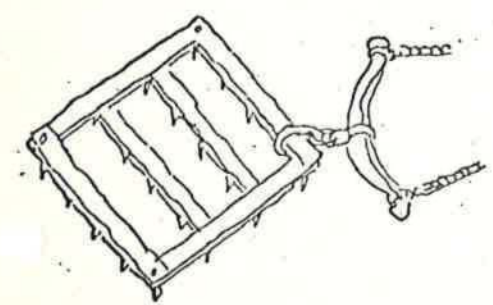
Talonpoikien taistelu

Feodalsämin tunnusmerkit

Feodaalitalonpojan velvollisuudet

Tehtävä. Kuvassa on talonpoikien käyttämiä työkaluja. Mitä maataloustyötä kullakin niistä on tehty? Mikä työkaluista on varhaisin keksintö?

Tehtävä. Miten näitä työkaluja on käytetty? Miten niiden käyttö on vaikuttanut työn tuottavuuteen? Millaisia ovat vastavassa työssä käytetyt nykyiset työkalut?

Kun talonpojat menettivät vapautensa tuli myös entisistä vapaista kylistä vähitellen tilanherrojen eli feodaaliherrojen maatiloja. Tavallisesti feodaaliherra otti osan kylän maista omaksi kartanotaloudeksen. Lopun maan hän antoi maorjatalonpoikien viljeltäväksi. Tilanherra sai ottaa maorjansa maan pois ja häätää hänet kerjuulle.

Vaikka jokaisella talonpojalla oli oma talonsa ja peltotilkku, oli talonpojan työskenneltävä muutama päivä viikossa herran maatilalla - kynnettävä, kylvettävä, leikattava ja puitava vilja. Lisäksi hänen täytyi rakentaa ja korjata rakennuksia. Tätä sanottiin verotyöksi.

Mutta pelkkä työ ei riittänyt. Oli luovutettava myös osa oman peltotilkun tuotteista, kuten viljaa kanoja ja hanhia, munia, kalaa, myös lankaa ja kankaita. Tätä sanottiin tuoteveroksi.

Ajan mittaan feodaaliherrat ottivat yksinoikeuden myllyjen, viini- ja öljypuristamojen jopa leivinuunien omistamisen. Näiden käyttämisestä herra peri erikoismaksun.

Paitsi herralle oli talonpojan annettava vielä kirkollekin kymmenesosa sadosta ja nuoresta karjasta. Tätä sanottiin kirkon kymmenyksiksi.

Luontoistalous

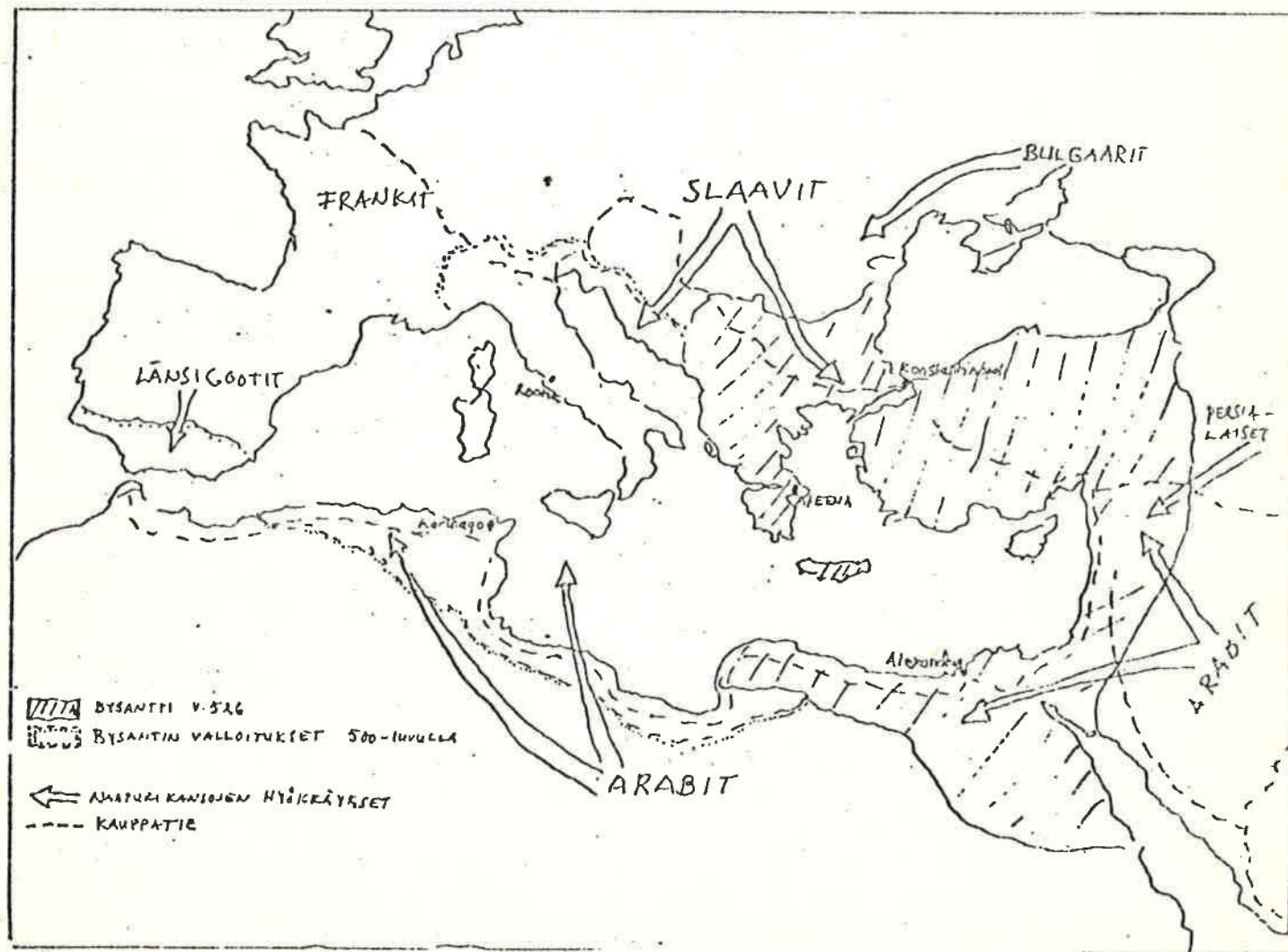
Maatilalla tuotettiin kaikki, mitä tarvittiin toimeentuloa varten. Talonpoika muokkasi pellot, hoiti karjaa, kutoi kangasta, valmisti vaatteet ja jalkineet sekä rakensi talonsa. Feodaaliherran kartanossa olevissa pajoissa valmistettiin aseita, satuloita, valjaita ja kankaita. Vain suolaa ja rautaa ostettiin.

Sellaista taloutta, joka tuottaa melkein kaiken tarvitsemansa, ei osta eikä myy juuri mitään, nimitetään luontoistaloudeksi.

FEODALISMIN KEHITTYMINEN BYSANTISSA

Euroopan lisäksi myös monilla muilla maapallon alueilla alkoi siirtyminen feodalismiin. Rooman jakautuessa syntyi Itä-Rooman alueella Bysantin valtakunta, joka käsitti Balkanin niemimaan, Vähä-Aasian, Syyrian ja Egyptin. Kun läntisessä Euroopassa kauppa ja käsityö rappeutuivat, kaupungit ja satamat autioituivat, kohos Bysantti 500- ja 600-luvulla tärkeimmäksi kauppa- ja merimahdiksi.

Bysantissa vallitsi Länsi-Eurooppaa kauemmin orjanomistusjärjestelmä. 500-luvulla Bysantti teki laajoja valloituksia Välimeren ympäristössä, mutta sen jälkeen naapurivaltiot kykenivät jatkuvasti suorittamaan hyökkäyksiä Bysantin alueelle. Tämä käy ilmi myös seuraavasta kartasta.

Bysantin alue

Orjanomistusjärjestelmän kehuminen

Feodalismin kehittyminen

800-luvulle tultaessa Bysantissa kehittyi feodalismi. Se poikkesi Länsi-Euroopan feodalismista siinä, että valtiosta tuli ylin maanomistaja. Talonpojat maksoivat keisarin hallitsemalla valtiolle verot ja luovuttivat osan sadosta. Lisäksi heidän oli osallistuttava linnoitusten, laivojen, teiden ja

Raha- ja tavaratalous

Elinkeinot

Islam eli mu nettilaisuus

-34-
siltojen rakentamiseen. Kun Länsi-Euroopassa vallitsi luontoistalous, oli Bysantissa siirrytty jo raha- ja tavaratalouteen. Tehtävä. kenen hallussa maa oli Länsi-Euroopassa?

Konolle talonpojat maksoivat työ- ja tuoteveron Euroopassa?

Mitä tarkoitti luontoistalous?

FEODALISMIN KEHITTYMINEN ARABIMAISISSA

Arabian niemimaan luonnonolosuhteista johtuen arabit harjoittivat paimentolaisuutta ja maanviljelyä. Niemimaan kaupunkivaltioiden varsinainen rikkaus perustui Välimereltä Intiaan saakka ulottuvaan kaupankäyntiin.

600-luvulla oliv alkukantaisen yhteiskunnan vaiheet sivuutettu ja suurkauppiat ja suurmaanomistajat käyttivät hyväkseen orjien, käsityöläisten, kamonlinajajien ja maanviljelijöiden työtä yksityisomaisuutensa kartuttamiseen.

Uusi uskonto - islam

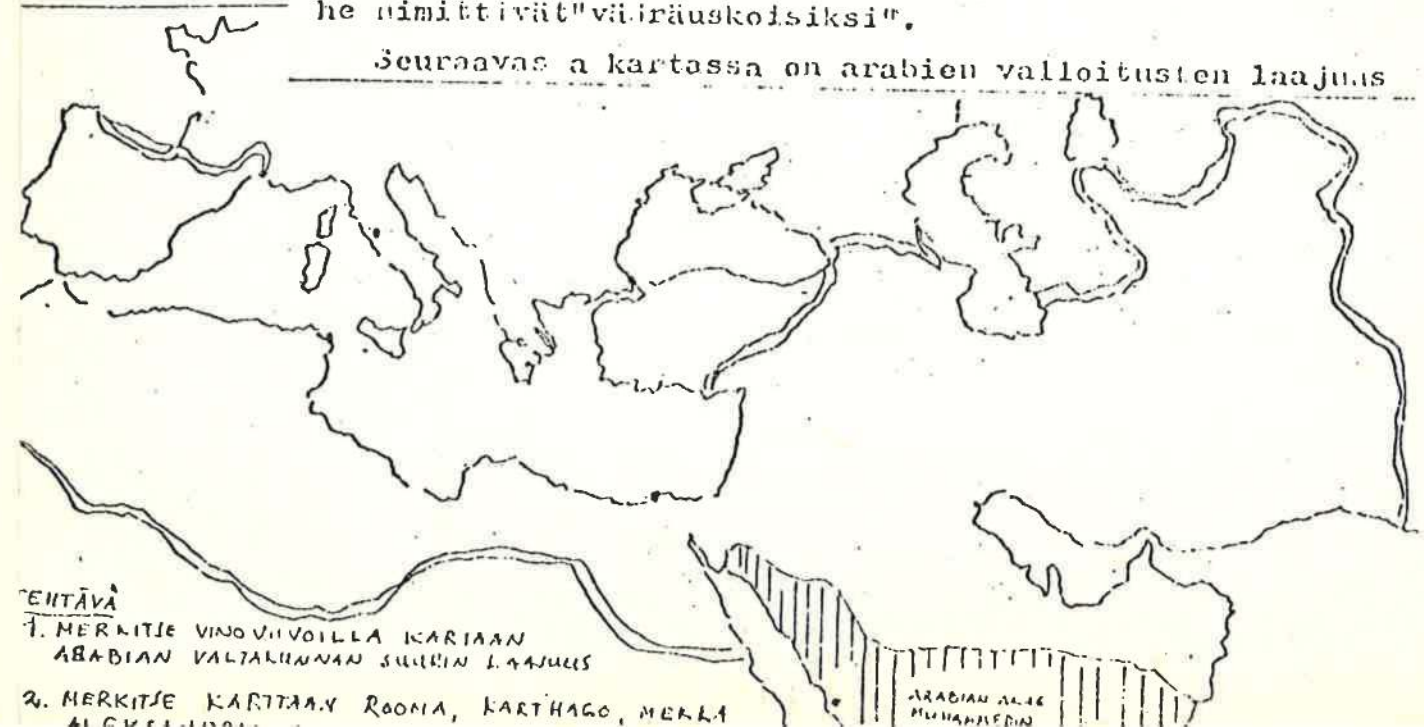
Arabien tärkeimmästä kaupungista Mekasta käsin levisi profet Mohammedin perustama uusi uskonto, islam. Uskonto yhdisti arabien heimot, kansat ja kaupungit yhtenäiseksi valtakunnaksi. Nykyäänkin monet miljoonat ihmiset tunnustavat islamin uskontoa.

Uskonnollisia johtajia sanottiin kalifeiksi. kalifien käsissä oli myös valtion hallinto, sotajoukon johto, oikeuslaitos ja valtion kassa. Yhtenäisen valtion muodostamisen jälkeen kalifit

Valloitusodot

Yhtenäisen valtion muodostamisen jälkeen uskonnolliset johtajaryhtyivät yhdessä suurkauppiain ja suurmaanomistajien kanssa valloitusotiin, joita he nimittivät "pyhäksi sodaksi". Arabisotilaat nimittäin uskoivat tekevänsä jumalansa nimissä hyvän teon valloittaessaan ja käänyttäessään muut kansat, joita he nimittivät "väiräuskoksiksi".

Seuraavassa kartassa on arabien valloitusten laajuus

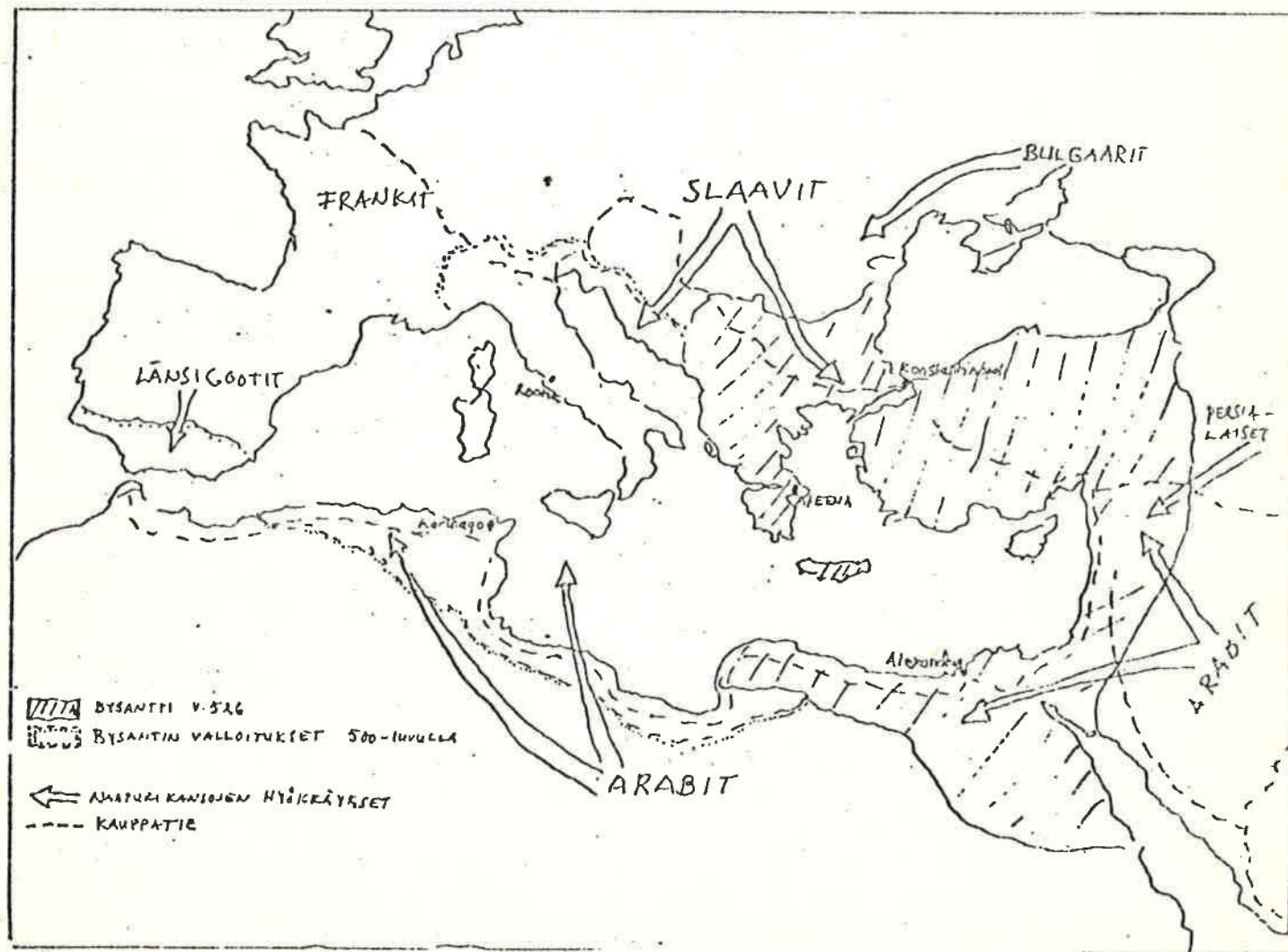
TEHTÄVÄ

1. MERKITSE VIIVAVUOLLA KARIAAN ARABIAN VALTAKUNNAN SUUREN LAAJUUS
2. MERKITSE KARTTAAN ROOMA, KARTHAGO, MEKKA ALGHEIRAN

FEODALISMIN KEHITTYMINEN BYSANTISSA

Euroopan lisäksi myös monilla muilla maapallon alueilla alkoi siirtyminen feodalismiin. Rooman jakautuessa syntyi Itä-Rooman alueella Bysantin valtakunta, joka käsitti Balkanin niemimaan, Vähä-Aasian, Syyrian ja Egyptin. Kun läntisessä Euroopassa kauppa ja käsityö rappeutuivat, kaupungit ja satamat autioituivat, kohos Bysantti 500- ja 600-luvulla tärkeimmäksi kauppa- ja merimahdiksi.

Bysantissa vallitsi Länsi-Eurooppaa kauemmin orjanomistusjärjestelmä. 500-luvulla Bysantti teki laajoja valloituksia Välimeren ympäristössä, mutta sen jälkeen naapurivaltiot kykenivät jatkuvasti suorittamaan hyökkäyksiä Bysantin alueelle. Tämä käy ilmi myös seuraavasta kartasta.

Bysantin alue

Orjanomistusjärjestelmän kehuminen

Feodalismien kehittyminen

800-luvulle tultaessa Bysantissa kehittyi feodalismi. Se poikkesi Länsi-Euroopan feodalismista siinä, että valtiosta tuli ylin maanomistaja. Talonpojat maksoivat keisarin hallitsemalla valtiolle verot ja luovuttivat osan sadosta. Lisäksi heidän oli osallistuttava linnoitusten, laivojen, teiden ja

Raha- ja tavaratalous

Elinkeinot

Islam eli mu nettilaisuus

-34-
siltojen rakentamiseen. Kun Länsi-Euroopassa vallitsi luontoistalous, oli Bysantissa siirrytty jo raha- ja tavaratalouteen. Tehtävä. kenen hallussa maa oli Länsi-Euroopassa?

Konolle talonpojat maksoivat työ- ja tuoteveron Euroopassa?

Mitä tarkoitti luontoistalous?

FEODALISMIN KEHITTYMINEN ARABIMAISISSA

Arabian niemimaan luonnonolosuhteista johtuen arabit harjoittivat paimentolaisuutta ja maanviljelyä. Niemimaan kaupunkivaltioiden varsinainen rikkaus perustui Välimereltä Intiaan saakka ulottuvaan kaupankäyntiin.

600-luvulla oliv alkukantaisen yhteiskunnan vaiheet sivuutettu ja suurkauppiat ja suurmaanomistajat käyttivät hyväkseen orjien, käsityöläisten, kamonlinajajien ja maanviljelijöiden työtä yksityisomaisuutensa kartuttamiseen.

Uusi uskonto - islam

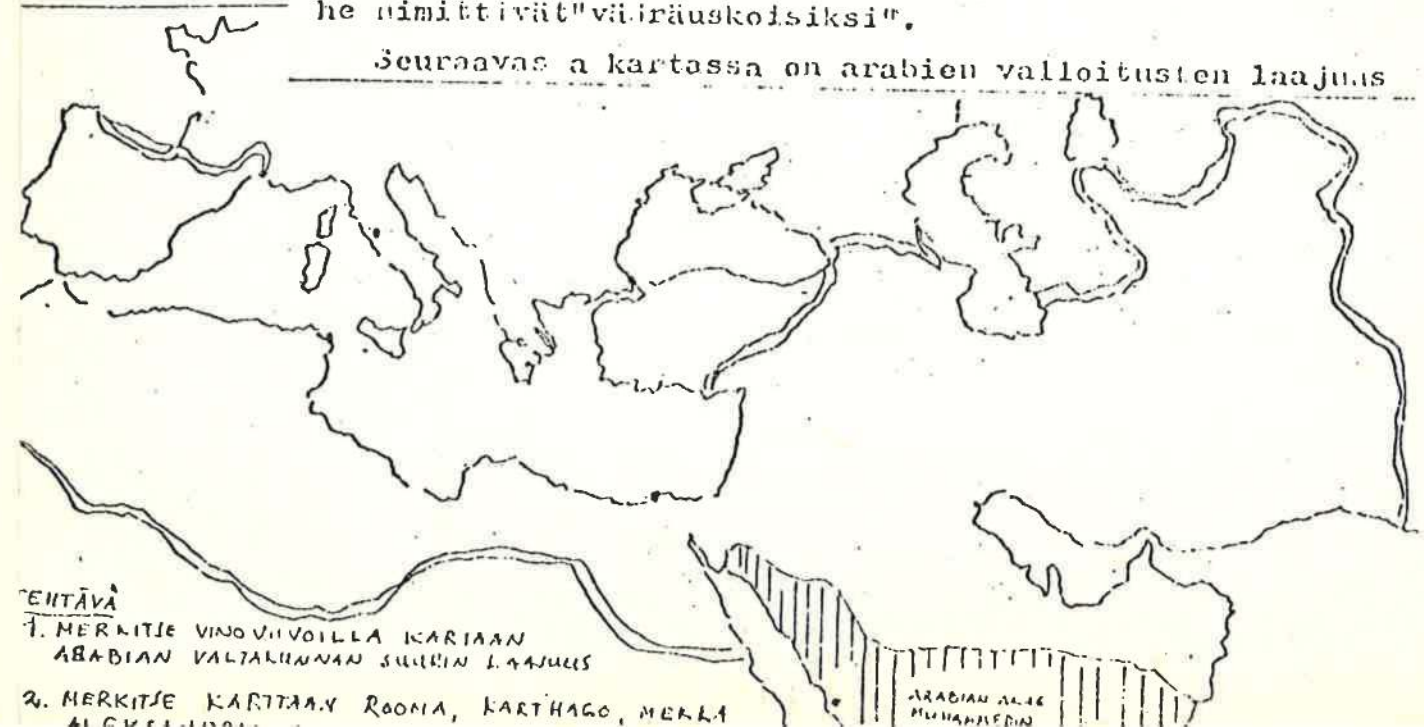
Arabien tärkeimmästä kaupungista Mekasta käsin levisi profet Mohammedin perustama uusi uskonto, islam. Uskonto yhdisti arabien heimot, kansat ja kaupungit yhtenäiseksi valtakunnaksi. Nykyäänkin monet miljoonat ihmiset tunnustavat islamin uskontoa.

Uskonnollisia johtajia sanottiin kalifeiksi. kalifien käsissä oli myös valtion hallinto, sotajoukon johto, oikeuslaitos ja valtion kassa. Yhtenäisen valtion muodostamisen jälkeen kalifit

Valloitusodot

Yhtenäisen valtion muodostamisen jälkeen uskonnolliset johtajaryhtyivät yhdessä suurkauppiain ja suurmaanomistajien kanssa valloitusotiin, joita he nimittivät "pyhäiksi sodaksi". Arabisotilaat nimittään uskoivat tekevänsä jumalansa nimissä hyvän teon valloittaessaan ja käänyttäessään muut kansat, joita he nimittivät "väiräuskoksiksi".

Seuraavassa kartassa on arabien valloitusten laajuus

TEHTÄVÄ

1. MERKITSE VIIVOILLA KARIAAN ARABIAN VALTAKUNNAN SUUREN LAAJUUS
2. MERKITSE KARTTAAN ROOMA, KARTHAGO, MEKKA ALEXANDRIA

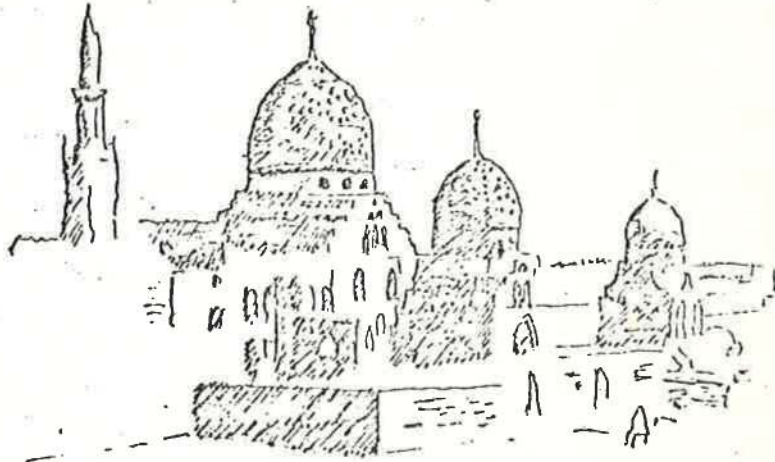
"Vääräuskaisilta" kannetuista veroista kertyi suunnattomia rikkauksia arabien hallitsevan luokan käsiin. Lisäksi se käytti orjia teitä ja kastelujärjestelmiä rakentamassa ja vuorikaivoksissa. Kun maan valtionomistus alkoi vaihtua yksityisomistukseksi, alkoi feodalismi kehittyä.

Kulttuurin kukoistus

Arabit omaksuivat vanhojen kreikkalaisten, roomalaisten, egyptiläisten ja intialaisten rikkaat kulttuurisaavutukset. He keräsivät Irakin pääkaupunkiin valloittamiensa kansojen parhaita tiedemiehiä ja käännättivät vanhoja kirjoituksia arabian kielelle.

Arabit kehittivät 800-luvulla matematiikassa desimaalijärjestelmän ja nollan, sekä nykyisinkin käytössä olevat numerot. Tähtitieteellisiä havaintoja varten he rakensivat planetaarion ja laativat tähtiluettelot, joista ilmeni tähtien paikka ja koko.

Rakennustaiteessa kehittyi erittäin kaunis koristelutekniikka. He rakensivat kaupunginmuureja, joissa oli runsaasti torneja ja portteja. Erityisiä arbilaisia rakennuksia olivat moskeijat, joita ylläoleva kuva esittää.

Tehtävä: Opettajan esittämä dia kauppahallista arabien keskuudessa. Mikä eläin on kantojuhtana? Miten pukeutuminen poikkeaa länsimaalaisten pukeutumisesta? Mitä tarvikkeita kuvassa kaupataan?

Feodalismi Suomessa ???
Mihin muutettiin!?

YLEISKATSAUS MAAPALLON VALTIOIHIN NOIN VUONNA 800

Monet maapallon valtiot olivat vuoteen 800 mennessä jo lopullisesti siirtyneet feodalismiin. Tämä siirtyminen oli kestänyt kaiken kaikkiaan satoja vuosia. Kuten orjayhteiskuntienkin aikana maatalous oli pääelinkeino. Feodaaliherrat olivat maan omistajia. Vaikka talonpojat joutuivat suorittamaan feodaaliherralle sekä työ- että tuotoveroa, he kuitenkin työskentelivät orjia innokkaammin. Kaikki talonpojat eivät tähän aikaan olleet vielä maaorjina, osa oli vapaita talonpoikia.

Orjuus ei ollut vielä kokonaan hävinnyt. Ennen kaikkea Aasiassa ja Afrikassa oli vielä orjuuden jänteinä velkaorjuutta sekä kotiorjia.

Tähän aikaan tekniikka oli vielä heikosti kehittynyt. Tekniikan ja kulttuurin alueella oli Aasia vielä Eurooppaa edellä.

Eurooppa

Rooman valtakunnan hajottua vuonna 476 kehittyi sen raunioille vähitellen uusia valtakuntia, joista Ranska oli merkittävintä. Keski-Euroopassa asuavien germaanisten heimojen keskuudessa oli feodalismi kehittynyt suoraan alkukantaisesta yhteiskunnasta. Kauppa oli heikosti kehittynyt.

Skandinavian maissa ja Suomessa ei alkukantainen yhteiskunta ollut vielä kokonaan hajonnut. Ensimmäisenä kehittyi yhtenäinen valtio Tanskassa. Englanti oli jakautunut pieniin kuningaskuntiin, jotka taistelivat toisiaan vastaan.

Bysantin valtio

Feodalismin kehitys oli vasta alullaan, kun maallinen ja kirkollinen suurmaanomistus oli vasta muodostumassa. Talonpojat taistelivat suurmaanomistajia vastaan. Kaupungit olivat tärkeitä politiikan, talouden ja kulttuurin keskuksia.

800-luvulla Bulgarian valtio valloitti laajoja alueita Balkanin niemimaalla. Tähän aikaan luotiin slaavilaiset aakkoset

Arabivaltiot

Arabimaailman keskuksia olivat Irak ja Espanja, jonne saakka arabit olivat laajojen valloitustensa yhteydessä tunkeutuneet. Arabion talous ja kulttuuri eli tähän aikaan parhainta kukoistuskauttaan. Alun perin arabit tunsivat vain maan valtionomistuksen, mutta vähitellen kehittyi yksityisomistuksen muodost. Arabit käyttivät vielä orjia sekä koti- että vuoritöissä.

feodalismin kehittyminen

ikas kulttuuri

matematiikka

rakennustaide

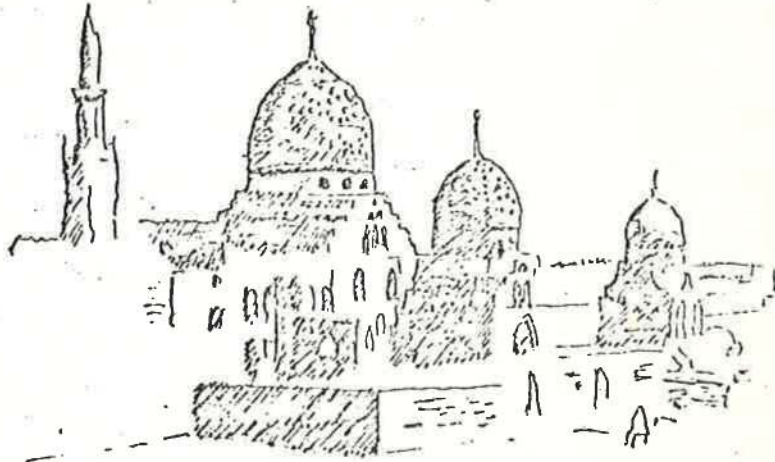
"Vääräuskosilta" kannetuista veroista kertyi suunnattomia rikkauksia arabien hallitsevan luokan käsiin. Lisäksi se käytti orjia teitä ja kastelujärjestelmiä rakentamassa ja vuorikaivoksissa. Kun maan valtionomitus alkoi vaihtua yksityisomistukseksi, alkoi feodalismi kehittyä.

Kulttuurin kukoistus

Arabit omaksuivat vanhojen kreikkalaisten, roomalaisten, egyptiläisten ja intialaisten rikkaat kulttuurisaavutukset. He keräsivät Irakin pääkaupunkiin valloittamiensa kansojen parhaita tiedemiehiä ja käännättivät vanhoja kirjoituksia arabian kielelle.

Arabit kehittivät 800-luvulla matematiikassa desimaalijärjestelmän ja nollan, sekä nykyisinkin käytössä olevat numerot. Tähtitieteellisiä havaintoja varten he rakensivat planetaarion ja laativat tähtiluettelot, joista ilmeni tähtien paikka ja koko.

Rakennustaiteessa kehittyi erittäin kaunis koristelutekniikka. He rakensivat kaupunginmuureja, joissa oli runsaasti torneja ja portteja. Erityisiä arbilaisia rakennuksia olivat moskeijat, joita ylläoleva kuva esittää.

Tehtävä: Opettajan esittämä dia kauppahallista arabien keskuudessa. Mikä eläin on kantojuhtana? Miten pukeutuminen poikkeaa länsimaalaisten pukeutumisesta? Mitä tarvikkeita kuvassa kaupataan?

*Feodalismi Suomessa ???
Mihin muutettiin!?*

YLEISKATSAUS MAAPALLON VALTIOIHIN NOIN VUONNA 800

Monet maapallon valtiot olivat vuoteen 800 mennessä jo lopullisesti siirtyneet feodalismiin. Tämä siirtyminen oli kestänyt kaiken kaikkiaan satoja vuosia. Kuten orjayhteiskuntienkin aikana maatalous oli pääelinkeino. Feodaaliherrat olivat maan omistajia. Vaikka talonpojat joutuivat suorittamaan feodaaliherralle sekä työ- että tuotoveroa, he kuitenkin työskentelivät orjia innokkaammin. Kaikki talonpojat eivät tähän aikaan olleet vielä maaorjina, osa oli vapaita talonpoikia.

Orjuus ei ollut vielä kokonaan hävinnyt. Ennen kaikkea Aasiassa ja Afrikassa oli vielä orjuuden jänteinä velkaorjuutta sekä kotiorjia.

Tähän aikaan tekniikka oli vielä heikosti kehittynyt. Tekniikan ja kulttuurin alueella oli Aasia vielä Eurooppaa edellä.

Eurooppa

Rooman valtakunnan hajottua vuonna 476 kehittyi sen raunioille vähitellen uusia valtakuntia, joista Ranska oli merkittävintä. Keski-Euroopassa asuavien germaanisten heimojen keskuudessa oli feodalismi kehittynyt suoraan alkukantaisesta yhteiskunnasta. Kauppa oli heikosti kehittynyt.

Skandinavian maissa ja Suomessa ei alkukantainen yhteiskunta ollut vielä kokonaan hajonnut. Ensimmäisenä kehittyi yhtenäinen valtio Tanskassa. Englanti oli jakautunut pieniin kuningaskuntiin, jotka taistelivat toisiaan vastaan.

Bysantin valtio

Feodalismin kehitys oli vasta alullaan, kun maallinen ja kirkollinen suurmaanomistus oli vasta muodostumassa. Talonpojat taistelivat suurmaanomistajia vastaan. Kaupungit olivat tärkeitä politiikan, talouden ja kulttuurin keskuksia.

800-luvulla Bulgarian valtio valloitti laajoja alueita Balkanin niemimaalla. Tähän aikaan luotiin slaavilaiset aakkoset

Arabivaltiot

Arabimaailman keskuksia olivat Irak ja Espanja, jonne saakka arabit olivat laajojen valloitustensa yhteydessä tunkeutuneet. Arabion talous ja kulttuuri eli tähän aikaan parhainta kukoistuskauttaan. Alun perin arabit tunsivat vain maan valtionomistuksen, mutta vähitellen kehittyi yksityisomistuksen muodost. Arabit käyttivät vielä orjia sekä koti- että vuoritöissä.

feodalismin kehittyminen

ikas kulttuuri

matematiikka

rakennustaide

Aasia

Intia jakautui moniin pikkuvaltioihin. Vanha kyläyhteisö pysyi uuteen aikaan saakka yhteiselämän pohjana. Velkaorjuus oli vielä laajalle levinnyt.

Kiinassa oli Tang-valtakunta, jossa talous ja kulttuuri eli kukoistuskauttaan. Valtionomistus alkoi vaihtua maan yksityisomistukseen ja talonpojat joutuivat yhä suurempaan riippuvuuteen feodaalisherroista.

Vietnam oli jo 100-luvulla joutunut Kiinan valloittamaksi ja vielä oli kansa monasti kapinoinut valloittajia vastaan. Indonesia muodosti tähän aikaan merkittävän valtion.

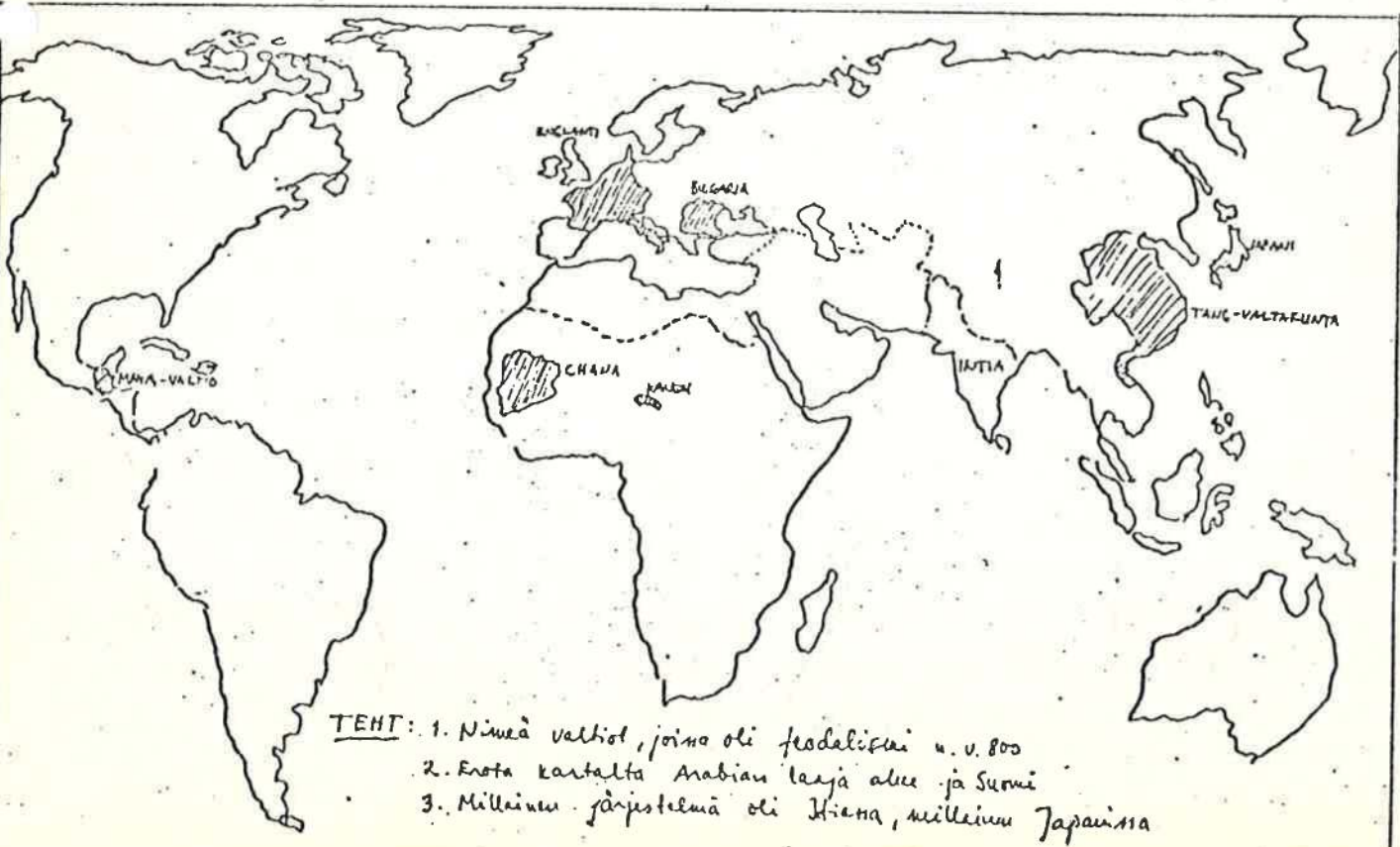
Japanissa oli keisari ollut ainoa maanomistaja, mutta kun maa alkoi näihin aikoihin siirtyä ritariaateliston käsiin, tuli talonpojista maanorjia.

Afrikka

Afrikassa olivat Chana ja Kanem merkittävät feodaalivaltiot. Niissä oli korkealle kehittynyt maanviljelys, käsityö ja kauppa.

Amerikassa

Amerikassa kehittivät ensimmäiset luokkayhteiskunnat, ensin Väli- ja sitten Etelä-Amerikassa. Ne muistuttivat muinaisen Idän valtioita, koska niissä oli pappisruhtinaat johdossa. Voin 800 oli Maya-valtio jo ohittanut kukoistuskautensa.

TÄYSFEODALISMI

Länsi-Euroopan luontoistalous ja elinkeinojen kehittymättömyys, Bysantin ja Arabian maan valtionomistus ja monet muut edellisillä tunneilla käsitellyt asiat kuuluvat feodalismin varhaisvaiheeseen eli varhaisfeodalismiin.

Työvälineiden paraneminen

Vuosisatojen kuluessa tapahtui kehitystä - tosin hidasta. Talonpojat tunsivat mielenkiintoa työtään kohtaan saadessaan osan sadosta itselleen. Tämän takia he paransivat työvälineitä, ryhtyivät harrastamaan puutarhan hoitoa ja viininviljelyä.

Satojen kohoaminen

Sadot tulivat runsaammiksi.

Kehityksen myötä voidaan erottaa ihmiskunnan historiassa uusi vaihe, täysfeodalismin.

Täysfeodalismin tunnusmerkkejä

Ammattityön erkaneminen maataloudesta

Tuotantotekniikan parantuessa käsityöläiset alkoivat ryhmittäytyä ammateittain - sepät, asemestarit, kirvesmiehet, puusepät, nahkurit, kankurit ja savenvalajat muodostivat omia ryhmiään. Näin ammattityö kokonaan erkani maataloudesta.

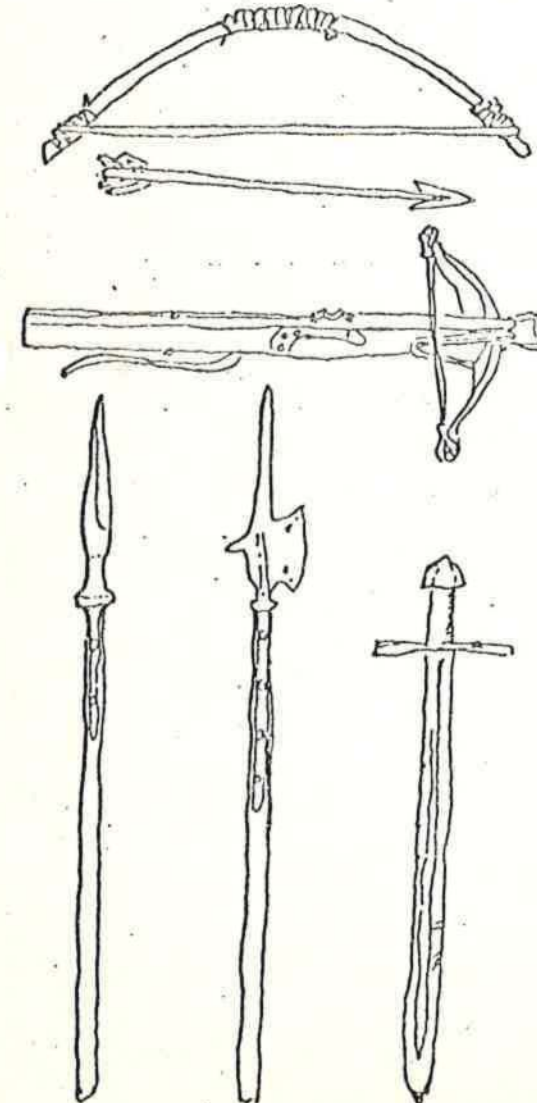
Kaupunkien synty

Käsityöläiset asettuivat asumaan sinne, missä oli helppo löytää kysyntää tuotteille, sinne missä kokoontui väkeä eli linnoitettujen asutusten ja kirkon ylläpitämien luostarien läheisyyteen. Näin syntyi käsityöläisten yhdyskuntia, joista kehittyi kaupunkeja.

Puolustautuakseen hyökkäyksiltä käsityöläiset ympäröivät asutuksensa multavallilla tai paaluaidalla ja myöhemmin rakensivat lujia kivimuureja.

Kaupunkien viestö kasvoi. Esim. maanorjatalonpojat pakenivat kaupunkeihin herrojensa sortoa. Kaupungeissa heillä oli tilaisuus saada ansiotyötä kirvesmiehinä, sekätyöläisinä, talojen ja muurien rakentajina.

Tehtävä. Vieressä on kaupunkilaisten aseita. Kuvaile, miten kutakin niistä on käytetty taitelussa. Tunnetko sarjakuvia, joissa vastaavanlaisia aseita esiintyy?

Aasia

Intia jakautui moniin pikkuvaltioihin. Vanha kyläyhteisö pysyi uuteen aikaan saakka yhteiselämän pohjana. Velkaorjuus oli vielä laajalle levinnyt.

Kiinassa oli Tang-valtakunta, jossa talous ja kulttuuri eli kukoistuskauttaan. Valtionomistus alkoi vaihtua maan yksityisomistukseen ja talonpojat joutuivat yhä suurempaan riippuvuuteen feodaalisherroista.

Vietnam oli jo 100-luvulla joutunut Kiinan valloittamaksi ja vielä oli kansa monasti kapinoinut valloittajia vastaan. Indonesia muodosti tähän aikaan merkittävän valtion.

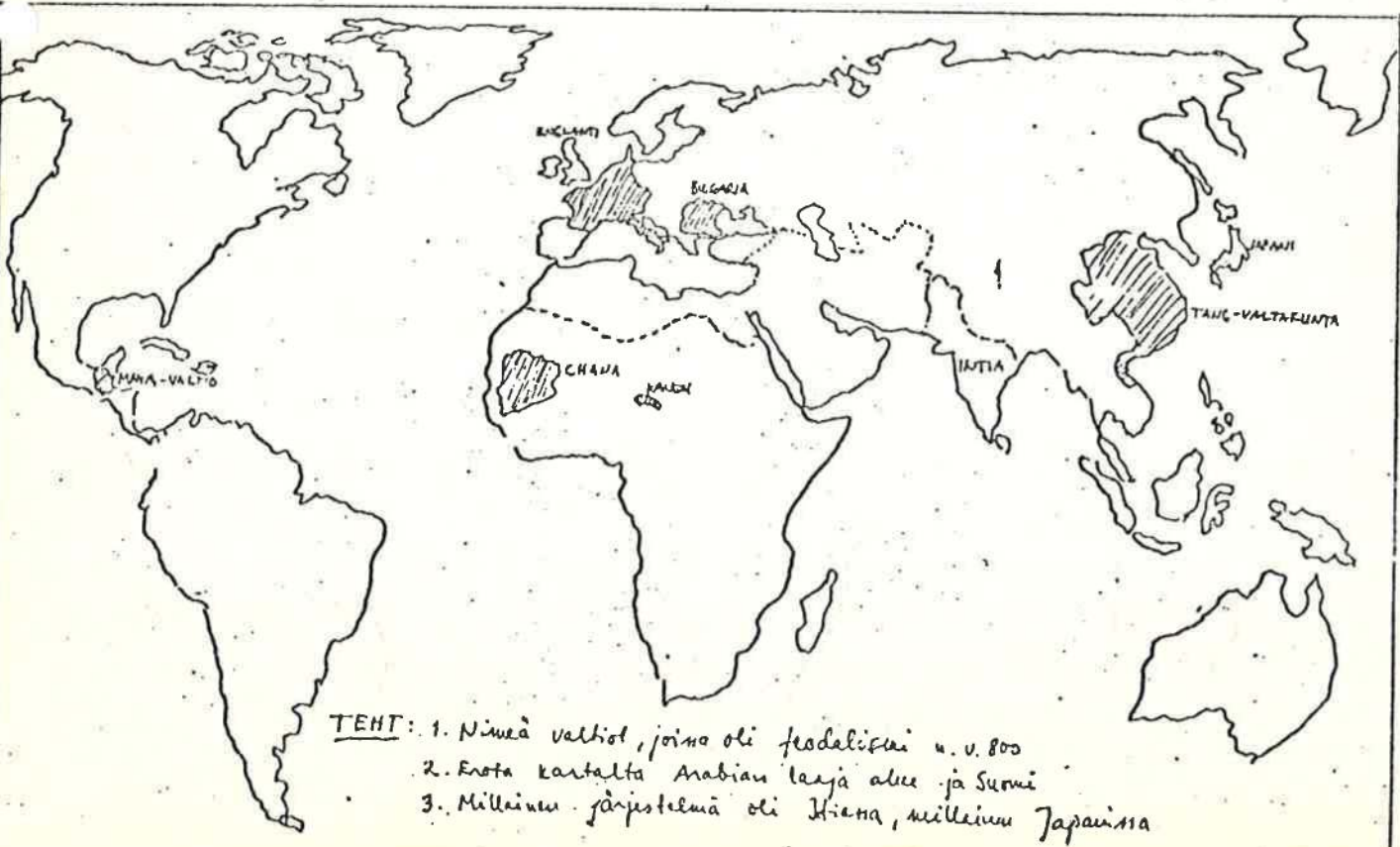
Japanissa oli keisari ollut ainoa maanomistaja, mutta kun maa alkoi näihin aikoihin siirtyä ritariaateliston käsiin, tuli talonpojista maanorjia.

Afrikka

Afrikassa olivat Chana ja Kanem merkittävät feodaalivaltiot. Niissä oli korkealle kehittynyt maanviljelys, käsityö ja kauppa.

Amerikassa

Amerikassa kehittivät ensimmäiset luokkayhteiskunnat, ensin Väli- ja sitten Etelä-Amerikassa. Ne muistuttivat muinaisen Idän valtioita, koska niissä oli pappisruhtinaat johdossa. Voin 800 oli Maya-valtio jo ohittanut kukoistuskautensa.

TÄYSFEODALISMI

Länsi-Euroopan luontoistalous ja elinkeinojen kehittymättömyys, Bysantin ja Arabian maan valtionomistus ja monet muut edellisillä tunneilla käsitellyt asiat kuuluvat feodalismin varhaisvaiheeseen eli varhaisfeodalismiin.

Työvälineiden paraneminen

Vuosisatojen kuluessa tapahtui kehitystä - tosin hidasta. Talonpojat tunsivat mielenkiintoa työtään kohtaan saadessaan osan sadosta itselleen. Tämän takia he paransivat työvälineitä, ryhtyivät harrastamaan puutarhan hoitoa ja viininviljelyä.

Satojen kohoaminen

Sadot tulivat runsaammiksi.

Kehityksen myötä voidaan erottaa ihmiskunnan historiassa uusi vaihe, täysfeodalismin.

Täysfeodalismin tunnusmerkkejä

Ammattityön erkaneminen maataloudesta

Tuotantotekniikan parantuessa käsityöläiset alkoivat ryhmittäytyä ammateittain - sepät, asemestarit, kirvesmiehet, puusepät, nahkurit, kankurit ja savenvalajat muodostivat omia ryhmiään. Näin ammattityö kokonaan erkani maataloudesta.

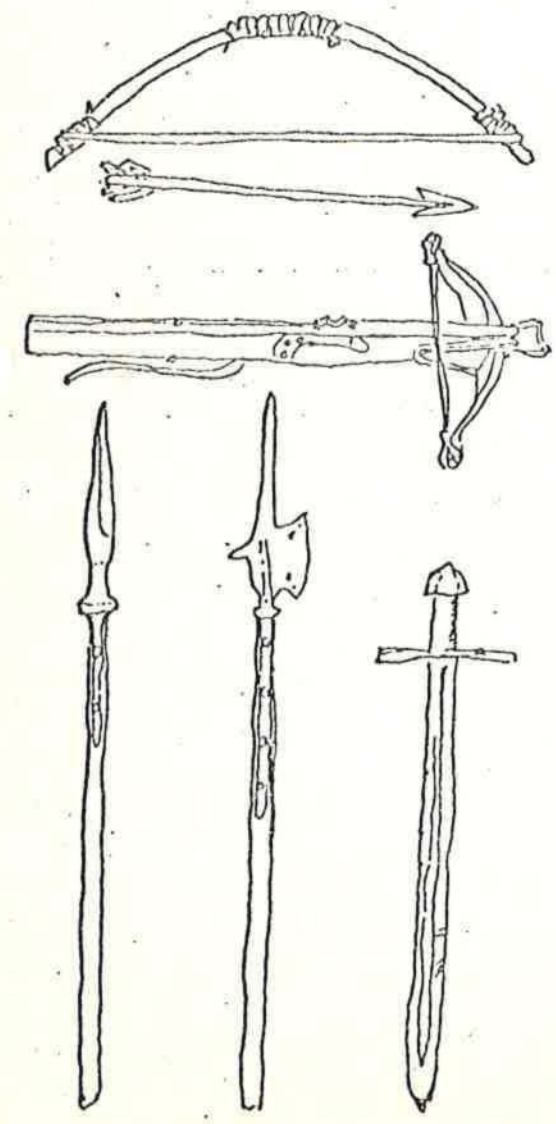
Kaupunkien synty

Käsityöläiset asettuivat asumaan sinne, missä oli helppo löytää kysyntää tuotteille, sinne missä kokoontui väkeä eli linnoitettujen asutusten ja kirkon ylläpitämien luostarien läheisyyteen. Näin syntyi käsityöläisten yhdyskuntia, joista kehittyi kaupunkeja.

Puolustautuakseen hyökkäyksiltä käsityöläiset ympäröivät asutuksensa multavallilla tai paaluaidalla ja myöhemmin rakensivat lujia kivimuureja.

Kaupunkien viestö kasvoi. Esim. maanorjatalonpojat pakenivat kaupunkiin herrojensa sortoa. Kaupungeissa heillä oli tilaisuus saada ansiotyötä kirvesmiehinä, sekätyöläisinä, talojen ja muurien rakentajina.

Tehtävä. Vieressä on kaupunkilaisten aseita. Kuvaile, miten kutakin niistä on käytetty taitelussa. Tunnetko sarjakuvia, joissa vastaavanlaisia aseita esiintyy?

Raha- tavaratalous

Kun käsityö erkani maataloudesta eivät käytyölläiset tehneet tuotteita enää omaan käyttöönsä. He alkoivat myydä niitä lähiseudun kyllien asukkaille.

Kaupunkien synnyn jälkeen talonpojat huomasivat, että kaupunkilaiset eivät tulleet toimeen ilman heidän tuotteitaan. Talonpojat alkoivatkin yhä enemmän tuoda kaupungin torilla myytäväksi elintarvikkeita, villaa, turkkiksia, vuotia.

Myytäväksi tarkoitettuja tuotteita sanotaan tavarakai. Käistyölläiset, talonpojat ja feodaaliherrat saivat myymistään tuotteista rahaa. Euroopassa alkoi kehittyä raha- ja tavaratalous.

kaupankäynti

Paitsi kaupungin ja maaseudun välillä käytiin kauppaa myös kaukaisiin maihin. Kaupan tärkeimmät väylät kuljivat Välimeren ja Mustan meren kautta itään. Intiasta ja Kiinasta saakka tuotiin mausteita, jalokiviä ja silkkiä. Tällä kaupalla rikastuivat varsinkin Venetsian ja Genovan suuret kauppiat. Itä- ja Pohjanmeren kaupalla rikastuivat lähinnä saksalaiset ns. Hansa-kauppiat

Kaupankäynti antoi suuria voittoja, mutta se oli hyvin uhkarohkeata. Merillä väijyivät meriroskot kauppiaita. Puolustusta varten kauppalaivoihin otettiin aseistettua suojaväkeä. Maamatkoillakin kauppiat kuljivat tavallisesti aseistettuna eivätkä yksitellen vaan ryhminä. Rosvousta harjoittavat ritarit ryöstivät kauppiaita maanteilla. Tiet olivat huonoja. Jokien varrella feodaaliherrat tullimaksua lauttapaikoilla ja silta-veroa. Aseistetut kauppalaivat ja maanteitse kulkevat kauppiastyhmittä saattoivat ryöstää toisiaan.

Markkinat

Suuren merkityksen kaupankäynnissä saivat markkinat, joille kokoontui erimaiden ja kaupunkien kauppiaita. Kun jokaisessa maassa ja melkein jokaisessa kaupungissa oli oma rahansa, tarvittiin rahanvaihtajia, jotka vaihtoivat kauppiaiden rahat niihin rahoihin, joita maksaessa tarvitiin. Varakkaiasta rahanvaihtajista kehittyi pankkiireja, jotka lainasivat rahaa ja ottivat vastaan talletuksia.

Tehtävä. Markkinat keskiaikaisessa kaupungissa. Mä.
Mitä erilaisia kauppatavaroita voit kuvasta löytää?
Mitä eroja voit muistaa arabien kauppakujan verrattuna?
Mitkä tavaroina ovat kaukokaupan eli väeräisiin maihin ulottuvan kaupan tuotteita, mitkä taas läheiseltä maaseudulta tuotuja?

tavara=
myytäväksi
tarkoitettu
tuote

kaukokauppa

Hansa-liitto

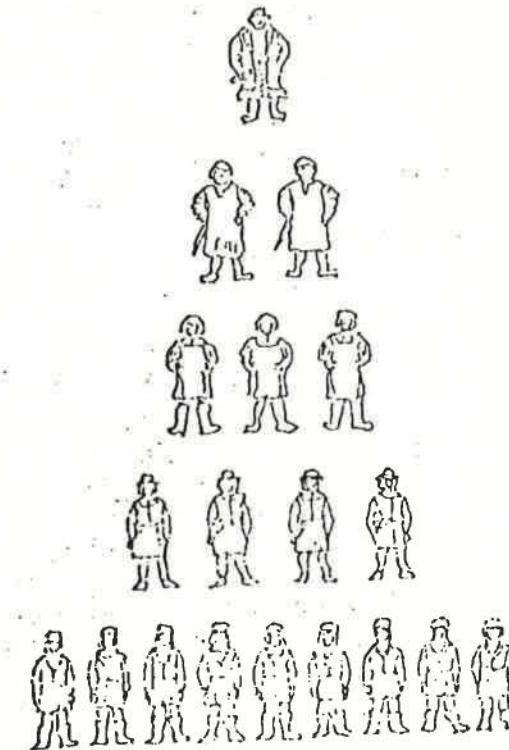
Ammattikunnat

Kaupunkien kaikki aman ammattialan käsityölläiset yhtyivät liittoihin. Näitä liittoja nimitettiin Länsi-Euroopassa ammattikunniksi. Jokaisella käsityölläisellä oli oma verstaansa, jossa hän työskenteli perheenjäsenten, kisällin ja kahden-

kolmen oppipojan kanssa. Kisällit ja oppipojat asuivat mestarin ja hänen perheensä kanssa. Työhuone ja työvälineet kuuluivat mestarille. Mestari osti itse raaka-aineen ja myi vertaassa tehdyt tuotteet.

Kaupunkilaisten eriarvoisuus

Mestarit hallitsivat ammattikuntia ja saivat niiden välityksellä koottua itselleen myös suuria rikkauksia. Kun osalle kaupunkilaisia kertyi rikkauksia ja osa pysyi köyhänä, muodostui asukkaiden välille suuri eriarvoisuus, joka ilmenee seuraavasta kuvastakin:

Pyramidin huipulla ovat ylimykset, sitten tulevat rikkaat ammattikuntamestarit, pienet käsityölläismestarit, kisällit ja oppipojat, päivä- ja tilapäistyölläiset.

Raha- tavaratalous

Kun käsityö erkani maataloudesta eivät käytyölläiset tehneet tuotteita enää omaan käyttöönsä. He alkoivat myydä niitä lähiseudun kyllien asukkaille.

Kaupunkien synnyn jälkeen talonpojat huomasivat, että kaupunkilaiset eivät tulleet toimeen ilman heidän tuotteitaan. Talonpojat alkoivatkin yhä enemmän tuoda kaupungin torilla myytäväksi elintarvikkeita, villaa, turkkiksia, vuotia.

Myytäväksi tarkoitettuja tuotteita sanotaan tavarakai. Käistyölläiset, talonpojat ja feodaaliherrat saivat myymistään tuotteista rahaa. Euroopassa alkoi kehittyä raha- ja tavaratalous.

Kaupankäynti

Paitsi kaupungin ja maaseudun välillä käytiin kauppaa myös kaukaisiin maihin. Kaupan tärkeimmät väylät kuljivat Välimeren ja Mustan meren kautta itään. Intiasta ja Kiinasta saakka tuotiin mausteita, jalokiviä ja silkkiä. Tällä kaupalla rikastuivat varsinkin Venetsian ja Genovan suuret kauppiat. Itä- ja Pohjanmeren kaupalla rikastuivat lähinnä saksalaiset ns. Hansa-kauppiat

Kaupankäynti antoi suuria voittoja, mutta se oli hyvin uhkarohkeata. Merillä väijyivät merirosvot kauppiaita. Puolustusta varten kauppalaivoihin otettiin aseistettua suojaväkeä. Maamatkoillakin kauppiat kuljivat tavallisesti aseistettuna eivätkä yksitellen vaan ryhminä. Rosvousta harjoittavat ritarit ryöstivät kauppiaita maanteilla. Tiet olivat huonoja. Jokien varrella feodaaliherrat tullimaksua lauttapaikoilla ja silta-veroa. Aseistetut kauppalaivat ja maanteitse kulkevat kauppiastyhmittä saattoivat ryöstää toisiaan.

Markkinat

Suuren merkityksen kaupankäynnissä saivat markkinat, joille kokoontui erimaiden ja kaupunkien kauppiaita. Kun jokaisessa maassa ja melkein jokaisessa kaupungissa oli oma rahansa, tarvittiin rahanvaihtajia, jotka vaihtoivat kauppiaiden rahat niihin rahoihin, joita maksaessa tarvittiin. Varakkaiasta rahanvaihtajista kehittyi pankkiireja, jotka lainasivat rahaa ja ottivat vastaan talletuksia.

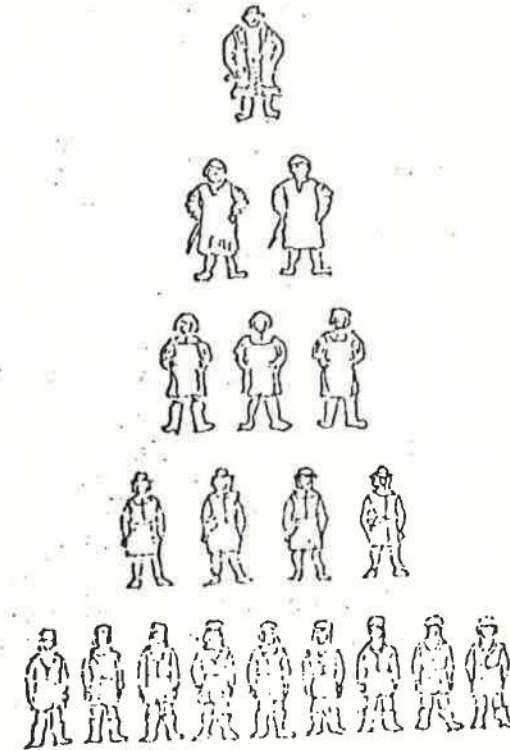
Tehtävä. Markkinat keskiaikaisessa kaupungissa. Mä.
Mitä erilaisia kauppatavaroita voit kuvasta löytää?
Mitä eroja voit muistaa arabien kauppakujan verrattuna?
Mitkä tavarot ovat kaukokaupan eli väeräisiin maihin ulottuvan kaupan tuotteita, mitkä taas läheiseltä maaseudulta tuotuja?

Ammattikunnat

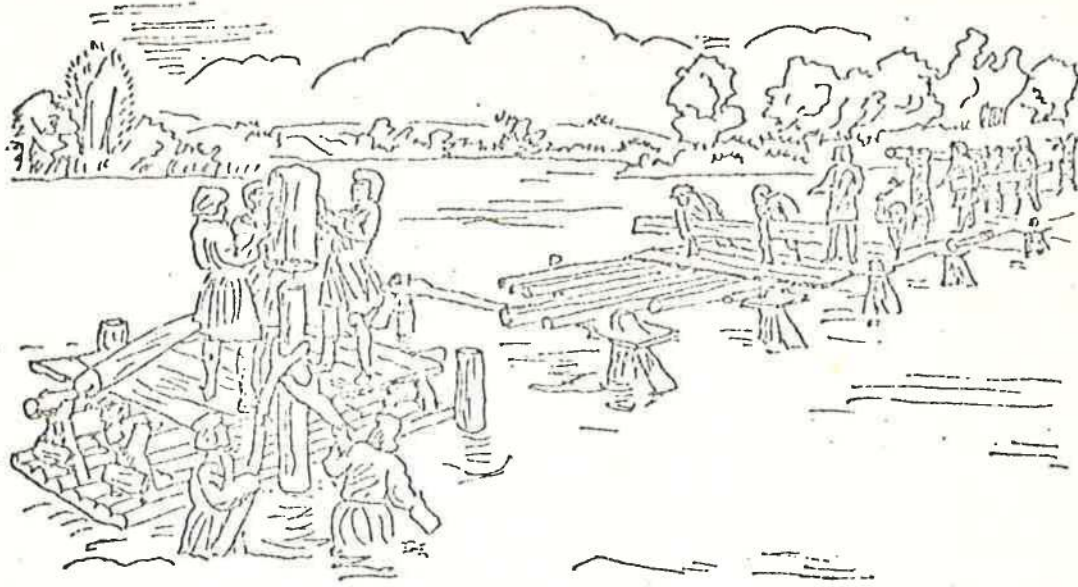
Ammattikunta: liittoihin. Näitä liittoja nimitettiin Länsi-Euroopassa ammattikunniksi. Jokaisella käsityölläisellä oli oma verstaansa, jossa hän työskenteli perheenjäsenten, kisällin ja kahden- kolmen oppipojan kanssa. Kisällit ja oppipojat asuivat mestarin ja hänen perheensä kanssa. Työhuone ja työvälineet kuuluivat mestarille. Mestari osti itse raaka-aineen ja myi vertaassa tehdyt tuotteet.

Kaupunkilaisten eriarvoisuus

Mestarit hallitsivat ammattikuntia ja saivat niiden välityksellä koottua itselleen myös suuria rikkauksia. Kun osalle kaupunkilaisia kertyi rikkauksia ja osa pysyi köyhänä, muodostui asukkaiden välille suuri eriarvoisuus, joka ilmenee seuraavasta kuvastakin:

Pyramidin huipulla ovat ylimykset, sitten tulevat rikkaat ammattikuntamestarit, pienet käsityölläismestarit, kisällit ja oppipojat, päivä- ja tilapäistyölläiset.

Tässä rakennetaan siltaa yli Teterower-järven. Rakentajina ovat Itä-Euroopassa asuneet slaavit. Sillan yli kulki liikenne 800-1100 luvuilla. Vertaa slaavien työtä nykyaikaiseen rakentamiseen. Mitä eroja ja mitä yhtäläisyyksiä havaitset?

FEODALISMIN USKONTO JA KULTTUURI.

Feodalismien aikana kirkko ylläpiti sivistystä. Kirkko koulutti pappeja ja munkkeja, jotka olivat yhteiskunnan ainoita luku- ja kirjoitustaitoisia.

Suurelta osin uskonto ja kirkko hallitsivat ihmisten ajatusmaailmaa. Lisäksi kansan keskuudessa vallitsi syvä taikausko ja usko mitä erilaisimpiin ilmeisiin.

Nyös tiede, taide ja runous sekä kirjallisuus oli valjastettu uskonnon palvelukseen.

UUDEN AJAKAUDEN SARASTAMINEN

Vuosisatoja jatkunut kirkon yksinvalta synnytti vastavaikutuksen. Yhä useammat tiedemiehet huomasivat, etteivät kirkon opit pitäneetkään paikkaansa. Myös monet rikkaat kauppiat ja ammattikunta-

Kirkko ylläpiti myös kouluja. Tässä on noin 1500 tehty puuleikkaus, joka esittää opettajaa, opettajan apulaista ja oppilaita. Vertaa koulua nykyiseen kouluun. Mitä eroja ja mitä yhtäläisyyksiä huomaat

mestarit tahtoivat nauttia maanpäällisestä elämästä. He olivat kiinnostuneita ihmisen toiminnasta eikä pelkäästä "haukintakaisesta elämästä"

Kirjailijat, kuvanvoistajat ja maalarit alkavat kuvata maallisia aiheita. Tätä uutta kulttuuria nimitetään renessanssiksi.

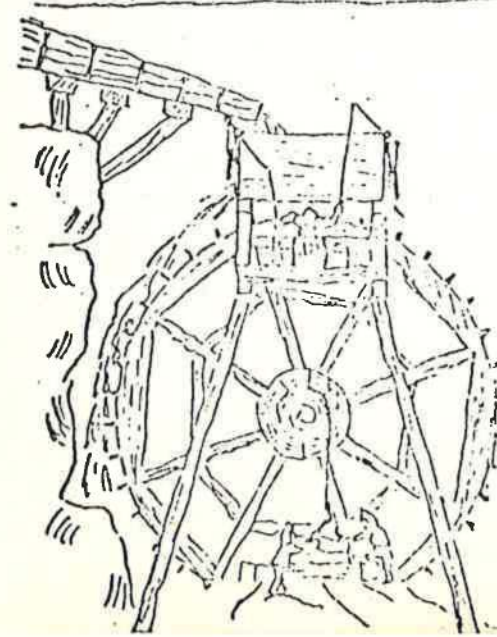
Myös itse kirkon piirissä alkaa liikkehdintä, jota sanotaan uskonpuhdistukseksi. Siihen liittyen tuhannet Saksan talonpojat ja kaupunkiköyhälistön edustajat nousivat kapinaan rikkaiden kauppiain ja feodaaliherrojen ^{sen} jatkuvasti kiristynyttä sortoa vastaan.

Mutta feodaaliherrat pystyivät kukistamaan kapinoinnin.

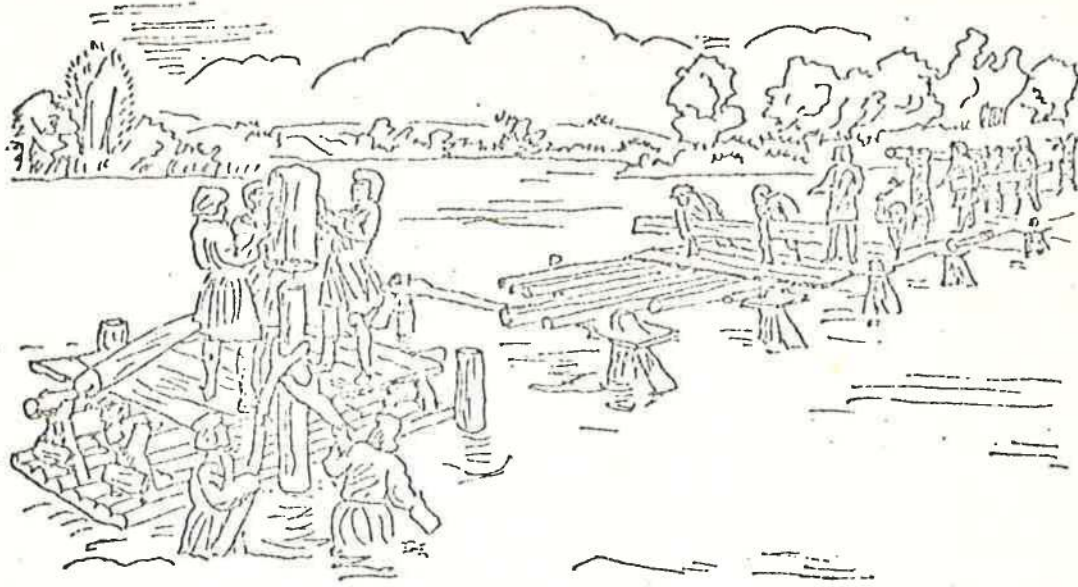
1300- ja 1400-luvuilla kehittynyt uusi kulttuuri, 1500-luvun alun uskonpuhdistus ja laajat talonpoikaislevottomuudet järisyttivät vanhan feodaalisen yhteiskunnan perusteita. Ne olivat uuden aikakauden enteitä. Feodaaliherron ja kirkkoa mahtavammaksi alkavat nousta rikkaat kauppiat ja käsityöläismestarit.

Puuleikkaus, joka esittää rakennuskäsityöläisiä 1400-luvulla. Jälkimaailmalla on hyvää vähän jäänyt tietoa niistä tuhansista kirvesmiehistä, muraareista ja sekatyöläisistä, jotka rakensivat mahtavia linnuja ja palatseja rikkaille. Mitä työtoimintoja piirros esittää?

Keskiajan kuluessa tehtiin sauren monia tekniikan ja tieteen edistysaskelaita. Viereisessä piirroksessa on 1500-luvulla käytössä ollut orään kaivoksen vesiratas. Suuren rattaan halkaisija on kymmenen metriä. Miten ratas toimii? Mitä tapahtuu, kun ylhäällä oleva mies vetää vasemman käden narusta?

Tässä rakennetaan siltaa yli Teterower-järven. Rakentajina ovat Itä-Euroopassa asuneet slaavit. Sillan yli kulki liikenne 800-1100 luvuilla. Vertaa slaavien työtä nykyaikaiseen rakentamiseen. Mitä eroja ja mitä yhtäläisyyksiä havaitset?

FEODALISMIEN USKONTO JA KULTTUURI.

Feodalismien aikana kirkko ylläpiti sivistystä. Kirkko koulutti pappeja ja munkkeja, jotka olivat yhteiskunnan ainoita luku- ja kirjoitustaitoisia.

Suurelta osin uskonto ja kirkko hallitsivat ihmisten ajatusmaailmaa. Lisäksi kansan keskuudessa vallitsi syvä taikausko ja usko mitä erilaisimpiin ilmeisiin.

Nyös tiede, taide ja runous sekä kirjallisuus oli valjastettu uskonnon palvelukseen.

UUDEN AIKAKAUDEN SARASTAMINEN

Vuosisatoja jatkunut kirkon yksinvalta synnytti vastavaikutuksen. Yhä useammat tiedemiehet huomasivat, etteivät kirkon opit pitäneetkään paikkaansa. Myös monet rikkaat kauppiat ja ammattikunta-

Kirkko ylläpiti myös kouluja. Tässä on noin 1500 tehty puuleikkaus, joka esittää opettajaa, opettajan apulaista ja oppilaita. Vertaa koulua nykyiseen kouluun. Mitä eroja ja mitä yhtäläisyyksiä huomaat

mestarit tahtoivat nauttia maanpäällisestä elämästä. He olivat kiinnostuneita ihmisen toiminnasta eikä pelkästä "haukintakaisesta elämästä"

Kirjailijat, kuvanvoistajat ja maalarit alkavat kuvata maallisia aiheita. Tätä uutta kulttuuria nimitetään renessanssiksi.

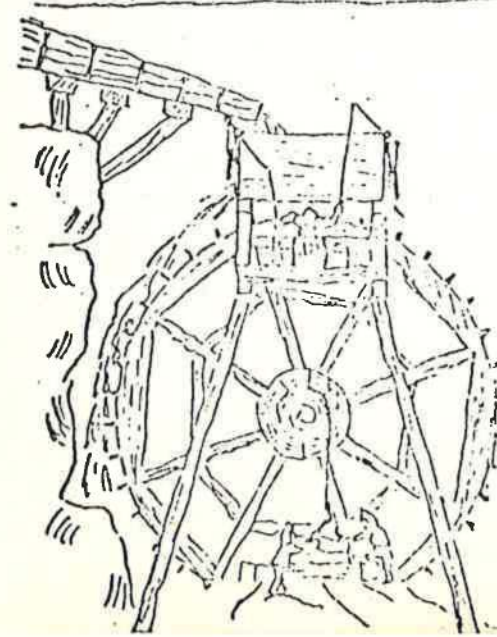
Myös itse kirkon piirissä alkaa liikkehdintä, jota sanotaan uskonpuhdistukseksi. Siihen liittyen tuhannet Saksan talonpojat ja kaupunkiköyhälistön edustajat nousivat kapinaan rikkaiden kauppiain ja feodaaliherrojen jatkuvasti kiristynyttä sortoa vastaan.

Mutta feodaaliherrat pystyivät kukistamaan kapinoinnin.

1300- ja 1400-luvuilla kehittynyt uusi kulttuuri, 1500-luvun alun uskonpuhdistus ja laajat talonpoikaislevottomuudet järjestyivät vanhan feodaalisen yhteiskunnan perusteita. Ne olivat uuden aikakauden enteitä. Feodaaliherron ja kirkkoa mahtavammaksi alkavat nousta rikkaat kauppiat ja käsityöläismestarit.

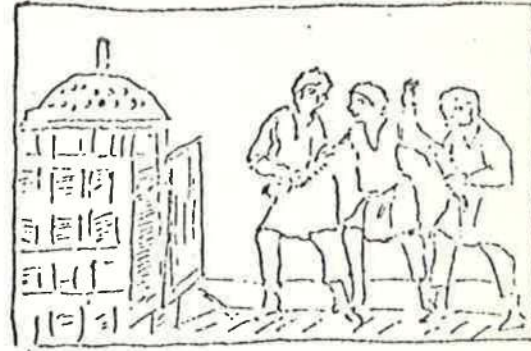
Puuleikkaus, joka esittää rakennuskäsityöläisiä 1400-luvulla. Jälkimaailmalla on hyvä vähän jäänyt tietoa niistä tuhansista kirvesmiehistä, muraareista ja sekatyöläisistä, jotka rakensivat mahtavia linnuja ja palatseja rikkaille. Mitä työtoimintoja piirros esittää?

Keskiajan kuluessa tehtiin sauren monia tekniikan ja tieteen edistysaskelaita. Viereisessä piirroksessa on 1500-luvulla käytössä ollut orään kaivoksen vesiratas. Suuren rattaan halkaisija on kymmenen metriä. Miten ratas toimii? Mitä tapahtuu, kun ylhäällä oleva mies vetää vasemman käden narusta?

Feodalismin aikaa on sanottu myös keskiajaksi. Sitä edeltänyttä aikaa nimitetään vanhaksi ajaksi. Ihmiskunnan kaikkien varhaisinta aikaa voidaan nimittää varhaishistoriaksi. Kun tarkastelemme läpikäymämme yhteiskuntamuodostumia saamme seuraavan jaon:

Allkautainen yhteiskunta = varhaishistoria
 orjajärjestelmä yhteiskunta = vanha aika
 feodaalinen yhteiskunta = keskiaika

Tehtävä: Sivun yläosassa on piirros, jossa viedään vankeuteen maanviljelijöitä, jotka eivät ole suorittaneet lääninherralleen riittäviä veroja. Minkä yhteiskuntamuodostuman aikana tämä on tapahtunut?

RUOTSI VALLOITTAU SUOMEN. SUOMEN KESKIAIKA JA UUDEN AJAN ALKU:

Metsästyksen ja kalastuksen sekä turkiskaupan jälkeen siirtyivät suomalaiset ensin kaski- ja sitten peltoviljelyyn. Kaskiviljely antoi sangen niukan sadon ja talonpoikien oli vielä vuosisatoja turvauduttava metsästyksen ja kalastuksen antamaan lisäravintoon.

Tehtävä: Oia kaskenpoltoista.

Miten työ on suoritettu?
 Millaisia satoja kaskimaa-
 lienee antanut?

Naanviljelyyn siirryttä- essä ottivat suurimmat mahtimiehet myös suurimmat maapalstat. Näistä mahtimiehistä kehittyi Suomen hallitseva luokka, aatelisto.

Ruotsissa olivat ylimyksen valinnat yhden keskuudostaan hallitsijaksi, kuninkaaksi. Lujittakseen valtaansa kuninkaat ryhtyivät sotaisiin valloituksiin. Ruotsalaiset ylimykset tekivät sotajoukkoineen Suomeen 1100- ja 1200-luvuilla kolme suurta valloitusretkeä. Valloituksensa naamioimiseksi he lovitivat kristinuskon ja siksi näitä retkiä on kutsuttu ristiretkiksi. Suomalaisen väestön hyökkäyksiä vastaan ruotsalaiset olivat pakotettuja rakentamaan vahvoja linnoja: Varsinais-Suomeen Turun linnan, Hämeeseen Hämeen linnan ja Karjalaan Viipurin linnan.

Valloituksen tuloksena alistettiin Suomi moniksi vuosisadoiksi ruotsalaisten alusmaaksi: Ruotsin lait ulotettiin Suomeen, hallitseva luokka, aatelisto tuli suurimmaksi osaksi Ruotsista, suomalaiset mahtimiehet menettivät tilansa kirkolle.

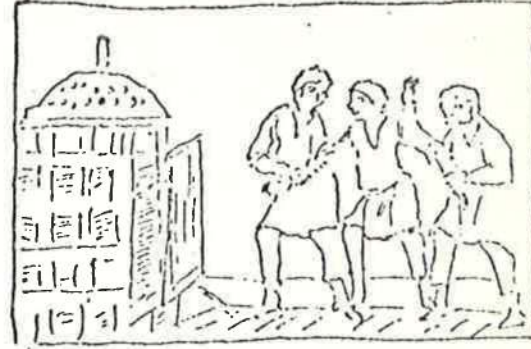
Suomi jaettiin linnalääneihin, joita useimmiten johtivat ruotsalaiset linnanisännät. Kantaen verot väestöltä.

Suomessa ei luonnonolosuhteista johtuen päässyt syntymään samanlaista suurviljelyä kuin Länsi- ja Keski-Euroopassa. Mäin ei myöskään aateliston kannattanut alistaa talonpoikia maanviljelyyn. Mutta silti Suomessa kuten muuallakin talonpojat kantoivat raskaimman taakan: talonpojat maksoivat veroina osan

Tehtävä: Yritä miettiä tämän sivun
 avainsanat ja alleviiva-
 ne samoin kuin muilla
 sivuilla on tätä ennen tehty.

Feodalismin aikaa on sanottu myös keskiajaksi. Sitä edeltänyttä aikaa nimitetään vanhaksi ajaksi. Ihmiskunnan kaikkien varhaisinta aikaa voidaan nimittää varhaishistoriaksi. Kun tarkastelemme läpikäymämme yhteiskuntamuodostumia saamme seuraavan jaon:

Allkautainen yhteiskunta = varhaishistoria
 orjajoukko yhteiskunta = vanha aika
 feodaalinen yhteiskunta = keskiaika

Tehtävä: Sivun yläosassa on piirros, jossa viedään vankeuteen maanviljelijöitä, jotka eivät ole suorittaneet lääninherralleen riittäviä veroja. Minkä yhteiskuntamuodostuman aikana tämä on tapahtunut?

RUOTSI VALLOITTAU SUOMEN. SUOMEN KESKIAIKA JA UUDEN AJAN ALKU:

Metsästyksen ja kalastuksen sekä turkiskaupan jälkeen siirtyivät suomalaiset ensin kaski- ja sitten peltoviljelyyn.

Kaskiviljely antoi sangen niukan sadon ja talonpoikien oli vielä vuosisatoja turvauduttava metsästyksen ja kalastuksen antamaan lisäravintoon.

Naanviljelyyn siirryttäessä ottivat suurimmat maanomistajat myös suurimmat maapalstat. Näistä maanomistajista kehittyi Suomen hallitseva luokka, aatelisto.

Ruotsissa olivat ylimyksien valtiot yhden keskuudostaan hallitsijaksi, kuninkaaksi. Lujittakseen valtaansa kuninkaat ryhtyivät sotaisiin valloituksiin. Ruotsalaiset ylimykset tekivät sotajoukkoineen Suomeen 1100- ja 1200-luvuilla kolme suurta valloitusretkeä. Valloituksensa naamioimiseksi he lovitivat kristinuskon ja siksi näitä retkiä on kutsuttu ristiretkiksi. Suomalaisen väestön hyökkäyksiä vastaan ruotsalaiset olivat pakotettuja rakentamaan vahvoja linnoja: Varsinais-Suomeen Turun linnan, Hämeeseen Hämeen linnan ja Karjalaan Viipurin linnan.

Valloituksen tuloksena alistettiin Suomi moniksi vuosisadoiksi ruotsalaisten alusmaaksi: Ruotsin lait ulotettiin Suomeen, hallitseva luokka, aatelisto tuli suurimmaksi osaksi Ruotsista, suomalaiset maanomistajat menettivät tilansa kirkolle.

Suomi jaettiin linnalääneihin, joita useimmiten johtivat ruotsalaiset linnanisännät. Kantaen verot väestöltä.

Suomessa ei luonnonolosuhteista johtuen päässyt syntymään samanlaista suurviljelyä kuin Länsi- ja Keski-Euroopassa. Mäin ei myöskään aateliston kannattanut alistaa talonpoikia maanviljelyyn. Mutta silti Suomessa kuten muuallakin talonpojat kantoivat raskaimman taakan: talonpojat maksoivat veroina osan

Tehtävä: Ota kaskenpolto.

Miten työ on suoritettu?
 Millaisia satoja kaskimaa-
 lienee antanut?

Tehtävä: Yritä miettiä tämän sivun
 avainsanat ja alleviiva-
 ne samoin kuin muilla
 sivuilla on tätä ennen tehty.

niukasta sadostaan. Talonpokien veroilla elivät aatelit, papit ja virkamiehet. Talonpojista koottiin sotajoukot, jotka useinkin joutuivat sotimaan kaukana vierailta mailla.

Tehtävä: Kartassa sivulla 26 on Ruotsin laajentuminen. Katsole kartasta missä kaikkialla ruotsalaiset ja suomalaiset liikkuvat.

Talonpojat rakensivat linnat, pappilat ja kirkot sekä tiet ja oivat.

Vaikka lähes koko väestö teki aamusta iltaan työtä maataloudessa, ei tämä elinkeino kyennyt takaamaan riittävää elatusta. Köyhin osa väestöstä oli aliravittuja jatkuvasti. Pahin nälkävuosi, jonka Suomen väestö on joutunut kokemaan, oli 1600-luvun lopussa, jolloin kolmasosa puolimiljoonaisesta väestöstä kuoli nälkään ja tauteihin.

Keskiajan kuluessa Suomen väestö jakautuu neljään erilliseen ryhmään, joita sanottiin säädiksi. Mahtavimpia olivat aateliset. Vaikka heitä koko väestöstä oli vain puoli prosenttia, he muuttivat noin puolet talonpojista itsestään riippuviksi.

Kuninkaan ja aatelisten valtaa tukivat papit. Kuten muuallakin hallitsi uskonto väestön ajatusmaailmaa läpi koko keskiajan.

Suomen kauppa oli vähäistä ja kaupungit pieniä. Porvaristo voimistuu vähitellen 1600- ja 1700-lukujen kuluessa, mutta vasta tällä vuosisadalla se pystyy syrjäyttämään aateliston ja muuttuu itse johtavaksi luokaksi.

Väestön valtaosan muodostivat talonpojat, tilaton väestö ja palkolliset eli rengit ja piiat. Tämän väestönosan asema oli kaikkien heikoin. Noin palkoin vielä 1800-luvulla palkollisille maksettiin vain ruoka- ja vaatepalkka talosta. Liian suurten palkkojen katsottiin tekevän heistä röyhkeitä ja laiskoja.

Tehtävä: Piirrä pyramidi, joka kuvaa Suomen väestöä keski-ajalla. Mikä ryhmä on ylimpänä - mikä alimpana. Mikä on suurin - mikä taas pienin?

Mikä väestönosat muodostivat hallituksen luokan? Mikä taas

tuotanto	tuotanto-äli- neet ja sek- kikka	yhteiskunnalliset olosuhteet	kultturi ja tiede
maanviljely ja karjanhoito, käistyn ja kaupan alku	kivi-japuu-esineet, ensimmäiset metalli-työkalut kivi- ja puu-esineet, ensimmäiset metalli-työkalut	luokattoman yhteiskunnan tuhoutuminen, suku- ja heimoyhteisö, yhteisömuutos, erilaiset oikeudet ja velvollisuudet taistelun roomalaisia vastaan orjanomistusyhteiskunnan tuhoutuminen, Rooman keisarikunnan suurin laajuus orjien ja talonpoikien taistelun lisääntyminen orjanomistajia vastaan	Rooman kulttuurin ja talouden vaikutus piirroksat suuret katu- silta ja linnoitusraken- nukset, kristinusko valtionuskontona
maataloudellinen suurtuotanto suurtiloilla, vuokratilajelijät, maatalouden ja käsityön vähittäinen rappeuttuminen	metalli-työkalut	Ranskan ja Saksan valtioiden muodostuminen feodaaliherrojen ja heistä riippuvien feodaalitalonpoikien luokkien syntyminen	kristillinen kultturi, luostarikoulu, kansan tietämättömyy-
maanviljelys, karjanhoito, korkeatasoinen käsityö kaikkokauppa	metalli-työkalut, taidekäsityö käsityön voimakas erikoistuminen	feodaaliherrojen ja feodaalitalonpoikien luokka. vanhojen valtioiden ja kaupunkien säilyminen valtion keskusvalta	korkea kulttuuri muinaisitaisten kansojen perintönä islam
Siirtymisen luontois- taloudesta tavara- talouteen maanviljelyn ja käsityön kehittymisen, kaupunkien syntyminen raha-tavara- talouden keskuksiksi	käsityön voimakas erikoistuminen	ammattikunnat kissällien ja oppipoikien taistelu kaupunkiporvareita vastaan kaupunkien taistelu feodaaliherroja vastaan feodaalitalonpoikien taistelu feodaaliherroja vastaan johtaan uskonpuhdistukseen ja talonpoikaissotiin Ranskan keskusvaltion (kuninkaan) voimistuminen Saksan pysyminen hajanaisena yksittäisten ruhtinaiden ollessa kuningasta voimakkaampia	kristinuskon valta, koulut porvariston lapsille renessanssi uskonpuhdistus

niukasta sadostaan. Talonpokien veroilla elivät aatelit, papit ja virkamiehet. Talonpojista koottiin sotajoukot, jotka useinkin joutuivat sotimaan kaukana vierailta mailla.

Tehtävä: Kartassa sivulla 26 on Ruotsin laajentuminen. Katsole kartasta missä kaikkialla ruotsalaiset ja suomalaiset liikkuvat.

Talonpojat rakensivat linnat, pappilat ja kirkot sekä tiet ja oivat.

Vaikka lähes koko väestö teki aamusta iltaan työtä maataloudessa, ei tämä elinkeino kyennyt takaamaan riittävää elatusta. Köyhin osa väestöstä oli aliravittuja jatkuvasti. Pahin nälkävuosi, jonka Suomen väestö on joutunut kokemaan, oli 1600-luvun lopussa, jolloin kolmasosa puolimiljoonaisesta väestöstä kuoli nälkään ja tauteihin.

Keskiajan kuluessa Suomen väestö jakautuu neljään erilliseen ryhmään, joita sanottiin säädiksi. Mahtavimpia olivat aateliset. Vaikka heitä koko väestöstä oli vain puoli prosenttia, he muuttivat noin puolet talonpojista itsestään riippuviksi.

Kuninkaan ja aatelisten valtaa tukivat papit. Kuten muuallakin hallitsi uskonto väestön ajatusmaailmaa läpi koko keskiajan.

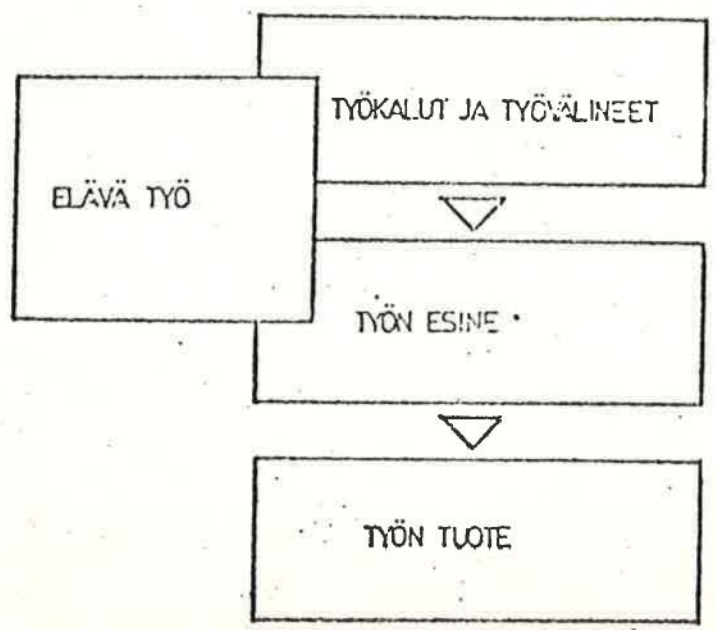
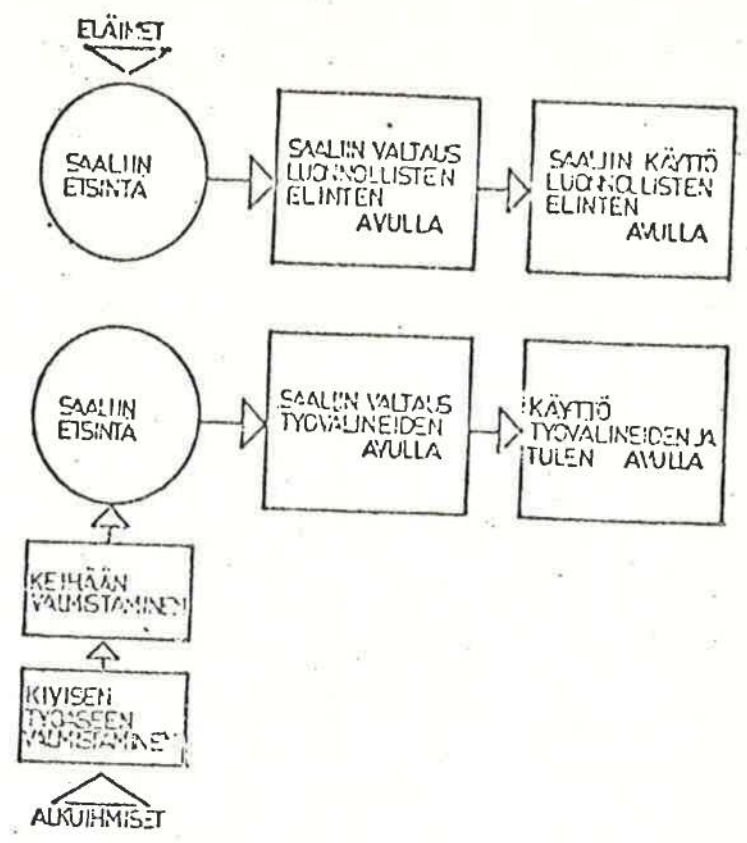
Suomen kauppa oli vähäistä ja kaupungit pieniä. Porvaristo voimistuu vähitellen 1600- ja 1700-lukujen kuluessa, mutta vasta tällä vuosisadalla se pystyy syrjäyttämään aateliston ja muuttuu itse johtavaksi luokaksi.

Väestön valtaosan muodostivat talonpojat, tilaton väestö ja palkolliset eli rengit ja piiat. Tämän väestönosan asema oli kaikkien heikoin. Noin palkoin vielä 1800-luvulla palkollisille maksettiin vain ruoka- ja vaatepalkka talosta. Liian suurten palkkojen katsottiin tekevän heistä röyhkeitä ja laiskoja.

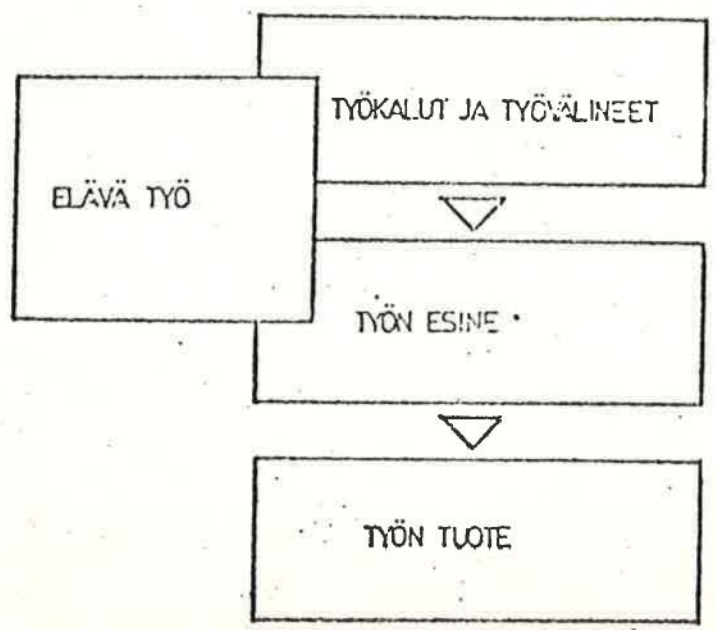
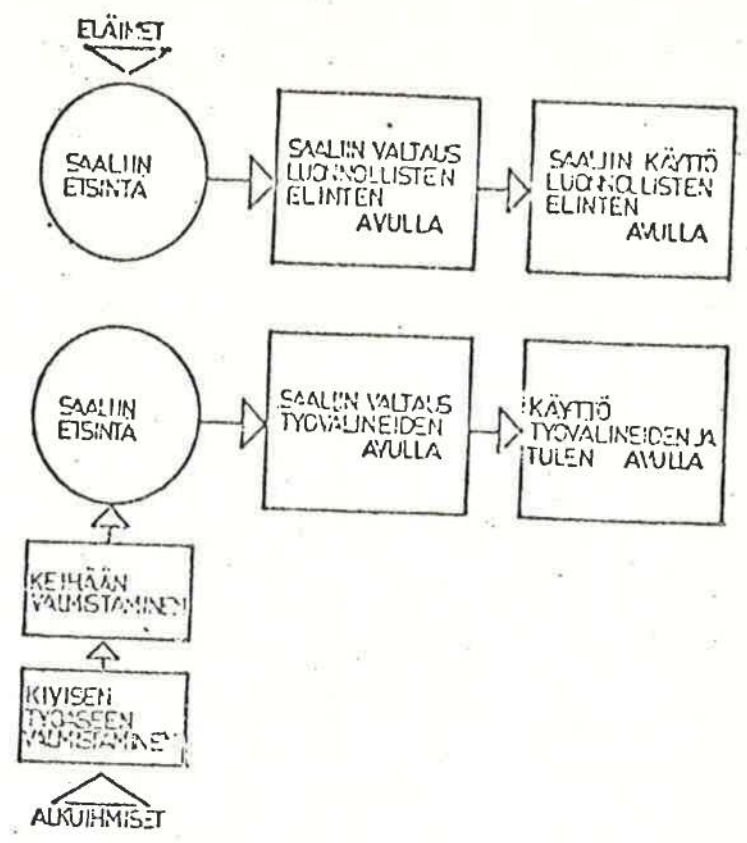
Tehtävä: Piirrä pyramidi, joka kuvaa Suomen väestöä keski-ajalla. Mikä ryhmä on ylimpänä - mikä alimpana. Mikä on suurin - mikä taas pienin?

Mikä väestönosat muodostivat hallituksen luokan? Mikä taas

tuotanto	tuotanto-äli- neet ja sek- kikke	yhteiskunnalliset olosuhteet	kultturi ja tiede
maanviljely ja karjanhoito, käistyn ja kaupan alku	kivi-japuu-esineet, ensimmäiset metalli-työkalut kivi- ja puu-esineet, ensimmäiset metalli-työkalut	luokattoman yhteiskunnan tuhoutuminen, suku- ja heimoyhteisö, yhteisömuutos, erilaiset oikeudet ja velvollisuudet taistelu roomalaisia vastaan orjanomistusyhteiskunnan tuhoutuminen, Rooman keisarikunnan suurin laajuus orjien ja talonpoikien taistelun lisääntyminen orjanomistajia vastaan	Rooman kulttuurin ja talouden vaikutus piirroksat suuret katu- silta ja linnoitusraken- nukset, kristinusko valtionuskontona
maataloudellinen suurituotanto suurtiloilla, vuokratilajelijät, maatalouden ja käsityön vähittäinen rappeutuminen	metalli-työkalut	Ranskan ja Saksan valtioiden muodostuminen feodaaliherrojen ja heistä riippuvien feodaalitalonpoikien luokkien syntyminen	kristillinen kultturi, luostarikoulu, kansan tietämättömyy-
maanviljelys, karjanhoito, korkeatasoinen käsityö kaikkokauppa	metalli-työkalut, taidekäsityö käsityön voimakas erikoistuminen	feodaaliherrojen ja feodaalitalonpoikien luokka. vanhojen valtioiden ja kaupunkien säilyminen valtion keskusvalta	korkea kulttuuri muinaisitaisten kansojen perintönä islam
Siirtymisen luontois- taloudesta tavara- talouteen maanviljelyn ja käsityön kehittymisen, kaupunkien syntyminen raha-tavara- talouden keskuksiksi	käsityön voimakas erikoistuminen	ammattikunnat kissällien ja oppipoikien taistelu kaupunkiporvareita vastaan kaupunkien taistelu feodaaliherroja vastaan feodaalitalonpoikien taistelu feodaaliherroja vastaan johtaan uskonpuhdistukseen ja talonpoikaissotiin Ranskan keskusvaltion (kuninkaan) voimistuminen Saksan pysyminen hajanaisena yksittäisten ruhtinaiden ollessa kuningasta voimakkaampia	kristinuskon valta, koulut porvariston lapsille renessanssi uskonpuhdistus

	VETOVOIMA	MAAPERÄN MUOKKAUS- VALINEET	ELONLEIKKU- VALINEET	JAUHANTA- VALINEET	PAISTO- VALINEET
	IHMINEN	KEPPI KIVIKUOKKA RAUTAKUOKKA	KIVIEITSI KIVISIRPPI RAUTASIRPPI	KIVET KASIKMET	KUUMAT KIVET YKSINKERTAI- NEN UUNI
	HÄRKÄ HEVONEN PUHVELI	AATRA	RAUTAVIIKATE MEKAANINEN LEIKKUKONE	TUULI- JA VESIMYLLY	PANKKOUUNI
Kaaviokuva 3	TRAKTORI	TEPÄSAURA	LEIKKU- PUIMURI	SÄHKÖKÄYTTÖI- NEN MYLLY	SÄHKÖUUNI

	VETOVOIMA	MAAPERÄN MUOKKAUS- VALINEET	ELONLEIKKU- VALINEET	JAUHANTA- VALINEET	PAISTO- VALINEET
	IHMINEN	KEPPI KIVIKUOKKA RAUTAKUOKKA	KIVIEITSI KIVISIRPPI RAUTASIRPPI	KIVET KASIKMET	KUUMAT KIVET YKSINKERTAI- NEN UUNI
	HÄRKÄ HEVONEN PUHVELI	AATRA	RAUTAVIIKATE MEKAANINEN LEIKKUKONE	TUULI- JA VESIMYLLY	PANKKOUUNI
Kaaviokuva 3	TRAKTORI	TEPÄSAURA	LEIKKU- PUIMURI	SÄHKÖKÄYTTÖI- NEN MYLLY	SÄHKÖUUNI

SUURET MAANTIETEELLISET LÖYTÖRETKET

Keskiajan lopulla eurooppalaisten kauppa lisääntyi hyvin nopeasti. Kun kaupunkien porvarit ja suurtilanomistajat olivat rikastuneet he halusivat kalliita kankaita, mattoja, jakokiviä ja mausteita sekä muita ylöllisyystarvikkeita. Näitä tuotteita saatiin vain itämailta, Intiasta ja Kiinasta.

Turkkilaiset olivat valloittaneet Välimeren itärannikon, jonka kautta eurooppalaisten kauppateet olivat kulkeneet. Nyt turkkilaiset vaativat korkeaa tullia kaupparavaaneilta. Tämän takia eurooppalaiset kauppiat ja merenkulkijat olivat pakotettuja etsimään uusia kauppateitä itämaille.

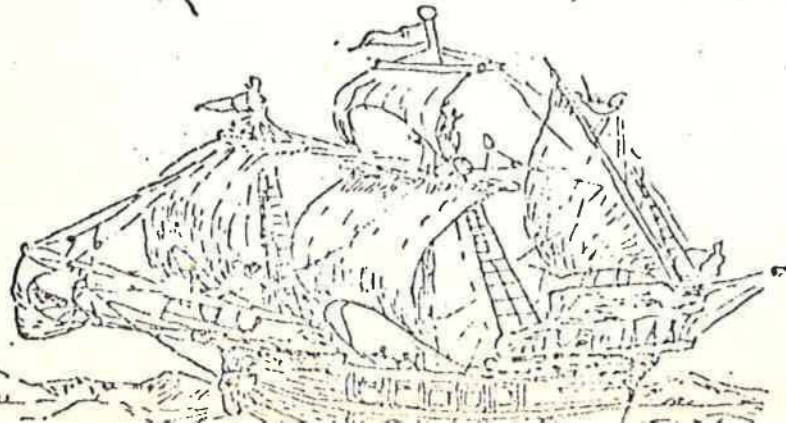
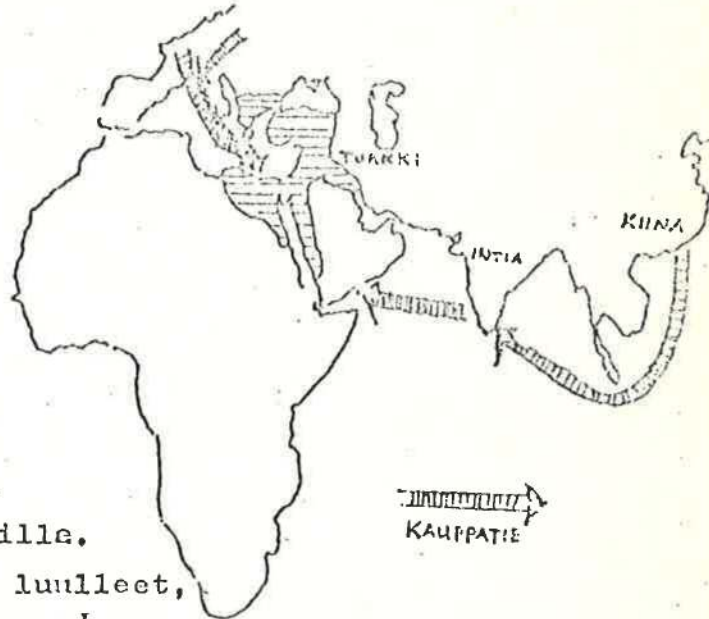
Koko keskiajan olivat ihmiset luulleet, että maa on litteä kuin pannukakku. Jos purjehti liian kauas merelle, saattoi pudota maan reunalta alas, uskoivat ihmiset. Vasta 1400-luvulla alkoi levitä jo antiikin tiedemiesten tekemä havainto, että maa onkin pyöreä kuin pallo.

Näihin aikoihin otettiin käyttöön merenkulkua helpottava uusi keksintö, kompassi. Sen avulla saattoi purjehtia avomerelläkin suuntaa kadottamatta.

Uusien tietojen ja keksintöjen avulla lähti espanjalainen Kolumbus etsimään meritietä Intiaan purjehtimalla Euroopasta suoraan länteen. Yli kahden kuukauden purjehtimisen jälkeen Kolumbus

Kolumbusen käyttämä

Karavello-laiva, joka oli 25 m:ä pitkä ja 7 m:ä leveä. Miehistöä oli 90 miestä.

laskei maihin Euullen tulevansa Intiaan. Todellisuudessa hän oli löytänyt Amerikan mantereen.

Eurooppalaisten käsitys maapallosta lisääntyy valtavasti, kun toiset löytöretkelijät löytävät myös muut maanosta ja purjehtivat jopa maapallon ympäri.

Tehtävä: Opettajan esittämä dia: Kolumbus saapuu Länsi-Intian saarelle. Millainen vaatetus on eurooppalaisilla? Millainen saaren asukkailla? Vertaile eurooppalaisten aseistusta ja varusteita paikallisen väestön vastaaviin.

Tehtävä: Lue oheislukemistosta Kolumbusen kuvaus paikallisesta väestöstä. *? kuka! ?*

LÄNSI-EUROOPAN MAIDEN SIIRTOMAAPOLITIIKAN ALKU

Espanjalaiset ja portugalilaiset löytävät uusista maanosista himoitsemansa kultaa ja muita jalometalleja. Tämän takia esim. Keski- ja Etelä-Amerikan väestö alistetaan pakkotyöhön eurooppalaisten rikastuttamiseksi.

Tämä oli mahdollista, koska eurooppalaisilla oli käytössään jo keksimänsä tuliasheet sekä hevosot, joita Amerikan väestö ei tuntenut. Valloittajien käsiin joutui suunnaton määrä jalometalleja ja kultaa ja hopeakaivoksia.

Tehtävä: Dia: Intiaanit luovuttavat lahjoja ja espanjalaisille. Mitä lahjoja he tuovat? Mitä taustalla tapahtuu?

Amerikan väestön orjuuttua oli niin raakaa, että suuri osa ihmisistä kuoli. Kohta oli työvoimasta puutetta. Työntekijöitä kaivoksiin ja pelloille alettiin noutaa Afrikasta. Eurooppalaiset myivät vangitsemiaan afrikkalaisia orjiksi. Likaisesta kaupastaan he ottivat vielä suuren voiton. Sadan vuoden aikana 1600-luvun puolivälin jälkeen englantilaiset myivät kolme miljoonaa neekerää orjaksi Amerikkaan.

Tehtävä: Dia: Eurooppalaiset vangitsevat afrikkalaisia. n:o 3. Diat n:o 4 ja 5.

SIIRTOMAIDEN ALISTAMISEN SEURAUKSET

Nyös englantilaiset ja hollantilaiset sekä ranskalaiset alkoivat häikäilemättä riistää siirtomaita. Paremman aseistuksen turvin.

SUURET MAANTIETEELLISET LÖYTÖRETKET

Keskiajan lopulla eurooppalaisten kauppa lisääntyi hyvin nopeasti. Kun kaupunkien porvarit ja suurtilanomistajat olivat rikastuneet he halusivat kalliita kankaita, mattoja, jakokiviä ja mausteita sekä muita ylöllisyystarvikkeita. Näitä tuotteita saatiin vain itämailta, Intiasta ja Kiinasta.

Turkkilaiset olivat valloittaneet Välimeren itärannikon, jonka kautta eurooppalaisten kauppateet olivat kulkeneet. Nyt turkkilaiset vaativat korkeaa tullia kaupparavaaneilta. Tämän takia eurooppalaiset kauppiat ja merenkulkijat olivat pakotettuja etsimään uusia kauppateitä itämaille.

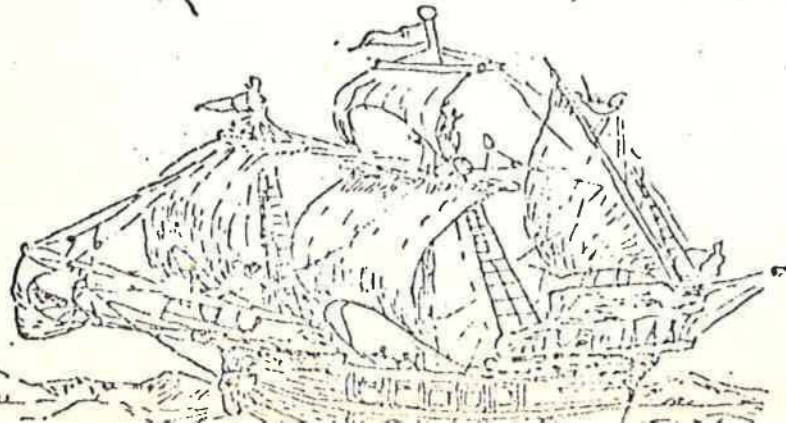
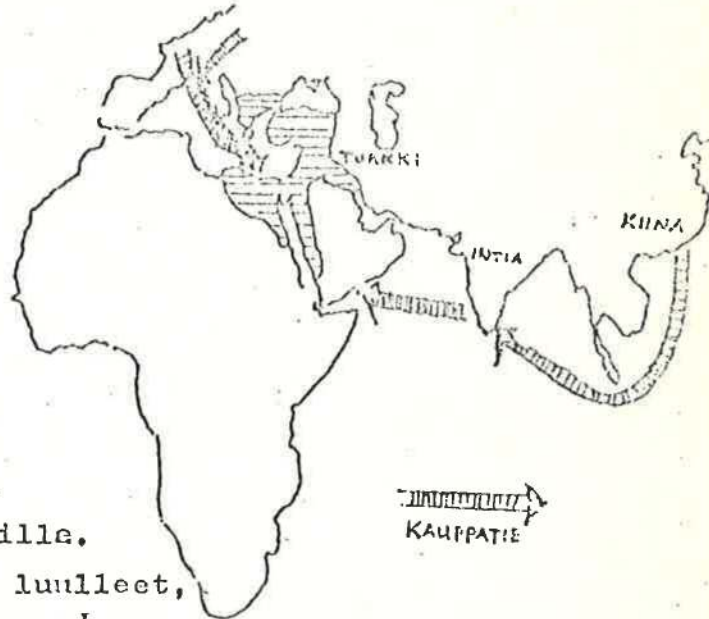
Koko keskiajan olivat ihmiset luulleet, että maa on litteä kuin pannukakku. Jos purjehti liian kauas merelle, saattoi pudota maan reunalta alas, uskoivat ihmiset. Vasta 1400-luvulla alkoi levitä jo antiikin tiedemiesten tekemä havainto, että maa onkin pyöreä kuin pallo.

Näihin aikoihin otettiin käyttöön merenkulkua helpottava uusi keksintö, kompassi. Sen avulla saattoi purjehtia avomerelläkin suuntaa kadottamatta.

Uusien tietojen ja keksintöjen avulla lähti espanjalainen Kolumbus etsimään meritietä Intiaan purjehtimalla Euroopasta suoraan länteen. Yli kahden kuukauden purjehtimisen jälkeen Kolumbus

Kolumbusen käyttämä

Karavello-laiva, joka oli 25 m:ä pitkä ja 7 m:ä leveä. Miehistöä oli 90 miestä.

laskei maihin Euullen tulevansa Intiaan. Todellisuudessa hän oli löytänyt Amerikan mantereen.

Eurooppalaisten käsitys maapallosta lisääntyy valtavasti, kun toiset löytöretkeilijät löytävät myös muut maanosta ja purjehtivat jopa maapallon ympäri.

Tehtävä: Opettajan esittämä dia: Kolumbus saapuu Länsi-Intian saarelle. Millainen vaatetus on eurooppalaisilla? Millainen saaren asukkailla? Vertaile eurooppalaisten aseistusta ja varusteita paikallisen väestön vastaaviin.

Tehtävä: Lue oheislukemistosta Kolumbusen kuvaus paikallisesta väestöstä. *? kuka!? ?*

LÄNSI-EUROOPAN MAIDEN SIIRTOMAAPOLITIIKAN ALKU

Espanjalaiset ja portugalilaiset löytävät uusista maanosista himoitsemansa kultaa ja muita jalometalleja. Tämän takia esim. Keski- ja Etelä-Amerikan väestö alistetaan pakkotyöhön eurooppalaisten rikastuttamiseksi.

Tämä oli mahdollista, koska eurooppalaisilla oli käytössään jo keksimänsä tuliasheet sekä hevosot, joita Amerikan väestö ei tuntenut. Valloittajien käsiin joutui suunnaton määrä jalometalleja ja kultaa ja hopeakaivoksia.

Tehtävä: Dia: Intiaanit luovuttavat lahjoja ja espanjalaisille. Mitä lahjoja he tuovat? Mitä taustalla tapahtuu?

Amerikan väestön orjuuttua oli niin raakaa, että suuri osa ihmisistä kuoli. Kohta oli työvoimasta puutetta. Työntekijöitä kaivoksiin ja pelloille alettiin noutaa Afrikasta. Eurooppalaiset myivät vangitsemiaan afrikkalaisia orjiksi. Likaisesta kaupastaan he ottivat vielä suuren voiton. Sadan vuoden aikana 1600-luvun puolivälin jälkeen englantilaiset myivät kolme miljoonaa nekeriä orjaksi Amerikkaan.

Tehtävä: Dia: Eurooppalaiset vangitsevat afrikkalaisia. n:o 3. Diat n:o 4 ja 5.

SIIRTOMAIDEN ALISTAMISEN SEURAUKSET

Nyös englantilaiset ja hollantilaiset sekä ranskalaiset alkoivat häikäilemättä riistää siirtomaita. Paremman aseistuksen turvin .

paikallinen väestö alistettiin tekemään työtä eurooppalaisten hyväksi. Siirtomaat alistettiin nyt tuottamaan vain niitä tuotteita, jotka tuottivat valloittajille suurimman hyödyn. Useat maat käännytettiin väkivalloin kristinuskoon.

Eurooppalaisten valloituksista lähtien ovat siirtomaat köyhtyneet. Yhä edelleenkin useat niistä maista ovat erittäin köyhiä ja niitä sanotaankin kehitysmaita.

verka=
villa=
kangas

"aitaaminen"

KAPITALISMIN SYNTYMINEN

Löytöretkien jälkeen eurooppalaiset alistivat muiden maanosien kansat. Sängen häikäilemättömin keinoin tuotiin näistä maista niiden rikkautet Eurooppaan. Varakkaat kauppiat tulivat entistä mahtavammaksi, kun he ottivat suuria voittoja orjakaupastakin.

Muita mahtavammaksi kohosivat englantilaiset kauppiat ja feodaaliherrat eli aateliset. Englantiin alkoikin kertyä suuria rahapääomia.

Jo keskiajan lopulla oli Englannissa kehittynyt pitkälle verkakankaan tuotanto. Uusien maiden löytymisen jälkeen verkakankaan kysyntä lisääntyi huomattavasti. Villan myynnistä alkoi nyt saada paljon parempia voittoja kuin maataloudesta. Niinpä rikkaat aateliset ja suurtilanomistajat alkoivatkin kasvattaa tiloillaan villaa tuottavia lampaista.

Mutta mihin joutuivat tiloja viljelleet talonpojat ?

Heidät yksinkertaisesti karkoitettiin maantielle. Eräskin skotlantilainen aatelinainen karkoitti tilaltaan 15 000 talonpoikaa ja alkoi samoilla paikoilla hoitaa 131 000 lammasta. Vanha talonpoikaisnainen, joka kieltäytyi jättämästä mökki-
pahastaan, poltettiin elävänä.

Talonpoikien häätämistä ja lampaiden kasvattamisen aloittamista sanotaan aitaamiseksi.

Kuuluisa tuon ajan kirjailija Thomas More kertoo aitauksista:

"Lampaat, jotka tavallisesti ovat kesyjä ja vähään tyytyväisiä, ovat nyt tulleet niin ahneiksi ja viltteiksi, että ne syövät suihinsa jopa ihmisiä sekä autioittavat peltoja, taloja ja kaupunkia.

Eräille aatelisille ja jalosukuisille eikä joillekin papeillekaan riitä se vuotuinen tulo, jonka heidän edeltäjänsä saivat tiluksiltaan. Nyt he eivät jätä jälkeensä yhtään peltoa, vaan aitaavat kaiken karjan niityksi, repivät talot ja tuhoavat kaupungit. He jättävät ainoastaan kirkot lammastalleiksi ja muuttavat kaikki asutut paikat ja viljellyt maat autioiksi.

Tehtävä: Mitä kirjailija on tarkoittanut, kun hän sanoo lampaiden "syövän suihinsa" ihmisiä ?

paikallinen väestö alistettiin tekemään työtä eurooppalaisten hyväksi. Siirtomaat alistettiin nyt tuottamaan vain niitä tuotteita, jotka tuottivat valloittajille suurimman hyödyn. Useat maat käännytettiin väkivalloin kristinuskoon.

Eurooppalaisten valloituksista lähtien ovat siirtomaat köyhtyneet. Yhä edelleenkin useat niistä maista ovat erittäin köyhiä ja niitä sanotaankin kehitysmaita.

verka=
villa=
kangas

"aitaaminen"

KAPITALISMIN SYNTYMINEN

Löytöretkien jälkeen eurooppalaiset alistivat muiden maanosien kansat. Sängen häikäilemättömin keinoin tuotiin näistä maista niiden rikkautet Eurooppaan. Varakkaat kauppiat tulivat entistä mahtavammaksi, kun he ottivat suuria voittoja orjakaupastakin.

Muita mahtavammaksi kohosivat englantilaiset kauppiat ja feodaaliherrat eli aateliset. Englantiin alkoikin kertyä suuria rahapääomia.

Jo keskiajan lopulla oli Englannissa kehittynyt pitkälle verkkakankaan tuotanto. Uusien maiden löytymisen jälkeen verkakankaan kysyntä lisääntyi huomattavasti. Villan myynnistä alkoi nyt saada paljon parempia voittoja kuin maataloudesta. Niinpä rikkaat aateliset ja suurtilanomistajat alkoivatkin kasvattaa tiloillaan villaa tuottavia lampaista.

Mutta mihin joutuivat tiloja viljelleet talonpojat ?

Heidät yksinkertaisesti karkoitettiin maantielle. Eräskin skotlantilainen aatelinainen karkoitti tilaltaan 15 000 talonpoikaa ja alkoi samoilla paikoilla hoitaa 131 000 lammasta.

Vanha talonpoikaisnainen, joka kieltäytyi jättämästä mökki-
pahastaan, poltettiin elävänä.

Talonpoikien häätämistä ja lampaiden kasvattamisen aloittamista sanotaan aitaamiseksi.

Kuuluisa tuon ajan kirjailija Thomas More kertoo aitauksista:

"Lampaat, jotka tavallisesti ovat kesyjä ja vähään tyytyväisiä, ovat nyt tulleet niin ahneiksi ja viltteiksi, että ne syövät suihinsa jopa ihmisiä sekä autioittavat peltoja, taloja ja kaupunkia.

Eräille aatelisille ja jalosukuisille eikä joillekin papeillekaan riitä se vuotuinen tulo, jonka heidän edeltäjänsä saivat tiluksiltaan. Nyt he eivät jätä jälkeensä yhtään peltoa, vaan aitaavat kaiken karjan niityksi, repivät talot ja tuhoavat kaupungit. He jättävät ainoastaan kirkot lammastalleiksi ja muuttavat kaikki asutut paikat ja viljellyt maat autioiksi.

Tehtävä: Mitä kirjailija on tarkoittanut, kun hän sanoo lampaiden "syövän suihinsa" ihmisiä ?

Mitä aitaamisesta oli seurauksena?

Tuhansia köyhtyneitä ja mailtaan häädettyjä talonpoikia vaimot ja pikkulapsetkin mukanaan kierteli pitkin Englannin maanteitä. Nyt he olivat "vapaita", kun itse tilanomistaja oli hoidat vapauttanut vanhoista feodaalirasittoista, mutta samalla myös heidän omista tuotantovälineistään: maasta, aurasta, kuokasta ja kaikista niistä, millä he olivat aikaisemmin hankkineet jokapäiväisen niukan leipänsä.

Mihin nämä talonpojat menivät?

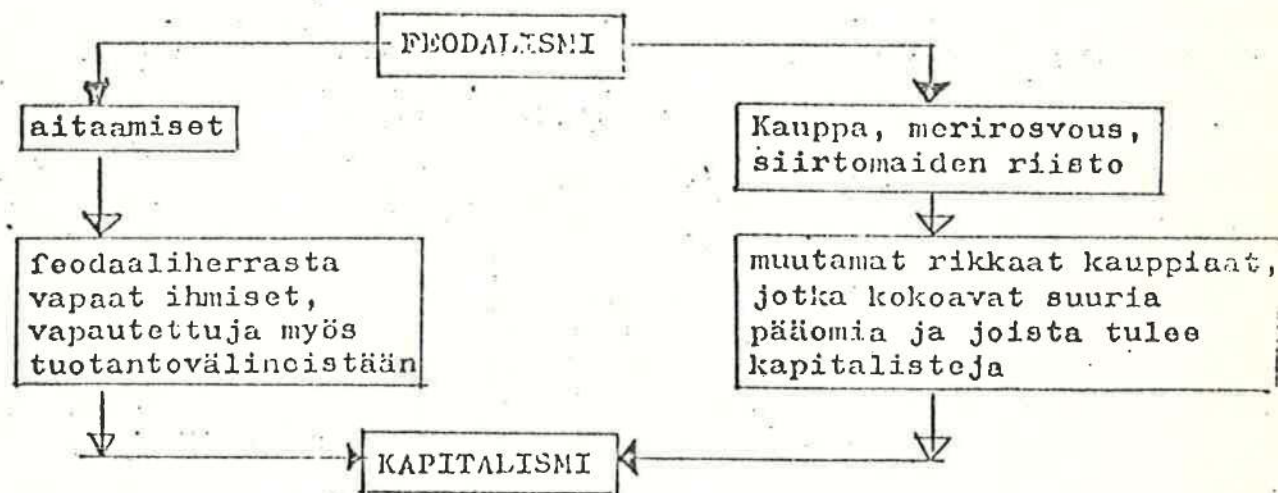
Jotta he olisivat välttäneet nälkäkuoleman heidän oli siirryttävä kaupunkiin työtä etsimään. He siirtyivät kaupunkien tuotantolaitoksiin palkkatyöläisiksi. Koskaan aikaisemmin ihmiskunnan historiassa ei työläiselle ollut maksettu rahapalkkaa.

Kuka palkan maksoi?

Palkan maksoi tuotantolaitoksen omistaja, jota kutsuttiin kapitalistiksi.

Vähitellen yhä useammat siirtyivät kapitalistin palvelukseen palkkatyöläisiksi. Pikku hiljaa vanhan feodalismin maaorjatalonpoikineen ja käsityöläisineen oli pakko antaa tilaa uudelle talousjärjestelmälle, jota kutsutaan kapitalismiksi.

Kaaviokuvana siirtymisen oli seuraavanlainen:

TEOLLINEN VALLANKUMOUS

Feodalismin aikana kansojen pääolinko oli ollut maanviljelys ja karjanhoito. Ihmisten käyttämät tavarat kuten vaatteet, aseet ja työkalut oli valmistettu käsin. Käsityöläinen oli valmistanut yksin tuotteen alusta loppuun; suutari oli tehnyt kengät, räätäli puvun.

Käsin tehtynä tuotteiden valmistus oli hidasta ja niitä aikaansaatiin vähän. Kun kuitenkin tavaroiden kysyntä lisääntyi, täytyi keksiä uusia keinoja tuotteiden lisäämiseksi. Niinpä havaittiin, että oli edullista jakaa tavaroiden valmistaminen pienempiin osasuorituksiin. Esimerkiksi nuppineuloja tehtäessä annattiin yhdelle työntekijälle tehtäväksi oikoa lanka, toinen sai katkoa langan sopivan mittaiseksi pätkiksi, kolmas teroitti kärjet. Lopulta yhden nuppineulan valmistamisessa suoritti perättäisiä työtoimintoja 18 työläistä.

Näin työnjako lisääntyi valtavasti.

Feodalismin aikana olivat käsityöläiset tehneet tuotteensa kotonaan. Nyt havaittiin, että oli edullista koota työntekijät yhteen paikkaan työskentelemään. Tätä paikkaa nimettiin manufaktuuriksi. Manufaktuurissakin työ tehtiin edelleen käsin ilman koneiden apua.

Työnjako ja manufaktuurit kohottivat valtavasti tavaroiden tuotantoa. Neulamanoifaktuurissa kymmenen työntekijää teki päivän aikana 48 000 neulaa. Yksinään työskennellen he olivat aikaisemmin saaneet aikaan muutamia kymmeniä neuloja.

Tehtävä: Dia n:o 6/I. Paperin valmistus.
Dia n:o 7/I. Kebräänö.

Tuotteiden kysyntä lisääntyi jatkuvasti. Oli keksittävä uusia keinoja. Ihmistyötä tehokkaammaksi osoittautui koneen voima. Ensimmäiset koneet otettiin käyttöön 1700-luvun tekstiiliteollisuudessa. Ensimmäinen kone "Kehruu-Jenny" kehräsi puuvillasta samanaikaisesti 16 lankaa.

Tehtävä: Dia n:o 8/I. "Kehruu-Jenny".

Mitä aitaamisesta oli seurauksena?

Tuhansia köyhtyneitä ja mailtaan häädettyjä talonpoikia vaimot ja pikkulapsetkin mukanaan kierteli pitkin Englannin maanteitä. Nyt he olivat "vapaita", kun itse tilanomistaja oli hoidat vapauttanut vanhoista feodaalirasittoista, mutta samalla myös heidän omista tuotantovälineistään: maasta, aurasta, kuokasta ja kaikista niistä, millä he olivat aikaisemmin hankkineet jokapäiväisen niukan leipänsä.

Mihin nämä talonpojat menivät?

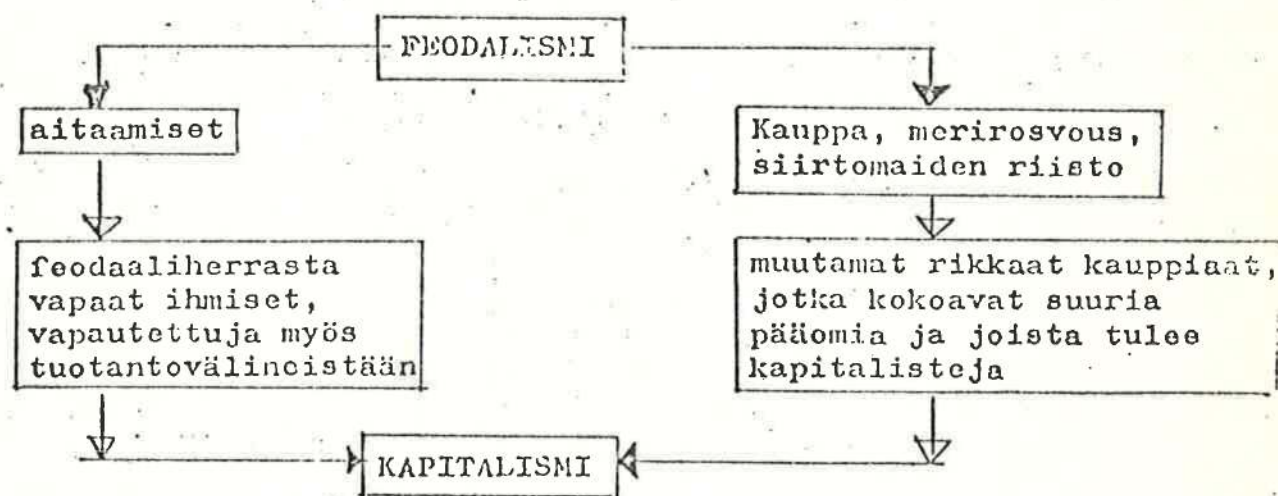
Jotta he olisivat välttäneet nälkäkuoleman heidän oli siirryttävä kaupunkiin työtä etsimään. He siirtyivät kaupunkien tuotantolaitoksiin palkkatyöläisiksi. Koskaan aikaisemmin ihmiskunnan historiassa ei työläiselle ollut maksettu rahapalkkaa.

Kuka palkan maksoi?

Palkan maksoi tuotantolaitoksen omistaja, jota kutsuttiin kapitalistiksi.

Vähitellen yhä useammat siirtyivät kapitalistin palvelukseen palkkatyöläisiksi. Pikku hiljaa vanhan feodalismin maaorjatalonpoikineen ja käsityöläisineen oli pakko antaa tilaa uudelle talousjärjestelmälle, jota kutsutaan kapitalismiksi.

Kaaviokuvana siirtyminen oli seuraavanlainen:

TEOLLINEN VALLANKUMOUS

Feodalismin aikana kansojen pääolinko oli ollut maanviljelys ja karjanhoito. Ihmisten käyttämät tavarat kuten vaatteet, aseet ja työkalut oli valmistettu käsin. Käsityöläinen oli valmistanut yksin tuotteen alusta loppuun; suutari oli tehnyt kengät, räätäli puvun.

Käsin tehtynä tuotteiden valmistus oli hidasta ja niitä aikaansaatiin vähän. Kun kuitenkin tavaroiden kysyntä lisääntyi, täytyi keksiä uusia keinoja tuotteiden lisäämiseksi. Niinpä havaittiin, että oli edullista jakaa tavaroiden valmistaminen pienempiin osasuorituksiin. Esimerkiksi nappineuloja tehtäessä annettiin yhdelle työntekijälle tehtäväksi oikoa lanka, toinen sai katkoa langan sopivan mittaiseksi pätkiksi, kolmas teroitti kärjet. Lopulta yhden nappineulan valmistamisessa suoritti perättäisiä työtoimintoja 18 työläistä.

Näin työnjako lisääntyi valtavasti.

Feodalismin aikana olivat käsityöläiset tehneet tuotteensa kotonaan. Nyt havaittiin, että oli edullista koota työntekijät yhteen paikkaan työskentelemään. Tätä paikkaa nimettiin manufaktuuriksi. Manufaktuurissakin työ tehtiin edelleen käsin ilman koneiden apua.

Työnjako ja manufaktuurit kohottivat valtavasti tavaroiden tuotantoa. Neulamanoifaktuurissa kymmenen työntekijää teki päivän aikana 48 000 neulaa. Yksinään työskennellen he olivat aikaisemmin saaneet aikaan muutamia kymmeniä neuloja.

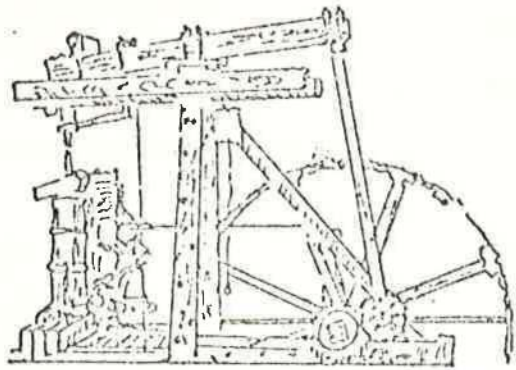
Tehtävä: Dia n:o 6/I. Paperin valmistus.
Dia n:o 7/I. Kebräänö.

Tuotteiden kysyntä lisääntyi jatkuvasti. Oli keksittävä uusia keinoja. Ihmistyötä tehokkaammaksi osoittautui koneen voima. Ensimmäiset koneet otettiin käyttöön 1700-luvun tekstiiliteollisuudessa. Ensimmäinen kone "Kehruu-Jenny" kehräsi puuvillasta samanaikaisesti 16 lankaa.

Tehtävä: Dia n:o 8/I. "Kehruu-Jenny".

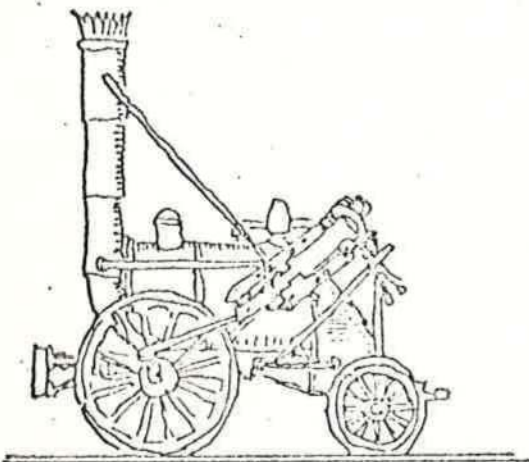

Koneiden käyttövoimana käytettiin vesiputouksen voimaa. Monin paikoin työläiset itse pyörittivät konetta. Tämä ei kuitenkaan riittänyt. 1700-luvun lopulla keksittiin höyrykone. Pian

Ensimmäinen höyrykone. Yritä selvittää koneen toimintaperiaate

Tehtävä: Dia 9/1. vertaa tätä diaa ylläolevaan kuvaan

Näin vaatimattomalta näytti ensimmäinen höyryveturi. Höyryveturien myötä syntyivät rautatiet, jotka nopeasti mullistivat liikenteen. Mitä etua rautatiestä oli maantiehen verrattuna?

höyrykoneen voimaa sovellettiin muiden koneiden käyttövoimaksi.

Tämä aiheutti niin suuren muutoksen tuotannossa, että sitä on kutsuttu teolliseksi vallankumoukseksi.

Manufaktuurit syrjäytyivät ja koneilla käyvät tehtaat alkoivat nousta niiden sijaan.

Höyrykoneen voimaa alettiin pian soveltaa myös liikenteeseen. Alku oli tietenkin vaatimaton; ensimmäinen höyryveturi puksutteli kuuden kilometrin tuntivauhtia, eikä höyrylaivakaan mennyt kahdeksaa kilometriä kovempaa.

Mutta muutamissa vuosikymmenissä teollinen vallankumous muutti satujen tuhansien elämän: kuokan ja auran varresta ihmiset siirtyivät tehdassalien koneiden ääreen.

Tässä on piirros 1700-luvun lopulta. Mitkä ryhmät ovat talonpojan kannettavana?

Alustalaistalonpojat olivat täydellisesti kartanonherran alaisia. He työskentelivät kartanon pelloilla, korjasivat tiet ja kartanon rakennukset.

Lisäksi talonpoikien oli maksettava veroa käyttämästään kartanon tiessä ja sillasta, leinoessaan leipänsä kartanon unissa jne.

PORVARILLISET VALLANKUMOUKSET

Olemme nähneet, kuinka muutamat paimonet lammqslauoneen toivat enemmän voittoa kuin tuhannet maatyöläiset. Olemme nähneet, kuinka manufaktuurit syntyivät, tuottivat enemmän tavvikkoita ja toivat enemmän voittoa kuin käsityöläiset. Näin uusi yhteiskunta, kapitalismi, väkhitellen muodostuu vanhan feodalismis sisällä. Porvaristo rikastuu ja alkaa nousta feodaaliherroja mahtavammaksi.

Mutta antavatko vanhat feodaaliherrat tämän noin vain tapahtua?

Eivät suinkaan. He ryhtyvät kynsin hampain taistelemaan vanhoista etuoikeuksistaan.

Tehtävä: Mitä etuoikeuksia feodaaliherroilla oli

Katso monisteen sivu 32.

Keskiajan kuluessa olivat talonpoikien velvollisuudet isäntäänsä kohtaan lisääntyneet. Eräissäkin kartanossa talonpoikien oli tultava yöllä sotkemaan seipäillä vallihaudan vettä, jotta sammakot eivät olisi kurnuttaneet ja häirinneet kartanonherran yöunta. Toisessa kartanossa talonpoikien velvollisuutena oli joka kesä toimittaa isännälleen kaksi tynnyriä lunta.

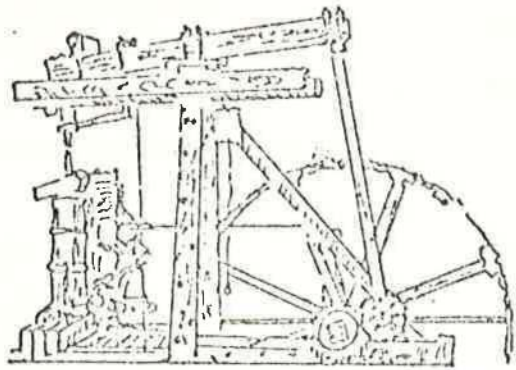
Kohdatessaan tilanherran tai hänen virkamiehensä, tuli talonpojan kumartaa syvään ja suudella tämän kättä tai olkapäitä.

Talonpojat olivat läpi keskiajan kapinoineet tilanherrojaan mielivaltaa vastaan. Nyös kaupunkiköyhälistön kapinointi oli voimistunut. Nyt nouseva porvaristo ryhtyi näiden kapinoiden johtoon käydessään vanhaa hallitsevaa luokkaa vastaan.

Englannissa porvaristo voimistui kaikkien ensimmäisenä, kuten olemme nähneet. Feodalismis aikana oli hallinnut yksinvaltainen kuningas yhdessä feodaaliherrojen ja papiston kanssa. Päästäkseen valtaan oli porvariston siis raivattava kuningas tieltään.

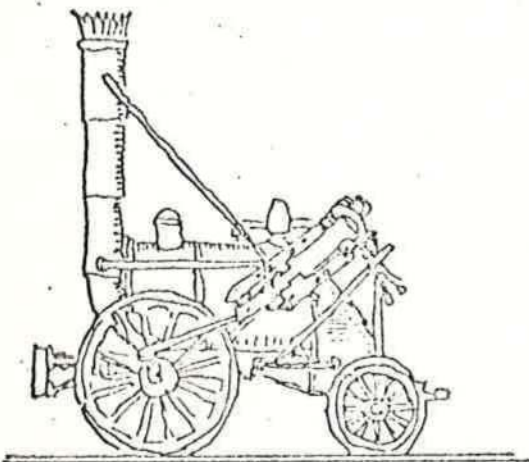
Kapinoistijat muodostivat oman armeijan. Armeijan ratsujoukko kävi yöllä ryöstämässä kuninkaan. Kuninkaan

Koneiden käyttövoimana käytettiin vesiputouksen voimaa. Monin paikoin työläiset itse pyörittivät konetta. Tämä ei kuitenkaan riittänyt. 1700-luvun lopulla keksittiin höyrykone. Pian

Ensimmäinen höyrykone. Yritä selvittää koneen toimintaperiaate

Tehtävä: Dia 9/1.
vertaa tätä diaa
ylläolevaan kuvaan

Näin vaatimattomalta näytti ensimmäinen höyryveturi. Höyryveturien myötä syntyivät rautatiet, jotka nopeasti mullistivat liikenteen. Mitä etua rautatiestä oli maantiehen verrattuna?

höyrykoneen voimaa sovellettiin muiden koneiden käyttövoimaksi.

Tämä aiheutti niin suuren muutoksen tuotannossa, että sitä on kutsuttu teolliseksi vallankumoukseksi.

Manufaktuurit syrjäytyivät ja koneilla käyvät tehtaat alkoivat nousta niiden sijaan.

Höyrykoneen voimaa alettiin pian soveltaa myös liikenteeseen. Alku oli tietenkin vaatimaton; ensimmäinen höyryveturi puksutteli kuuden kilometrin tuntivauhtia, eikä höyrylaivakaan mennyt kahdeksaa kilometriä kovempaa.

Mutta muutamissa vuosikymmenissä teollinen vallankumous muutti satsojen tuhansien elämän: kuokan ja auran varresta ihmiset siirtyivät tehdassalien koneiden ääreen.

Tässä on piirros 1700-luvun lopulta. Mitkä ryhmät ovat talonpojan kannettavana?

Alustalaistalonpojat olivat täydellisesti kartanonherran alaisia. He työskentelivät kartanon pelloilla, korjasivat tiet ja kartanon rakennukset.

Lisäksi talonpoikien oli maksettava veroa käyttämästään kartanon tieissä ja sillasta, leinoessaan leipänsä kartanon unissa jne.

PORVARILLISET VALLANKUMOUKSET

Olemme nähneet, kuinka muutamat paimonet lammqslauoneen toivat enemmän voittoa kuin tuhannet maatyöläiset. Olemme nähneet, kuinka manufaktuurit syntyivät, tuottivat enemmän tavaroita ja toivat enemmän voittoa kuin käsityöläiset. Näin uusi yhteiskunta, kapitalismi, väkhitellen muodostuu vanhan feodalismiin sisällä. Porvaristo rikastuu ja alkaa nousta feodaaliherroja mahtavammaksi.

Mutta antavatko vanhat feodaaliherrat tämän noin vain tapahtua?

Eivät suinkaan. He ryhtyvät kynsin hampain taistelemaan vanhoista etuoikeuksistaan.

Tehtävä: Mitä etuoikeuksia feodaaliherroilla oli

Katso monisteen sivu 32.

Keskiajan kuluessa olivat talonpoikien velvollisuudet isäntäänsä kohtaan lisääntyneet. Eräissäkin kartanossa talonpoikien oli tultava yöllä sotkemaan seipäillä vallihaudan vettä, jotta sammakot eivät olisi kurnuttaneet ja häirinneet kartanonherran yöunta. Toisessa kartanossa talonpoikien velvollisuutena oli joka kesä toimittaa isännälleen kaksi tynnyriä lunta.

Kohdatessaan tilanherran tai hänen virkamiehensä, tuli talonpojan kumartaa syvään ja suudella tämän kättä tai olkapäitä.

Talonpojat olivat läpi keskiajan kapinoineet tilanherrojaan mielivaltaa vastaan. Nyös kaupunkiköyhälistön kapinointi oli voimistunut. Nyt nouseva porvaristo ryhtyi näiden kapinoiden johtoon käydessään vanhaa hallitsevaa luokkaa vastaan.

Englannissa porvaristo voimistui kaikkien ensimmäisenä, kuten olemme nähneet. Feodalismien aikana oli hallinnut yksinvaltainen kuningas yhdessä feodaaliherrojen ja papiston kanssa. Päästäkseen valtaan oli porvariston siis raivattava kuningas tieltään.

Kapinoistijat muodostivat oman armeijan. Armeijan ratsujoukko kävi yöllä ryöstämässä kuninkaan. Kuninkaan

kysymykseen: "Minkä vallan nimissä te toimitte?" upseeri, joka vangitsi kuninkaan näytti hänelle sanaakaan sanomatta pistoolia. Aamunsarastaessa kuningas kysyi uudelleen: "Missä ja minkälaiset ovat teidän valtuutenne?" - "Tässä ovat minun valtuuteni", vastasi upseeri osoittaen sotilaita.

Kuningas sanoi siihen alakuloisena: "Täytyy myöntää, etten ole koskaan nähnyt valtuuksia, jotka olisi kirjoitettu selvemällä käsialalla".

Myöhemmin kuninkaalta, suunnattoman väkijoukon läsnäollessa, katkaistiin pää.

Ranskan vallankumous

Kuuluisin porvarillinen vallankumous oli Ranskan vallankumous 1700-luvun lopussa. Ranskassa talonpojat, käsityöläiset ja manufaktuurien työläiset muodostivat kansan valtaenemmistön, kaikkiaan 24,5 miljoonaa. Aatelisia ja pappeja oli vain puoli miljoonaa.

Talonpokaislevottomuudet ka kaupunkiköyhälistön kapinat olivat vuosi vuodelta voimistuneet. Kun nälkää kärsivät työläiset ja talonpojat vaativat leipää eräässä Ranskan kaupungissa vastasi kaupungin päällikkö: "Pelloilla on jo ruoho korkeata, menkää sinne ja syökää sitä".

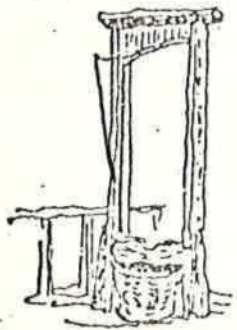
Kansan valtaenemmistö päätti vallan ottamisesta Pariisissa. Kuningas ryhtyi valmistelemaan hyökkäystä kaupunkiin ja väestön verilöylyä. Rykmentti palkattuja saksalaisia sotilaita ryntäsi asettoman väkijoukon kimppuun. Kaikui huuto "Aseisiin". Ranskaisia sotilaita yhtyi kansaan. Saman päivän iltana alkoi yleinen kapina. Hälytyskellot soivat. Raatihuoneelle (kaupungin hallinnon talo) kerääntynyt kansa päätti lähettää edustajia pääkaupungin eri piireihin aseistamaan niiden väestöä. Seuraavana päivänä väkijoukko murtautui asevarastolle ja murti asekauppoja. Aseiden määrän lisäämiseksi

raatihuoneella muodostettu komitea käski takoa 50 000 keihästä. Alkoi kuumeinen työ. Tervatynnyrit paloivat.

Pariisissa valmistauduttiin ottamaan vastaan kuninkaan sotajoukot taistelulla. Väkijoukon keskuudessa levisi huhu, että vanhan kuninkaallisen linnoituksen, Bastiljin vankilan, tykit oli suunnattu kaupunkia kohti. Kuului huuto: "Bastiljiin". Neljä tuntia kesti sitkeä bastiljin piiritys. Vihdoin saapuivat sotilaat tykkeineen piirittäjien avuksi. Vihdoin saapuivat

Tehtävä: Dia. Bastiljin valloitus.

Kerro omin sanoin kuvan tapahtumista.

Ranskan vallankumouksen aikana oli ahkerassa käytössä giljotiini.

Kuka käytti?

kaartilaiset tykkeineen piirittäjien avuksi. Nähdessään, että oli pakko antautua, Bastiljin komentaja syöksyi palava soitu kädessään ruutivarastoon aikoen räjäyttää linnoituksen. Mutta sotilaat pysäyttivät hänet. He avasivat Bastiljin portit. Komendantti surmattiin. Kaikilla kaduilla ja toroilla kaikui huutoja: "Voitto, voitto".

Vallankumousten merkitys

Englannin, Ranskan ja muiden maiden vallankumouksissa murskattiin feodaalinen järjestelmä.

Vallankumoukset raivasivat tietä kapitalismille.

Johtavaksi luokaksi nousi aatolästen ja pappäen sijalle porvaristo

Ensi Venäjä!

kysymykseen: "Minkä vallan nimissä te toimitte?" upseeri, joka vangitsi kuninkaan näytti hänelle sanaakaan sanomatta pistoolia. Aamunsarastaessa kuningas kysyi uudelleen: "Missä ja minkälaiset ovat teidän valtuutenne?" - "Tässä ovat minun valtuuteni", vastasi upseeri osoittaen sotilaita.

Kuningas sanoi siihen alakuloisena: "Täytyy myöntää, etten ole koskaan nähnyt valtuuksia, jotka olisi kirjoitettu selvemällä käsialalla".

Myöhemmin kuninkaalta, suunnattoman väkijoukon läsnäollessa, katkaistiin pää.

Ranskan vallankumous

Kuuluisin porvarillinen vallankumous oli Ranskan vallankumous 1700-luvun lopussa. Ranskassa talonpojat, käsityöläiset ja manufaktuurien työläiset muodostivat kansan valtaenemmistön, kaikkiaan 24,5 miljoonaa. Aatelisia ja pappeja oli vain puoli miljoonaa.

Talonpokaislevottomuudet ka kaupunkiköyhälistön kapinat olivat vuosi vuodelta voimistuneet. Kun nälkää kärsivät työläiset ja talonpojat vaativat leipää eräässä Ranskan kaupungissa vastasi kaupungin päällikkö: "Pelloilla on jo ruoho korkeata, menkää sinne ja syökää sitä".

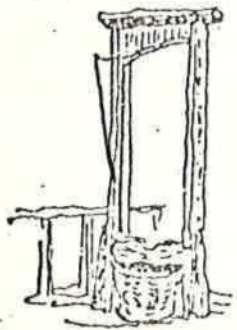
Kansan valtaenemmistö päätti vallan ottamisesta Pariisissa. Kuningas ryhtyi valmistelemaan hyökkäystä kaupunkiin ja väestön verilöylyä. Rykmentti palkattuja saksalaisia sotilaita ryntäsi asettoman väkijoukon kimppuun. Kaikui huuto "Aseisiin". Ranskaisia sotilaita yhtyi kansaan. Saman päivän iltana alkoi yleinen kapina. Hälytyskellot soivat. Raatihuoneelle (kaupungin hallinnon talo) kerääntynyt kansa päätti lähettää edustajia pääkaupungin eri piireihin aseistamaan niiden väestöä. Seuraavana päivänä väkijoukko murtautui asevarastolle ja murti asekauppoja. Aseiden määrän lisäämiseksi

raatihuoneella muodostettu komitea käski takoa 50 000 keihästä. Alkoi kuumeinen työ. Tervatynnyrit paloivat.

Pariisissa valmistauduttiin ottamaan vastaan kuninkaan sotajoukot taistelulla. Väkijoukon keskuudessa levisi huhu, että vanhan kuninkaallisen linnoituksen, Bastiljin vankilan, tykit oli suunnattu kaupunkia kohti. Kuului huuto: "Bastiljiin". Neljä tuntia kesti sitkeä bastiljin piiritys. Vihdoin saapuivat sotilaat tykkeineen piirittäjien avuksi. Vihdoin saapuivat

Tehtävä: Dia. Bastiljin valloitus.

Kerro omin sanoin kuvan tapahtumista.

Ranskan vallankumouksen aikana oli ahkerassa käytössä giljotiini.

Kuka käytti?

kaartilaiset tykkeineen piirittäjien avuksi. Nähdessään, että oli pakko antautua, Bastiljin komentaja syöksyi palava soitu kädessään ruutivarastoon aikoen räjäyttää linnoituksen. Mutta sotilaat pysäyttivät hänet. He avasivat Bastiljin portit. Komendantti surmattiin. Kaikilla kaduilla ja toroilla kaikui huutoja: "Voitto, voitto".

Vallankumousten merkitys

Englannin, Ranskan ja muiden maiden vallankumouksissa murskattiin feodaalinen järjestelmä.

Vallankumoukset raivasivat tietä kapitalismille.

Johtavaksi luokaksi nousi aatolästen ja pappäen sijalle porvaristo

Ensi Venäjä!

Toinen maailmansota 1939-54

Fasismin ensimmäinen vihollinen oli socialismi ja Neuvostoliitto.
Tämä käy ilmi saksalaisten lausunnoista:

Maatalousministeri Darro:

"Ei ole kysymys vain sen valtion tuhoamisesta, jonka keskus on Moskova... On kysymys ennen muuta siitä, että nujerretaan venäläiset kansana ja hajotetaan heidät."

Itäisen ministerön suunnitelma:

"Tänä vuonna Venäjällä kuolee nälkään 20-30 miljoonaa ihmistä. "nkä on jopa hyvä, että näin tapahtuu, joitakin kansojanhan täytyy pienentää."

Saksalaiset aloittivat toisen maailmansodan syksyllä 1939. Saksalaiset pystyivät valtaamaan suurimman osan Eurooppaa. 1941 alkoi kahden miljoonan miehen hyökkäys Neuvostoliittoon rintamalla, joka ulottui Jäämerestä Mustaan mereen. Vuonna 1942 Neuvostoliittoa vastaan soti Saksan ja sen liittolaisten sota-voimia yhteensä 240 divisioonaa. Samaan aikaan sotaa käytiin vain Pohjois-Afrikassa, jossa olevat englantilaiset joukot sitoivat neljä saksalaista ja 11 italialaista divisioonaa.

Tehtävä: Katso omasta kartastasi

- 1) maat, joihin Saksa hyökkäsi
- 2) kuinka pitkälle Neuvostoliittoon saksalaiset kykenivät etenemään
- 3) kuinka pitkälle Neuvostoliittoon suomalaiset kykenivät etenemään

Toisen maailmansodan ratkaisutaistelut käytiin Stalingradin kaupungin ympärillä Neuvostoliitossa. Toisen maailmansodan jälkeen löytyi Saksan sota-arkistosta kirjeitä, joita oli lähetetty mottiin jääneestä Stalingradin kaupungista

".. Tyrmistyin, kun vilkaisin kartaan. Olemme aivan yksin, ei mitään apua ulkoa käsin. Hitler on jättänyt meidät. ... Tämä on loppu."

"Tiedät siis, etten palaa. Olen järkyttynyt ja epäilen kaikkea. Vaikka tiedänkin vain osan siitä, mitä täällä tapahtuu, niin siitäkin olen aivan kurkkua myöten kylläinen." "Minä ei kukaan saa uskomaan, että kaverit kuolevat huulillaan sanat 'Eläköön Hitler'. Mutta jos he ovat vielä jotain saattaneet sanoa, niin se on ollut avunpyyntö."

".. Isä, sinä olet eversti. Tiedät, miten asiat ovat. Loppu on tullut. Kestämme vielä kahdeksan päivää. Sitten - loppu... Isä, Stalingradin helvetin täytyy olla teille kaikille varoituksena. Pyydän, ettet, unohtaisi sitä..."

TYÖVÄESTÖN OLOSUhteet

Koneiden avulla tehdastyöläiset pystyivät aikaansaamaan enemmän tuotteita kuin 10 tai 20 manufaktuurityöläistä. Samassa määrin lisääntyi tehtaanomistajan voitto. Tästä takia tehtaita rakennettiin jatkuvasti lisää. Työläisten lukumäärä nousi kymmeniin ja satoihin tuhansiin. Vähitellen yhteiskuntaan muodostui kaksi uutta perusluokkaa: palkka- työläiset ja tehtaanomistajat. Tehtaanomistajia kutsuttiin myös kapitalisteiksi.

Tehtävä: Mitkä olivat feodalismin aikaiset perusluokat?

Suurimman hyödyn koneiden käyttöönotosta korjasivat tehtaanomistajat. He omistivat tehtaaita ja koneet. He omistivat myös tuotteet, joita työläiset olivat koneiden avulla tehneet.

Työ tehtaassa

Työväestön olosuhteet olivat erittäin raskaat. Työvauhti oli huomattavasti kovempi kuin koskaan käsityöverstaassa tai manufaktuuriissa oli ollut. Tehtaanomistaja yritti pitää työläisiä koneen ääressä, niin kauan kuin nämä pystyivät jotain tekemään. Päivittäinen työaika olikin yli 12 tuntia, usein jopa yli 16 tuntia. Väsyneille työläisille tapahtui usein onnettomuuksia.

Erään aikalaisen kuvaus englantilaisesta tehtaasta: Työläisten täytyy olla tehtaassa puoli kuudelta aamulla. Muutamana minuutina myöhästymisestä rangaistaan, kymmenen minuutin myöhästymisestä pidätetään neljäsosa päiväpalkasta. Tehtailijalla on ehdoton valta. Hän menee ja tulee niinkuin mieli ja saattaa erottaa työläisen milloin tahansa, jos työläinen ei ole toiminut mielivaltaisten sääntöjen mukaisesti. Tehtailijan toimista ei voi valittaa kenellekään. Työläistä, joka puhuu toisen kanssa, laulaa tai viheltää, rangaistaan 6. denarin sakolla (kolmasosa päiväpalkasta). Kuka lähtee paikalta, rangaistuksen samoin 6 denarilla. Joka ilman valvojan lupaa menee ulos, saa kolmen denarin sakot.

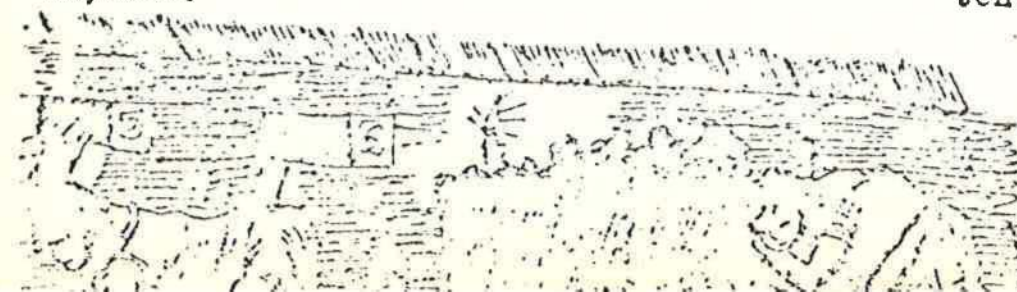
Englantilainen työläisäiti palaa lastensa kanssa töistä. Kuva eräästä senaikaisesta lehdestä.

THE RIVALS.

Erään englantilaisen lehden pilapiirros "Kilpailijat". Lehti kritisoi kapitalistista kilpailua. Miehen yläpuolella olevassa tekstissä lukee: "Brittiläinen työläinen. Ikä 60. Hintaa 2.20 puntaa". Ota selvää, mitä toisen kaveruksen yläpuolella lukee?

Työsuoritukset tehtaissa ja kaivoksissa olivat aluksi niin yksinkertaisia, että koulua käyttömättömät lapset pystyivät niitä tekemään. Monien lasten oli pakko mennä töihin vanhempien palkan pienuuden takia. Koulua lapset eivät käyneet.

Palkka

Tehtaanomistajan maksama palkka riitti juuri ja juuri työläisten hengissä pysymiseen. Monet työläiset huomasivat, että tehtaanomistajalla olisi kyllä ollut varaa maksaa enemmän palkkaa. Mutta tehtaanomistajaa ei vähääkään liikuttanut työläisten olosuhteet. Hän halusi vain lisätä omaa voittoa ja sen takia hän maksoi työläisille mahdollisimman vähän.

Nais- ja lapsityö

Voittonsa lisäämiseksi tehtaanomistaja otti naisia ja lapsia töihin koneen ääreen. Heille tarvitsi maksaa vähemmän palkkaa kuin miehille. Seuraavassa on taulukko, josta ilmenee, minkä ikäiset lapset työskentelivät tehtaissa:

Lapsityön alku	
(esimerkkinä on kolme englantilaista kaupunkia)	
Lasten lukumäärä	ikä
1	4-5 vuotta
3	5-6 "
68	6-7 "
133	7-8 "

Naisten ja lasten käyttö oli niin valtavaa, että yhteen aikaan 1800-luvun alkupuoliskolla vain yksi neljäsosa työvoimasta oli miehiä.

Usein pienikokoiset lapset laitettiin vetämään raskasta hiilikuormaa ahtaissa ja kosteissa kaivoskäytävissä. Säästääkseen kotimatkan hinnan, joutivat jotkut nukkumaankin tehtaassa.

TYÖVÄESTÖN OLOSUhteet

Koneiden avulla tehdastyöläiset pystyivät aikaansaamaan enemmän tuotteita kuin 10 tai 20 manufaktuurityöläistä. Samassa määrin lisääntyi tehtaanomistajan voitto. Tämän takia tehtaita rakennettiin jatkuvasti lisää. Työläisten lukumäärä nousi kymmeniin ja satoihin tuhansiin. Vähitellen yhteiskuntaan muodostui kaksi uutta perusluokkaa: palkka- työläiset ja tehtaanomistajat. Tehtaanomistajia kutsuttiin myös kapitalisteiksi.

Tehtävä: Mitkä olivat feodalismin aikaiset perusluokat?

Suurimman hyödyn koneiden käyttöönotosta korjasivat tehtaanomistajat. He omistivat tehtaaita ja koneet. He omistivat myös tuotteet, joita työläiset olivat koneiden avulla tehneet.

Työ tehtaassa

Työväestön olosuhteet olivat erittäin raskaat. Työvauhti oli huomattavasti kovempi kuin koskaan käsityöverstaassa tai manufaktuuriissa oli ollut. Tehtaanomistaja yritti pitää työläisiä koneen ääressä, niin kauan kuin nämä pystyivät jotain tekemään. Päivittäinen työaika olikin yli 12 tuntia, usein jopa yli 16 tuntia. Väsyneille työläisille tapahtui usein onnettomuuksia.

Erään aikalaisen kuvaus englantilaisesta tehtaasta: Työläisten täytyy olla tehtaassa puoli kuudelta aamulla. Muutamana minuutina myöhästymisestä rangaistaan, kymmenen minuutin myöhästymisestä pidätetään neljäsosa päiväpalkasta. Tehtailijalla on ehdoton valta. Hän menee ja tulee niinkuin mieli ja saattaa erottaa työläisen milloin tahansa, jos työläinen ei ole toiminut mielivaltaisten sääntöjen mukaisesti. Tehtailijan toimista ei voi valittaa kenellekään. Työläistä, joka puhuu toisen kanssa, laulaa tai viheltää, rangaistaan 6. denarin sakolla (kolmasosa päiväpalkasta). Kuka lähtee paikalta, rangaistuksen samoin 6 denarilla. Joka ilman valvojan lupaa menee ulos, saa kolmen denarin sakot.

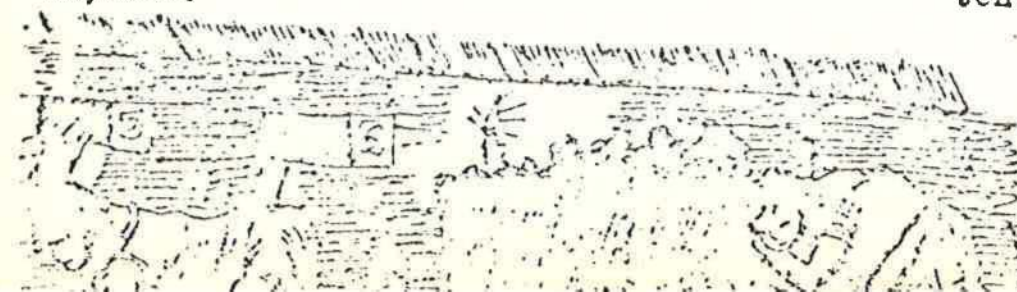
Englantilainen työläisäiti palaa lastensa kanssa töistä. Kuva eräästä senaikaisesta lehdestä.

THE RIVALS.

Erään englantilaisen lehden pilapiirros "Kilpailijat". Lehti kritisoi kapitalistista kilpailua. Miehen yläpuolella olevassa tekstissä lukee: "Brittiläinen työläinen. Ikä 60. Hintaa 2.20 puntaa". Ota selvää, mitä toisen kaveruksen yläpuolella lukee?

Työsuoritukset tehtaissa ja kaivoksissa olivat aluksi niin yksinkertaisia, että koulua käyttömättömät lapset pystyivät niitä tekemään. Monien lasten oli pakko mennä töihin vanhempien palkan pienuuden takia. Koulua lapset eivät käyneet.

Palkka

Tehtaanomistajan maksama palkka riitti juuri ja juuri työläisten hengissä pysymiseen. Monet työläiset huomasivat, että tehtaanomistajalla olisi kyllä ollut varaa maksaa enemmän palkkaa. Mutta tehtaanomistajaa ei vähääkään liikuttanut työläisten olosuhteet. Hän halusi vain lisätä omaa voittoa ja sen takia hän maksoi työläisille mahdollisimman vähän.

Nais- ja lapsityö

Voittonsa lisäämiseksi tehtaanomistaja otti naisia ja lapsia töihin koneen ääreen. Heille tarvitsi maksaa vähemmän palkkaa kuin miehille. Seuraavassa on taulukko, josta ilmenee, minkä ikäiset lapset työskentelivät tehtaissa:

Lapsityön alku	
(esimerkkinä on kolme englantilaista kaupunkia)	
Lasten lukumäärä	ikä
1	4-5 vuotta
3	5-6 "
68	6-7 "
133	7-8 "

Naisten ja lasten käyttö oli niin valtavaa, että yhteen aikaan 1800-luvun alkupuoliskolla vain yksi neljäsosa työvoimasta oli miehiä.

Usein pienikokoiset lapset laitettiin vetämään raskasta hiilikuormaa ahtaissa ja kosteissa kaivoskäytävissä. Säästääkseen kotimatkan hinnan, joutivat jotkut nukkumaankin tehtaassa.

KAPITALISMIN SYNTY SUOMESSA

Maanomistusolot

Suomessa väkiluku lisääntyi 1700-luvulla voimakkaasti. Mutta uusia tiloja perustettiin vähän. Yhä useampi talonpoikaisperhe jäi ilman omaa tilaa. He muodostivat laajan tilattoman väestön.

Osalle talonpoikaisperheitä aatelistet ja muut maanomistajat lohkaisivat omista maistaan torpan viljeltäväksi. Näitä talonpoikia kutsuttiin torppareiksi. He maksoivat torpastaan vuokraa ja tekivät päivätöitä isännän pelolla.

Kuuluisa suomalainen kirjailija Väinö Linna kuvaa hämäläisten torpparien ja maataloustyöväestön asemaa kirjassaan "Täällä Bohjan-tähden alla". Linna mukaan isännät saattoivat käyttäytyä, kuinka mielivaltaisesti tahansa: vuokraa ja päivätöitä kiristettiin, torppari perheineen saatettiin häätää lunihankeen jne. Kiireisimpinä viljan korjuuajkoina täytyi torppareiden työskennellä kartanon pellolla kaikki päivät ja yöllä kuuvalossa yrittää korjata omia viljojaan.

Erityisesti 1800-luvulla lisääntyi täysin maattoman väestön määrä. Kymmenkunta prosenttia suurimmista maanomistajista omisti puolet koko Suomen viljellyn maan pinta-alasta. 3/4 maalla elävästä väestä oli 1800-luvun lopulla vailla omaa tilaa.

Millä he elivät ?

Uokaipäiväisen toimeentulonsa he hankkivat myymällä työvoimansa tilanomistajille.

Tilattoman väestön elinolosuhteet olivat kurjat. Seuraavassa on main vaivaishoidon tarkastajan raportti vuodelta 1901: "He asuvat tavallisesti varta vasten heille aiotuissa asunnoissa, usein kolme, neljä perhettä samassa tuvassa. Heensä ei kollaakaan näistä henkilöistä ole enemmän tilaa käytettävissään kuin makuupaikka uunilla, kiintonaisella seinäpenkillä tahi lattialla. Sängyt ovat näest laajoissa osissa maata tälle yhteiskuntaluokalle turtemattomia ylellisyyskapineita".

Ylirasituksesta ja huonosta ravinnosta johtuen monet lapset menettivät muutamassa vuodessa terveytensä.

Souraavassa on erään englantilaisen tytön kertomus. Hän oli 23-vuotiaana työkyvytön ja joutui elämään köyhäinhoidossa.

"Kun oli 6-vuotias, aloin työskennellä tehtaassa.

Jos omistaja sattui olemaan pahalla päällä, jouduin työskentelemään 9:ään illalle. Välillä oli 40 minuutin ruokatauko. Jos olimme työskennelleet huonosti, emme saaneet pitää ruokatautia, vaan jouduin syömään koneiden ääressä seisaaltamme.

Joutuin koko päivän työskentelemään seisaltani. Kun koneet kävivät nopeasti, oli työni erittäin rasittavaa. Mutta jos uuvuin ja työni hidastui, meitä lyötiin kepeillä. Koko ajan työnjohtajat valvoivat meidän pikkutyttöjen työtä ylemmältä tasolta.

Huoneessa, jossa työskentelin oli niin kova pöly, että työn päätyttyä, minun oli vaikea hengittää."

Tehtävä: Ranskalainen kirjailija Victor Hugo on sanonut kapitalismin alkuaikojen lapsista: "He olivat lapsia, joista yksikään ei nauranut". Mitähän kirjailija on mahtanut tarkoittaa ?

Englantilainen pikkupoika pyytää lisää keittoa. Hän on äskettäin tullut töihin, eikä vielä tiedä, ettei lisää keittoa saa pyytää. Tämän takia tekemä olevat pojat katsovat pelästyneinä.

Onko Oloven Tunt?

Eikä liberaalimmi?

Suurin osa työläisistä oli jatkuvasti aliravittuja - osa jopa nälkiintyneitä. Elintarviketuotanto vähentyi muutamien tarvikkeiden osalta lähes jopa puolella sen tuloksena, ettei työläisillä ollut varaa ruuan ostoon. Tästä esimerkkinä on seuraava taulukko.

Elintarviketuotannon väheneminen

henkeä kohti Pariisissa 1821-31

maito ja leipä	33 %
viini	25 %
liha	24 %
juusto	40 %

KAPITALISMIN SYNTY SUOMESSA

Maanomistusolot

Suomessa väkiluku lisääntyi 1700-luvulla voimakkaasti. Mutta uusia tiloja perustettiin vähän. Yhä useampi talonpoikaisperhe jäi ilman omaa tilaa. He muodostivat laajan tilattoman väestön.

Osalle talonpoikaisperheitä aatelistet ja muut maanomistajat lohkaisivat omista maistaan torpan viljeltäväksi. Näitä talonpoikia kutsuttiin torppareiksi. He maksoivat torpastaan vuokraa ja tekivät päivätöitä isännän pelolla.

Kuuluu suomalaisen kirjailija Väinö Linna kuvaa hämäläisten torpparien ja maataloustyöväestön asemaa kirjassaan "Täällä Bohjan-tähden alla". Linna mukaan isännät saatoivat käyttäytyä, kuinka mielivaltaisesti tahansa: vuokraa ja päivätöitä kiristettiin, torppari perheineen saatettiin häätää lunihankeen jne. Kiireisimpinä viljan korjuuaikoina täytyi torppareiden työskennellä kartanon pellolla kaikki päivät ja yöllä kuuvalossa yrittää korjata omia viljojaan.

Erityisesti 1800-luvulla lisääntyi täysin maattoman väestön määrä. Kymmenkunta prosenttia suurimmista maanomistajista omisti puolet koko Suomen viljellyn maan pinta-alasta. 3/4 maalla elävästä väestä oli 1800-luvun lopulla vailla omaa tilaa.

Millä he elivät ?

Uokaipäiväisen toimeentulonsa he hankkivat myymällä työvoimansa tilanomistajille.

Tilattoman väestön elinolosuhteet olivat kurjat. Seuraavassa on main vaivaishoidon tarkastajan raportti vuodelta 1901: "He asuvat tavallisesti varta vasten heille aiotuissa asunnoissa, usein kolme, neljä perhettä samassa tuvassa. Heillä ei kyllään näistä henkilöistä ole enemmän tilaa käytettävissään kuin makuupaikka uunilla, kiintonaisella seinäpenkillä tahi lattialla. Sängyt ovat näest laajoissa osissa maata tälle yhteiskuntaluokalle turtemattomia ylellisyyskapineita".

Ylirasituksesta ja huonosta ravinnosta johtuen monet lapset menettivät muutamassa vuodessa terveytensä.

Souraavassa on erään englantilaisen tytön kertomus. Hän oli 23-vuotiaana työkyvytön ja joutui elämään köyhäinhoidossa.

"Kun oli 6-vuotias, aloin työskennellä tehtassa.

Jos omistaja sattui olemaan pahalla päällä, jouduin työskentelemään 9:ään illalle. Välillä oli 40 minuutin ruokatauko. Jos olimme työskennelleet huonosti, emme saaneet pitää ruokatautia, vaan jouduin syömään koneiden äänessä seisaaltamme.

Joutuin koko päivän työskentelemään seisaltani. Kun koneet kävivät nopeasti, oli työni erittäin rasittavaa. Mutta jos uuvuin ja työni hidastui, meitä lyötiin kepeillä. Koko ajan työnjohtajat valvoivat meidän pikkutyttöjen työtä ylemmältä tasolta.

Huoneessa, jossa työskentelin oli niin kova pöly, että työn päätyttyä, minun oli vaikea hengittää."

Tehtävä: Ranskalainen kirjailija Victor Hugo on sanonut kapitalismin alkuaikojen lapsista: "He olivat lapsia, joista yksikään ei nauranut". Mitähän kirjailija on mahtanut tarkoittaa ?

Englantilainen pikkupoika pyytää lisää keittoa. Hän on äskettäin tullut töihin, eikä vielä tiedä, ettei lisää keittoa saa pyytää. Tämän takia tekemä olevat pojat katsovat pelästyneinä.

Onko Oloven Tunt?

Eikä liberaalimmi?

Suurin osa työläisistä oli jatkuvasti aliravittuja - osa jopa nälkiintyneitä. Elintarviketuotanto vähentyi muutamien tarvikkeiden osalta lähes jopa puolella sen tuloksena, ettei työläisillä ollut varaa ruuan ostoon. Tästä esimerkkinä on seuraava taulukko.

Elintarviketuotannon väheneminen

henkeä kohti Pariisissa 1821-31

maito ja leipä	33 %
viini	25 %
liha	24 %
juusto	40 %

Teollisuuden synty

Suomen teollisuus alkaa kehittyä 1800-luvun puolivälin jälkeen. Euroopassa oli tällöin tapahtunut puun kysynnän lisääntyminen. Suomen porvarit - vanhat kauppiassuvut - alkavat rakentaa uusia sahoja. Sahoilla otettiin höyrykone käyttöön 1840-luvulla.

Tehtävä: Milloin höyrykone oli keksitty ja missä? Mitä seurauksia höyryn käyttöönotosta oli ollut?

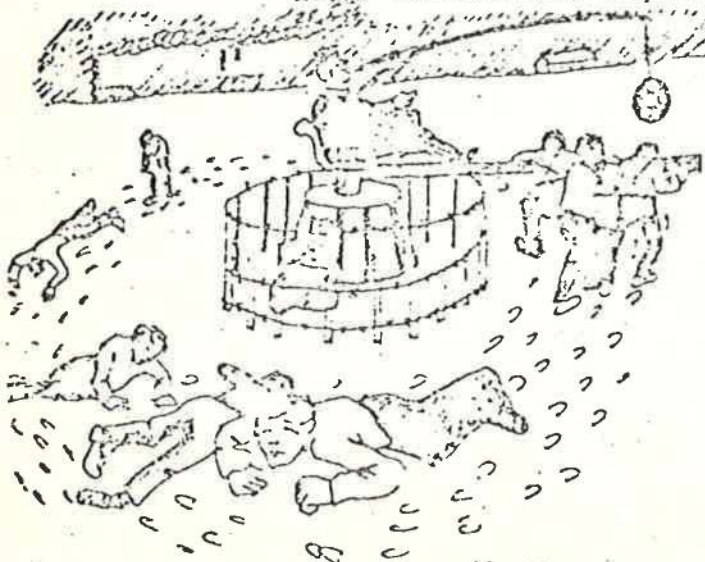
Koskemattomat luonnonrikkautemme, metsät ja kosket, sekä halpa työvoima houkuttelivat kapitalistisia yrittäjiä Saksasta, Ruotsista ja Englannista maahan. Suomen puun kysyntä kasvoi valtavasti höyrykoneen käyttöönoton jälkeen.

Vuosikymmenien ajan ostettiin tietämättömiltä talonpojilta metsiä, monasti koko tilakin piikkahinnalla. Hyvin yleistä oli juottaa myyjä humalaan, jolloin hänen nimensä oli helppo saada minkkilaiseen kauppakirjaan tahansa. Suurten nälkävuosien aikana, etenkin 1860-luvulla, kapitalistiset yrittäjät hankkivat melkein ilmaiseksi puutavaraa vaihtamalla nälkää näkeville talonpojilta näiden metsät ulkomailta tuottamaansa halpaan viljaan. Vuoden metsäsiamies osti kolmella jauhosäkkillä hakku-oikeiden erään isännän metsään 10 vuodeksi ja hakkautti yhtenä ainoana vuonna siitä 10 000 tukkia.

Tehtävä: Kuuntele opettajan lukema kertomus, joka kuvaa oleja 1873 Kotkasta, joka oli eräs sahateteollisuuden keskus. Tuon ajan Kotkaa on verrattu "villiin länteen"? Minkähän takia?

Viime vuosisadan lopulla ryhtyivät porvarit perustamaan selluloosa

ja paperitehtaita. Mm. Tampereesta alkoi kehittyä maamme huomattuin tehdaspaikkakuntia. Kuten muuallakin työvoima tehtaisiin saatiin maataloudesta, kun teollisuustyöläisiä oli 1870 noin 10 000 oli heitä kolme vuosikymmentä myöhemmin lähes kahdeksankertainen määrä. Teollisuuskapitalistien vastapainoksi alkaa myös Suomeen muodostua palkkatyöväestön luokka. Kapitalistit ja työväestö kävivät keskenään taistelua huonoista työolosuhteista, pitkiä työpäiviä ja palkan suuruudesta.

Työriistijän mylly. Kuva eräästä työväenlehdessä. Mitä kuvanpiirtäjä on halunnut tuoda esille?

Kertomus maalaispojasta teollisuustyöläiseksi.

Oskari on perheen sisarusparvesta kaikkein nuorin. Sisaruksia on kaikkiaan 8. Olisi ollut enemmänkin, mutta huonojen terveydellisten olosuhteiden vuoksi on Oskarin 3 pientä sisarusta kuollut jo vauvana. 1800-luvulla olivat asunnot kylmiä ja vetoisia, ruoka oli tavallisilla ihmisillä puutteellista. Leipään jouduttiin sekoittamaan puusta saatavaa peltua.

Oskari syntyi torpparin poikana. Hänen isänsä oli Tuomas, joka oli saanut eräältä isännältä luvan rakentaa tämän maalle torpan. Torpan ympärille Tuomas raivasi pellon, jossa hän kasvatti sen viljan jolla perhe tuli tyydyttää ravinnon tarpeensa. Torpparit kävivät työssä isännän pelloilla ja metsissä korvaukseksi siitä, että asuivat isännän maalla. Isännät tarvitsivat näitä torppareita, koska muuten he olisivat joutuneet tekemään itse työnsä tai haalimaan satunnaisia työntekijöitä. Usein torpparit joutuivat yöllä viljelemään omat peltonsa, kun päivät piti olla isännän mailla. Eikä pelkästään Tuomas joutunut tekemään taloon töitä, vaan koko hänen perheensä aina sitä myöten kun lapset kasvoivat. Torppareita oli Suomessa tuohon aikaan paljon. Paljon oli myös sellaisia maatöitä tekeviä ihmisiä, joilla ei ollut edes torppaa vaan he kiensivät talosta taloon töissä tai tekivät yhteisen talon töitä ja saivat asua tämän nurkissa.

Oskari oli pienestä pitäen tottunut maatöihin ja metsätöihin. Metsätöitä oli tosin siihen aikaan aika vähän kun metsiä ei saanut rajattomasti hakata, koska laki kielsi sen. Pelättiin että metsät loppuu. Joka tapauksessa eräänä päivänä eteen tuli se, että Oskari ei enää voinut saada elantoaan torpassa asumalla. Vanhin veli panti torpan viljelemisen ja asui perheineen siinä. Muut sisaruksensa olivat jo maailmalla joutuneet. Kuka oli piikana lähi talossa, kukahennytti kaupunkiin onneaan etsimään. Yksi työstä oli päässyt torpparin vaiheeksi naapurikyliin. Tuomas oli jo aikaa sitten siirtynyt nanan majalle.

Oskari pienin sisarusparvesta, ikänsä maalla ollut naapurikylien paimenkoikatyöpiikki teki päätöksen: kaupunkiin, tehtaan.

Eloittiin 1860-luvun alkua Suomessa oli teollistuminen pääsarjassa vauhtiin. Tämä johtui lainsäädännön muuttamisesta. Maassa alettiin toteuttaa elinkeinovapautta vähitellen. Tämä ilmiö oli yleismaailmallinen koko Länsi-Euroopassa oli alaa voittanut taloudellinen liberalismi. Suomen teollisuutta alettiin kehittää valtiovaltion toimesta. Poisaalta ulkomaalaiset yrittäjät alkoivat yhä enemmän kiinnostua maamme puutavaraa ja muistakin tuotteista.

Vuonna 1857 annettiin lupa perustaa höyryllä toimiva saha. Tämä nosti nopeasti sahatavaran tuotantoa. Aikaisemmin sahausuksessa ei saanut käyttää höyryä, koska se oli tehokas pelättiin, että metsät loppuu.

1861 annettiin laki, jonka mukaan puutavaraa sai sahata määrättä. 1863 sallittiin maassa kauppa myös maaseudulla. Aikaisemmin sai myydä tavaroita vain määrättyissä kaupungeissa. Nämä lait olivat esineläisiä siihen, että 1879 säädettiin laki joka salli täydellisen elinkeinovapauden. (Etsin Oskari ei voinut alkaa tehtaanoimiseksi, koska ei ollut rahaa, mutta lain mukaan hän OLSI VOIKKA).

Maassa alkoi taloudellinen vilkastuminen mikä näkyi myös. Lyös liikenne välineet olivat näyttöä siitä, että alettiin elää uutta aikaa. Kiskoilla rupeesivat kolisemaan veturit ja sisävesillä oli jo vuodesta 1853 puskutellut höyrylaivoja ensimmäinen oli Ilmarinen. Höyry oli valttia maalle teollisuus. Vähitellen päätettiin aikaa että loppu...

Teollisuuden synty

Suomen teollisuus alkaa kehittyä 1800-luvun puolivälin jälkeen. Euroopassa oli tällöin tapahtunut puun kysynnän lisääntymisen. Suomen porvarit - vanhat kauppiassuvut - alkavat rakentaa uusia sahoja. Sahoilla otettiin höyrykone käyttöön 1840-luvulla.

Tehtävä: Milloin höyrykone oli keksitty ja missä? Mitä seurauksia höyryn käyttöönotosta oli ollut?

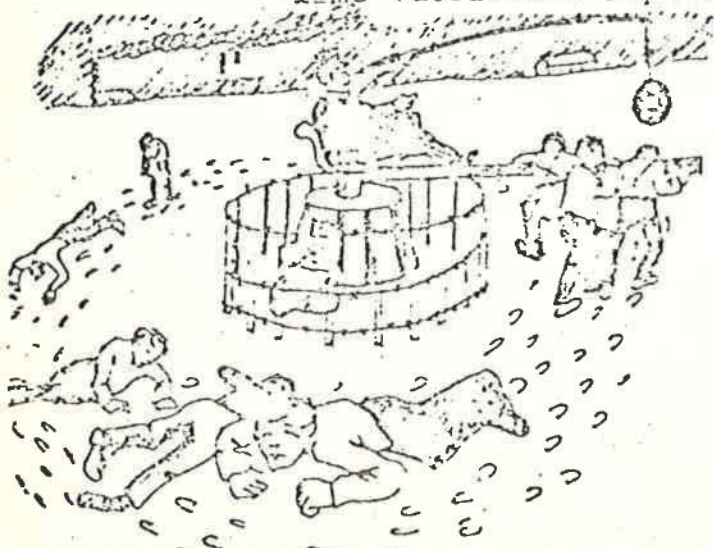
Koskemattomat luonnonrikkautemme, metsät ja kosket, sekä halpa työvoima houkuttelivat kapitalistisia yrittäjiä Saksasta, Ruotsista ja Englannista maahan. Suomen puun kysyntä kasvoi valtavasti höyrykoneen käyttöönoton jälkeen.

Vuosikymmenien ajan ostettiin tietämättömiltä talonpojilta metsiä, monasti koko tilakin pilkkahinnalla. Hyvin yleistä oli juottaa myyjä humalaan, jolloin hänen nimensä oli helppo saada minkkilaiseen kauppakirjaan tahansa. Suurten nälkävuosien aikana, etenkin 1860-luvulla, kapitalistiset yrittäjät hankkivat melkein ilmaiseksi puutavaraa vaihtamalla nälkää näkeville talonpojilta näiden metsät ulkomailta tuottamaansa halpaan viljaan. Vuoden metsäasiamies osti kolmella jauhosäkkillä hakkuoikeiden erään isännän metsään 10 vuodeksi ja hakkautti yhtenä ainoana vuonna siitä 10 000 tukkia.

Tehtävä: Kuuntele opettajan lukema kertomus, joka kuvaa oleja 1873 Kotkasta, joka oli eräs sahateteollisuuden keskus. Tuon ajan Kotkaa on verrattu "villiin länteen"? Minkähän takia?

Viime vuosisadan lopulla ryhtyivät porvarit perustamaan selluloosa

ja paperitehtaita. Mm. Tampereesta alkoi kehittyä maamme huomatuimpia tehdaspaikkakuntia. Kuten muuallakin työvoima tehtaisiin saatiin maataloudesta, kun teollisuustyöläisiä oli 1870 noin 10 000 oli heitä kolme vuosikymmentä myöhemmin lähes kahdeksankertainen määrä. Teollisuuskapitalistien vastapainoksi alkoi myös Suomeen muodostua palkkatyöväestön luokka. Kapitalistit ja työväestö kävivät keskenään taistelua huonoista työolosuhteista, pitkiä työpäiviä ja palkan suuruudesta.

Työriistäjän mylly. Kuva eräästä työväenlehdessä. Mitä kuvanpiirtäjä on halunnut sanoa?

Oskari on perheen sisarusparvesta kaikkein nuorin. Sisarusparvea on kaikkiaan 8. Olisi ollut enemmänkin, mutta huonojen terveydellisten olosuhteiden vuoksi on Oskarin 3 pientä sisarusta kuollut jo vauvana. 1800-luvulla olivat asunnot kylmiä ja vetoisia, ruoka oli tavallisilla ihmisillä puutteellista. Leipään jouduttiin sekoittamaan puusta saatavaa peltua.

Oskari syntyi torpparin poikana. Hänen isänsä oli Tuomas, joka oli saanut eräältä isännältä luvan rakentaa tämän maalle torpan. Torpan ympärille Tuomas raivasi pellon jossa hän kasvatti sen viljan jolla perhe tuli tyydyttää ravinnon tarpeensa. Torpparit kävivät työssä isännän pelloilla ja metsissä korvaukseksi siitä, että asuivat isännän maalla. Isännät tarvitsivat näitä torppareita, koska muuten he olisivat joutuneet tekemään itse työnsä tai haalimaan satunnaisia työntekijöitä. Usein torpparit joutuivat yöllä viljelemään omat peltonsa, kun päivät piti olla isännän mailla. Eikä pelkästään Tuomas joutunut tekemään taloon töitä, vaan koko hänen perheensä aina sitä myöten kun lapset kasvoivat. Torppareita oli Suomessa tuohon aikaan paljon. Paljon oli myös sellaisia maatöitä tekeviä ihmisiä, joilla ei ollut edes torppaa vaan he kiensivät talosta taloon töissä tai tekivät yhteisen talon töitä ja saivat asua tämän nurkissa.

Oskari oli pienestä pitäen tottunut maatöihin ja metsätöihin. Metsätöitä oli tosin siihen aikaan aika vähän kun metsiä ei saanut rajattomasti hakata, koska laki kielsi sen. Pelättiin että metsät loppuu. Joka tarpeessa eräänä päivänä eteen tuli se, että Oskari ei enää voinut saada elantonsa torpassa asuamalla. Vanhin veli päätti torpan viljelemisen ja asui perheineen siinä. Muut sisarusparvet olivat jo maailmalle joutuneet. Kuka oli piikana lähi talossa, kukahannut kaupunkiin onneaan etsimään. Yksi työstä oli päässyt torpparin vaihtoiksi naapurikyliin. Tuomas oli jo aikaa sitten siirtynyt manan rajoille. Oskari pienin sisarusparvesta, ikänsä maalla ollut naamaelokainen paimenkoikatyöpiikki teki päätöksen: kaupunkiin, tehtaaseen.

Ellettiin 1860-luvun alkua Suomessa oli teollistuminen pääsarjassa vauhtiin. Tämä johtui lainsäädännön muuttumisesta. Maassa alettiin toteuttaa elinkeinovapautta vähitellen. Tämä ilmiö oli yleismaailmallinen koko Länsi-Euroopassa oli alaa voittanut taloudellinen liberalismi. Suomen teollisuutta alettiin kehittää valtiovaltan toimista. Poisaalta ulkomaalaiset yrittäjät alkoivat yhä enemmän kiinnostua maamme puutavaraista ja muistakin tuotteista.

Vuonna 1857 annettiin lupa perustaa höyryllä toimiva saha. Tämä nosti nopeasti sahatavaran tuotantoa. Aikaisemmin sahatuksessa ei saanut käyttää höyryä, koska se oli tehokas pelättiin, että metsät loppuu. 1861 annettiin laki, jonka mukaan puutavaraa sai sahata määrättä. 1868 sallittiin maassa kauppa myös maaseudulla. Aikaisemmin sai myydä tavaroita vain määrättyissä kaupungeissa. Tämä laki oli esinäkös siihen, että 1879 säädettiin laki joka salli täydellisen elinkeinovapauden. (Toisin Oskari ei voinut alkaa tehtaancuistajaksi, koska ei ollut rahaa, mutta lain mukaan hän OLISI VOINUT).

Maassa alkoi taloudellinen vilkastuminen mikä näkyi myös lyönsä liikenne välineet olivat näyttöä siitä, että alettiin elää uutta aikaa kiskoilla rupeesivat kolisemaan veturit ja sisävesillä oli jo vuodesta 1853 puskutellut höyrylaivoja ensimmäinen oli Ilmarinen. Höyry oli valittu näin johtajaksi. Vähitellen alkettiin ajatella, että jopa Oskari

Suomen tärkeimpänä teollisuutena oli sahatavara teollisuus ja puuhioke-teollisuus. Rautamurkkeja täällä myös oli. Rikkaat ruukin patruunat usein alkoi muuttaneet vallitsivat koko ruukkinsa aluetta rau-taisella eikä suinkaan aina niin hellällä kädellä.

Myös tekstiili teollisuus sai täällä suurta merkitystä jo melko varhain. Tampereen kaupungista tuli keskus tälle teollisuudelle.

Kutomoja oli jo 1800-luvun alussa perustettu mutta vuosien puolel-lä oli tullut vaikeuksia ja uusi parempi suuntaus alkoi taas ennen vuosien vaihdetta.

Jos taas seuraamme Oskaria löydämme hänet erään kaupungin rautatie ase-malta hattukädessä. Oskarille alkoi vaikea taival. Kaupunki oli suuri ja rahaakaan ei juuri ollut. Löytyipä kuitenkin iltaan mennessä eräs suutari jolla oli oma asunto laitakaupungilla. Suutari oli Oskari koti-seudulta. Sieltä löytyi sitten Oskarille asunto. Keittiössä oli penkki joka alkuun palveli vuotena ja hyvin palveli.

Oskarilla kävi tuuri. Hän löysi itsensä tehtaantöyläisenä eräänä päi-vänä. Hän oli ehtinyt jo välillä hiukan hermostua kun niihin tehtaisiin jonotti muitakin kuin hän.

Työ oli raskasta, päivät olivat pitkiä ja salissa kylmä tai kostea, rehellisesji puhuen siellä oli sekä kylmää, että kosteata. Kauhulla Oskari katsoi kuinka työnantaja saattoi erottaa työntekijän silloin kun tämä tuli sairaaksi. Ei sellaista työläistä voinut pitää kun se ei ky-ennyt töihin, ei sillä mitään tehnyt. Sen Oskari myös huomasi että valit-takaan ei saanut, poishan sitä silloin joutui.

Elämä on kummallista. Vaikka Oskari ei valittanut eikä ollut edes kovas-ti sairas hän joutui pois työstä. Monet muutkin joutuivat. Tämä johtui siitä, että tehdas joutui vaikeuksiin ja työtä ei enää ollut. Kilpai-leva tehdas oli saanut parempia koneita ja se tuotti paljon enemmän joten kukaan ei halunnut ostaa hitaasti toimitettavia vanhanaikaisempia tavaroita. Joka tehtaalla oli vaikeuksia saada tavaroita kaupaksi.

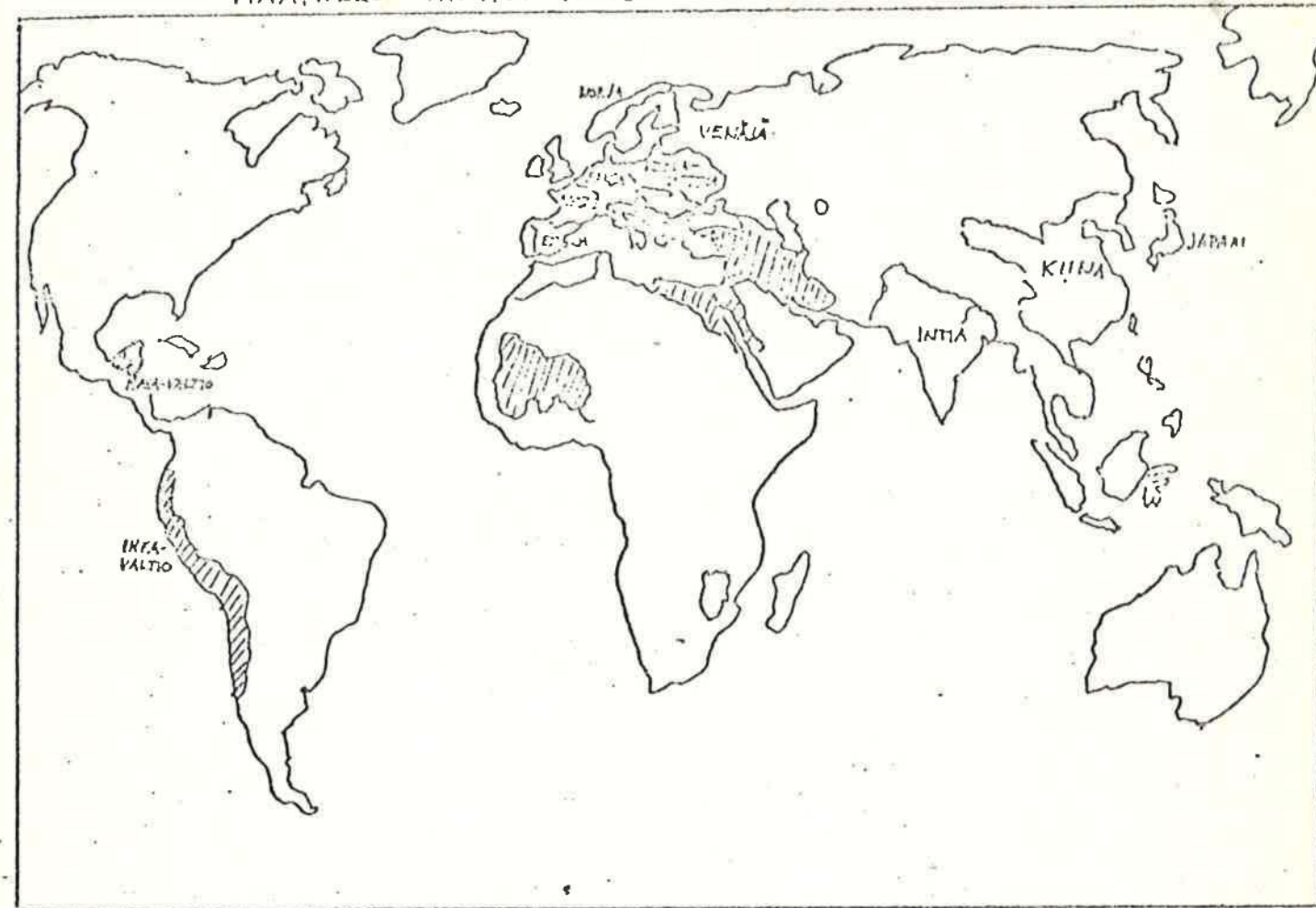
Odotettiin jonkun aikaa. Oskari oli työttömänä, välillä teki mitä sattui. Taas kohta hän pääsi töihin. Oskari tapasi myös tulevan vaimonsa El-lin.

Elli ja Oskari menivät naimisiin saivat Nellahuoneen ja olivat köyhäs-ti onnellisia ja aina väsyneitä. Heidän ikkunastaan näkyi kesällä siree-nin oksia ja hesuunnittelivat saavansa joskus keittiön ja kamarin, jor-ka olisivat omat. Toisin oli kuitenkin käyvä. Tehtaassa alkoi taas ol-la vaikeuksia ja hinnat nousivat säästöistä ei ollu puhuttakaan. Mitä kovemmin teki työtä sitä enemmän olisi pitänyt jaksaa.

Tehtaassa työläiset huomasivat että yhdessä heidän täytyy tehdä jotain asemansa parantamiseksi. Mutta mitä he voivat kun tarpeeksi meni ei tol-lut mukaan. Oskari sairastui ja tuli kiertäviksi mutta hänen päässään alkoi itää uusi ajatus. Pitäisi päästä Amerikkaan. Naapuri oli mennyt ja kerran kirjoittanutkin, että hyvin menee kun vaan tekee työtä.

Tekee työtä niitti Oskari. Onhan sitä yritetty. Amerikan ajatus täytyi kuitenkin hyljätä, sillä siinä ei ollut säästöjä ollut kun menivät sairas-taessa. Ei oskarin aikana vielä sairaseläköitä ollut. Eikä Oskari oi-kein apua olisi halunnutkaan, koska oli oppinut että omalla työllä täy-tyy elää.

Elli ja Oskari vanhenivat elämän iltaan muutamien lapsensa kanssa, jotka jo näkivät sen ajan että työläiset yrittivät yhdessä ajaa asemaansa. Oskarikin oli jo ajatellut sitä.

KERTAUS

Karttaan on merkitty turkkilaisten valloitukset. Miten ne vaikuttivat löytöretkiin? _____

Kartassa on myös Keski- ja Etelä-Amerikan intiaanivaltiot. Millainen kehitys niissä alkoi löytöretkien jälkeen? _____

Kuvassa on myös korkealle kehittynyt afrikkalainen valta-kunta. Mitä seurauksia sille on löytöretkistä ollut? _____

Mihin yhteiskuntamuodostumaan liittyy vieressä olevan kuvan aihe? _____

Mitä kuva esittää? _____

Suomen tärkeimpänä teollisuutena oli sahatavara teollisuus ja puuhioke-teollisuus. Rautamurkkeja täällä myös oli. Rikkaat ruukin patruunat usein alkoi muuttaneet vallitsivat koko ruukkinsa aluetta rau-taisella eikä suinkaan aina niin hellällä kädellä.

Myös tekstiili teollisuus sai täällä suurta merkitystä jo melko varhain. Tampereen kaupungista tuli keskus tälle teollisuudelle.

Kutomoja oli jo 1800-luvun alussa perustettu mutta vuosien puolel-lä oli tullut vaikeuksia ja uusi parempi suuntaus alkoi taas ennen vuosien vaihdetta.

Jos taas seuraamme Oskaria löydämme hänet erään kaupungin rautatie ase-malta hattukädessä. Oskarille alkoi vaikea taival. Kaupunki oli suuri ja rahaakaan ei juuri ollut. Löytyipä kuitenkin iltaan mennessä eräs suutari jolla oli oma asunto laitakaupungilla. Suutari oli Oskari koti-seudulta. Sieltä löytyi sitten Oskarille asunto. Keittiössä oli penkki joka alkuun palveli vuotena ja hyvin palveli.

Oskarilla kävi tuuri. Hän löysi itsensä tehtaantöläisenä eräänä päi-vänä. Hän oli ehtinyt jo välillä hiukan hermostua kun niihin tehtaisiin jonotti muitakin kuin hän.

Työ oli raskasta, päivät olivat pitkiä ja salissa kylmä tai kostea, rehellisesji puhuen siellä oli sekä kylmää, että kosteata. Kauhulla Oskari katsoi kuinka työnantaja saattoi erottaa työntekijän silloin kun tämä tuli sairaaksi. Ei sellaista työläistä voinut pitää kun se ei ky-ennyt töihin, ei sillä mitään tehnyt. Sen Oskari myös huomasi että valit-takaan ei saanut, poistan sitä silloin joutui.

Elämä on kummallista. Vaikka Oskari ei valittanut eikä ollut edes kovas-ti sairas hän joutui pois työstä. Monet muutkin joutuivat. Tämä johtui siitä, että tehdas joutui vaikeuksiin ja työtä ei enää ollut. Kilpai-leva tehdas oli saanut parempia koneita ja se tuotti paljon enemmän joten kukaan ei halunnut ostaa hitaasti toimitettavia vanhanaikaisempia tavaroita. Joka tehtaalla oli vaikeuksia saada tavaroita kaupaksi.

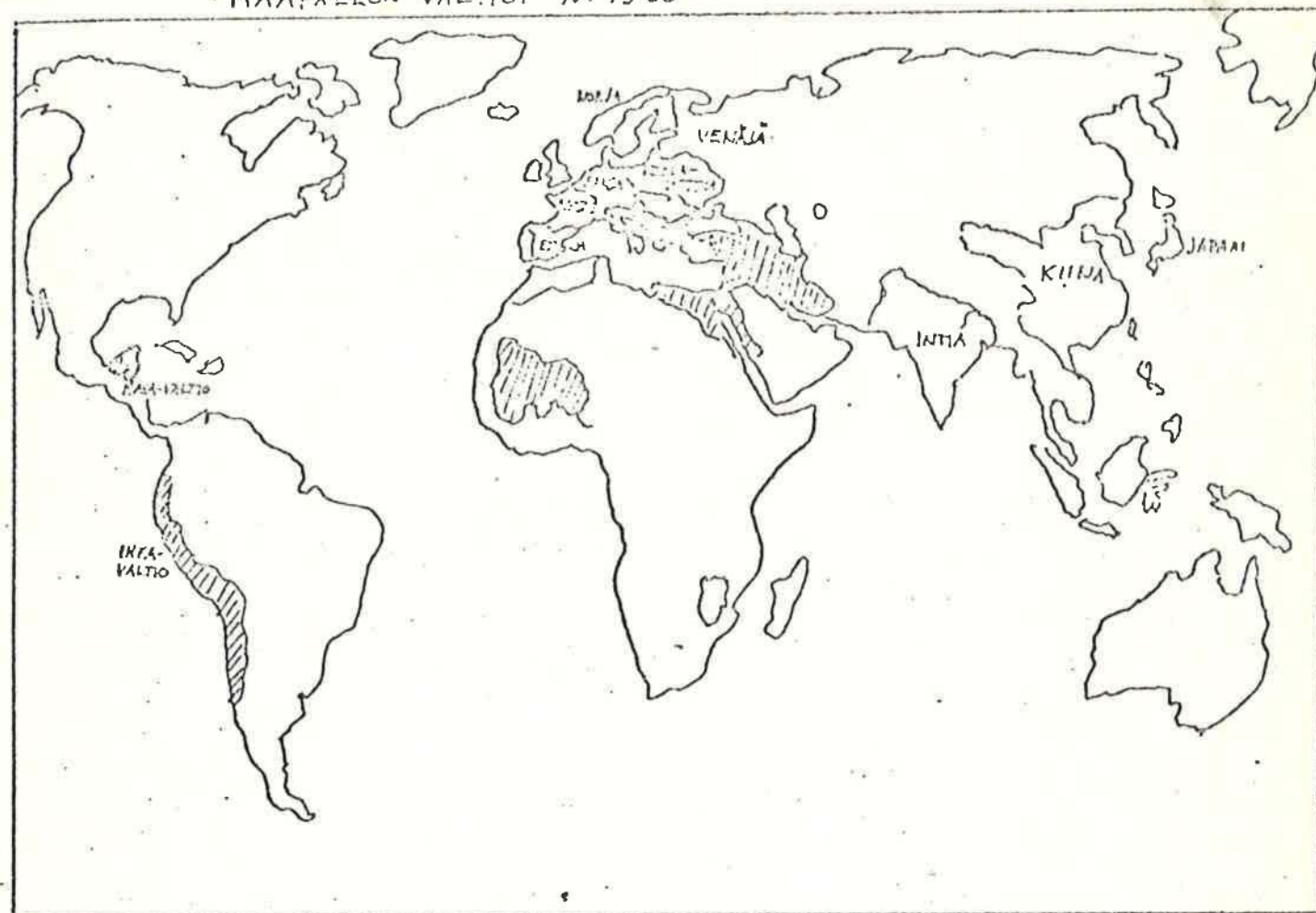
Odotettiin jonkun aikaa. Oskari oli työttömänä, välillä teki mitä sattui. Taas kohta hän pääsi töihin. Oskari tapasi myös tulevan vaimonsa El-lin.

Elli ja Oskari menivät naimisiin saivat Nellahuoneen ja olivat köyhäs-ti onnellisia ja aina väsyneitä. Heidän ikkunastaan näkyi kesällä siree-nin oksia ja hesuunnittelivat saavansa joskus keittiön ja kamarin, jor-ka olisivat omat. Toisin oli kuitenkin käyvä. Tehtaassa alkoi taas ol-la vaikeuksia ja hinnat nousivat säästöistä ei ollu puhuttakaan. Mitä kovemmin teki työtä sitä enemmän olisi pitänyt jakaa.

Tehtaassa työläiset huomasivat että yhdessä heidän täytyy tehdä jotain asemansa parantamiseksi. Mutta mitä he voivat kun tarpeeksi meni ei tol-lut mukaan. Oskari sairastui ja tuli kiertäjäksi mutta hänen päässään alkoi itää uusi ajatus. Pitäisi päästä Amerikkaan. Naapuri oli mennyt ja kerran kirjoittanutkin, että hyvin menee kun vaan tekee työtä.

Tekee työtä niitti Oskari. Onhan sitä yritetty. Amerikan ajatus täytyi kuitenkin hyljätä, sillä siihen niitä säästöjä ollut kun menivät sairas-taessa. Ei oskarin aikana vielä sairaseläköitä ollut. Eikä Oskari oi-kein apua olisi halunnutkaan, koska oli oppinut että omalla työllä täy-tyy elää.

Elli ja Oskari vanhenivat elämän iltaan muutamien lapsensa kanssa, jotka jo näkivät sen ajan että työläiset yrittivät yhdessä ajaa asemaansa. Oskarikin oli jo ajatellut sitä.

KERTAUS

Karttaan on merkitty turkkilaisten valloitukset. Miten ne vaikuttivat löytöretkiin? _____

Kartassa on myös Keski- ja Etelä-Amerikan intiaanivaltiot. Millainen kehitys niissä alkoi löytöretkien jälkeen? _____

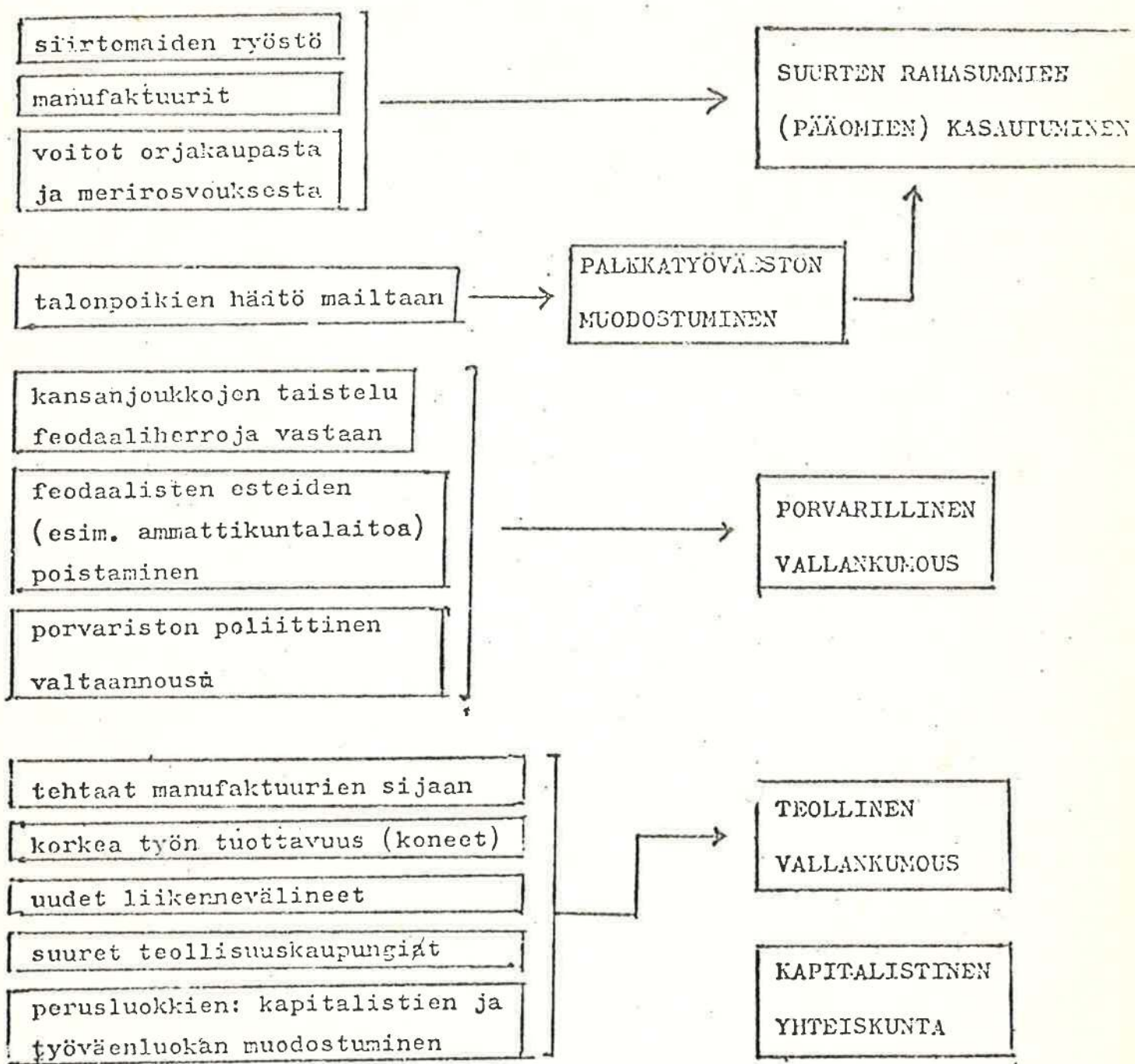
Kuvassa on myös korkealle kehittynyt afrikkalainen valta-kunta. Mitä seurauksia sille on löytöretkistä ollut? _____

Mihin yhteiskuntamuodostumaan liittyy vieressä olevan kuvan aihe? _____

Mitä kuva esittää? _____

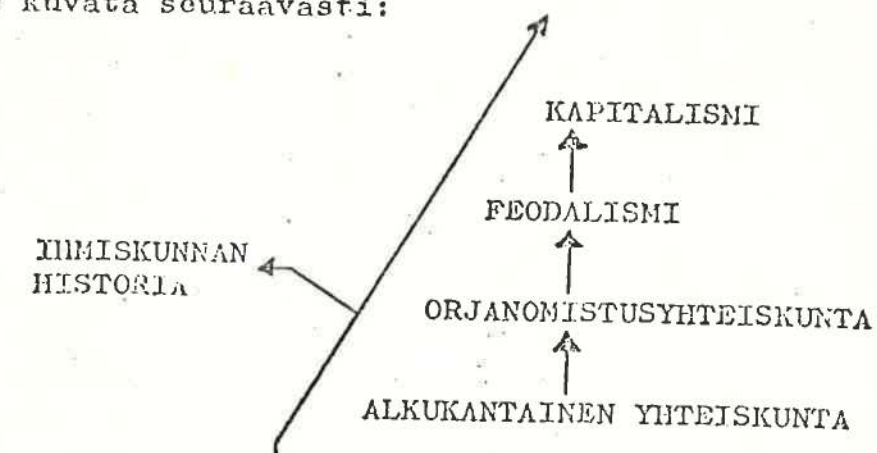

KAPITALISTISEN YHTEISKUNNAN MUODOSTUMINEN ENGLANNISSA

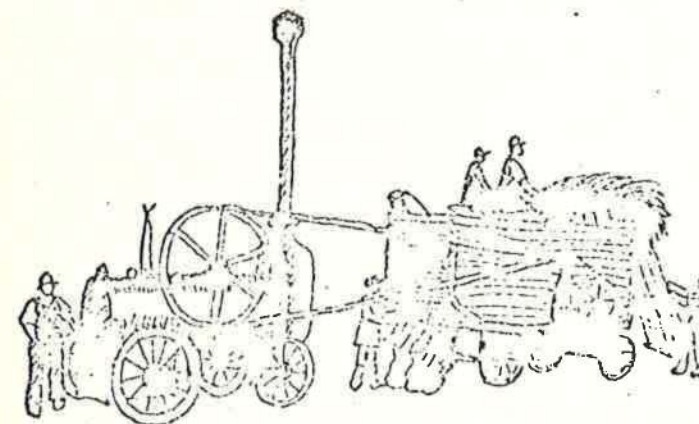
SUURYRITYSTEN SYNTYMINEN JA VALTA

Porvarillisissa vallankumouksissa oli porvaristo noussut yhteiskunnan hallitsevaksi luokaksi. Toollinen vallankumous puolestaan merkitsi valtavaa parannusta tavaroiden tuotannossa. Kahden vallankumouksen tuloksena syntynyt uusi yhteiskuntajärjestelmä, kapitalismi, oli suuri edistysaskel ihmiskunnan historiassa. Tähän mennessä läpikäymämme historian vaiheita voimme kuvata seuraavasti:

1800-luvun puoliväliin mennessä - tuskin sadan vuoden aikana - oli porvaristo luonut mahtavemmat tuotantovoimat (koneet, tehtaat, rautatiet, laivat jne.) kuin kaikki sitä edeltäneet sukupolvet yhteensä. Mutta on muistettava, että tämä tapahtui sysäämällä kurjuuteen miljoonia työläisiä.

Kapitalismissa yksityisten henkilöiden omistamat yritykset joutuvat kovaan kilpailuun keskenään. Jokaisen yrityksen omistajan on pakko tavoitella mahdollisimman suurta voittoa itselleen.

Koneiden käyttöönotto ulottui tehtaiden lisäksi maatalouteen sängen nopeasti. Kuvassa on vuodelta 1865 oleva pumakone, jota käyttää höyrykone.

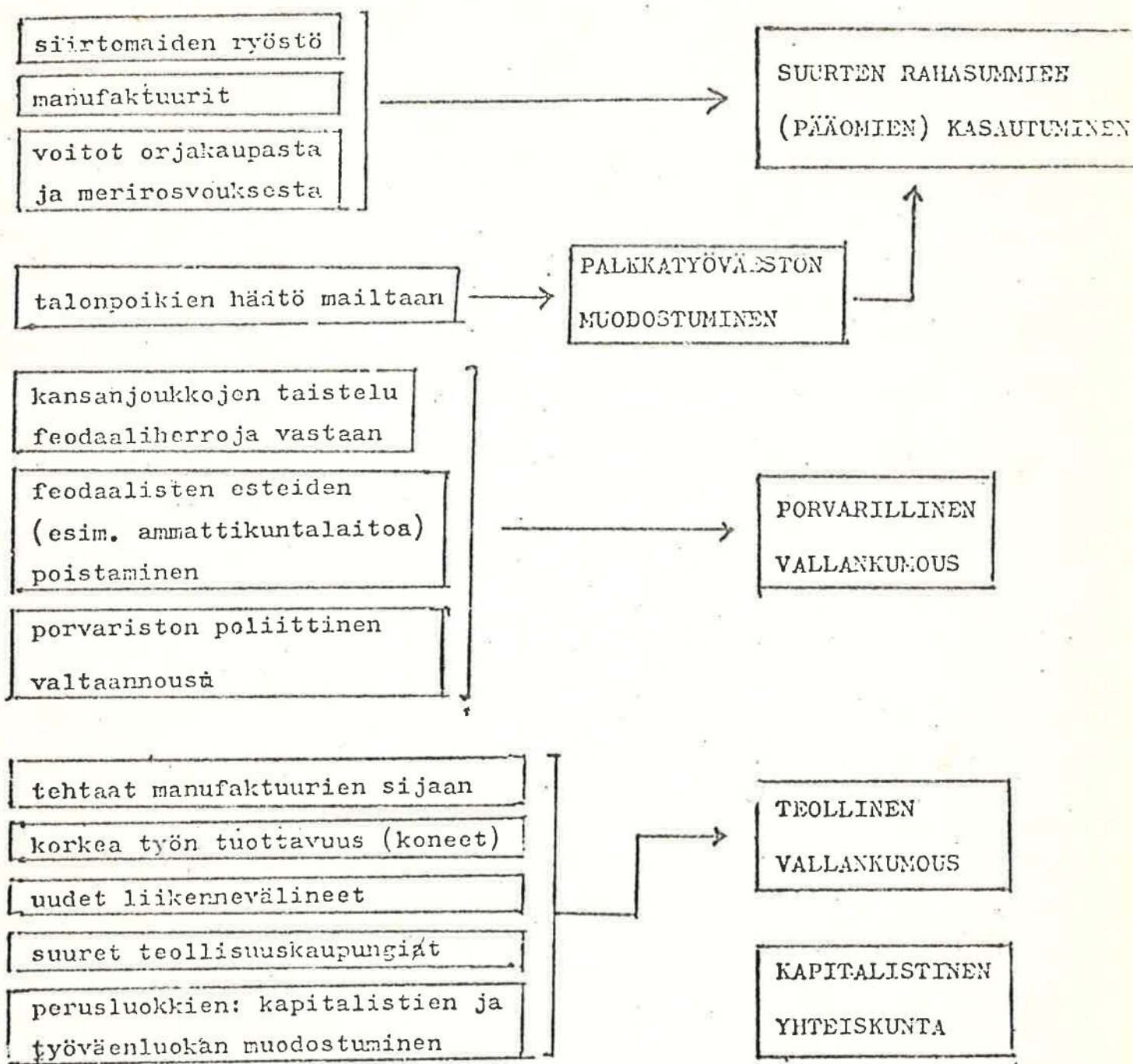
Tämän takia yritysten omistajat maksoivat työläisilleen mahdollisimman pientä palkkaa ja pitivät heitä mahdollisimman kauan koneen ääressä. He pyrkivät ottamaan myös uusia ja tehokkaita koneita käyttöön.

Suuryrityksen synty

Eräässä maatalouskoneita valmistavassa tehtaassa otettiin käyttöön keksintö, jonka avulla pystyttiin yksinkertais-tamaan ja halventamaan koneen tuotantoa. Niinpä nämä koneet menivät nyt ensistä paremmin kaupaksi. Omistaja pystyi nyt laajentamaan tehdastaan: kolmessa vuodessa kasvoi tehtaassa työntekijämäärä 200:sta 600:een.

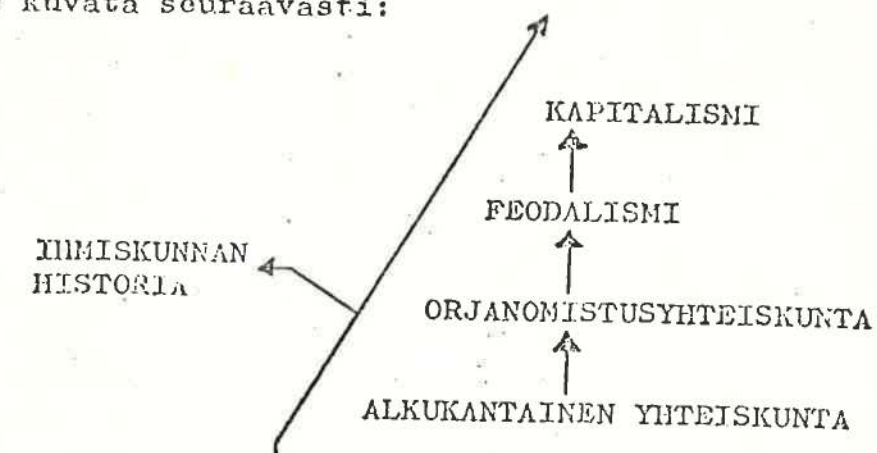
Mutta samanaikaisesti heikkeni samaa konetta valmistavien kilpailijoiden

KAPITALISTISEN YHTEISKUNNAN MUODOSTUMINEN ENGLANNISSA

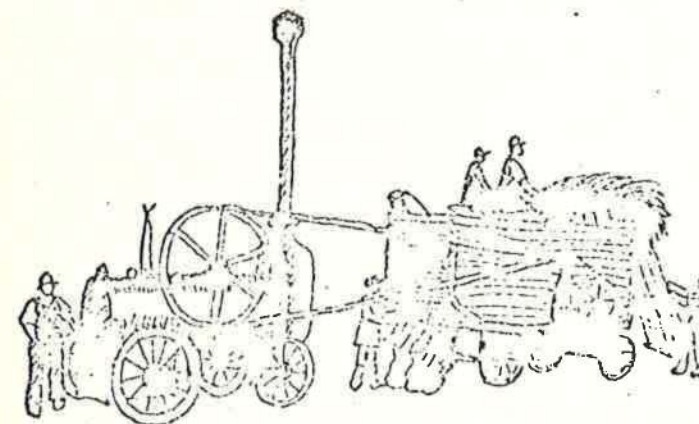
SUURYRITYSTEN SYNTYMINEN JA VALTA

Porvarillisissa vallankumouksissa oli porvaristo noussut yhteiskunnan hallitsevaksi luokaksi. Toollinen vallankumous puolestaan merkitsi valtavaa parannusta tavaroiden tuotannossa. Kahden vallankumouksen tuloksena syntynyt uusi yhteiskuntajärjestelmä, kapitalismi, oli suuri edistysaskel ihmiskunnan historiassa. Tähän mennessä läpikäymämme historian vaiheita voimme kuvata seuraavasti:

1800-luvun puoliväliin mennessä - tuskin sadan vuoden aikana - oli porvaristo luonut mahtavemmat tuotantovoimat (koneet, tehtaat, rautatiet, laivat jne.) kuin kaikki sitä edeltäneet sukupolvet yhteensä. Mutta on muistettava, että tämä tapahtui sysäämällä kurjuuteen miljoonia työläisiä.

Kapitalismissa yksityisten henkilöiden omistamat yritykset joutuvat kovaan kilpailuun keskenään. Jokaisen yrityksen omistajan on pakko tavoitella mahdollisimman suurta voittoa itselleen.

Koneiden käyttöönotto ulottui tehtaiden lisäksi maatalouteen sängen nopeasti. Kuvassa on vuodelta 1865 oleva puimakone, jota käyttää höyrykone.

Tämän takia yritysten omistajat maksoivat työläisilleen mahdollisimman pientä palkkaa ja pitivät heitä mahdollisimman kauan koneen ääressä. He pyrkivät ottamaan myös uusia ja tehokkaita koneita käyttöön.

Suuryrityksen synty

Eräässä maatalouskoneita valmistavassa tehtaassa otettiin käyttöön keksintö, jonka avulla pystyttiin yksinkertais-tamaan ja halventamaan koneen tuotantoa. Niinpä nämä koneet menivät nyt ensistä paremmin kaupaksi. Omistaja pystyi nyt laajentamaan tehdastaan: kolmessa vuodessa kasvoi tehtaassa työntekijämäärä 200:sta 600:een.

Mutta samanaikaisesti heikkeni samaa konetta valmistavien kilpailijoiden

Seuraavassa on muutama esimerkki konetyön paremmuudesta käsityöhön verrattuna. Tarvikkeen valmistukseen käytetty työaika:

Sata paria kenkiä:
1859 1437 t - 1895 153 t
12 tusinaa paitoja:
1853 1433 t - 1895 188 t
12 tusinaa pöytiä:
1860 563 t - 1894 83 t

monoikki. Viereisessä kaupungissa oli kaksi pienempää, sadan työntekijän tehdasta. Ne eivät olleet keksintöä käyttönsä ja muutaman vuoden kuluttua niiden täytyi lopettaa toimintansa.

1800-luvun puolivälin jälkeen otettiin kehittyneissä Euroopan maissa yhä uusia ja parempia koneita käyttöön. Kilpailussa menestyneet yritykset kasvoivat suuremmiksi ja suuremmiksi. Monilla tärkeillä teollisuusaloilla jäi jäljelle vain muutama kapitalistinen suuryritys.

Suuryritysten valta

Jollakin yrityksillä saattoi olla palveluksessaan jopa 30 000 työlläistä. Kun otetaan huomioon keskimääräinen perheen koko (4-5 henkeä), saattoi muutamalla suuryrityksen omistajilla olla valtaa Tampereen kokoisen kaupungin asukkaiden elämään.

Tehtävä: Mieti, miten tällainen valta saattaa tulla esiin? Miten se voi vaikuttaa työlläisten jokapäiväiseen elämään?

Monet suuryritykset aloittivat toimintansa myös muissa valtioissa, jos siellä oli raaka-aine lähellä ja jos sen maan työlläisille ei tarvitsi maksaa palkkaa yhtä paljon kuin kotimaassa. Näin syntyivät kansainväliset suuryritykset.

Suuryrityksillä on vaikutusta myös monien maiden poliittiseen elämään. Joskus ne ovat kaataneet epämiellyttäviä hallituksia, asettaneet oman miehensä presidentiksi ja - jollei muu ole auttanut - ovat käyneet sotaakin toisen maan kansaa vastaan.

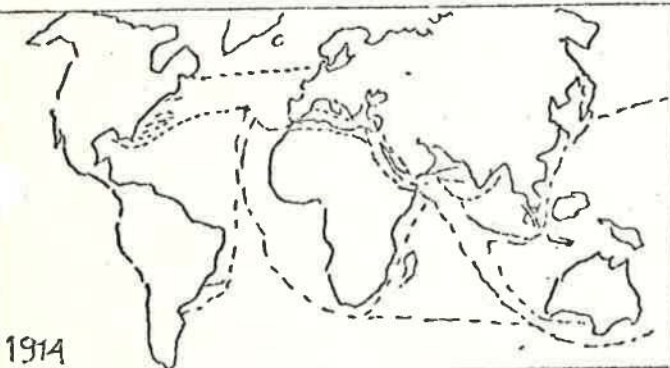
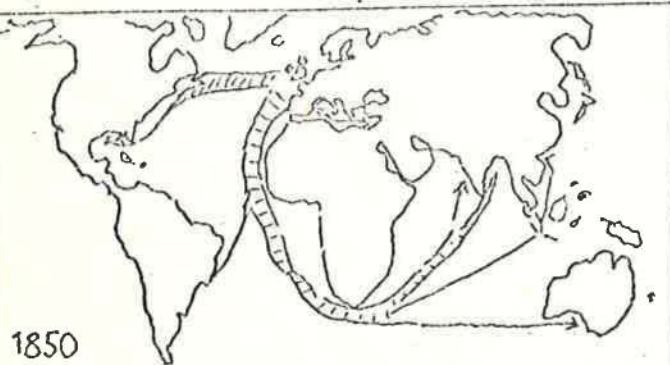
Muutama esimerkki suuryritysten toiminnasta:

Rockefellerin suku Yhdysvalloissa omistaa valtavan kokoisen öljy-yhtiön, joka Suomessa tunnetaan "Esso"-nimellä. Yhtiö alisti valtaansa melkein kaikki muut Yhdysvaltain öljy-yhtiöt. Ovaltaamiensa öljykenttien lisäksi se omisti 70 000 kilometriä öljyjohtoja, satoja valtamarilaivoja, varastoja ja telakoita. Yrityksen omistukset sijaitsevat kaikilla maapallon kulmilla. Kun yritys oli vallannut öljyn, se ryhtyi alistamaan valtaansa kaasu- ja sähköteollisuutta sekä kupari-, silkki-, lyijytuotantolaitoksia.

Tällä hetkellä on yritys asettanut oman miehensä, Nelson Rockefellerin, Yhdysvaltain varapresidentiksi.

Toinen esimerkki on Suomesta:

Suomessa on Virkkusen suvulla hallitseva asema monissa suuryrityksissä ja myös Kansallis-Osake-Pankissa (KOP). Muutama vuosi sitten käydyissä presidentinvaaleissa oli ehdokkaana suvun nykyinen päämies, Matti Virkkunen. Vaaleissa kuitenkin Virkkunen hävisi roilusti nykyiselle presidentille, Urho Kekkoselle.

Vuonna 1869 avattiin kymmenvuotisen työn tuloksena 163 km pitkä Suezin kanava. Matka Euroopasta Intiaan lyheni nyt lähes kuukauden. Kuva osoittaa laivareittien suunnan muutoksen Suezin kanavan avaamisen jälkeen.

Onko kanava nykyisin auki?

Seuraavassa on muutama esimerkki konetyön paremmuudesta käsityöhön verrattuna. Tarvikkeen valmistukseen käytetty työaika:

Sata paria kenkiä:
1859 1437 t - 1895 153 t
12 tusinaa paitoja:
1853 1433 t - 1895 188 t
12 tusinaa pöytiä:
1860 563 t - 1894 83 t

monoikki. Viereisessä kaupungissa oli kaksi pienempää, sadan työntekijän tehdasta. Ne eivät olleet keksintöä käyttönsä ja muutaman vuoden kuluttua niiden täytyi lopettaa toimintansa.

1800-luvun puolivälin jälkeen otettiin kehittyneissä Euroopan maissa yhä uusia ja parempia koneita käyttöön. Kilpailussa menestyneet yritykset kasvoivat suuremmiksi ja suuremmiksi. Monilla tärkeillä teollisuusaloilla jäi jäljelle vain muutama kapitalistinen suuryritys.

Suuryritysten valta

Jollakin yrityksillä saattoi olla palveluksessaan jopa 30 000 työlläistä. Kun otetaan huomioon keskimääräinen perheen koko (4-5 henkeä), saattoi muutamalla suuryrityksen omistajilla olla valtaa Tampereen kokoisen kaupungin asukkaiden elämään.

Tehtävä: Mieti, miten tällainen valta saattaa tulla esiin? Mitä se voi vaikuttaa työlläisten jokapäiväiseen elämään?

Monet suuryritykset aloittivat toimintansa myös muissa valtioissa, jos siellä oli raaka-aine lähellä ja jos sen maan työlläisille ei tarvitsi maksaa palkkaa yhtä paljon kuin kotimaassa. Näin syntyivät kansainväliset suuryritykset.

Suuryrityksillä on vaikutusta myös monien maiden poliittiseen elämään. Joskus ne ovat kaataneet epämiellyttäviä hallituksia, asettaneet oman miehensä presidentiksi ja - jollei muu ole auttanut - ovat käyneet sotaakin toisen maan kansaa vastaan.

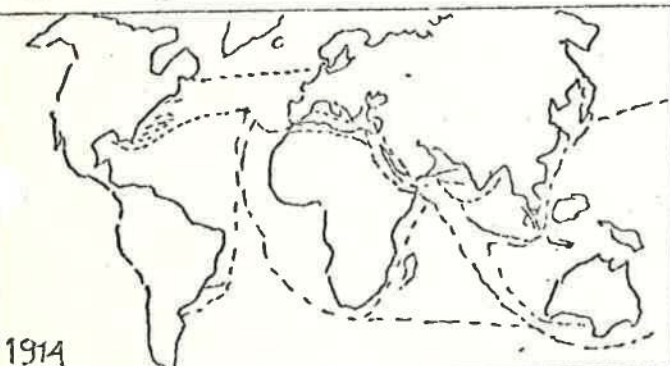
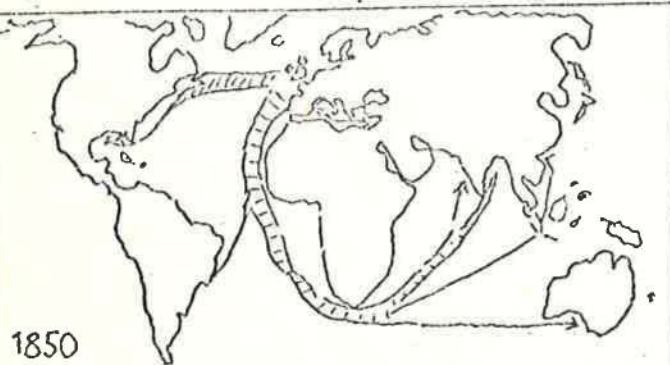
Muutama esimerkki suuryritysten toiminnasta:

Rockefellerin suku Yhdysvalloissa omistaa valtavan kokoisen öljy-yhtiön, joka Suomessa tunnetaan "Esso"-nimellä. Yhtiö alisti valtaansa melkein kaikki muut Yhdysvaltain öljy-yhtiöt. Ovaltaamiensa öljykenttien lisäksi se omisti 70 000 kilometriä öljyjohtoja, satoja valtamarilaivoja, varastoja ja telakoita. Yrityksen omistukset sijaitsevat kaikilla maapallon kulmilla. Kun yritys oli vallannut öljyn, se ryhtyi alistamaan valtaansa kaasu- ja sähköteollisuutta sekä kupari-, silkki-, lyijytuotantolaitoksia.

Tällä hetkellä on yritys asettanut oman miehensä, Nelson Rockefellerin, Yhdysvaltain varapresidentiksi.

Toinen esimerkki on Suomesta:

Suomessa on Virkkunen suvulla hallitseva asema monissa suuryrityksissä ja myös Kansallis-Osake-Pankissa (KOP). Muutama vuosi sitten käydyissä presidentinvaaleissa oli ehdokkaana suvun nykyinen päämies, Matti Virkkunen. Vaaleissa kuitenkin Virkkunen hävisi roilusti nykyiselle presidentille, Urho Kekkoselle.

Vuonna 1869 avattiin kymmenvuotisen työn tuloksena 163 km pitkä Suezin kanava. Matka Euroopasta Intiaan lyheni nyt lähes kuukauden. Kuva osoittaa laivareittien suunnan muutoksen Suezin kanavan avaamisen jälkeen.

Onko kanava nykyisin auki?

TYÖVÄENLIIKKEEN SYNTYMINEN JA SEN SAAVUTUKSET

Samassa määrin kun koneet valtasivat alaa, tehtaat ja kaupungit kasvoivat, kasvoi myös työläisten lukumäärä. Vaikka Englannissa oli kapitalismi kehittynyt jo yli vuosisadan ajan, ei työväestön elintaso ollut paljoakaan parantunut. Tästä antaa kuvauksen amerikkalainen kirjailija Jack London, joka oleskeli vuonna 1902 jonkin aikaa Lontoon itäisen osan hökkäleissä. London esitti romaanissaan "Kadotuksen kansa" kuvauksen kaupungin köyhimpien ihmisten elämästä työläiskortteleissa:

"Alue, jota pitkin kuljimme, näytti yhtäjaksoiselta loputtomalta luolalta. Me ajoimme mailin toisensa jälkeen ja vierellämme oli loppumattomana jonona likaisia tiilitaloja. Nuopuneita miehiä ja naisia tuli vastaan vähän väliä kovasti hoiperrellen. Ilman ympärilläni täytti karkea kiroilu ja tappalon hälinä.

Erittäin kauheaa oli elämä näissä kortteleissa pulavuosien aikana. Kuten tunnenme aika, ajoin pulat raivoavat kapitalistissa maissa. Täällä ei ollut palkkaa, johon olisi voitu laittaa nälkäänäkövät väkijoukot, jotka yötä päivää rukoilivat ovien edessä ruokaa ja yösiijaa."

Työläiset ryhtyivät taistelemaan omien ehtojen parantamiseksi. Ei kuitenkaan auttanut vähääkään yhden työläisen mennä tehtaanomistajalta pyytämään parempaa palkkaa, koska lapset näkivät kotona nälkää. Pian työläiset huomasivat, että vaatimuksia kannattaa esittää yhdessä. Entä mitä tapahtui, jos tehtaanomistaja vieläkin kieltäytyi palkan parantamisesta tai työpäivän lyhentämisestä?

Tällöin työläiset saattoivat lopettaa työntekonsa, he ryhtyivät lakkoon.

Lakko on kaikkina aikoina ollut työläisten voimakkain taisteluase. Kiivaimmat taistelut ovatkin kapitalistit suunnanneet juuri työntekijöiden lakkoja vastaan.

tehtaan-
omistaja

työläiset

Upton Sinclair kertoo romaanissaan "Kuningas hiili" Yhdysvaltain työläisten yhdistymispyrkimyksistä. Kaivoksella pidetyssä työläisten kokouksessa puhuja kehottaa työläisiä liittymään yhteen ja julistamaan lakon:

"Joukossa nousi puhemeteli, joka muistutti ukkosen jyryniä vuoristossa.. Monia vuosia tuota sanaa ei ollut lausuttu kaivoksella, nyt se levisi väkijoukossa, ja joukko syttyi kuin ruuti.

- Lakko! Lakko! Lakko! tuntui kuin ihmiset eivät saisi kyllikseen lausuttua tuota sanaa.

"Lakko!" - sitä sanaa käännettiin monille kielille, sitä huudettiin puolaksi, tšekiksi, italiaksi, kreikaksi. Michet huiskuttivat lakkojaan ja naiset esiliinojaan... Michet puristivat toistensa kättä ja ulkomaalaisista kuumaverisimmät syleilivät toisiaan.

- Lakko! Lakko! Lakko!

- Emme tahdo enää olla orjia! puhuja huusi.

- Olemme ihmisiä ja haluamme elää ihmisiksi!

Emme halua olla lammaslauma, jota jokainen ajaa minne haluaa. Meidän on järjestäydyttävä ja olettava yhteisymmärryksessä ja kuljettava käsi kädessä! Joko me voitamme yhdessä tai yhdessä kuolemme."

Työläiset huomasivat, että heidän täytyy perustaa omia järjestöjään. Näitä järjestöjä nimitetään ammattiyhdistyksiksi. Ammattiyhdistysten lisäksi työläiset ovat perustaneet omia poliittisia puolueita, työväenpuolueita.

Yhteisellä toiminnalla työläiset saivatkin parannuksia aikaan:

- työnantajat pakotettiin rajoittamaan ensin lasten työssäkäyntiä sitten naisten työssäkäyntiä

- työnantajien oli pakko taipua työpäivän lyhentämiseen

- sunnuntai määrättiin lepopäiväksi

- työläiset saivat lakko-oikeuden

- työläiset saivat sananvapauden sekä yhdistymis- ja kokoontumisvapauden

- työläiset saivat äänestää omien puolueittensa ehdokkaita vaaleissa

Yhtään näistä uudistuksista eivät työläiset saaneet ilmaiseksi, vaan ne

kaikki ovat kovan taistelun tuloksia.

Ennenkuin työläiset ymmärsivät ryhtyä ajamaan asioitaan ammattiyhdistysten ja omien puolueittensa kautta, heidän keskuudessaan syntyi "koneiden särkijäin liiko". Nimittäin monet työläiset luulivat, että heidän kurjuutensa syy olivat koneet eivätkä tehtaanomistajat.

TYÖVÄENLIIKKEEN SYNTYMINEN JA SEN SAAVUTUKSET

Samassa määrin kun koneet valtasivat alaa, tehtaat ja kaupungit kasvoivat, kasvoi myös työläisten lukumäärä. Vaikka Englannissa oli kapitalismi kehittynyt jo yli vuosisadan ajan, ei työväestön elintaso ollut paljoakaan parantunut. Tästä antaa kuvauksen amerikkalainen kirjailija Jack London, joka oleskeli vuonna 1902 jonkin aikaa Lontoon itäisen osan hökkäleissä. London esitti romaanissaan "Kadotuksen kansa" kuvauksen kaupungin köyhimpien ihmisten elämästä työläiskortteleissa:

"Alue, jota pitkin kuljimme, näytti yhtäjaksoiselta loputtomalta luolalta. Me ajoimme mailin toisensa jälkeen ja vierellämme oli loppumattomana jonona likaisia tiilitaloja. Nuoponeita miehiä ja naisia tuli vastaan vähän väliä kovasti hoiperrellen. Ilman ympärilläni täytti karkea kiroilu ja tappalon hälinä.

Erittäin kauheaa oli elämä näissä kortteleissa pulavuosien aikana. Kuten tunnenme aika, ajoin pulat raivoavat kapitalistissa maissa. Täällä ei ollut palkkaa, johon olisi voitu laittaa nälkäänäkövät väkijoukot, jotka yötä päivää rukoilivat ovien edessä ruokaa ja yösiijaa."

Työläiset ryhtyivät taistelemaan omien ehtojen parantamiseksi. Ei kuitenkaan auttanut vähääkään yhden työläisen mennä tehtaanomistajalta pyytämään parempaa palkkaa, koska lapset näkivät kotona nälkää. Pian työläiset huomasivat, että vaatimuksia kannattaa esittää yhdessä. Entä mitä tapahtui, jos tehtaanomistaja vieläkin kieltäytyi palkan parantamisesta tai työpäivän lyhentämisestä?

Tällöin työläiset saattoivat lopettaa työntekonsä, he ryhtyivät lakkoon.

Lakko on kaikkina aikoina ollut työläisten voimakkain taisteluase. Kiivaimmat taistelut ovatkin kapitalistit suunnanneet juuri työntekijöiden lakkoja vastaan.

tehtaanomistaja

työläiset

Upton Sinclair kertoo romaanissaan "Kuningas hiili" Yhdysvaltain työläisten yhdistymispyrkimyksistä. Kaivoksella pidetyssä työläisten kokouksessa puhuja kehottaa työläisiä liittymään yhteen ja julistamaan lakon:

"Joukossa nousi puhemeteli, joka muistutti ukkosen jyrinää vuoristossa.. Monia vuosia tuota sanaa ei ollut lausuttu kaivoksella, nyt se levisi väkijoukossa, ja joukko syttyi kuin ruuti.

- Lakko! Lakko! Lakko! tuntui kuin ihmiset eivät saisi kyllikseen lausuttua tuota sanaa.

"Lakko!" - sitä sanaa käännettiin monille kielille, sitä huudettiin puolaksi, tšekiksi, italiaksi, kreikaksi. Michet huiskuttivat lakkojaan ja naiset esiliinojaan... Michet puristivat toistensa kättä ja ulkomaalaisista kuumaverisimmät syleilivät toisiaan.

- Lakko! Lakko! Lakko!

- Emme tahdo enää olla orjia! puhuja huusi.

- Olemme ihmisiä ja haluamme elää ihmisiksi!

Emme halua olla lammaslauma, jota jokainen ajaa minne haluaa. Meidän on järjestäydyttävä ja olettava yhteisymmärryksessä ja kuljettava käsi kädessä! Joko me voitamme yhdessä tai yhdessä kuolemme."

Työläiset huomasivat, että heidän täytyy perustaa omia järjestöjään. Näitä järjestöjä nimitetään ammattiyhdistyksiksi. Ammattiyhdistysten lisäksi työläiset ovat perustaneet omia poliittisia puolueita, työväenpuolueita.

Yhteisellä toiminnalla työläiset saivatkin parannuksia aikaan:

- työnantajat pakotettiin rajoittamaan ensin lasten työssäkäyntiä sitten naisten työssäkäyntiä

- työnantajien oli pakko taipua työpäivän lyhentämiseen

- sunnuntai määrättiin lepopäiväksi

- työläiset saivat lakko-oikeuden

- työläiset saivat sananvapauden sekä yhdistymis- ja kokoontumisvapauden

- työläiset saivat äänestää omien puolueittensa ehdokkaita vaaleissa

Yhtään näistä uudistuksista eivät työläiset saaneet ilmaiseksi, vaan ne

kaikki ovat kovan taistelun tuloksia.

Ennenkuin työläiset ymmärsivät ryhtyä ajamaan asioitaan ammattiyhdistysten ja omien puolueittensa kautta, heidän keskuudessaan syntyi "koneiden särkijäin liiko". Nimittäin monet työläiset luulivat, että heidän kurjuutensa syy olivat koneet eivätkä tehtaanomistajat.

IMPERIALISMI JA MAAILMAN JAKO

Kapitalistinen talous kehittyi nopeasti. Viime vuosisadan loppupuolella suuryritykset pääsivät määrävään asemaan monien maiden talouselämässä. Vaikka suuryritykset olivat monia pienempiä kukistaneetkin, joutuivat ne nyt keskenään kiivaaseen taisteluun. Ne kilpailivat siitä, kuka saa yksinoikeuden tuotteidensa myymiseen. Voisalta ne joutuivat kilpailemaan siitä, kuka saa omistukseensa raaka-aineet; öljyn, rauden, puuvillan kumin ja puun.

Näitä aineita saadakseen alkoivat eurooppalaiset suuryritykset tunkeutua Aasian, Afrikan ja Etelä-Amerikan maihin.

Vieraiden valloittajien tunkeutuminen nostatti useita kansat vastarintaan. Nyt suuryhtiöt kuitenkin kääntyivät oman maansa hallituksen puoleen, joka lähetti sotilaita vastarintaa tukahduttamaan. Useat kansat alistettiin hyvin julmasti ja väkivaltaisesti, monet pakotettiin nälkäpalkalla kaivoksiin ja tehtaisiin. Tästä antaa esimerkin Etelä-Afrikan neekereiden kohtalo. Etelä-Afrikasta oli löydetty timontteja ja kultaa. Elinhdot kaivoksissa olivat äärimmäisen raskaat, kuten erään aikalaisen kuvaus neekeriden elämästä osoittaa:

"Neekerit asuivat suurissa leireissä. Jokainen leiri oli laaja aidattu alue. Aita oli päältä peitetty rautalankaverkolla, joka esti pääsyn aitauksen yli. Aitauksen sisälle oli rakennettu risumajoja, joissa alkuasukkaat asuivat. Kaikkia ulospääsyteitä vartioitiin tarkasti, eikä leiriin päästetty ketään. Leiristä johti maanalainen käytävä kaivokseen."

Elämän muuttuminen siirtomaissa

Alistettuja maita sanottiin siirtomaiksi. Eurooppalaisten ja amerikkalaisten tulo 1800-luvun lopulla muutti siirtomaiden ihmisten elämän. Siirtomaat pakotetaan tuottamaan vain muutamia harvoja tuotteita - kahvia, kuparia, banaaneja, öljyä. Nämä tuotteet yritykset kuljettivat kotimaahansa Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin kehittyneen teollisuuden raaka-aineeksi. Mutta yritykset eivät

MITÄ KUVA TARKOITTAÄ,
KUN "MONOPOLI"
TARKOITTAÄ SUURYRITYSTÄ?

KANSOJEN TAISTELU JA KANSALLISET VAPAUTUSLIIKKEET
IMPERIALISMIN VALLOITUKSIA VASTAAN ENNEN VUOTTA 1914.

- ▣ = kansallinen vallankumous
 ⚔ = taistelu vierasmaalaisia vastaan
 ☒ = voimakas lakko

*Heur!
Lipun
väri!*

Tehtävä: Vertaa tätä karttaa sivulla 79 olevaan karttaan Afrikasta
Miksi vastarinta juuri Afrikassa on ollut voimakainta?

IMPERIALISMI JA MAAILMAN JAKO

Kapitalistinen talous kehittyi nopeasti. Viime vuosisadan loppupuolella suuryritykset pääsivät määrävään asemaan monien maiden talouselämässä. Vaikka suuryritykset olivat monia pienempiä kukistaneetkin, joutuivat ne nyt keskenään kiivaaseen taisteluun. Ne kilpailivat siitä, kuka saa yksinoikeuden tuotteidensa myymiseen. Voisalta ne joutuivat kilpailemaan siitä, kuka saa omistukseensa raaka-aineet; öljyn, rauden, puuvillan kumin ja puun.

Näitä aineita saadakseen alkoivat eurooppalaiset suuryritykset tunkeutua Aasian, Afrikan ja Etelä-Amerikan maihin.

Vieraiden valloittajien tunkeutuminen nostatti useita kansat vastarintaan. Nyt suuryhtiöt kuitenkin kääntyivät oman maansa hallituksen puoleen, joka lähetti sotilaita vastarintaa tukahduttamaan. Useat kansat alistettiin hyvin julmasti ja väkivaltaisesti, monet pakotettiin nälkäpalkalla kaivoksiin ja tehtaisiin. Tästä antaa esimerkin Etelä-Afrikan neekereiden kohtalo. Etelä-Afrikasta oli löydetty timontteja ja kultaa. Elinhdot kaivoksissa olivat äärimmäisen raskaat, kuten erään aikalaisen kuvaus neekeriden elämästä osoittaa:

"Neekerit asuivat suurissa leireissä. Jokainen leiri oli laaja aidattu alue. Aita oli päältä peitetty rautalankaverkolla, joka esti pääsyn aitauksen yli. Aitauksen sisälle oli rakennettu risumajoja, joissa alkuasukkaat asuivat. Kaikkia ulospääsyeitä vartioitiin tarkasti, eikä leiriin päästetty ketään. Leiristä johti maanalainen käytävä kaivokseen."

Elämän muuttuminen siirtomaissa

Alistettuja maita sanottiin siirtomaiksi. Eurooppalaisten ja amerikkalaisten tulo 1800-luvun lopulla muutti siirtomaiden ihmisten elämän. Siirtomaat pakotetaan tuottamaan vain muutamia harvoja tuotteita - kahvia, kuparia, banaaneja, öljyä. Nämä tuotteet yritykset kuljettivat kotimaahansa Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin kehittyneen teollisuuden raaka-aineeksi. Mutta yritykset eivät

MITÄ KUVA TARKOITTAÄ,
KUN "MONOPOLI"
TARKOITTAÄ SUURYRITYSTÄ?

KANSOJEN TAISTELU JA KANSALLISET VAPAUTUSLIIKKEET
IMPERIALISMIN VALLOITUKSIA VASTAAN ENNEN VUOTTA 1914.

- [Flag] = kansallinen vallankumous
 [Fist] = taistelu vierasmaalaisia vastaan
 [Star] = voimakas lakko

Tehtävä: Vertaa tätä karttaa sivulla 79 olevaan karttaan Afrikasta. Miksi vastarinta juuri Afrikassa on ollut voimakainta?

*Heur!
Lipun
väri!*

vähääkään tunteneet huolta siirtomaiden asukkaiden elämästä: maanviljely ja karjanhoito jätettiin hoitamatta. Ennen vieraiden tuloa oli monien siirtomaiden asukkaat pystyneet hyvin hankkimaan riittävän ravinnon. Nyt alkavat ennen tuntemattomat nälkä, sairaudet ja työttömyys vaivata satoja miljoonia siirtomaiden asukkaita.

Nyösiirtomaiden kulttuuri tuhoutuu ja asukkaat pakotetaan omaksumaan valloittajien uskonto. Eräs afrikkalainen sanoikin:

"Ennen meillä oli maa ja heillä Raamattu.
Nyt heillä on maa ja meillä Raamattu"

Suuryritysten tunkeutumisesta siirtomaihin alkaa imperialismin aikakausi. Suuryrityksiä tukevia valtioita sanotaan imperialistisiksi valtioiksi ja näitä olivat ennen kaikkea

Englanti
Yhdysvallat
Ranska
Saksa
Venäjä
Japani.

Seuraavassa on muutama esimerkki siirtomaiden alistamisesta

MEKSIKO

Englantilaiset ja amerikkalaiset yhtiöt kilpailivat Meksikon öljylähteiden omistamisesta. Aluksi amerikkalaiset olivat johtoasemassa. Johtoasema joutui uhatuksi, kun englantilaiset tulivat samoille alueille. Nyt alkoi tapahtua: öljyjohtoja tuhottiin, kummaltakin puolelta murhattiin insinöörejä, jopa öljylähteitä sytytettiin tuleen.

Meksikon presidentti Bg Diaz antoi sekä amerikkalaisen että englantilaisten kilpailija, koska hän sai lahjuksina rahaa kummankin maan suuryhtiöiltä. Lopulta amerikkalaiset järjestivät vallankumouksen Diazia vastaan ja sytyttivät tämän jälkeen koko maassa sisällissodan. Siitä lähtien on Yhdysvalloilla ollut hallitseva asema Meksikon talouselämässä. Sen vahingollisuus tulee näkyviin siten, että vaikka Meksikolla on rikkaat luonnonvarat, monet kärsivät tänäkin päivänä nälkää, lapset eivät saa käydä koulua ja kansan terveystilanne on heikko.

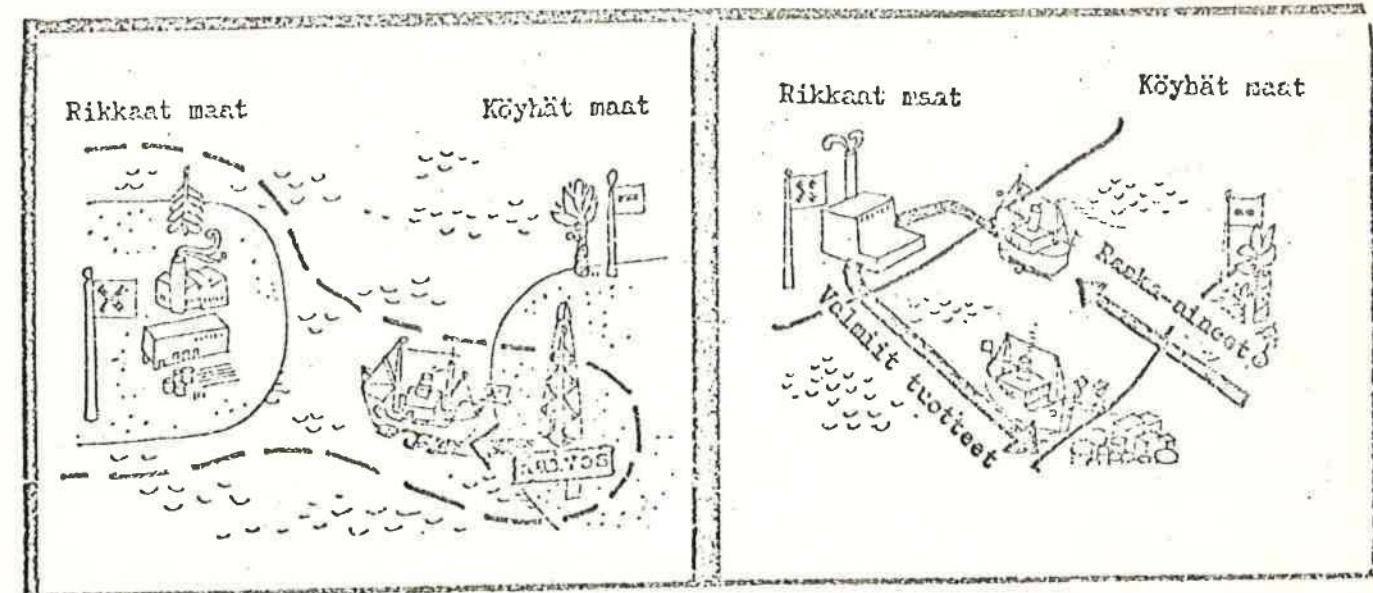
INTIA

Intia on hyvin laaja maa. 1900-luvun alussa siellä asui 300 miljoonaa asukasta. Intiassa hallitsi varakuningas, jonka Englannin hallitus nimesi 5 vuodeksi. Varakuningas oli englantilainen ylimys, jolla oli melkien rajaton valta.

Englantilaiset ~~antamukset~~ verottivat intialaisia talonpoikia hyvin raskaasti. Verojen maksamiseksi talonpojan oli usein pakko myydä myös omalla toimeentulollaan välttämättömät elintarvikkeet.

Köyhyys, nälkä, kolera ja rutto tulivat Intian maaseudulle alituisiksi vitsauksiksi. Yhden vuosikymmenen aikana - vuodesta 1896 vuoteen 1906 Intiassa kuoli 10 miljoonaa asukasta nälkään. Intialaisten keski-ikä oli 24 vuotta, mutta englantilaisten 46 vuotta. Tämän vuosisadan alkupuolella laskettiin, että intialainen talonpoika käytti toimeentuloonsa vain yhden kolmanneksen niistä elintarvikkeista, joita hänen isoisänsä isä oli käyttänyt ja puolet siitä, mitä hänen isoisänsä.

Tehtävä: Selosta omin sanoin, mitä allaoleva kuvio tarkoittaa.

vähääkään tunteneet huolta siirtomaiden asukkaiden elämästä: maanviljely ja karjanhoito jätettiin hoitamatta. Ennen vieraiden tuloa oli monien siirtomaiden asukkaat pystyneet hyvin hankkimaan riittävän ravinnon. Nyt alkavat ennen tuntemattomat nälkä, sairaudet ja työttömyys vaivata satoja miljoonia siirtomaiden asukkaita.

Nyösiirtomaiden kulttuuri tuhoutuu ja asukkaat pakotetaan omaksumaan valloittajien uskonto. Eräs afrikkalainen sanoikin:

"Ennen meillä oli maa ja heillä Raamattu.
Nyt heillä on maa ja meillä Raamattu"

Suuryritysten tunkeutumisesta siirtomaihin alkaa imperialismin aikakausi. Suuryrityksiä tukevia valtioita sanotaan imperialistisiksi valtioiksi ja näitä olivat ennen kaikkea

Englanti
Yhdysvallat
Ranska
Saksa
Venäjä
Japani.

Seuraavassa on muutama esimerkki siirtomaiden alistamisesta

MEKSIKO

Englantilaiset ja amerikkalaiset yhtiöt kilpailivat Meksikon öljylähteiden omistamisesta. Aluksi amerikkalaiset olivat johtoasemassa. Johtoasema joutui uhatuksi, kun englantilaiset tulivat samoille alueille. Nyt alkoi tapahtua: öljyjohtoja tuhottiin, kummaltakin puolelta murhattiin insinöörejä, jopa öljylähteitä sytytettiin tuleen.

Meksikon presidentti Bg Diaz antoi sekä amerikkalaisen että englantilaisten kilpailija, koska hän sai lahjuksina rahaa kummankin maan suuryhtiöiltä. Lopulta amerikkalaiset järjestivät vallankumouksen Diazia vastaan ja sytyttivät tämän jälkeen koko maassa sisällissodan. Siitä lähtien on Yhdysvalloilla ollut hallitseva asema Meksikon talouselämässä. Sen vahingollisuus tulee näkyviin siten, että vaikka Meksikolla on rikkaat luonnonvarat, monet kärsivät tänäkin päivänä nälkää, lapset eivät saa käydä koulua ja kansan terveystilanne on heikko.

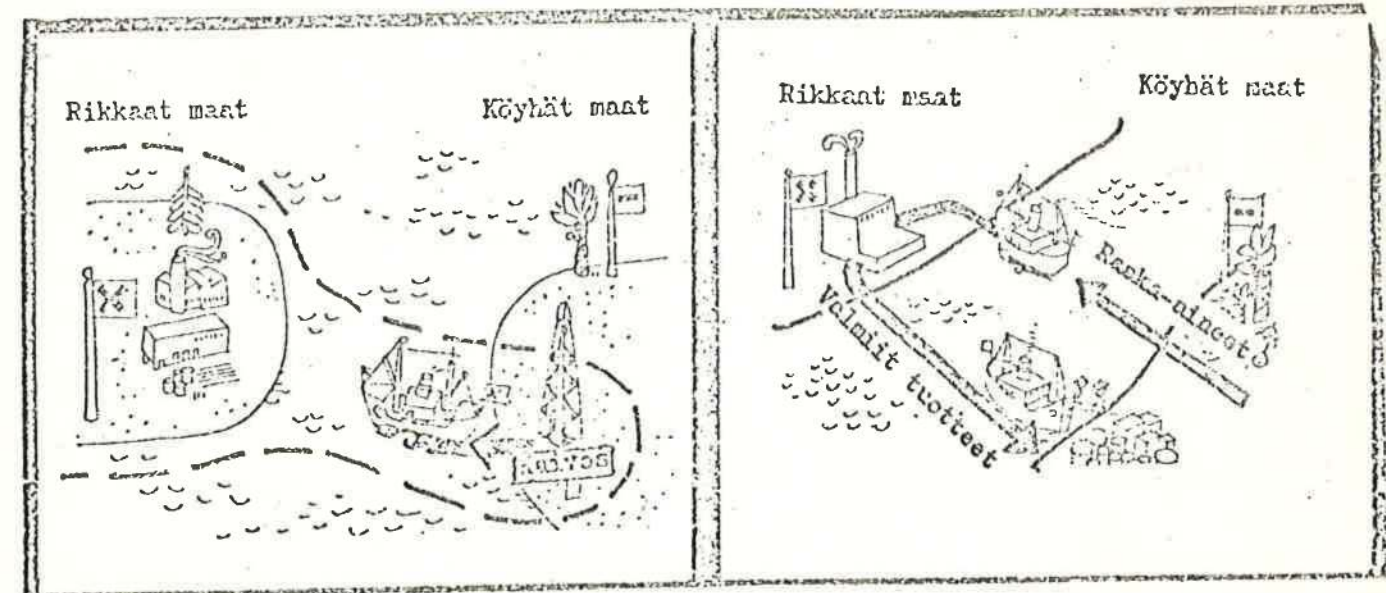
INTIA

Intia on hyvin laaja maa. 1900-luvun alussa siellä asui 300 miljoonaa asukasta. Intiassa hallitsi varakuningas, jonka Englannin hallitus nimesi 5 vuodeksi. Varakuningas oli englantilainen ylimys, jolla oli melkien rajaton valta.

Englantilaiset ~~antamukset~~ verottivat intialaisia talonpoikia hyvin raskeasti. Verojen maksamiseksi talonpojan oli usein pakko myydä myös omalla toimeentulollaan välttämättömät elintarvikkeet.

Köyhyys, nälkä, kolera ja rutto tulivat Intian maaseudulle alituisiksi vitsauksiksi. Yhden vuosikymmenen aikana - vuodesta 1896 vuoteen 1906 Intiassa kuoli 10 miljoonaa asukasta nälkään. Intialaisten keski-ikä oli 24 vuotta, mutta englantilaisten 46 vuotta. Tämän vuosisadan alkupuolella laskettiin, että intialainen talonpoika käytti toimeentuloonsa vain yhden kolmanneksen niistä elintarvikkeista, joita hänen isoisänsä isä oli käyttänyt ja puolet siitä, mitä hänen isoisänsä.

Tehtävä: Selosta omin sanoin, mitä allaoleva kuvio tarkoittaa.

Belgian kuningas Leopold II lähetti amerikkalaisen lehtimiehen Stanley'n Kongoon. Stanley huiputti mautamilla korulla ja kankaanpalalla viisisataa kongolaisista heinopäällikköä sopimukseen. Tämän jälkeen belgialaiset pakottivat kongolaiset ankaran rangaistuksen uhalla vuosittain tuomaan tietyn määrän kumipuusta saatavaa kautsua. Jos kyliä ei luovuttanut vaadittua määrää kautsua, siinä lähetettiin rangaistusretkikunta. Joskus otettiin sotaväkeen miehiä sellaisista heimoista, joiden kokouksessa oli vielä säilynyt ihmisyyttä. Heidän sallittiin syödä kaikki ne, jotka eivät olleet maksaneet kautsuveroa. Veronsa maksamatta jättäneitä teloitettiin tuhansittain. Paikoitellen väestö tuhoutui sukupuuttoon.

Kongon valtaamisen aikana siellä oli noin 20 miljoonaa asukasta, mutta 1900-luvun alussa enää 8-9 miljoonaa.

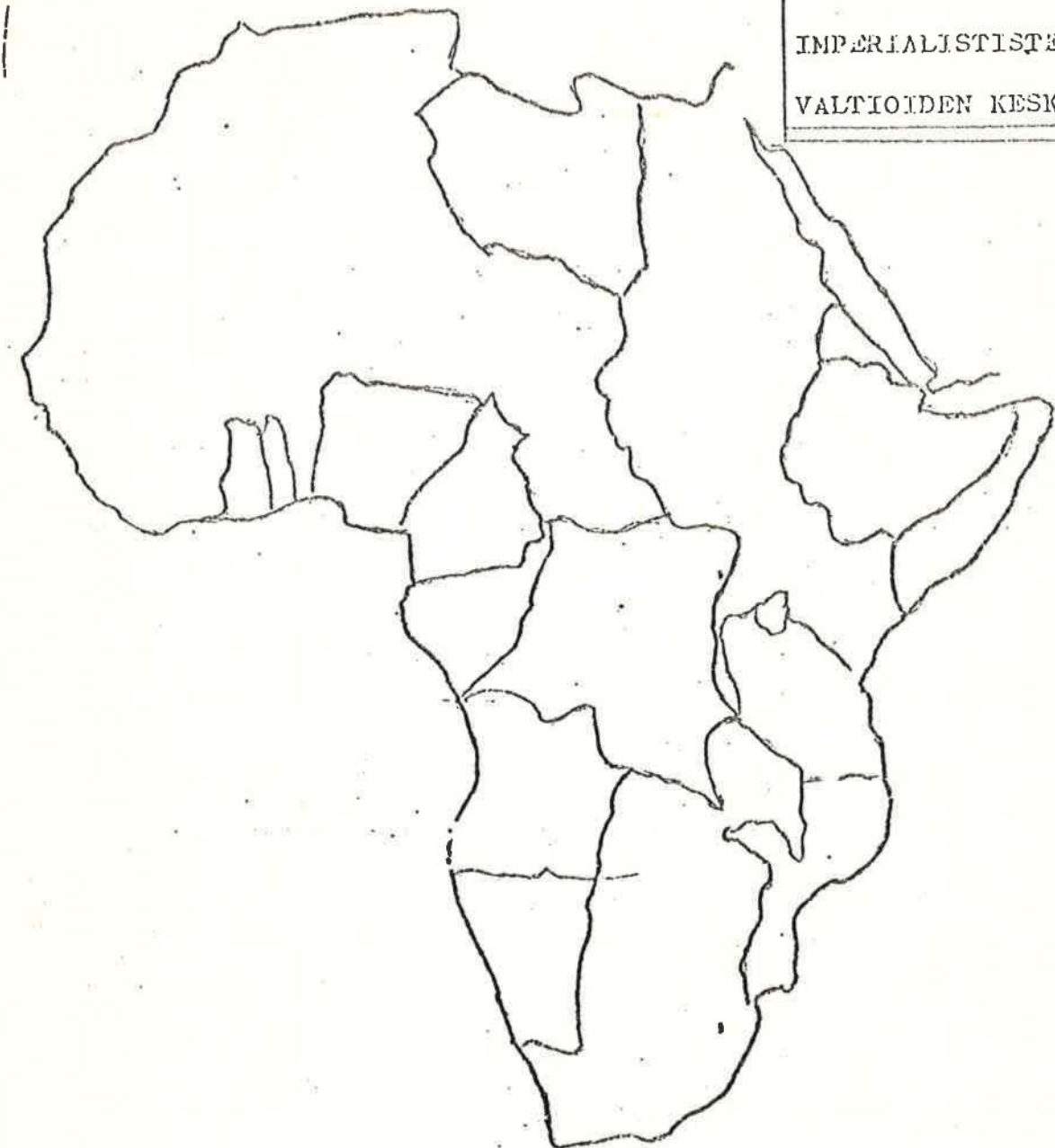
*1000000
5000000*

TAMPEREEN YLIOPISTON
PSYKOLOGIAN LAITOS

KALEVANTIE 4, - 33100 TAMPERE 10

Historia 5.luokka

AFRIKAN JAKO
IMPERIALISTISTEN
VALTIOIDEN KESKEN

Tehtävä:

1. Värity karttaan eri väreillä Englannin, Ranskan, Saksan Italian, Portugalin ja Belgian siirtoma-alueet.

2. Katsó omasta kartastasi, mitä raaka-ainetta mistäkin siirtomaasta eurooppalaiset tavoittelivat.

Belgian kuningas Leopold II lähetti amerikkalaisen lehtimiehen Stanley'n Kongoon. Stanley huiputti mautamilla korulla ja kankaanpalalla viisisataa kongolaisista heinopäällikköä sopimukseen. Tämän jälkeen belgialaiset pakottivat kongolaiset ankaran rangaistuksen uhalla vuosittain tuomaan tietyn määrän kumipuusta saatavaa kautsua. Jos kyliä ei luovuttanut vaadittua määrää kautsua, siinä lähetettiin rangaistusretkikunta. Joskus otettiin sotaväkeen miehiä sellaisista heimoista, joiden kokouksessa oli vielä säilynyt ihmisyyttä. Heidän sallittiin syödä kaikki ne, jotka eivät olleet maksaneet kautsuveroa. Veronsa maksamatta jättäneitä teloitettiin tuhansittain. Paikoitellen väestö tuhoutui sukupuuttoon.

Kongon valtaamisen aikana siellä oli noin 20 miljoonaa asukasta, mutta 1900-luvun alussa enää 8-9 miljoonaa.

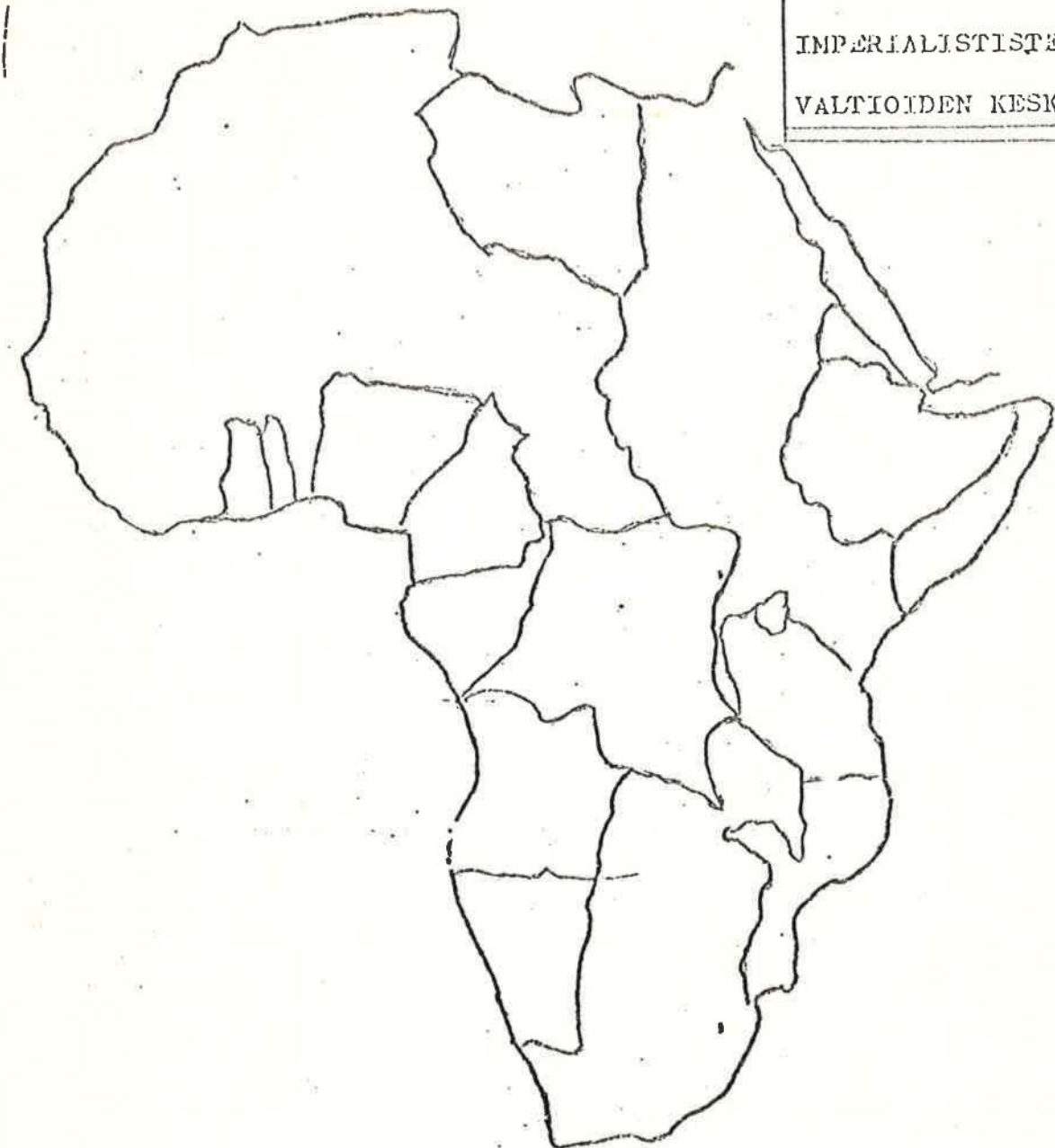
*1000000
5000000*

TAMPEREEN YLIOPISTON
PSYKOLOGIAN LAITOS

KALEVANTIE 4, - 33100 TAMPERE 10

Historia 5.luokka

AFRIKAN JAKO
IMPERIALISTISTEN
VALTIOIDEN KESKEN

Tehtävä:

1. Värity karttaan eri väreillä Englannin, Ranskan, Saksan Italian, Portugalin ja Belgian siirtoma-alueet.

2. Katsó omasta kartastasi, mitä raaka-ainetta mistäkin siirtomaasta eurooppalaiset tavoittelivat.

ENSIMMÄINEN MAAILMANSOTA

Euroopan valtioista Englanti, Ranska ja Saksa kävivät erityisen kiivaan taistelun maapallon raaka-ainelähteistä ja markkinointialueista. Saksalaiset yritykset jäivät selvästi kilpailussa jälkeen. Tämän takia ne pyrkivät parantamaan asemiaan - ja kun se ei muuten käynyt niin sodalla.

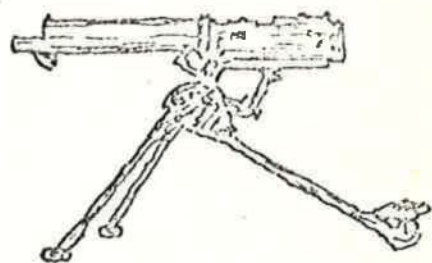
Sota syttyi Euroopassa 1914 ja kesti neljä vuotta. Kun sota laajeni Euroopan ulkopuolelle ja lopulta kosketti koko ihmiskuntaa tavalla tai toisella, nimitetään sotaa ensimmäiseksi maailmansodaksi.

Uudet sota-aseet tekivät ennen näkemättömä tuhoa sotilaiden keskuudessa. Raskaiden tykkien yhtämittäinen ampuminen saattoi kestää seitsemän päivää ja yötä. Jos tuulen suunta oli edullinen, saatettiin vihollisen linjoille lähettää myrkkukaasuja. Jos vastustajalle aiheutettut tuhot olivat kyllin suuret, jalkaväki saattoi odeta kymmenkunta kilometriä käyttäen käsiaseiden lisäksi käsikranaatteja ja pistimiä, ja usein kaasunaamari yllä, mutta pian se törmäsi uusiin aseisiin kaivautuneisiin vihollisiin eikä kyennyt etenemään, koska vastassa oli taas kova konekiväärin tuliva. Tällaisessa sodassa miehistöä kaatui valtavasti. Sommen taistelussa Ranskassa kaatui noin 500 000 saksalaista, 400 000 englantilaista ja 200 000 ranskalaista. Mutta minkäänarvoista menestystä ei Sommen taistelussa kumpikaan puoli saavuttanut.

Sotilaat ryhtyivätkin kovasti vastustamaan raskaaksi käyvää sotaa ja ajattelemaan sodan tavoitteita. Venäläinen kirjailija Solohov kuvaa kirjassaan "Hiljaa virtaa Don", miten sairaalassa makaava sotilas suhtautuu keisarilliseen perheenjäseneseen ja hänen seurueensa vierailuun:

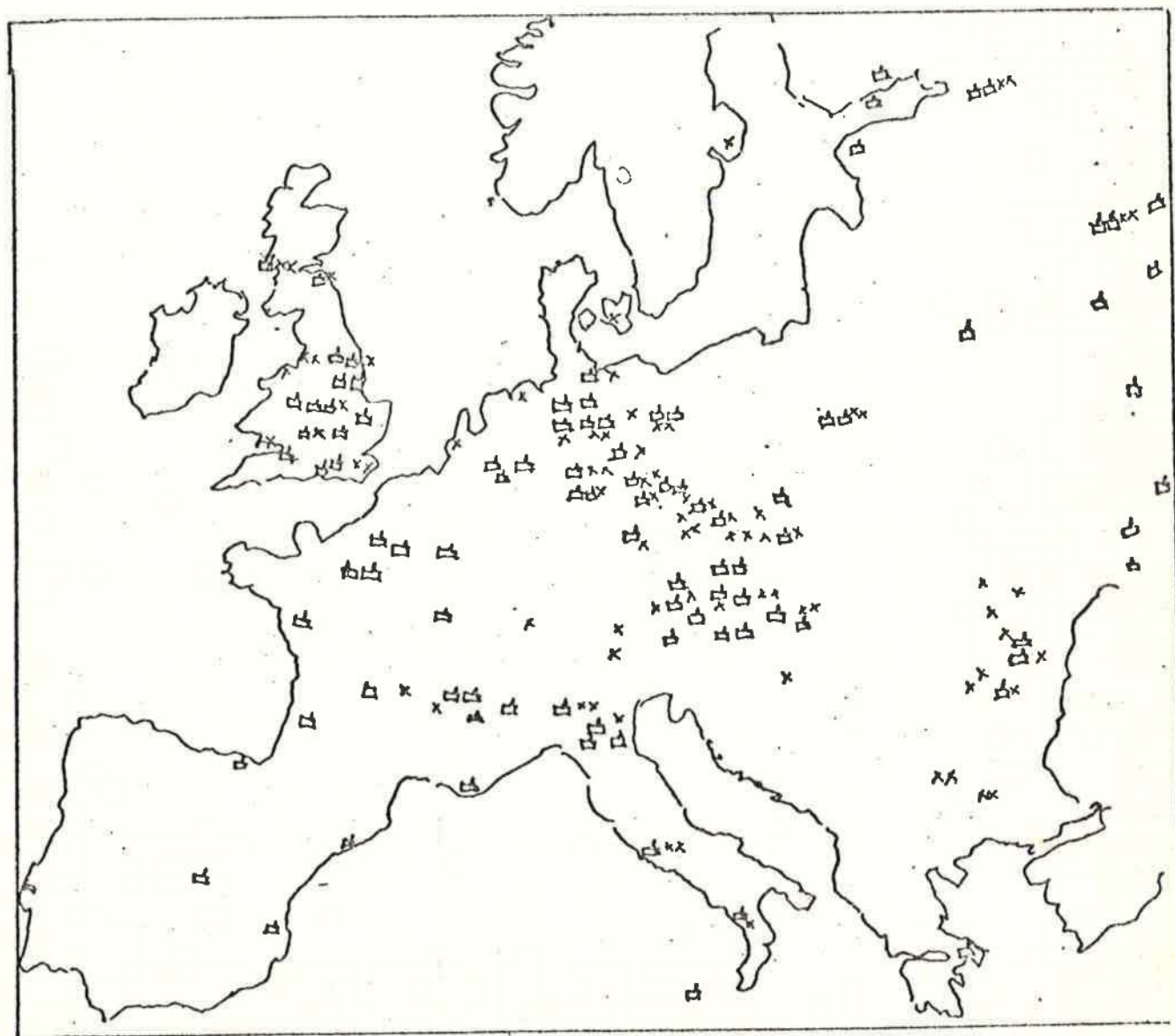
KUVA SIITÄ KIIVAASTA VARUSTAUTUMISESTA, JOKA OLI ENNEN I MAAILMANSOTAA. TYKIN PÄÄLLÄ ON SAKSAN KEISARI. MITÄ PILAPIIRTÄJÄ ON TAHTONUT SANDA ?

Konekivääri v. 1896

"Tuossa nyt on niitä, joiden ilokse meidät on meidät on ajettu kotoistamme rintamalla kuolemaan. Voi noita kirottuja konnia ! Tyhjäntoimittajia ! Tuossa ne ovat, pahimmat täit meidän selässämme !... Ja heidänkö takiaan hevosemme ovat polkeneet vieraita vainioita ja ne itse tappaneet vieraita ihmisiä ? Heidätkö takiaan olon ryöminyt haavoittuneena kentällä ja huutanut kivusta ? Heidätkö vuokseen meidät on erotettu perhoistamme ja pidetty nälässä kasarmeissa ?... 'harhailivat ajatukset sekavana vyyhtenä ja kiukku väärästi huulia. "Ovatpa he kaikki hyvinsyöneitä ja kiiltävät rasvasta. Etulinjaan teidät, kolmasti kirotut pitäisi lähettää. Satulaan, kivääri selkään, niskaan ravistettava täitä, ruokittava homeisella leivällä ja matoisella lihalla !"

Kansojen vastarinta sotaa kohtaan kasvoi sodan edetessä. Seuraavassa on kartta, joka osoittaa Euroopassa kehittyneen vastarinnan valtaisan laajuuden:

SODAN VASTARINTA 1914-1918

□ = yleislakko tai lakko
x = sodan vastainen mielenosoitus

ENSIMMÄINEN MAAILMANSOTA

Euroopan valtioista Englanti, Ranska ja Saksa kävivät erityisen kiivaan taistelun maapallon raaka-ainelähteistä ja markkinointialueista. Saksalaiset yritykset jäivät selvästi kilpailussa jälkeen. Tämän takia ne pyrkivät parantamaan asemiaan - ja kun se ei muuten käynyt niin sodalla.

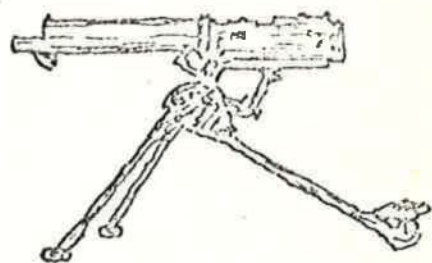
Sota syttyi Euroopassa 1914 ja kesti neljä vuotta. Kun sota laajeni Euroopan ulkopuolelle ja lopulta kosketti koko ihmiskuntaa tavalla tai toisella, nimitetään sotaa ensimmäiseksi maailmansodaksi.

Uudet sota-aseet tekivät ennen näkemättä tuhoa sotilaiden keskuudessa. Raskaiden tykkien yhtämittainen ampuminen saattoi kestää seitsemän päivää ja yötä. Jos tuulen suunta oli edullinen, saatettiin vihollisen linjoille lähettää myrkkukaasuja. Jos vastustajalle aiheutettut tuhot olivat kyllin suuret, jalkaväki saattoi odeta kymmenkunta kilometriä käyttäen käsiaseiden lisäksi käsikranaatteja ja pistimiä, ja usein kaasunaamari yllä, mutta pian se törmäsi uusiin aseisiin kaivautuneisiin vihollisiin eikä kyennyt etenemään, koska vastassa oli taas kova konekiväärituli. Tällaisessa sodassa miehistöä kaatui valtavasti. Sommen taistelussa Ranskassa kaatui noin 500 000 saksalaista, 400 000 englantilaista ja 200 000 ranskalaista. Mutta minkäänarvoista menestystä ei Sommen taistelussa kumpikaan puoli saavuttanut.

Sotilaat ryhtyivätkin kovasti vastustamaan raskaaksi käyvää sotaa ja ajattelemaan sodan tavoitteita. Venäläinen kirjailija Solohov kuvaa kirjassaan "Hiljaa virtaa Don", miten sairaalassa makaava sotilas suhtautuu keisarilliseen perheenjäseneseen ja hänen seurueensa vierailuun:

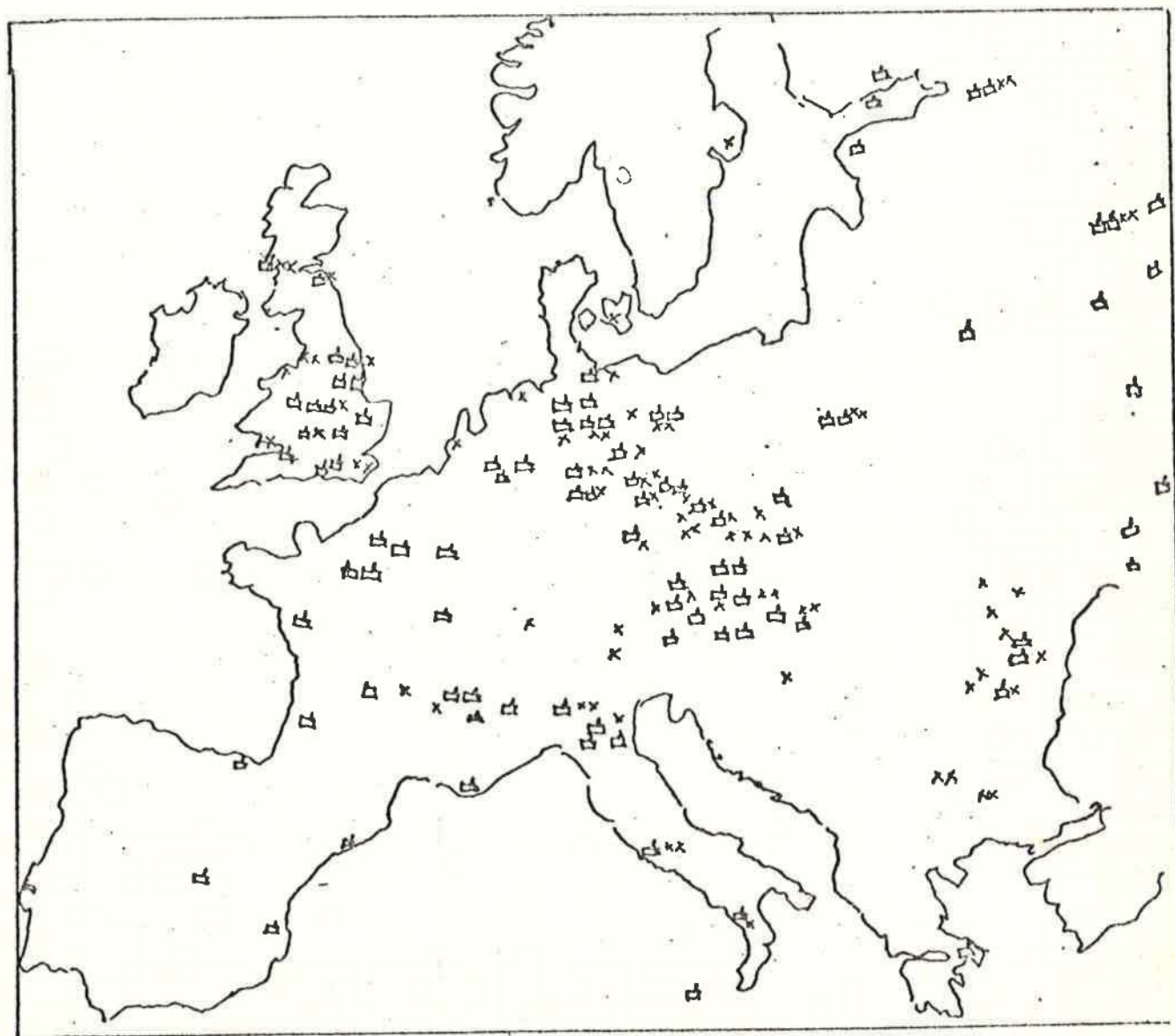
KUVA SIITÄ KIIVAASTA VARUSTAUTUMISESTA, JOKA OLI ENNEN I MAAILMANSOTAA. TYKIN PÄÄLLÄ ON SAKSAN KEISARI. MITÄ PILAPIIRTÄJÄ ON TAHTONUT SANDA ?

Konekivääri v. 1896

"Tuossa nyt on niitä, joiden ilokse meidät on meidät on ajettu kotoistamme rintamalla kuolemaan. Voi noita kirottuja konnia ! Tyhjäntoimittajia ! Tuossa ne ovat, pahimmat täit meidän selässämme !... Ja heidänkö takiaan hevosemme ovat polkeneet vieraita vainioita ja ne itse tappaneet vieraita ihmisiä ? Heidätkö takiaan olon ryöminyt haavoittuneena kentällä ja huatanut kivusta ? Heidätkö vuokseen meidät on erotettu perhoistamme ja pidetty nälässä kasarmeissa ?... 'harhailivat ajatukset sekavana vyyhtenä ja kiukku väärästi huulia. "Ovatpa he kaikki hyvinsyöneitä ja kiiltävät rasvasta. Etulinjaan teidät, kolmasti kirotut pitäisi lähettää. Satulaan, kivääri selkään, niskaan ravistettava täitä, ruokittava homeisella leivällä ja matoisella lihalla !"

Kansojen vastarinta sotaa kohtaan kasvoi sodan edetessä. Seuraavassa on kartta, joka osoittaa Euroopassa kehittyneen vastarinnan valtaisan laajuuden:

SODAN VASTARINTA 1914-1918

□ = yleislakko tai lakko
x = sodan vastainen mielenosoitus

"RAUTAINEN RISTI"

Urheilijoille sotilaille annettiin kumia-merkiksi rautaristi. Viercinen piirros on sodanaikaisesta saksalaisesta lehdessä.

Mitä siinä kuvataan?

Mitä sota on tälle perheelle merkinnyt?

Miten tämän jälkeen äiti ja lapset suhtautuvat sotaan?

Ensimmäinen maailmansota aiheutti suunnasta tuhoa. Kaatuneita oli yli kymmenen miljoonaa, havoittuneita lähes kaksikymmentä miljoonaa, invalideiksi jäi 3.5 miljoonaa. Kokonaisia kaupunkeja ja asutuskeskuksia tuhoutui maan tasalle, oli särjettyä valtava määrä siltoja, tunneleita, rautateitä ja tehtaita.

Monet valtiot velkaantuivat sodassa. Näille lainaa antoi Yhdysvallat, joka näin hyötyi sodasta. Venäjän tuleva johtaja Lenin sanoikin Yhdysvalloista:

"Jokaisessa dollarissa on kasoittain lokaa 'tuottavista' sotilaallisista hankinnoista, jotka kaikissa maissa rikastuttivat rikkaita ja kurjistivat köyhiä. Jokaisessa dollarissa on veren jäljet, jonka kymmenen miljoonaa kaatunutta vuodattivat"

Venäjällä suoritettiin sodan aikana kaksi vallankumousta. Ensimmäinen itsevaltiainen keisari vallasta ja vielä samana vuonna suoritettiin sosialistinen vallankumous, joka järkytti koko kapitalistista maailmaa ja jota vastaan käytiin ankara sota.

SOSIALISTINEN VALLANKUMOUS JA NEUVOSTOLIITTO

Meillä on ollut aikaisemmin puhetta suurista vallankumouksista, joita tapahtui 1600-luvun Englannissa ja 1700-luvun Ranskassa. Nimitimme niitä vallankumouksia porvarillisiksi vallankumouksiksi sen takia, koska niissä porvaristo otti siihen saakka hallinneen aateliston vallan itselleen.

1900-luvun alussa tapahtui Venäjällä sosialistinen vallankumous.

Miten se erosi aikaisemmista vallankumouksista?

Sosialistisessa vallankumouksessa työläiset ja talonpojat ottivat vuorostaan vallan porvaristolta.

Tämän jälkeen työläiset ja talonpojat ryhtyivät hallitsemaan itse itseään. He muodostivat koko Venäjän väestöstä valtavan suuren enemmistön - yli 9/10. He perustivat oman hallituksen ja kaikkialle maahan hallituksen avuksi neuvostoja: armeijaan, kaupunkeihin, tehtaisiin ja jokaiseen kyläänkin.

Sosialistinen vallankumous tapahtui ensimmäisen maailmansodan aikana, lokakuussa 1917. Koska sota koetteli kaikkia kansoja ja aiheutti venäläisillekin nälänhätää ja suuria kärsimyksiä, päätti Venäjän työläis- ja talonpoikaishallitus

"ehdottaa kaikille sotaikäisille kansoille ja niiden hallituksille neuvottelujen aloittamista välittömästi oikeudenmukaisesta, demokraattisesta rauhasta."

Kansalaissota ja ulkovaltojen hyökkäys

Pian vallankumouksen jälkeen Venäjä irtautuikin maailmansodasta. Mutta rauha ei palannut Venäjälle. Kansa jakautui "valkoisiin" ja "punaisiin". Valkoiset olivat aikaisemman yhteiskuntajärjestelmän, kannattajia ja hoitaa tukin porvaristo sekä rahallisesti että aseellisesti.

Tehtävä: Millä nimellä kutsutaan tätä aikaisempaa yhteiskuntajärjestelmää, joka oli useimmissa maissa vallitsevana?

Vastaus:

Punaisiksi sanottiin talonpoikia ja työläisiä.

Myös monet ulkovaltiot sekaantuivat Venäjän asioihin. Monien valtioiden porvaristo alkoi tukea Venäjän valkoisia.

Miksi he näin toimivat?

"RAUTAINEN RISTI"

Urheilijoille sotilaille annettiin kumia-merkiksi rautaristi. Viercinen piirros on sodanaikaisesta saksalaisesta lehdessä.

Mitä siinä kuvataan?

Mitä sota on tälle perheelle merkinnyt?

Miten tämän jälkeen äiti ja lapset suhtautuvat sotaan?

Ensimmäinen maailmansota aiheutti suunnasta tuhoa. Kaatuneita oli yli kymmenen miljoonaa, havoittuneita lähes kaksikymmentä miljoonaa, invalideiksi jäi 3.5 miljoonaa. Kokonaisia kaupunkeja ja asutuskeskuksia tuhoutui maan tasalle, oli särjettyä valtava määrä siltoja, tunneleita, rautateitä ja tehtaita.

Monet valtiot velkaantuivat sodassa. Näille lainaa antoi Yhdysvallat, joka näin hyötyi sodasta. Venäjän tuleva johtaja Lenin sanoikin Yhdysvalloista:

"Jokaisessa dollarissa on kasoittain lokaa 'tuottavista' sotilaallisista hankinnoista, jotka kaikissa maissa rikastuttivat rikkaita ja kurjistivat köyhiä. Jokaisessa dollarissa on veren jäljet, jonka kymmenen miljoonaa kaatunutta vuodattivat"

Venäjällä suoritettiin sodan aikana kaksi vallankumousta. Ensimmäinen itsevaltiainen keisari vallasta ja vielä samana vuonna suoritettiin sosialistinen vallankumous, joka järkytti koko kapitalistista maailmaa ja jota vastaan käytiin ankara sota.

SOSIALISTINEN VALLANKUMOUS JA NEUVOSTOLIITTO

Meillä on ollut aikaisemmin puhetta suurista vallankumouksista, joita tapahtui 1600-luvun Englannissa ja 1700-luvun Ranskassa. Nimitimme niitä vallankumouksia porvarillisiksi vallankumouksiksi sen takia, koska niissä porvaristo otti siihen saakka hallinneen aateliston vallan itselleen.

1900-luvun alussa tapahtui Venäjällä sosialistinen vallankumous.

Miten se erosi aikaisemmista vallankumouksista?

Sosialistisessa vallankumouksessa työläiset ja talonpojat ottivat vuorostaan vallan porvaristolta.

Tämän jälkeen työläiset ja talonpojat ryhtyivät hallitsemaan itse itseään. He muodostivat koko Venäjän väestöstä valtavan suuren enemmistön - yli 9/10. He perustivat oman hallituksen ja kaikkialle maahan hallituksen avuksi neuvostoja: armeijaan, kaupunkeihin, tehtaisiin ja jokaiseen kyläänkin.

Sosialistinen vallankumous tapahtui ensimmäisen maailmansodan aikana, lokakuussa 1917. Koska sota koetteli kaikkia kansoja ja aiheutti venäläisillekin nälänhätää ja suuria kärsimyksiä, päätti Venäjän työläis- ja talonpoikaishallitus

"ehdottaa kaikille sotaikäisille kansoille ja niiden hallituksille neuvottelujen aloittamista välittömästi oikeudenmukaisesta, demokraattisesta rauhasta."

Kansalaissota ja ulkovaltojen hyökkäys

Pian vallankumouksen jälkeen Venäjä irtautuikin maailmansodasta. Mutta rauha ei palannut Venäjälle. Kansa jakautui "valkoisiin" ja "punaisiin". Valkoiset olivat aikaisemman yhteiskuntajärjestelmän, kannattajia ja hoitaa tukin porvaristo sekä rahallisesti että aseellisesti.

Tehtävä: Millä nimellä kutsutaan tätä aikaisempaa yhteiskuntajärjestelmää, joka oli useimmissa maissa vallitsevana?

Vastaus:

Punaisiksi sanottiin talonpoikia ja työläisiä.

Myös monet ulkovaltiot sekaantuivat Venäjän asioihin. Monien valtioiden porvaristo alkoi tukea Venäjän valkoisia.

Miksi he näin toimivat?

Monissa maissa oli syntynyt laajoja työläisten mielenosoituksia ja lakkoja, joilla tuettiin uutta sosialistista valtiota. Saksassa, Englannissa ja Yhdysvalloissa oli yli miljoona työlläistä lakossa, Itävallassa oli suuria mielenosoituksia, joiden tunnuksiana oli "Alas sota", "Leipää ja rauhaa". Monilta rintamilta sotaan kyllästyneet miehet yksinkertaisesti lähtivät kävelemään kotiin.

Näissä oloissa oli suuri vaara, että työläiset ryhtyisivät muissakin maissa seuraamaan Venäjän esimerkkiä ja kukistaisivat porvariston vallan. Tämän takia lähetettiin Saksasta, Ranskasta,

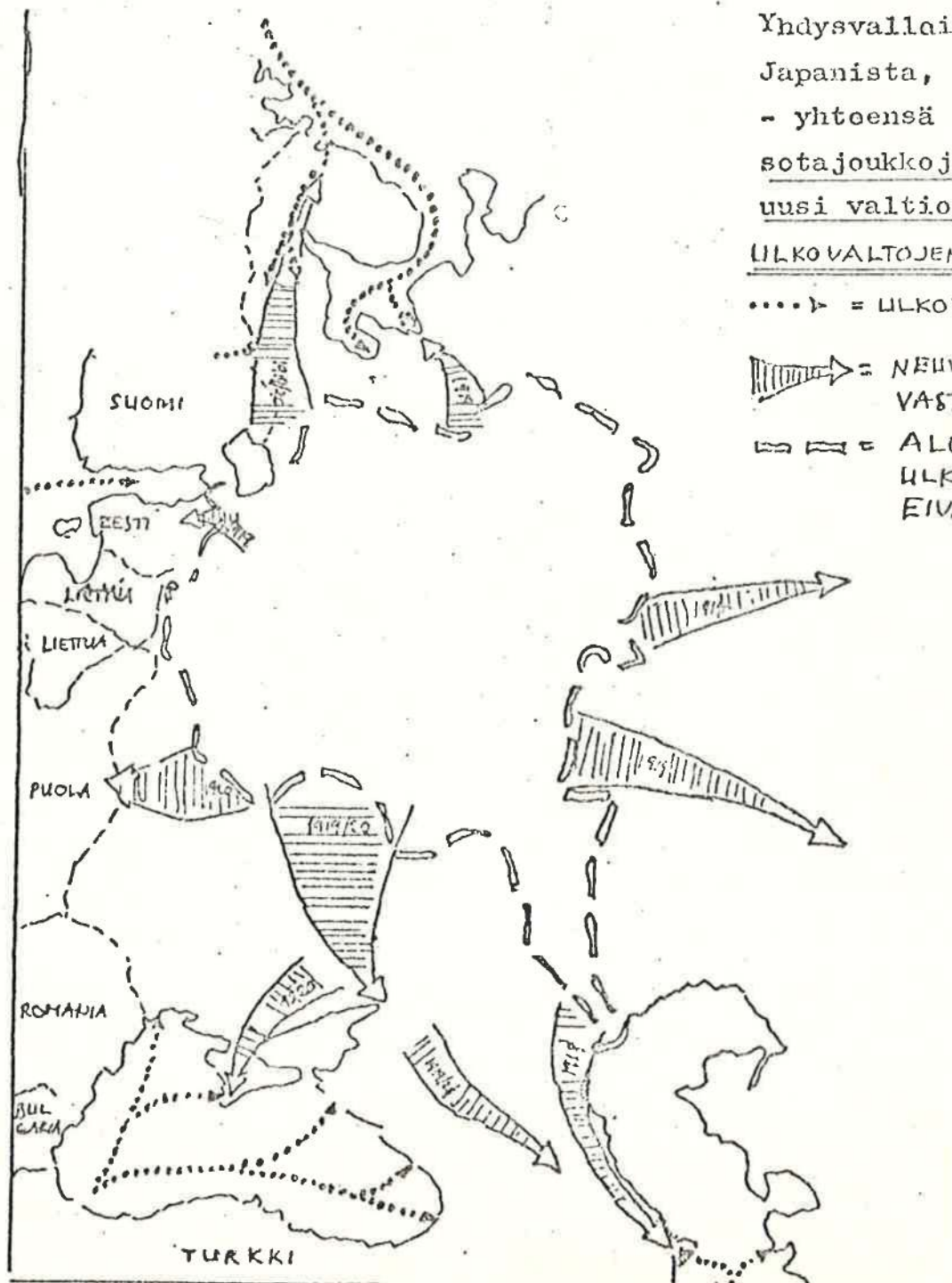
Englannista,
Yhdysvalloista,
Japanista, Suomesta
- yhteensä 14 valtiosta
sotajoukkoja kukistamaan
uusi valtio.

ULKOVALTOJEN HYÖKKÄYS

..... = ULKOVALTOJEN JOUKKO

▨ = NEUVOSTOJOUKKOJE
VASTA HYÖKKÄYS

--- = ALUE, JOTA
ULKOVALLAT
EIVÄT VALLOITANEET

Sotaa käytiin vuodet 1918-22. Sodan tuloksena ulkolaiset lyötiin. Vasta näiden sotavuosien jälkeen muodostui uusi valtio, joka otti nimekseen Neuvostoliitto.

Sosialismi

Millainen oli tämä uusi sosialistinen valtio?

Perusmuutoksena tapahtui se, että tehtaat, koneet, kaivokset ja maa siirrettiin yhteiskunnan - eli työläisten ja talonpoikien - omistuksenn. Nyt työläiset omistivat tehtaiden ja koneiden lisäksi myös ne tuotteet, joita he tekivät.

Jokapäiväistä elämää eivät enää hallinneetkaan suuryritykset, vaan kaikki kansalaiset päättivät siitä, mitä tuotetaan. Tällaista taloutta sanotaan suunnitelmataloudoksi, jossa työttömyys ja lamat ovat tuntemattomia. Samoin jokaiselle taattiin ruoka, asunto ja vaatteet eli elämisen perusedellytykset.

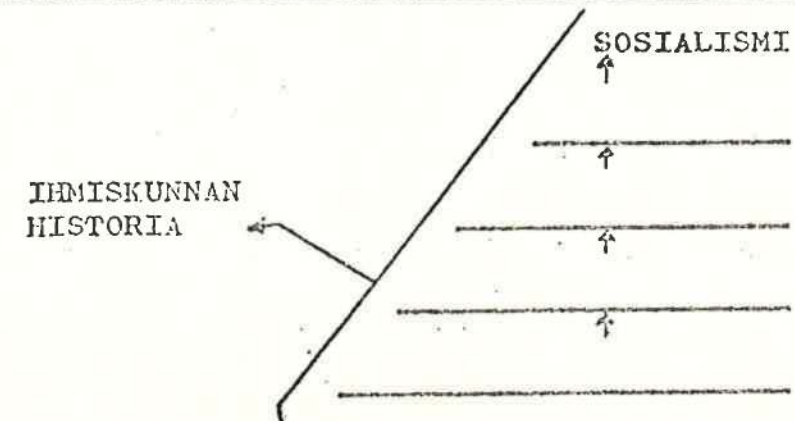
Lisäksi toteutettiin ilmainen koulunkäynti ja ilmainen lääke-
rinholto. Kaikki kansalaiset ovat tasa-arvoisia. Koska kukaan ei voi toisen työstä rikastua ovat tulot hyvin pieniä.

Neuvostokansalaisten oli kovasti ponnistettava yhteiskuntansa rakentamiseksi. Lukutaidottomuus poistettiin parissa vuosikymmenessä ja samassa ajassa laaja maa sähköistettiin. Eräs metallityöläinen kertoo metallisulaton rakentamisesta:

"Työskentelimme yötä päivää. Öisin valaisivat valonheittäjät työmaata. Kun yhtäkkiä sade liotti kaivannaon, jatkoimme työtä seisten polvia myösten jäisessä vedessä. Kiristyneessä pakkasessa kävimme halkujen kanssa jäisen maan kimppuun. Jalat jäykistyivät, hampaat kalisivat, mutta yksikään ei halunnut jättää paikkaansa."

Tehtävä: Täydennä seuraava kuvio.

Käytä tarvittaessa apuna s. 69 olevaa kuviota.

Monissa maissa oli syntynyt laajoja työläisten mielenosoituksia ja lakkoja, joilla tuettiin uutta sosialistista valtiota. Saksassa, Englannissa ja Yhdysvalloissa oli yli miljoona työlläistä lakossa, Itävallassa oli suuria mielenosoituksia, joiden tunnuksiana oli "Alas sota", "Leipää ja rauhaa". Monilta rintamilta sotaan kyllästyneet miehet yksinkertaisesti lähtivät kävelemään kotiin.

Näissä oloissa oli suuri vaara, että työläiset ryhtyisivät muissakin maissa seuraamaan Venäjän esimerkkiä ja kukistaisivat porvariston vallan. Tämän takia lähetettiin Saksasta, Ranskasta,

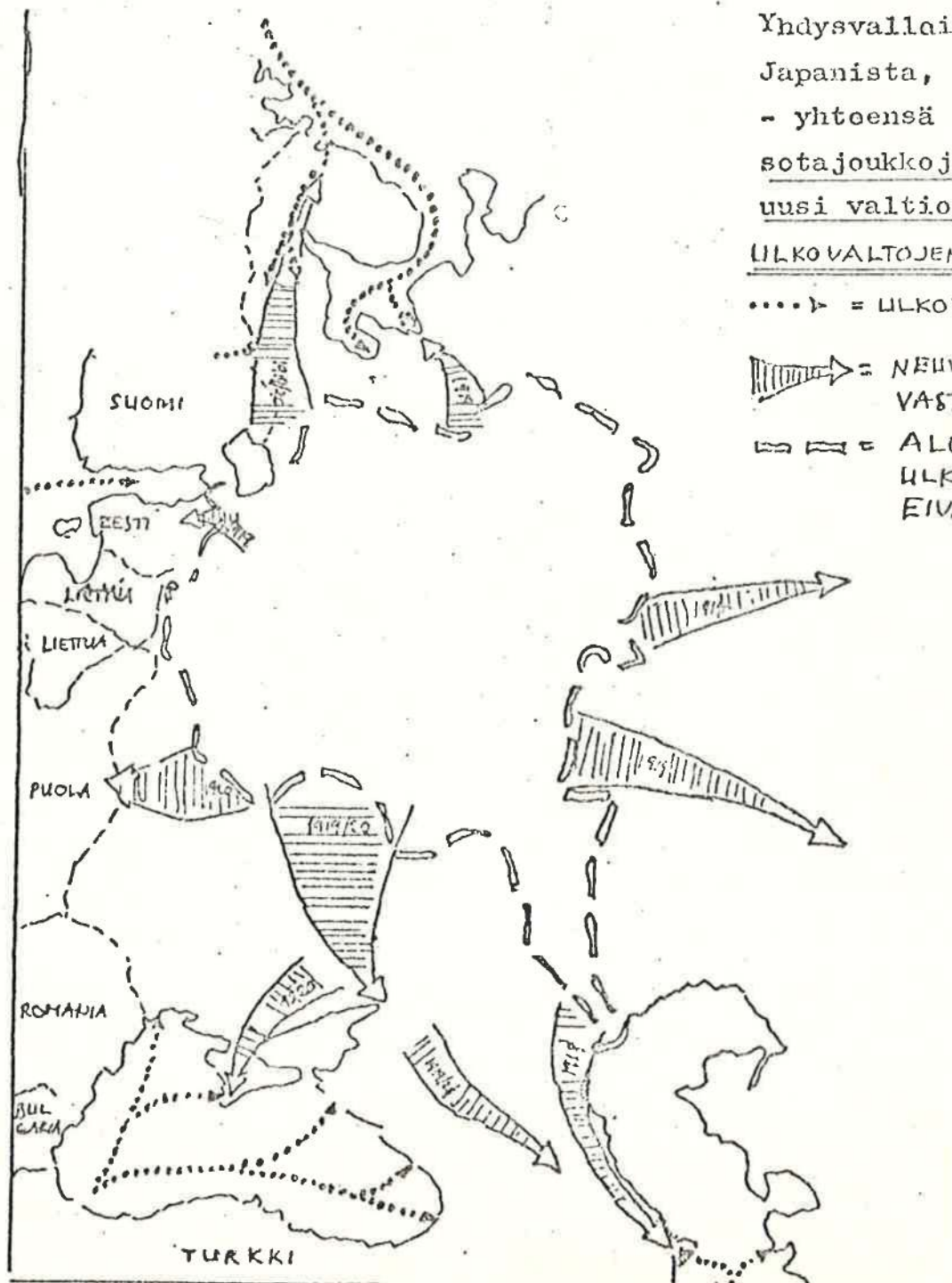
Englannista,
Yhdysvalloista,
Japanista, Suomesta
- yhteensä 14 valtiosta
sotajoukkoja kukistamaan
uusi valtio.

ULKOVALTOJEN HYÖKKÄYS

..... = ULKOVALTOJEN JOUKKO

▨ = NEUVOSTOJOUKKOJE
VASTA HYÖKKÄYS

--- = ALUE, JOTA
ULKOVALLAT
EIVÄT VALLOITANEET

Sotaa käytiin vuodet 1918-22. Sodan tuloksena ulkolaiset lyötiin. Vasta näiden sotavuosien jälkeen muodostui uusi valtio, joka otti nimekseen Neuvostoliitto.

Sosialismi

Millainen oli tämä uusi sosialistinen valtio?

Perusmuutoksena tapahtui se, että tehtaat, koneet, kaivokset ja maa siirrettiin yhteiskunnan - eli työläisten ja talonpoikien - omistuksenn. Nyt työläiset omistivat tehtaiden ja koneiden lisäksi myös ne tuotteet, joita he tekivät.

Jokapäiväistä elämää eivät enää hallinneetkaan suuryritykset, vaan kaikki kansalaiset päättivät siitä, mitä tuotetaan. Tällaista taloutta sanotaan suunnitelmataloudoksi, jossa työttömyys ja lamat ovat tuntemattomia. Samoin jokaiselle taattiin ruoka, asunto ja vaatteet eli elämisen perusedellytykset.

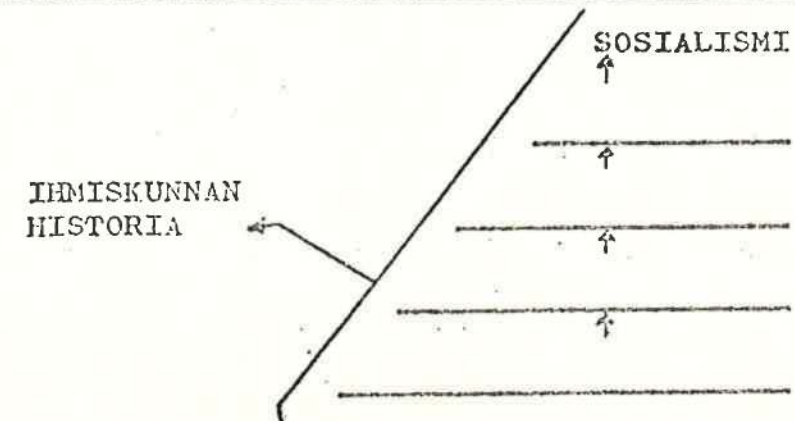
Lisäksi toteutettiin ilmainen koulunkäynti ja ilmainen lääke-
rinholto. Kaikki kansalaiset ovat tasa-arvoisia. Koska kukaan ei voi toisen työstä rikastua ovat tulot hyvin pieniä.

Neuvostokansalaisten oli kovasti ponnistettava yhteiskuntansa rakentamiseksi. Lukutaidottomuus poistettiin parissa vuosikymmenessä ja samassa ajassa laaja maa sähköistettiin. Eräs metallityöläinen kertoo metallisulaton rakentamisesta:

"Työskentelimme yötä päivää. Öisin valaisivat valonheittäjät työmaata. Kun yhtäkkiä sade liotti kaivannaon, jatkoimme työtä seisten polvia myösten jäisessä vedessä. Kiristyneessä pakkasessa kävimme halkujen kanssa jäisen maan kimppuun. Jalat jäykistyivät, hampaat kalisivat, mutta yksikään ei halunnut jättää paikkaansa."

Tehtävä: Täydennä seuraava kuvio.

Käytä tarvittaessa apuna s. 69 olevaa kuviota.

PUNAISTEN JA VALKOISTEN SOTA SUOMESSA

Myös Suomessa työväestön ja porvariston välit kiristyivät 1900-luvun alkupuolella ja ensimmäiseen maailmansodan vuosina. Vuoden 1917 aikana olivat työläiset sekä kaupungissa että maaseudulla ryhtyneet lakkoihin ja mielenosoituksiin vaation palkankorotusta ja 8-tunnin työpäivää. Muutamilla paikkakunnilla oli lakkoilevia työläisiä ammuttu.

Syksyllä alkoi työttömyys pelottavasti kasvaa.

Tilanne muuttui yhä pahemmaksi, kun nälkä alkoi ahdistaa työväestöä.

Nälänhädän laajuus käy ilmi seuraavista elintarvikehallinnon julkaisemista kuulutuksista:

Joulukuu
1917

".. jo syyskuun puolivälistä asukkaat olleet nälänhädän partaalla. On ollut kahden ja kolmen viikon aikoja, jolloin ei ole voitu jakaa viljoja."

Tammikuu
1918

"Leivänpuutetta kärsivien paikkakuntien luku (...) lisääntyy alinomaan ja muutamilla paikkakunnilla on jo tultu niin pitkälle, että nälkä elintarvikelahtakuntien antamien tietojen mukaan on jo aiheuttanut sairaaloisuuksia ja kuolemantapauksia."

"Ei ole välttävissä, ettei sellainen asema synnytä yhteiskunnalle vaarallisia levottomuuksia."

Suomen porvaristo tunsu valtansa uhatuksi työväestön tyytymättömyyden jatkuvasti lisääntyessä. Niinpä porvaristo lähetti jatkuvasti avunpyyntöjä Saksaan. Edward Hjelt kertoo teoksessaan "Itsenäinen Suomi" Suomen valtionhoitaja Svinhuvudén evästäneen häntä hankkinaan saksalaiset Suomeen, "koska muuten emme tule toimeen". Samanaikaisesti porvaristo hankki kuumoisesti aseita ja muita varusteita aseellista taistelua varten.

Tällaisessa tilanteessa myös työväestö järjestyi. Työväestön osastoja sanottiin "punakaarteiksi" ja porvariston osastoja "valkokaarteiksi".

Tammikuussa 1918 näiden kesken alkoi sota. Työväestö otti haltuunsa eteläisen Suomen, valkoisten päämaja oli Pohjanmaa.

Valkoiset olivat paremmin varustautuneita ja heillä oli enemmän aseita ja koulutusta.

*Kuon.
Yks. Oulu.
Hajon!*

Sodan käänteen aiheutti se, että valkoisten pyytämät saksalaiset joukot suorittivat maihinnousun Hankoon ja Loviisaan, valloittivat Helsingin ja etenivät pohjoiseen, josta vastaan tulivat valkoiset. Kaudimmin pysyi punaisten hallussa vanha työläisten kaupunki, Tampere, joka valkoisten valtauksen jälkeen oli lähes kokonaan tuhattu.

Keväällä 1918 sota oli päätynyt valkoisten ja saksalaisten voittoon.

Tämän jälkeen seurasi valkoisten kosto.

Vankileireille koottiin 80 000 punaisten miestä, naista ja lasta. Vankileirien

tapahtumista antaa kuvan Jakko Paavolaisen tutkimus:

"21-vuotias Mäkinen oli Maaliskuuhun asti ollut Turun Sanomien palveluksessa latojana ja ajautui pakolaisvirran mukana huhtikuun alkupuolella kohti Hämettä. Punakaartiin hän ei kuulunut eikä hänellä ollut asetta. Vangiksi hän joutui Hollolassa. Vangit vietiin Hollolan kirkolle. Mäkinen, jolla oli pienen haavan takia side ranteessa, muistaa, että heti jouduttuaan huoneeseen, johon paljon vankeja oli mahdutettu, joku kehoitti häntä kiireesti ottamaan siteet pois, koska kaikki haavoittuneet ammutaan. Ankeuspaikkansa ikkunasta Mäkinen pian näki vankeja vietävän teloitettavaksi, sen jälkeen, kun he olivat saaneet tuomion kenettö-oikeudessa. Teloitukset näyttivät säännöllisesti tapahtuvan neljän hengen ryhmissä, ja teloituspaikka niin lähellä, että laukaukset kuuluivat. Ennen omaa joutumistaan oikeuden oteen Mäkinen oli nähnyt mm. ystävänsä Hälle Gladin vietävän ammuttavaksi. Tämä oli polvillaan rukoillut armoa, mutta hänet oli pistimin pakotettu ylös ja seuraamaan muiden mukana."

Sodan aikana olivat punaiset ampuneet rintaman takana 1650 valkoista. Sodan jälkeen valkoiset ampuivat kostoiksi viisinkertaisen määrän punaisia. Lisäksi vankileireille kootuista kuoli nälkään ja tauteihin 12 000 ihmistä. Jotkut valkoiset suunnittelivat punaisten lähettämistä Saksaan kalikaivosten työvoimaksi. Valkoisten kosto sai sellaiset mitat, että Englannissa asetettiin kyseenalaiseksi, voitaisiinko Suomea pitää sivistysmaana.

Sota oli iskenyt syvän juovan suomalaisten keskeisiin suhteisiin. Vanha rintamajako tehtaanomistajat - työläiset säilyi, vaikka työläiset olivat lyötyjäkin. Valkoisten voitto kuitenkin sääteli kahden vuosikymmenen ajan suomalaisten elämän ja politiikan.

PUNAISTEN JA VALKOISTEN SOTA SUOMESSA

Myös Suomessa työväestön ja porvariston välit kiristyivät 1900-luvun alkupuolella ja ensimmäiseen maailmansodan vuosina. Vuoden 1917 aikana olivat työläiset sekä kaupungissa että maaseudulla ryhtyneet lakkoihin ja mielenosoituksiin vaation palkankorotusta ja 8-tuntin työpäivää. Muutamilla paikkakunnilla oli lakkoilevia työläisiä ammuttu.

Syksyllä alkoi työttömyys pelottavasti kasvaa.

Tilanne muuttui yhä pahemmaksi, kun nälkä alkoi ahdistaa työväestöä.

Nälänhädän laajuus käy ilmi seuraavista elintarvikehallinnon julkaisemista kuulutuksista:

Joulukuu
1917

".. jo syyskuun puolivälistä asukkaat olleet nälänhädän partaalla. On ollut kahden ja kolmen viikon aikoja, jolloin ei ole voitu jakaa viljoja."

Tammikuu
1918

"Leivänpuutetta kärsivien paikkakuntien luku (...) lisääntyy alinomaan ja muutamilla paikkakunnilla on jo tultu niin pitkälle, että nälkä elintarvikelahtakuntien antamien tietojen mukaan on jo aiheuttanut sairaaloisuuksia ja kuolemantapauksia."

"Ei ole välttävissä, ettei sellainen asema synnytä yhteiskunnalle vaarallisia levottomuuksia."

Suomen porvaristo tunsu valtansa uhatuksi työväestön tyytymättömyyden jatkuvasti lisääntyessä. Niinpä porvaristo lähetti jatkuvasti avunpyyntöjä Saksaan. Edward Hjelt kertoo teoksessaan "Itsenäinen Suomi" Suomen valtionhoitaja Svinhuvudén evästäneen häntä hankkinaan saksalaiset Suomeen, "koska muuten emme tule toimeen". Samanaikaisesti porvaristo hankki kuumoisesti aseita ja muita varusteita aseellista taistelua varten.

Tällaisessa tilanteessa myös työväestö järjestyi. Työväestön osastoja sanottiin "punakaarteiksi" ja porvariston osastoja "valkokaarteiksi".

Tammikuussa 1918 näiden kesken alkoi sota. Työväestö otti haltuunsa eteläisen Suomen, valkoisten päämaja oli Pohjanmaa.

Valkoiset olivat paremmin varustautuneita ja heillä oli enemmän aseita ja koulutusta.

*Kuon.
Yks. Oulu.
Hjelt!*

Sodan käänteeseen aiheutti se, että valkoisten pyytämät saksalaiset joukot suorittivat maihinnousun Hankoon ja Loviisaan, valloittivat Helsingin ja etenivät pohjoiseen, josta vastaan tulivat valkoiset. Kaudimmin pysyi punaisten hallussa vanha työläisten kaupunki, Tampere, joka valkoisten valtauksen jälkeen oli lähes kokonaan tuhattu.

Keväällä 1918 sota oli päätynyt valkoisten ja saksalaisten voittoon.

Tämän jälkeen seurasi valkoisten kosto.

Vankileireille koottiin 80 000 punaisten miestä, naista ja lasta. Vankileirien

tapahtumista antaa kuvan Jakko Paavolaisen tutkimus:

"21-vuotias Mäkinen oli Maaliskuuhun asti ollut Turun Sanomien palveluksessa latojana ja ajautui pakolaisvirran mukana huhtikuun alkupuolella kohti Hämettä. Punakaartiin hän ei kuulunut eikä hänellä ollut asetta. Vangiksi hän joutui Hollolassa. Vangit vietiin Hollolan kirkolle. Mäkinen, jolla oli pienen haavan takia side ranteessa, muistaa, että heti jouduttuaan huoneeseen, johon paljon vankeja oli mahdutettu, joku kehoitti häntä kiireesti ottamaan siteet pois, koska kaikki haavoittuneet ammutaan. Ankeuspaikkansa ikkunasta Mäkinen pian näki vankeja vietävän teloitettavaksi, sen jälkeen, kun he olivat saaneet tuomion kenettö-oikeudessa. Teloitukset näyttivät säännöllisesti tapahtuvan neljän hengen ryhmissä, ja teloituspaikka niin lähellä, että laukaukset kuuluivat. Ennen omaa joutumistaan oikeuden oteen Mäkinen oli nähnyt mm. ystävänsä Hälle Gladin vietävän ammuttavaksi. Tämä oli polvillaan rukoillut armoa, mutta hänet oli pistimin pakotettu ylös ja seuraamaan muiden mukana."

Sodan aikana olivat punaiset ampuneet rintaman takana 1650 valkoista. Sodan jälkeen valkoiset ampuivat kostoiksi viisinkertaisen määrän punaisia. Lisäksi vankileireille kootuista kuoli nälkään ja tauteihin 12 000 ihmistä. Jotkut valkoiset suunnittelivat punaisten lähettämistä Saksaan kalikaivosten työvoimaksi. Valkoisten kosto sai sellaiset mitat, että Englannissa asetettiin kyseenalaiseksi, voitaisiinko Suomea pitää sivistysmaana.

Sota oli iskenyt syvän juovan suomalaisten keskeisiin suhteisiin. Vanha rintamajako tehtaanomistajat - työläiset säilyi, vaikka työläiset olivat lyötyjäkin. Valkoisten voitto kuitenkin sääteli kahden vuosikymmenen ajan suomalaisten elämän ja politiikan.

"VALKOINEN" SUOMI 1920- ja 1930-LUVUILLA

Sodan jälkeen oli voittaneella osapuolella täydellinen ylivalta. Jottei työväestö uudelleen kykenisi nousemaan, totou-tettiin sitä vastaan kovia toimenpiteitä. Tällaisesta kertoo seuraava esimerkki:

Pohjois-Suomen saha- uitto ja metsätyöläisten keskuudessa vallitsi tyytymättömyys alhaisiin palkkoihin. Monet perheel-liset eivät yksinkertaisesti tulleet toimeen perheensä pal-kalla. Työnantajat eivät edes viitsineet vastata työläisten palkankorotusvaatimuksiin. Tästä alkoi 1922 lähes kahden tuhannen työläisen lakko.

Jo ennen lakkoa poliisi vangitsi työläisten johtajat. Heidät asetettiin syytteeseen "valtiopetoksellisesta" toiminnasta. Vaikka mitään todisteita ei löytynyt syytetyt tuomittiin

kuritushuoneeseen seuraavasti: Vuokkila 3 v.
Kylmänen 2 v.
Mynttinen 1 v. 6 kk.
Koukkula 1 v. 6 kk.
Valkonen 1 v.

Kaikkiaan tuomittiin 1920- ja 1930-lukujen aikana eripituisiin vankeus- ja kuritushuonerangaistuksiin lähes viisi tuhatta ihmistä. Heidän ainoana "rikkomuksenaan" oli ollut työväestön etujen puolustaminen.

Siitä mielivallasta, jonka tehtaanomistajat ja por-varisto pystyivät kohdistamaan työläisiin ja muihin kansalaisiin, olkoon näytteenä seuraava tositarina:

"Poliisikonstaapeli Suikkanen kävi 15.5.1922 nouta-massa Varkauden ammatillisen keskusjärjestön sihteerin N. Immoson kuulusteltavaksi. Poliisilaitoksella pidätetyltä tutkittiin taskut ja anastettiin kaksi kirjettä. Sen jälkeen hänet työnnettiin putkaan, missä suojeluskuntapäällikkö pahoinpiteli häntä. Immosta vaadittiin luopumaan keskusjärjestön sihteerin toimesta. Lopulta, kun hän ei suostunut, hänet vapautettiin. Mustelmat ja ruhjevammat jäivät todistukseksi tästä voimaperäisestä käsittelystä. Työväenjärjestöt valittivat korkeimpiin viran-omaisiin. Silloin suojeluskuntapäällikkö vakautti selityksessään, että Immonen oli mennyt vapaaehtoi-sesti ja oma-aloitteisesti putkaan. Häntä putkasta poisajottaessa oli tosin syntynyt jonkinverran meteliä.

Vaikka selitys on käännetty niin pääläelleen kuin vain voi, niin viranomaiset katsoivat sen riittä-väksi. Sihteeri Immonen tunkeutui siis poliisi-putkaan ja sai vanhoja, kun hänet sieltä väkisin häädettiin pois."

Suomalainen fasismi

1930-luvun alussa oli kaikissa kapitalistisissa maissa suuri talouspula. Miljoonat olivat työttöminä, koneet ruostuivat tehtaissa; mutta monet keinoiteijat rikastuivat työläisperheiden kärsiessä nälkää ja käydessä jopa kerju-ulla.

Näissä oloissa sai kannatusta fasismiksi nimitetty liike. Suomalaiset ottivat mallia lähinnä Saksasta ja Italiasta. Fasismi on äärimmäisen väkivaltainen diktatuurijärjestelmä. Se tähtää ennen kaikkea työväestön lyömiseen ja vihamielisyyteen Neuvostoliittoa kohtaan. Kaikkien rikkaimmat tehtaanomistajat ja suurporvarit antavat fasismille tukensa.

Suomen kansalle oli fascismista suuria kärsimyksiä. Suomalaiset suurteollisuusmiehet antoivat fasisteille ainakin kolme ja puoli miljoonaa markkaa.

Nihin fasistit näitä käyttivät ?

Mitä suomalaiset fasisteilta saivat ?

- Entinen presidentti K.J. Ståhlberg ryöstettiin väkivalloin kadulta autoon ja lähdettiin kyy-ditsemään kohti NL:n rajaa.
- Kunnanvaltuutettu Onni Happonen ryöstettiin

"VALKOINEN" SUOMI 1920- ja 1930-LUVUILLA

Sodan jälkeen oli voittaneella osapuolella täydellinen ylivalta. Jottei työväestö uudelleen kykenisi nousemaan, totou-tettiin sitä vastaan kovia toimenpiteitä. Tällaisesta kertoo seuraava esimerkki:

Pohjois- Suomen saha- uitto ja metsätyöläisten keskuudessa vallitsi tyytymättömyys alhaisiin palkkoihin. Monet perheel- liset eivät yksinkertaisesti tulleet toimeen perheenisän pal- kalla. Työnantajat eivät edes viitsineet vastata työläisten palkankorotusvaatimuksiin. Tästä alkoi 1922 lähes kahden tuhannen työläisen lakko.

Jo ennen lakkoa poliisi vangitsi työläisten johtajat. Heidät asetettiin syytteeseen "valtiopetoksellisesta" toiminnasta. Vaikka mitään todisteita ei löytynyt syytetyt tuomittiin

kuritushuoneeseen seuraavasti: Vuokkila 3 v.
Kylmänen 2 v.
Mynttinen 1 v. 6 kk.
Koukkula 1 v. 6 kk.
Valkonen 1 v.

Kaikkiaan tuomittiin 1920- ja 1930-lukujen aikana eripituisiin vankeus- ja kuritushuonerangaistuksiin lähes viisi tuhatta ihmistä. Heidän ainoana "rikkomuksenaan" oli ollut työväestön etujen puolustaminen.

Siitä mielivallasta, jonka tehtaanomistajat ja por- varisto pystyivät kohdistamaan työläisiin ja muihin kansalaisiin, olkoon näytteenä seuraava tositarina:

"Poliisikonstaapeli Suikkanen kävi 15.5.1922 nouta- massa Varkauden ammatillisen keskusjärjestön siht- teerin N. Immoson kuulusteltavaksi. Poliisilaitoksella pidätetyltä tutkittiin taskut ja anastettiin kaksi kirjettä. Sen jälkeen hänet työnnettiin putkaan, missä suojeluskuntapäällikkö pahoinpiteli häntä. Immosta vaadittiin luopumaan keskusjärjestön siht- teerin toimesta. Lopulta, kun hän ei suostunut, hänet vapautettiin. Mustelmat ja ruhjevammat jäivät todistukseksi tästä voimaperäisestä käsittelystä. Työväenjärjestöt valittivat korkeimpiin viran- omaisiin. Silloin suojeluskuntapäällikkö vakautti selityksessään, että Immonen oli mennyt vapaaehtoi- sesti ja oma-aloitteisesti putkaan. Häntä putkasta poisajottaessa oli tosin syntynyt jonkinverran meteliä.

Vaikka selitys on käännetty niin pääläelleen kuin vain voi, niin viranomaiset katsoivat sen riittä- väksi. Sihteeri Immonen tunkeutui siis poliisi- putkaan ja sai vanhoja, kun hänet sieltä väkisin häädettiin pois."

Suomalainen fasismi

1930-luvun alussa oli kaikissa kapitalistisissa maissa suuri talouspula. Miljoonat olivat työttöminä, koneet ruostuivat tehtaissa; mutta monet keinoiteijat rikastuivat työläisperheiden kärsiessä nälkää ja käydessä jopa kerju- ulla.

Näissä oloissa sai kannatusta fasismiksi nimitetty liike. Suomalaiset ottivat mallia lähinnä Saksasta ja Italiasta. Fasismi on äärimmäisen väkivaltainen diktatuurijärjestelmä. Se tähtää ennen kaikkea työväestön lyömiseen ja vihamielisyyteen Neuvostoliittoa kohtaan. Kaikkien rikkaimmat tehtaanomistajat ja suurporvarit antavat fasismille tukensa.

Suomen kansalle oli fascismista suuria kärsimyksiä. Suomalaiset suurteollisuusmiehet antoivat fasisteille ainakin kolme ja puoli miljoonaa markkaa.

Mihin fasistit näitä käyttivät ?

Mitä suomalaiset fasisteilta saivat ?

- Entinen presidentti K.J. Ståhlberg ryöstettiin väkivalloin kadulta autoon ja lähdettiin kyy- ditsemään kohti NL:n rajaa.
- Kunnanvaltuutettu Onni Happonen ryöstettiin

kunnanvaltuuston istunnosta, kidutettiin ja lopulta ammuttiin eräissä metsissä. Tämän jälkeen fasistit peittivät jälkensä kätkevästi.

- Tampereen kaupungin pormestari Väinö Hakki ryöstettiin ~~autoon~~ autoon ja uhattiin tappa.

Suomi sodissa

Suomen johtajat sitoivat kiinteät ystävyyssuhteet Saksan johtajiin, koska myös Saksa oli fasistinen valtio. Suomen suhteet Neuvostoliittoon olivat hyvin epäluuloiset ja vihamielisetkin. Välien kiristyminen johti sitten 1939-40 välisenä talvena käytyyn lyhyeen sotaan ns. talvisotaan. Vaikka Suomi hävisi sodan, alkoivat suomalaiset johtajat heti rauhansolmimisen jälkeen uuden sodan valmistelun ja hyökkäsivät Saksan rinnalla Neuvostoliittoon 1941. Mutta nyt Neuvostoliitto löi sekä Suomen että Saksan. Rauha solmittiin 1944 ja tämän jälkeen oli Suomen johtajien pakko muuttaa hyvin onnettomaksi osoittunutta politiikkaansa.

FASISMI JA TOINEN MAAILMANSOTA

Euroopan kehitys oli rauhatonta ensimmäisen maailmansodan jälkeenkkin. Kuten Suomessa, niin monissa muissakin Euroopan maissa, suurimman muutoksen ihmisten elämässä aiheutti fasismi.

Miten fasismi pääsi valtaan?

1930-luvun alussa oli suuri talouspula kaikissa kapitalistisissa maissa. Monet työläiset olivat sitä sitä mieltä, että talouspula johtui suuryhtiöiden keinottolusta: vaikka varastot olivat

Samaan aikaan kun länsimaat kärsivät valtavasta talouspulasta ja työttömyydestä, eteni Neuvostoliiton talous

tarvikkeita täynnä, niitä ei myyty. Texasin suurviljelijät kaatoivat maailman maiden viemäriin, miehenkuin myivät sen sillä hinnalla, jonka ostajat olisivat pystyneet maksamaan. Brasilian rannikolla heitettiin samasta syystä 22 miljoonaa säkellistä kahvia mereen.

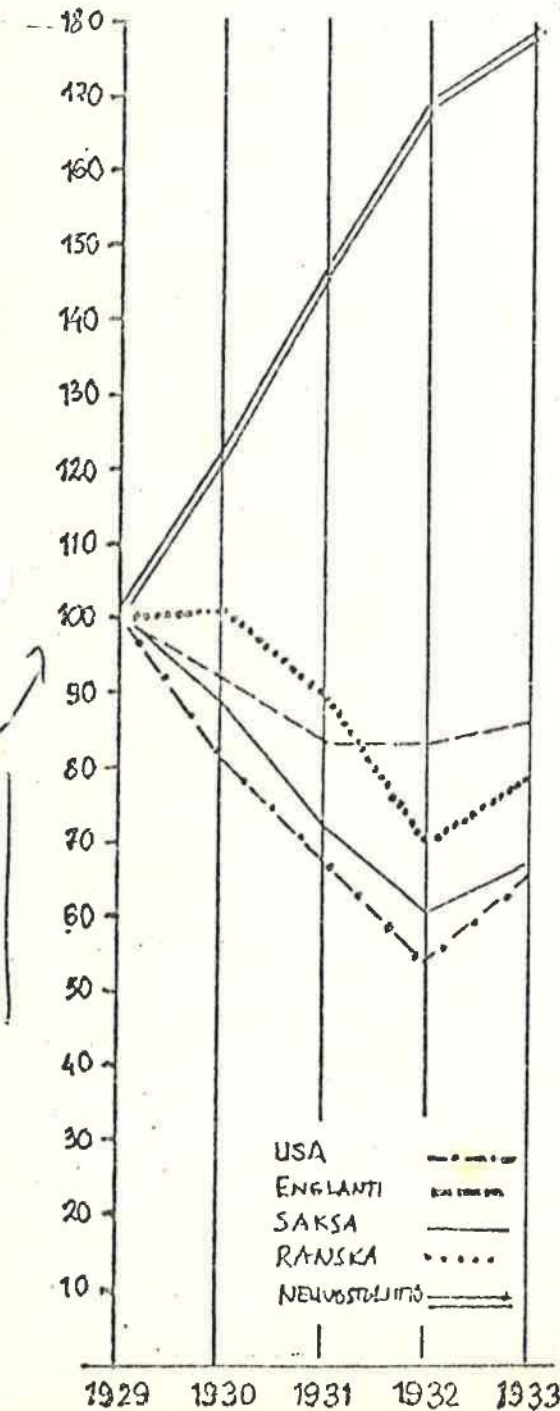
Nämä toimenpiteet lisäsivät työläisten suuttumusta, suuryritysten valta oli pahasti uhattuna.

Valtansa pelastamiseksi suuryritykset alkoivat entistä enemmän tukea fasismia, joka oli luvannut pitää työväestön kurissa. Niin tapahtuikin fasistien valtaantuloon käynnistettiin työväenjohtajien kohtaan ajokaarti: osa murhattiin kotiin, osa vietiin vankiloihin ja erityisiin keskitysleireihin, työväenpuolueet esim. Saksassa kiellettiin kokonaan.

Fasismi on äärimmäisen ihmisvihamielinen liike, lain ja oikeuden tilalle se asetti avoimen väkivallan ja terrorin. Se heitti keskitysleireihin kidutettavaksi kuuluisia tiedemiehiä, kirjailijoita, ja taitelijoita, eikä se säästännyt pappejakaan, jotka asettuivat sitä vastustamaan.

Mutta suuryritysten voitot sentään lisääntyivät.

Tehtävä: Chilessä vallitsee tälläkin hetkellä fasismi. Millaiset olosuhteet siellä ovat? Miten fasismin vastustajia Chilessä kohdellaan?

kunnanvaltuuston istunnosta, kidutettiin ja lopulta ammuttiin eräissä metsissä. Tämän jälkeen fasistit peittivät jälkensä kätkevästi.

- Tampereen kaupungin pormestari Väinö Hakki ryöstettiin ~~autoon~~ autoon ja uhattiin tappaa.

Suomi sodissa

Suomen johtajat sitoivat kiinteät ystävyyssuhteet Saksan johtajiin, koska myös Saksa oli fasistinen valtio. Suomen suhteet Neuvostoliittoon olivat hyvin epäluuloiset ja vihamielisetkin. Välien kiristyminen johti sitten 1939-40 välisenä talvena käytyyn lyhyeen sotaan ns. talvisotaan. Vaikka Suomi hävisi sodan, alkoivat suomalaiset johtajat heti rauhansolmimisen jälkeen uuden sodan valmistelun ja hyökkäsivät Saksan rinnalla Neuvostoliittoon 1941. Mutta nyt Neuvostoliitto löi sekä Suomen että Saksan. Rauha solmittiin 1944 ja tämän jälkeen oli Suomen johtajien pakko muuttaa hyvin onnettomaksi osoittunutta politiikkaansa.

FASISMI JA TOINEN MAAILMANSOTA

Euroopan kehitys oli rauhatonta ensimmäisen maailmansodan jälkeenkkin. Kuten Suomessa, niin monissa muissakin Euroopan maissa, suurimman muutoksen ihmisten elämässä aiheutti fasismi.

Miten fasismi pääsi valtaan?

1930-luvun alussa oli suuri talouspula kaikissa kapitalistisissa maissa. Monet työläiset olivat sitä sitä mieltä, että talouspula johtui suuryhtiöiden keinottolusta: vaikka varastot olivat

Samaan aikaan kun länsimaat kärsivät valtavasta talouspulasta ja työttömyydestä, eteni Neuvostoliiton talous

tarvikkeita täynnä, niitä ei myyty. Texasin suurviljelijät kaatoivat maanviljelysmaiden viemäriin, miehenkuin myivät sen sillä hinnalla, jonka ostajat olisivat pystyneet maksamaan. Brasilian rannikolla heitettiin samasta syystä 22 miljoonaa säkellistä kahvia mereen.

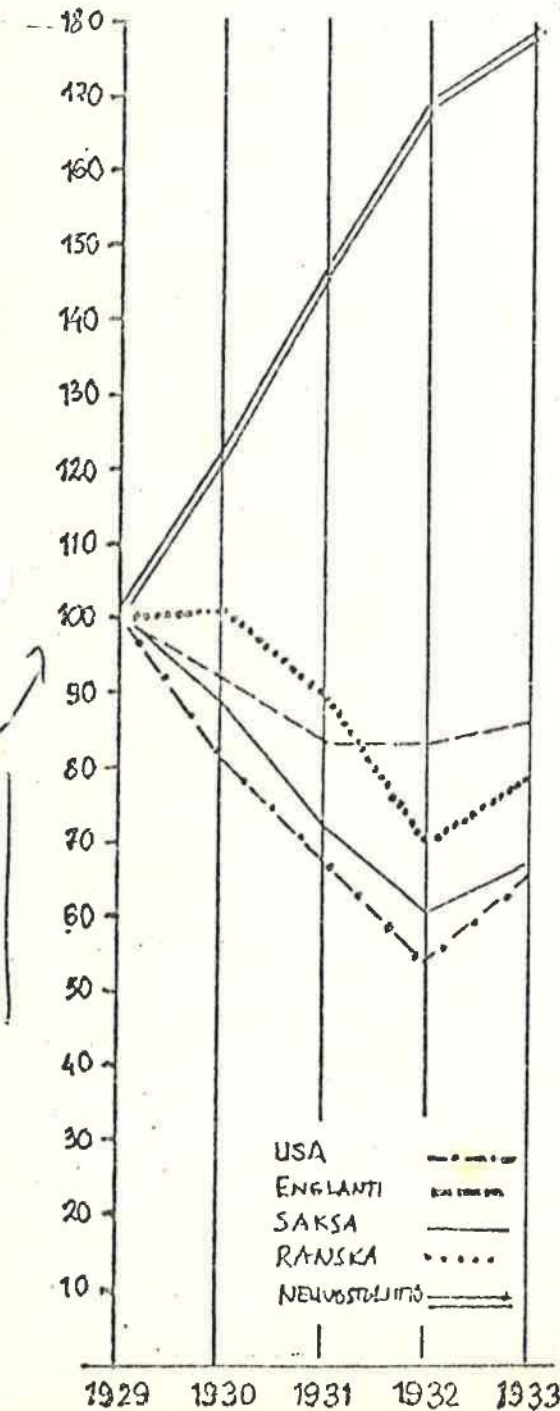
Nämä toimenpiteet lisäsivät työläisten suuttumusta, suuryritysten valta oli pahasti uhattuna.

Valtansa pelastamiseksi suuryritykset alkoivat entistä enemmän tukea fasismia, joka oli luvannut pitää työväestön kurissa. Niin tapahtuikin fasistien valtaantuloon käynnistettiin työväenjohtajien kohtaan ajokaarti: osa murhattiin kotiin, osa vietiin vankiloihin ja erityisiin keskitysleireihin, työväenpuolueet esim. Saksassa kiellettiin kokonaan.

Fasismi on äärimmäisen ihmisvihamielinen liike, lain ja oikeuden tilalle se asetti avoimen väkivallan ja terrorin. Se heitti keskitysleireihin kidutettavaksi kuuluisia tiedemiehiä, kirjailijoita, ja taitelijoita, eikä se säästänyt pappejakaan, jotka asettuivat sitä vastustamaan.

Mutta suuryritysten voitot sentään lisääntyivät.

Tehtävä: Chilessä vallitsee tälläkin hetkellä fasismi. Millaiset olosuhteet siellä ovat? Miten fasismin vastustajia Chilessä kohdellaan?

Toinen maailmansota 1939-54

Fasismien ensimmäinen vihollinen oli socialismi ja Neuvostoliitto. Tämä käy ilmi saksalaisten lausunnoista:

Maatalousministeri Darro:

"Ei ole kysymys vain sen valtion tuhoamisesta, jonka keskus on Moskova... On kysymys ennen muuta siitä, että nujerretaan venäläiset kansana ja hajotetaan heidät."

Itäisen ministerön suunnitelma:

"Tänä vuonna enäjällä kuolee nälkään 20-30 miljoonaa ihmistä. Ehkä on jopa hyvä, että näin tapahtuu, joitakin kansojanhan täytyy pienentää."

Saksalaiset aloittivat toisen maailmansodan syksyllä 1939. Saksalaiset pystyivät valtaamaan suurimman osan Eurooppaa. 1941 alkoi kahden miljoonan miehen hyökkäys Neuvostoliittoon rintamalla, joka ulottui Jäämerestä Mustaan Mereen. Vuonna 1942 Neuvostoliittoa vastaan soti Saksan ja sen liittolaisten sota-voimia yhteensä 240 divisioonaa. Samaan aikaan sotaa käytiin vain Pohjois-Afrikassa, jossa olevat englantilaiset joukot sitoivat neljä saksalaista ja 11 italialaista divisioonaa.

Tehtävä: Katso omasta kartastasi

- 1) maat, joihin Saksa hyökkäsi
- 2) kuinka pitkälle Neuvostoliittoon saksalaiset kykenivät etenemään
- 3) kuinka pitkälle Neuvostoliittoon suomalaiset kykeneivät etenemään

Toisen maailmansodan ratkaisutaistelut käytiin Stalingradin kaupungin ympärillä Neuvostoliitossa. Toisen maailmansodan jälkeen löytyi Saksan sota-arkistosta kirjeitä, joita oli lähetetty mottiin jääneestä Stalingradin kaupungista

".. Tyrmistyin, kun vilkaisin kartaan. Olemme aivan yksin, ei mitään apua ulkoa käsin. Hitler on jättänyt meidät. ... Tämä on loppu."

"Tiedät siis, etten palaa. Olen järkyttynyt ja epäilen kaikkea. Vaikka tiedänkin vain osan siitä, mitä täällä tapahtuu, niin siitäkin olen aivan kurkkua myöten kylläinen." "Minä ei kukaan saa uskomaan, että kaverit kuolevat huulillaan sanat 'Eläköön Hitler'. Mutta jos he ovat vielä jotain saattaneet sanoa, niin se on ollut avunpyyntö."

".. Isä, sinä olet eversti. Tiedät, miten asiat ovat. Loppu on tullut. Kestämme vielä kahdeksan päivää. Sitten - loppu... Isä, Stalingradin helvetin täytyy olla teille kaikille varoituksena. Pyydän, ettet, unohtaisi sitä..."

Stalingaridin tappio saksalaisille oli sodan käännekohta. Tästä jälkeen Saksa joutui vetäytymään myös muilla rintarilla. Siitä missä kuitenkin oli sodan pääpaino ja missä ratkaisu tapahtui, kertovat seuraavat luvut selvää kieltäen:

Sodassa kantuneiden sotilaiden lukumäärä. (Yhdysvaltain kenraali Marshallin mukaan)	
Neuvostoliitto 7,5 milj.
Saksa 2.850 000
Englanti 304 000
Yhdysvallat 295 904

Toinen maailmansota aiheutti vielä suurempia tuhoja kuin ensimmäinen. Kaikkiaan 50 miljoonan ihmisen katsotaan saaneen surmansa. Monet Euroopan kaupungit olivat sorakkjinä, perheet ilman isää tai äitiä, lapset kodittomia, nälkähisiä ja huonosti vaetetettuja.

Eipä näin ollen ihme, että monet kansat halusivat valita kokonaan toisen tien, kuin mitä fasismi ja sitä tukeneet suuryhtiöt olivat tarjonneet.

Tehtävä! Vieressä on Saksan fasismin johtajan Hitlerin lausuma: 'Miljoonat seisovat takanani'.

Mitä Hitler tarkoitti?

Kuvassa on sama asia esitetty toisessa mielessä.

Mitä kuvan tekijä on tarkoittanut saralla lausella?

MITEN MENNEISYYDESTÄ ON SAATU Tietoja ?

Ihmiskunnan historia alkoi hyvin kauan sitten. Koska muinaisajan ihmiset eivät osanneet kirjoittaa, he eivät ole jättäneet meille mitään kirjallista selvitystä elintavoistaan. Kuitenkin me tiedämme heidän elämästään aika paljon. Mistä me olemme saaneet tietomme ?

Muinaisajan ihmiset rakensivat asuntoja ja valmistivat erilaisia työkaluja ja aseita metsästystä, kalastusta ja maanviljelyä varten. Joutuessaan muuttamaan paikalta toiselle ihmiset jättivät asuntonsa, jotka hiljalleen peittyivät pölyn ja hiekan alle. Nykyään muinaiset asuinpaikat löytyvät jopa monen metrin maakerroksen alta.

Myös muinaishaudoissa on paljon esineitä. Muinoin ihmiset panivat usein hautaan vainajan mukana niitä esineitä, joita vainaja oli käyttänyt eläessään, koska he arvelivat hänen tarvitsovan niitä kuolutuaankin.

Nykyajan tiedemiehet suorittavat muinaisilla asuinpaikoilla ja haudoilla kaivauksia. Näitä kaivauksia on tehtävä erittäin suurella varovaisuudella, jotteivät haurastuneet esineet rikkoutuisi. Löydetyt esineitä tutkimalla ja vertaamalla niitä myöhemmän ajan esineisiin, tiedemiehet saavat selville, millaisia olivat ihmisten elinkeinot, asunnot ja tavat ja miten ihmisen elämä muuttui vähitellen. Löydettyjen ihmisten luut ovat auttaneet saamaan selville, millaisia olivat itse muinaiset ihmiset.

Kirjoitetut tiedot

Viisi-kausi tuhatta vuotta sitten ihmiset laativat merkkejä kirjoitusta varten. Silloin syntyi kirjoitustaito. Ihmiset merkitsivät muistiin hallitsijan käskyt, sadon suuruuden ja jotkut merkittävät tapahtumat.

Tällaisia kirjoituksia on säilynyt meidän päiviiimme saakka. Niiden lukeminen on ollut hyvin hankalaa, koska muinaisten ihmisten kielet, samoin kirjoitusmerkkien selitykset ovat joutuneet unohduksiin. Tiedemiehet ovat tehneet valtavan työn näiden kirjoitusmerkkien selvittämiseksi.

Tietomme menneisyydestä perustuvat esinelöytöihin ja kirjoitettuihin lähteisiin.

Esine-
löydöt
laudat

Kaiva-
ukset

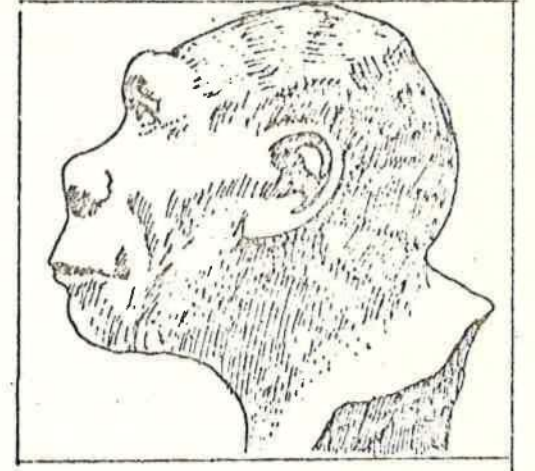
Kirjoi-
tetut
lähteet

ALKUKANTAINEN IHMINEN

Useita miljoonia vuosia sitten eli maapalolla erityisen korkealle kehittynyt apainalaji. Laji ei elänyt puussa, kuten nykyiset apinat, vaan liikkui maassa kahden jalan varassa.

Ensimmäiset ihmiset Kehityksen tuloksena ilmaantuivat ensimmäiset ihmiset maan päälle noin miljoona vuotta sitten. Ne erosivat hyvin paljon nykyisestä ihmisestä.

Erilainen ulkonäkö Niillä oli matala otsa, korkeat poskipäät, kuonomainen suu ja pienet aivot. Ensimmäiset ihmiset eivät osanneet puhua, vaan muutamilla katkonaisilla äännähdyksillä ne ilmaisivat suuttumuksen ja kauhun tai kutsuivat toisiaan avuksi. Sormet olivat köpelöt, ja ne pystyivät käsillään suorittamaan vain kaikkien yksinkertaisimpia töitä kuten esim. maan kaivamista.

Ensimmäisiä ihmisiä nimitetään alkukantaisiksi ihmisiksi. Sen jäännöksiä on löydetty Euroopasta, Aasiasta ja Afrikasta.

Taivasalla
tai luolissa

Alkukantaisella ihmisellä ei ollut asuntoa, vaan se liikkui luonnossa sateen, tuulen ja kylmyyden armoilla. Alkukantainen ihminen ei käyttänyt myöskään vaatteita.

Jatkuva
raimon-
haku

Miehet, naiset ja lapset etsivät alinomaan ravintoa. He kaivoivat maasta ruuaksi kelpavia juuria ja hyönteisten toukkia, keräsivät hedelmiä, marjoja ja lintujen munia sekä metsästivät pientä riistaa.

Ensimmäiset työkalut

Iskukivi
ja nuija

Hakkaamalla irti kivistä pieniä palasia ihminen sai terotetuksi kiven reunan. Terotetuilla kivillä ihminen kaivoi maata, halkaisi luita, paloitteli lihaa. Tällaisia kiviä sanotaan iskukiviksi. Iskukiven avulla ihminen valmisti itselleen nuijan. Iskukivi ja nuija olivat ihmisen ensimmäisiä työkaluja.

Lauma

Alkukantaiset ihmiset elivät eläinten tapaan pienissä ryhmissä eli laumoissa. Lauman suuruus oli 20 - 25 henkilöä. Vain lauman avulla ihmiset kykenivät selviytymään taistelussa suuria petoeläimiä vastaan.

MITEN MENNEISYYDESTÄ ON SAATU Tietoja ?

Ihmiskunnan historia alkoi hyvin kauan sitten. Koska muinaisajan ihmiset eivät osanneet kirjoittaa, he eivät ole jättäneet meille mitään kirjallista selvitystä elintavoistaan. Kuitenkin me tiedämme heidän elämisestään aika paljon. Mistä me olemme saaneet tietomme ?

Muinaisajan ihmiset rakensivat asuntoja ja valmistivat erilaisia työkaluja ja aseita metsästystä, kalastusta ja maanviljelyä varten. Joutuessaan muuttamaan paikalta toiselle ihmiset jättivät asuntonsa, jotka hiljalleen peittyivät pölyn ja hiekan alle. Nykyään muinaiset asuinpaikat löytyvät jopa monen metrin maakerroksen alta.

Myös muinaishaudoissa on paljon esineitä. Muinoin ihmiset panivat usein hautaan vainajan mukana niitä esineitä, joita vainaja oli käyttänyt eläessään, koska he arvelivat hänen tarvitsovan niitä kuolutuaankin.

Nykyajan tiedemiehet suorittavat muinaisilla asuinpaikoilla ja haudoilla kaivauksia. Näitä kaivauksia on tehtävä erittäin suurella varovaisuudella, jotteivät haurastuneet esineet rikkoutuisi. Löydettyjä esineitä tutkimalla ja vertaamalla niitä myöhemmän ajan esineisiin, tiedemiehet saavat selville, millaisia olivat ihmisten elinkeinot, asunnot ja tavat ja miten ihmisen elämä muuttui vähitellen. Löydettyjen ihmisten luut ovat auttaneet saamaan selville, millaisia olivat itse muinaiset ihmiset.

Kirjoitetut tiedot

Viisi-kausi tuhatta vuotta sitten ihmiset laativat merkkejä kirjoitusta varten. Silloin syntyi kirjoitustaito. Ihmiset merkitsivät maistiin hallitsijan käskyt, sadon suuruuden ja jotkut merkittävät tapahtumat.

Tällaisia kirjoituksia on säilynyt meidän päiviiimme saakka. Niiden lukeminen on ollut hyvin hankalaa, koska muinaisten ihmisten kielet, samoin kirjoitusmerkkien selitykset ovat joutuneet unohduksiin. Tiedemiehet ovat tehneet valtavan työn näiden kirjoitusmerkkien selvittämiseksi.

Tietomme menneisyydestä perustuvat esinelöytöihin ja kirjoitettuihin lähteisiin.

Esine-
löydöt
laudat

Kaiva-
ukset

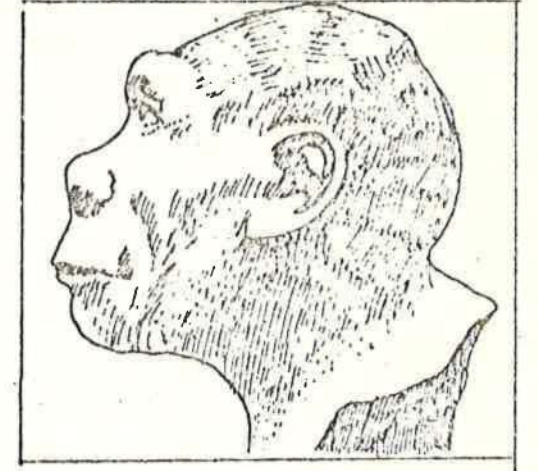
Kirjoi-
tetut
lähteet

ALKUKANTAINEN IHMINEN

Useita miljoonia vuosia sitten eli maapalolla erityisen korkealle kehittynyt apainalaji. Laji ei elänyt puussa, kuten nykyiset apinat, vaan liikkui maassa kahden jalan varassa.

Ensimmäiset ihmiset Kehityksen tuloksena ilmaantuivat ensimmäiset ihmiset maan päälle noin miljoona vuotta sitten. Ne erosivat hyvin paljon nykyisestä ihmisestä.

Erilainen ulkonäkö Niillä oli matala otsa, korkeat poskipäät, kuonomainen suu ja pienet aivot. Ensimmäiset ihmiset eivät osanneet puhua, vaan muutamilla katkonaisilla äännähdyksillä ne ilmaisivat suuttumuksen ja kauhun tai kutsuivat toisiaan avuksi. Sormet olivat köpelöt, ja ne pystyivät käsillään suorittamaan vain kaikkien yksinkertaisimpia töitä kuten esim. maan kaivamista.

Ensimmäisiä ihmisiä nimitetään alkukantaisiksi ihmisiksi. Sen jäännöksiä on löydetty Euroopasta, Aasiasta ja Afrikasta.

Taivasalla
tai luolissa

Alkukantaisella ihmisellä ei ollut asuntoa, vaan se liikkui luonnossa sateen, tuulen ja kylmyyden armoilla. Alkukantainen ihminen ei käyttänyt myöskään vaatteita.

Jatkuva
raiminon-
haku

Miehet, naiset ja lapset etsivät alinomaan ravintoa. He kaivoivat maasta ruuaksi kelpavia juuria ja hyönteisten toukkia, keräsivät hedelmiä, marjoja ja lintujen munia sekä metsästivät pientä riistaa.

Ensimmäiset työkalut

Iskukivi
ja nuija

Hakkaamalla irti kivistä pieniä palasia ihminen sai terotetuksi kiven reunan. Terotetuilla kivillä ihminen kaivoi maata, halkaisi luita, paloitteli lihaa. Tällaisia kiviä sanotaan iskukiviksi. Iskukiven avulla ihminen valmisti itselleen nuijan. Iskukivi ja nuija olivat ihmisen ensimmäisiä työkaluja.

Lauma

Alkukantaiset ihmiset elivät eläinten tapaan pienissä ryhmissä eli laumoissa. Lauman suuruus oli 20 - 25 henkilöä. Vain lauman avulla ihmiset kykenivät selviytymään taistelussa suuria petoeläimiä vastaan.

MITEN MENNEISYYDESTÄ ON SAATU Tietoja ?

Ihmiskunnan historia alkoi hyvin kauan sitten. Koska muinaisajan ihmiset eivät osanneet kirjoittaa, he eivät ole jättäneet meille mitään kirjallista selvitystä elintavoistaan. Kuitenkin me tiedämme heidän elämästään aika paljon. Mistä me olemme saaneet tietomme ?

Muinaisajan ihmiset rakensivat asuntoja ja valmistivat erilaisia työkaluja ja aseita metsästäystä, kalastusta ja maanviljelyä varten. Joutuessaan muuttamaan paikalta toiselle ihmiset jättivät asuntonsa, jotka hiljalleen peittyivät pölyn ja hiekan alle. Nykyään muinaiset asuinpaikat löytyvät jopa monen metrin maakerroksen alta.

Myös muinaishaudoissa on paljon esineitä. Muinoin ihmiset panivat usein hautaan vainajan mukana niitä esineitä, joita vainaja oli käyttänyt eläessään, koska he arvelivat hänen tarvitsovan niitä kuolutuaankin.

Nykyajan tiedemiehet suorittavat muinaisilla asuinpaikoilla ja haudoilla kaivauksia. Näitä kaivauksia on tehtävä erittäin suurella varovaisuudella, jotteivät haurastuneet esineet rikkoutuisi. Löydettyjä esineitä tutkimalla ja vertaamalla niitä myöhemmän ajan esineisiin, tiedemiehet saavat selville, millaisia olivat ihmisten elinkeinot, asunnot ja tavat ja miten ihmisen elämä muuttui vähitellen. Löydettyjen ihmisten luut ovat auttaneet saamaan selville, millaisia olivat itse muinaiset ihmiset.

Kirjoitetut tiedot

Viisi-kausi tuhatta vuotta sitten ihmiset laativat merkkejä kirjoitusta varten. Silloin syntyi kirjoitustaito. Ihmiset merkitsivät muistiin hallitsijan käskyt, sadon suuruuden ja jotkut merkittävät tapahtumat.

Tällaisia kirjoituksia on säilynyt meidän päiviiimme saakka. Niiden lukeminen on ollut hyvin hankalaa, koska muinaisten ihmisten kielet, samoin kirjoitusmerkkien selitykset ovat joutuneet unohduksiin. Tiedemiehet ovat tehneet valtavan työn näiden kirjoitusmerkkien selvittämiseksi.

Tietomme menneisyydestä perustuvat esinelöytöihin ja kirjoitettuihin lähteisiin.

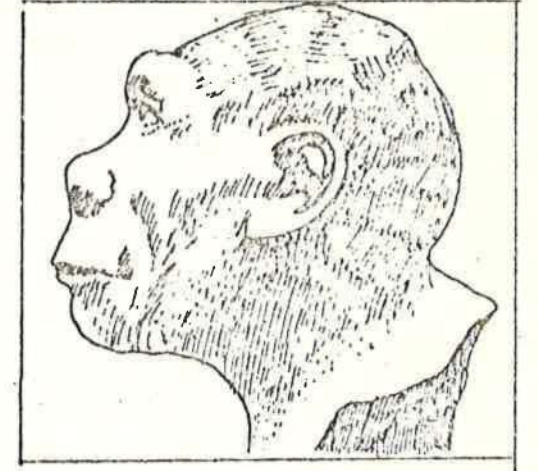
Esine-
löydöt
laudatKaiva-
uksetKirjoi-
tetut
lähteet

ALKUKANTAINEN IHMINEN

Useita miljoonia vuosia sitten eli maapalolla erityisen korkealle kehittynyt apainalaji. Laji ei elänyt puussa, kuten nykyiset apinat, vaan liikkui maassa kahden jalan varassa.

Ensimmäiset ihmiset Kehityksen tuloksena ilmaantuivat ensimmäiset ihmiset maan päälle noin miljoona vuotta sitten. Ne erosivat hyvin paljon nykyisestä ihmisestä.

Erilainen ulkonäkö Niillä oli matala otsa, korkeat poskipäät, kuonomainen suu ja pienet aivot. Ensimmäiset ihmiset eivät osanneet puhua, vaan muutamilla katkonaisilla äännähdyksillä ne ilmaisivat suuttumuksen ja kauhun tai kutsuivat toisiaan avuksi. Sormet olivat köpelöt, ja ne pystyivät käsillään suorittamaan vain kaikkien yksinkertaisimpia töitä kuten esim. maan kaivamista.

Ensimmäisiä ihmisiä nimitetään alkukantaisiksi ihmisiksi. Sen jäännöksiä on löydetty Euroopasta, Aasiasta ja Afrikasta.

Taivasalla tai luolissa

Alkukantaisella ihmisellä ei ollut asuntoa, vaan se liikkui luonnossa sateen, tuulen ja kylmyyden armoilla. Alkukantainen ihminen ei käyttänyt myöskään vaatteita.

Jatkuva rakennonhaku

Miehet, naiset ja lapset etsivät alinomaan ravintoa. He kaivoivat maasta ruuaksi kelpavia juuria ja hyönteisten toukkia, keräsivät hedelmiä, marjoja ja lintujen munia sekä metsästivät pientä riistaa.

Ensimmäiset työkalut

Iskukivi ja nuija

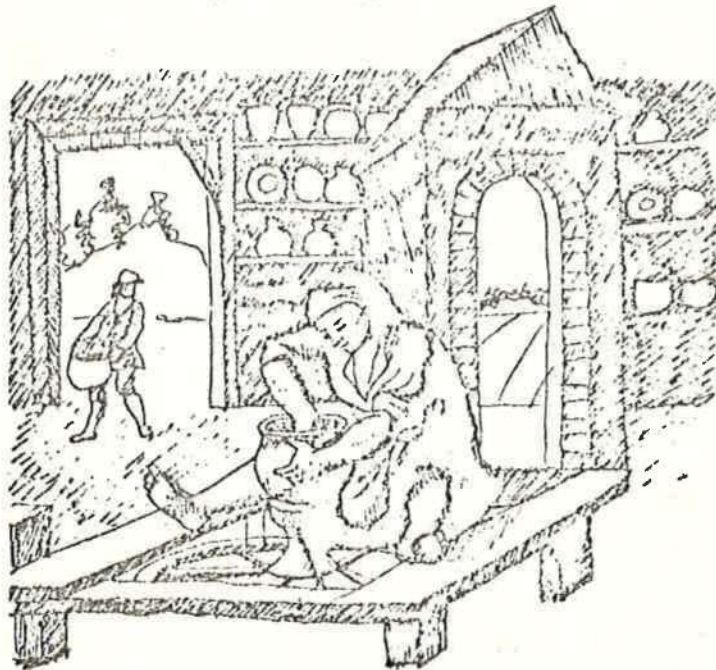
Hakkaamalla irti kivistä pieniä palasia ihminen sai terotetuksi kiven reunan. Terotetuilla kivillä ihminen kaivoi maata, halkaisi luita, paloitteli lihaa. Tällaisia kiviä sanotaan iskukiviksi. Iskukiven avulla ihminen valmisti itselleen nuijan. Iskukivi ja nuija olivat ihmisen ensimmäisiä työkaluja.

Lauma

Alkukantaiset ihmiset elivät eläinten tapaan pienissä ryhmissä eli laumoissa. Lauman suuruus oli 20 - 25 henkilöä. Vain lauman avulla ihmiset kykenivät selviytymään taistelussa suuria petoeläimiä vastaan.

HISTORIA

5. luokka

Ihmiskunnan kehityksen
yleispiirteet
vanhimista ajoista
nykypäiviin saakka

TAMPEREEN YLIOPISTON
PSYKOLOGIAN LAITOS

KALEVANTIE 4, -- 33100 TAMPERE 10

OPPILAALLE

Jo edellisten luokkien aikana on sinulle muodostunut tietty käsitys esimerkiksi koulusta, omasta kotikunnastasi, Suomesta ja koko maapallostakin. Kuitenkaan eivät koulu eikä Pirkkalan kuntakaan ole aina olleet tänään näkyvän kaltaisia. Ne ovat monien vuosikymmenien ja vuosisatojen aikana tapahtuneen kehityksen tuloksia. Tämän menneisyydessä tapahtuneen kehityksen selvittely on nyt alkavan historian-opetuksen tehtävä.

Tulevilla historiantunneilla käsitellään ennen kaikkea ihmisen historiaa. Tunneilla kerrotaan, miten muinaisajan ihmiset saivat jokapäiväisen ravintonsa vain valtavan kovalla työllä, miten ihmiset ennen pitkää oppivat käyttämään tulta ja tekemään esim. pyörän kaltaisia arvokkaita keksintöjä. Näiden lisäksi täytyy historiantunnilla pohtia, miten toiset tulivat rikkaiksi ja toiset köyhiksi, miten osa väestöstä teki raskaat työt toisten huvitellessa.

Näiden lisäksi moniin muihin mielenkiintoisiin kysymyksiin pyrimme historiantunnilla löytämään vastauksen. Koska olemme mukana Kouluhallituksen johtamassa kokeilussa, käymme jo 5. luokan aikana yleispiirteittäin läpi ihmiskunnan kehityksen alusta näihin päiviin saakka. Koska läpikäytävä alue on valtavan laaja, jää ehkä moniakkin kohtia epäselväksi. Tällöin on kuitenkin parasta rohkeasti kysyä opettajalta, joka varmasti mielellään neuvo.